

પરોપકારણે સર્તા ચિન્મયઃ

શ્રી જૈન હિતોપદેશ.

જાગ ૧ છો.

જ્ઞાત મૂર્તિ મુનિરાજ શ્રી વૃદ્ધિચંદ્રજી મિષ્યાણુ
મુનિ કર્પૂરવિજયજી વિરચિત

છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,

શ્રી જૈન—શ્રેયસ્કર મંડળના સેક્રેટરી,

—શા. વેણીચંદ સૂરચંદ—પાણીતાણા.

સુરત નિવાસી જવેરી રાયચંદભાઈ પુશાલભાઈ
તરફથી બેટ.

સંવત ૧૯૬૨ સને ૧૯૦૬

ચીર સંવત ૨૪૩૨

અમદાવાદ

શ્રી જૈન પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં શા. જોશીવાલ દયમુખબાઈએ છાપ્યું.

આ પુસ્તક સને ૧૮૬૭ ના ૨૫ મા એક્ટ પ્રમાણે
રજીસ્ટર કરાવ્યું છે.

[પ્રસ્તાવના]

સર્વોચ્ચત્ત્વરે પ્રજ્ઞાત સિદ્ધાંતનો સાર એ છે કે મોક્ષાર્થે સર્વ્ય જીવોએ સમ્યગ્ જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર્ય સમ્યક્ સંસ્કાર કરવું. સમ્યગ્ જ્ઞાન વિના સમ્યગ્ દર્શન (સમકિત)ની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી. સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ્રભુએ પ્રદર્શિત સર્વ જીવા જીવાદિનવ તત્ત્વોનું, ધર્માધર્માદિ ધર્મ દ્રવ્યોનું તથા શબ્દરૂપ ગુણ અને ધર્મનું સ્વરૂપ યથાર્થ જાણવાથી સમ્યગ્ જ્ઞાનની પ્રાપ્તિ દ્વારા સમ્યગ્ દર્શન (સમકિત)ની પણ પ્રાપ્તિ થાય છે. સમકિત એ અપૂર્વ ચિંતા-મણિ સદૃશ છે, તેની પ્રાપ્તિ માટે પ્રજ્ઞાલ પુરુષાર્થની પુરી જરૂર છે. પ્રાપ્ત કરેલ સમકિત રત્ન સાચવી રાખવા માટે તેથી અધિક પુરુષાર્થની જરૂર છે. સદ્ભાગ્ય યોગે પ્રાપ્ત થયેલ સમ્યગ્ જ્ઞાન અને દર્શનને સાર્થક કરવા સત્ ચારિત્રની ખાસ આવશ્યકતા છે. સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્રની સમકાલીન સહાયથી સર્વોત્તમ મોક્ષ મુખ સ્વાધિન થઈ શકે છે. જન્મ, જરા અને મૃત્યુનો સર્વથા ક્ષય થવો અર્થાત્ તત્ સંબંધિ અનંત દુઃખનો સર્વથા ક્ષય થવો એ તાત્વિક મોક્ષ છે. આવા સહજ એકાંત અક્ષય અનંત મુખ પ્રાપ્ત કરવા સર્વથા ઉદ્યમ કરવો, એજ અમૂલ્ય મનુષ્ય હેહનું સાર્થક છે. છતાં પ્રમાદવશાત્ પ્રાણીઓ પોતાનો સત્ય સ્વાર્થ સાધવામાં ઉપેક્ષા કરે છે.

આવા આજીવુ લોકોને કિંચિત્ જાગૃત કરવા, ચાતો સંક્ષેપરૂપિ જાણજીવોની જ્ઞાના વધારવાના પવિત્ર ઉદ્દેશથી આ વિવિધ વિષય ગર્ભિત ગ્રંથની યોજના કરવી ઉચિત લાગવાથી આ પ્રસ્તુત પ્રયાસ કર્યો છે, તે સાર્થક થાઓ, અને તે દ્વારા પવિત્ર શાસનની તાત્વિક ઉત્તતિ થવા પામે, એવો સદાશય ધારી આ પ્રસ્તાવના પૂર્ણ કરું છું.

બી. સુનમિત્ર કર્પૂર વિજય.

॥ શ્રી જૈન હિંતબોધ જાગ ૧ લો ॥

॥ જૂમિકા ॥

મહાશય સુગ બંધુઓ!

આપણે સર્વજ્ઞ કથિત ધર્મ સાથી શ્રેષ્ઠ છે, અનાદિ છે, સ્ત્રેનાં રહસ્યો અતિ ગૂઢ અને રસિક છે, તેની રચના ન્યાય સુરઃસર છે, તેનાથીજ સર્વ ગુણો સર્વ સિદ્ધિઓ અને મોક્ષ મેળુ પ્રાપ્ત થાય છે. ઇત્યાદિ ધર્મનું માહાત્મ્ય આપણે સર્વ ધર્માનુરાગી બંધુઓ પાસેથી સાંભળીએ છીએ. પરંતુ અન્ય જનો પાસે યથાર્થ વિવેચન કરી તેને હસ્તામલકવત્ કરવા માત્ર થોડાજ બંધુઓ શક્તિમાન હશે. કારણ કે તેવા પ્રકારનું ઉચ્ચ ધાર્મિક જ્ઞાન મેળવવાનો પ્રયાસ કોઈ ભાગ્યેજ કરતું હશે. તો પણ આત્મ સમર્પણ કરી પરોપકારને માટે જ વિચરતા મુનિ મહારાજાઓના વચનામૃતના સિંચનથી અને કાંઈ પરંપરાથી ચાલતા આવતા અંધ શ્રદ્ધાનથી આપણા કોમળ હૃદયમાં ધર્મના અંકુરો નિર્જીવ થયા નથી, પરંતુ મોક્ષ-રૂપ મેળવવા સાડ તે અંકુરને જ્ઞાન વારિથી વૃદ્ધિ પમાડી સમકિત રૂપ મૂળને દૃઢ કરી. વ્રત તપસ્યાદિ શાખા પ્રશાખા અને દેવેન્દ્ર નરેન્દ્રાદિક પુષ્પ પત્ર વાળા વૃક્ષ રૂપે બનાવવા ધાર્મિક કેળવણી વિના આપણે કદી પણ શક્તિમાન થઈશું નહીં. પ્રાચીન કાળના સુશ્રાવકો રાજ્ય-

તેઓ જેવાં મહાન કર્મી અલાવવા સાંચે ઉચ્ચ ધર્મ જ્ઞાન પામી અન્યને પણ પ્રતિજોધ પમાડતા, તે આજે આપણે પ્રાયઃગૃહ સંસાર અલાવવા માટે નિષ્કુળ અથવા અલ્પ જ્ઞાનવાળી અન્યાય યુક્ત વ્યાપારાદિ કૃત્યો કરી માત્ર અંધ શ્રદ્ધા નથીજ વીર પુત્રો કહેવરાવાઇએ, એ આપણને ઓછું લજ્જાસ્પદ નથી. આપણે કબૂલ કરીશું કે—વર્તમાન સમયમાં પૂર્વની અપેક્ષાએ અલ્પાયુધ્ય અને મંદ બુદ્ધિવાળી, પ્રજા હોવાથી આવા બહોળા ધર્મ રહસ્યના પૂર્ણ રસજ્ઞ બનવા અશક્ત છીએ. તો પણ પરમ કૃપાળુ મુનિ મહારાજ કંપૂરવિજયજી આપણને વારંવાર સ્મરણ કરાવે છે કે—“વ્યામતિ શુભે ચતર્થાવમ્” તેથી આયુધ્ય અને બુદ્ધિને અનુસારે આપણે ચત્ત કરવો જોઇએ. હાલમાં પૂર્વની અપેક્ષાએ ઉપદેશક મુનિ મહારાજઓની જોગવાઈ ઓછી હોવાથી તેમના વચનામૃતનું પાન કરવા-સર્વ બાંધુઓ ભાગ્યવાન બનતા નથી, તેથી તેઓ ભવ્ય પ્રાણીઓના અનુગ્રહને માટે પોતાના સમગ્ર જ્ઞાનનો ચિતાર લેખના રૂપકમાં મૂકી આપણને આભારી બનાવવા ચુકતા નથી, અને તેમ કરવાની હાલના સમયમાં અતિ આવશ્યકતા જણાય છે કેમકે ઉત્તરોત્તર આયુધ્ય તથા ધારણશક્તિનો ઝાસ થવા-સંભવ રહે છે માટે અલ્પ સમયમાં સરળતાથી અધિક જોધ આપનારા માતૃભાષાના લેખો હોય તો ઘણું અંશે ભવ્ય પ્રાણીઓને તેથી સારો લાભ મળી શકે. તેવાજ હેતુથી અમેએ મુનિરાજ શ્રી કંપૂરવિજયજીને તે સંબંધિ નમ્ર વિનંતિ કરતાં તેમણે કેવળ પદોપકાર બુદ્ધિથીજ પરિશ્રમ લઈ આ લઘુ સરલ-બોધદાયી પુસ્તક રચી સર્વ સંધને આભારી રહ્યો છે.

આ શ્રી જૈન હિતોપદેશનું પુસ્તક પોતાના નામથીજ પોતાનું ગાંભીર્ય, મહત્તા અને બોધકત્વ જણાવે છે. ઉંચામાં ઉંચી હદે નહીં પહોંચેલા, યુગ ગુણગ્રાહી નિષ્પક્ષપાતી યુગ્ધેને હિત બોધ કરવાની શક્તિ આ પુસ્તક સરલતા અને રસિકતાથી ધરાવે છે, તે નિર્વિવાદ છે.

આ લઘુ પુસ્તકનો ક્રમ એવી સરલતાથી ગોઠવવામાં આવ્યો છે કે—પ્રાચીન સર્વ વાંચક વર્ગને કોઈ પણ જાતની શંકા થા અણુસમજ પડશે નહીં. અલગત અકેક પુસ્તક થાય તેવા દરેક વિષયોને માત્ર પૂર્વોક્ત કારણથી થોડા અક્ષરોમાં પ્રદર્શિત કરેલા હોવાથી તત્ તત્ વિષયોની વ્યાખ્યા વિવરણ કરવામાં આ ગ્રંથ જોઈએ તેટલી પુષ્ટી આપી શકશે નહીં તો પણ ઉત્તમ, મધ્યમ, કેનિષ્ઠ સર્વ વાંચક અધિકારીઓ સ્વ સ્વબુદ્ધિ અનુસાર તત્ તત્ વિષય રસમાં નિમગ્ન થયા વિના રહેશે નહીં. માત્ર એકજવાર આ ગ્રંથ રતનનું અવલોકન થવાથી તેની પ્રાપ્તિ માટે વાંચન ચત્નની તથા રક્ષણ માટે હૃદય કોશની આવશ્યકતા પડશે.

આ ગ્રંથમાં આપણા જૈન ધર્મનું પ્રાચીન સર્વ તત્ત્વ રહસ્ય સમાયેલું છે. પ્રથમ “ આપણે જૈન કેમ કહેવાઈએ ? ” એવો ઉપક્રમ કરીને જૈનની વ્યાખ્યા, જૈન શબ્દમાં અપેક્ષિત હોવાથી જિનનો અર્થ, તેનાં અર્થ અને તાત્પર્ય સહિત પર્યાય નામો સકારણ પ્રશ્નાત્તર રૂપે ગતાવેલાં છે, ધર્મ ગુરૂ અને શ્રાવકોના ધર્મ, વ્રત અને ગુણોની વ્યવસ્થા અચ્છી રીતે સવિસ્તર માલૂમ પડે છે, તથા જિનેન્દ્રોએ પ્રરૂપેલાં છવાદિ નવે તત્ત્વોનું યથાર્થ જ્ઞાન સરલ રીતે નામ, પ્રકાર અને વિસ્તારથી વર્ણન કરેલું છે. ત્યાર પછી “ ઉપદેશ સાર ” નામના બીજા અકરણમાં ધાર્મિક તથા વ્યવહારિક ઉપદેશનાં નવાણું ટુંક

વાક્યો લઘુ વ્યાખ્યા સહિત આપેલાં છે, જ્યાંનું દરેક વાક્ય
 અતિ ગૂઢ રહસ્ય સૂચવવા સાથે પ્રાણીઓને એકાંત સુખ આ-
 પવા માટે સુખ્ય સાધન બૂત છે. અરેખર ઇન્દ્રિય યા અન્ય સા-
 પના ઇન્દ્રિય અને કહાણીનાં વાક્યો કરતાં આવાં વાક્યોનો
 સ્મરણ પૂર્વક ઉપયોગ કરવામાં આવે તો ઉભય લોકનું અવસ્થ
 હિત થાય. એમ સર્વ કોઈ કબૂલ કરશે ત્યાર પછી ત્રીજા પ્રકર-
 ÷માં પ્રશ્નોત્તર રૂપે શિષ્ય ગુરુના સંવાદમાં ધર્મનાં અનેક રહ-
 સ્યનો ટુંક પલ્લુ અતિ ઉપયોગી હેવાલ આપ્યો છે, કે જે ધ-
 ર્માદિકનું સત્ અસત્ પલ્લુ પ્રત્યેક રીતે જણાવે છે ત્યાર પછી
 ચોથા પ્રકરણમાં “ સવ દા સર્વદ કથિત તત્ત્વ રહસ્ય ”નું મ-
 થાણું બાધી સડસઠ ટુંક વાક્યો લઘુ વ્યાખ્યા સહિત વર્ણવ્યાં
 છે. જેનાં રહસ્યનું ધ્યાન અત્રે કર્યા કરતાં અમારા વાંચક વર્ગને
 જ સોંપી શું, તો તે વધારે સતોષ કારક થશે. ત્યાર પછી પાંચમાં
 પ્રકરણમાં સામાયક વિગેરે છ આવશ્યકતાં નામ હેતુ તથા દ્રવ્ય
 સહિત સંશ્લેષમાં આપ્યાં છે. ત્યાર પછી જૈન પર્યની તિથિઓ
 શા શા હેતુથી પ્રચર્ય છે, તે નામ સહિત દર્શાવ્યું છે. ત્યાર
 પછી રાત્રિ ભોજન ત્યાગે, ભણ્યો પલ્લુ ગણ્યો નહીં, નવસાર મ-
 હામંત્ર, ઉત્તમ શુણ્ઘ અહણતા વિગેરે મંથાણી વાળી અસર
 કારક સંશ્લેષ વ્યાખ્યાઓ કરી છે. ત્યાર પછી પ્રત્યેક તીર્થેક-
 રોના બાવન બોલનો કોઠો કે જેમાં તીર્થેકરોનાં નામ, માત
 પિતા, જન્મ તિથિ, દીક્ષા નગરી વિગેરે બાબતો સમાયેલી છે.
 ત્યાર પછી ગૃહસ્થ ધર્મને ચોખ્ખા જાણના લાયક આચાર, શિક્ષા
 વિગેરે જન ધર્માનુસારીઓને ખાસ આચરવાં તથા આદરવાની
 બાબતનો સમાવેશ છે. ત્યાર પછી માર્ગાનુસારીના પાંચીશ ગુણો
 વ્યાખ્યાસહિત તથા તે વિધેનીજ ધમ સંગ્રહની ગાથાઓ અર્ધ
 સહિત આપેલી છે ત્યાર પછી સૂક્ષ્મ ગુણવાંવલી કે જેમાં ધર્મ
 અર્ધ, કામ, મોક્ષ, વિનય, જ્ઞાન, દેવ, ગુરુ, ધમ, વિગેરે ઉપદેશક
 વિષયોની વ્યાખ્યા વિવિધ છંદોમાં પદ રૂપે નિવેશન કરી છે.

આ તરે વિપરીત જનિ ગોપાલકે છે. આટલા છે કે જ્યાં
જનમ જ્યાંકે સુરગકેનું સુરની સદાયના વિના પણ ખનન કરી-
ને બચે કરી સુર મદાર જના અમિતમને આપે કરી અમિ-
તિલાખી સુદરશીના દ્રવ્ય અવધની સુદરશી કરી,

આ તરે સુરગના આરે દ્રવ્યની મદદ કરનારનો અમે
જાન્યારજીથી આજાર કરી આપો પદે પદેથી ઉભય શ્રેષ્ઠનાં
સિત શ્રેષ્ઠનાં વાચનાર સર્વત્ર સદા અગામજી કરીએ છીએ.

સુખંભવતુ.

શુદ્ધિપત્ર.

પૃષ્ઠ.	લીટી.	અશુદ્ધ.	શુદ્ધ.
૬	૧૮	વજ	વર્ગ
૬	૨૭	વજવાયોગ્યછે	વર્ગવા યોગ્ય છે
૭	૨૩	તે	એ પાંચ પ્રકારના અંદાતવર્ગવા
૮	૧૨	ભોગોપભોગ	ભોગોપભોગ વિરમણ
૮	૧૮		
૮	૨૫	ધર્મ "બુદ્ધિથી	પૈસા પેદા કરવાની બુદ્ધિથી
૧૧	૧	ધર્માસ્તિકાય	ધર્માસ્તિકાય
૧૧	૨૫	કર્મનું	કર્મનું
૧૪	૨૧	એકત્વ, અશુચિ,	એકત્વ, અન્યત્વ, અશુચિ,
૧૬	૧૨	પાંચ	આર
૧૬	૪	કર્મનો	કર્મનો
૨૦	૨૦	બારાઆરાતું	બાર આરાતું
૨૨	૨	વાયુકાપનું	વાગીકાપનું
૨૨	૩	૧૦૦૦	૧૦૦૦૦
૨૬	૬	શ્રદ્ધ	શ્રદ્ધ
૨૫	૧૨	શ્રદ્ધા ન	શ્રદ્ધાન
૨૭	૨	નિમજ	નિર્મજ
૩૧	૨૦	નદિ	નદિ
૩૧	૨૧	વર્ગવો	વર્ગવો
૩૪	૨૬	ભોકતા	ભોકતા
૩૫	૮	સાર્ય	સાચે
૩૭	૧૦	નિર્ગથ	નિર્ગથ
૩૭	૧૨	અણુવ્રતધારી	અણુવ્રતધારી
૩૮	૧૫	વિરમરણ	વિરમણ
૨૮	૧૮	કર્મ દાન	કર્મદાન

૪૨	૧	મરિચક	પરિચક
૪૫	૨૬	અવસ્થા	અવસ્થ
૪૬	૨૪	શુદ્ધવૃત્તધારી	શુદ્ધવૃત્તધારી
૪૭	૧૫	નિર્વેદ	નિર્વેદ
૪૭	૨૨	ભાગમાં	ભાગમાં
૪૮	૧૩	અભયક્રમાર	અભયક્રમાર,
૪૮	૧૫	હ	હે
૪૮	૧૭	અનુભવ	અનુભવ
૪૮	૨૧	કર્મ	કર્મ
૪૯	૭	વ્યુત્પત્ત્યર્થ	વ્યુત્પત્ત્યર્થ
૪૯	૯	યોજનાદ	યોજનાદ
૪૯	૨૦	સર્વદાસુ પ્રસન્ન	સર્વદા સુપ્રસન્ન
૫૦	૩	પૂર	પૂર
૫૦	૫	ક્રમ	ક્રમ
૫૦	૫	ખમાત્રી	ખમાત્રી
૫૦	૯	ભાવયમ્પા	ભવિષ્યમ્પા
૫૧	૯	હસ્તી	હસ્તી
૫૧	૧૬	રીતે	રીતિ
૫૧	૧૬	સાધવાનાં	સાધવામાં
૫૧	૧૭	દર્શન	દર્શન
૫૩	૨૫	પોતાના	પોતાની
૫૪	૧૮	કુલાચાર, કુશળ, કુલીન,	કુલાચાર, કુશળ, કુલીન,
૫૪	૨૨	યાય છે	યાય છે
૫૫	૯	ભાષિત પમાડનાર	ભાષિત ધર્મ પમાડનાર
૫૭	૧૧	શોષવું	શોષવું પરશે
૫૭	૧૪	સદ્ગૃહસ્થોને	સદ્ગૃહસ્થોને
૫૭	૧૭	કાંઈ	કોઈ
૫૭	૨૮	નિર્ગથ	નિર્ગથ
૫૯	૧૧	સ્વાથ	સ્વાર્થ
૬૦	૧૮	રહેવું	કહેવું

૬૦	૨૧	મિથ્યા	મિથ્યા
૬૦	૨૪	મુથી.	નથી
૬૨	૩	કોષ	કોષ
૬૨	૧૩	કટો	કટો
૬૨	૨૪	અવસ્ય	અવસ્ય
૬૩	૧૦	અય	અય
૬૭	૧૬	વિચાર્યુ	વિચાર્યુ
૬૭	૨૨	વિરુદ્ધઆઓ	વિરુદ્ધઆઓ
૭૦	૬	સ્વાર્થ નિષ્ઠ	સ્વાર્થનિષ્ઠ
૭૧	૬	ગુરુ	ગુરુની
૭૨	૨૩	કર્મ	કર્મ
૭૩	૯	સહિયારો	સહિયારો
૭૪	૪	મિથ્યા	મિથ્યા
૭૪	૬	વિચારી	વિચાર
૭૫	૮	બોધવું	બોધવું
૭૫	૨૨	પુણ્ય	પુણ્ય
૭૬	૩	ત	તે
૭૭	૩	દૈર્ઘ્ય	દૈર્ઘ્ય
૮૪	૨	આવિવેક	આવિવેક
૮૪	૪	સંગતિ	સંગીતિ
૮૭	૬	પેદા	પેદા
૮૭	૧૦	પવ	પર્વ
૮૮	૮	ધૂલવામાં	ધૂલવામાં
૯૦	૩	માસનો	માસનો
૯૧	૧૫	સવનમાં	સેવનમાં
૯૧	૨૩	સહિવેકથી	સહિવેકથી
૯૪	૧	માત્રવું	માત્રવું
૯૫	૪	નિમજ	નિમજ
૧૦૮	૩	સોને	સોને
૧૧૧	૧૮	નિષેપાના	નિષેપાના
૧૧૨	૧૯	ખાવા	ખાવા
૧૧૨	૨૦	પિતા	પિતા

૧૨૦	૨૬	નરનાકાદિત્ત	નરકાદિત્તના
૧૨૨	૧	ધમ	ધર્મ
૧૨૨	૨૦	વખતે	વખતે
૧૨૪	૩	સ્વાદ્ય	સ્વાદિય
૧૨૬	૯	રોગાત્ત	રોગાત્ત
૧૨૮	૨૦	સ્પર્શ	સ્પર્શ
૧૩૧	૧૫	ધટ્ટ	ધટ્ટ
૧૪૧	૨૨	આશય	આયશ

શ્રી જૈન બાબહિત બોધક

પ્રશ્નોત્તર

મકરણ પહેલુ

- ૧ પ્રશ્ન—આપણે જૈન કેમ કહેવાય ?
ઉત્તર—શ્રી જિનની આજ્ઞા માનવાથી.
- ૨ પ્રશ્ન—જિન થાયો કહેવાય ?
ઉત્તર—રાગ, દેવ, અને મોહને, સર્વથા હત્યાથી.
- ૩ પ્રશ્ન—રાગે હત્યો ક્યારે કહેવાય ?
ઉત્તર—જ્યારે કામ વિકારને સર્વ પ્રકારે હતે ત્યારે.
- ૪ પ્રશ્ન—રાગનું ચિહ્ન નિશાની શું ?
ઉત્તર—કનક કામંત્રી-સી, પ્રતાદિ ઉપર, પ્રીતિ લાવ.
- ૫ પ્રશ્ન—દેવ હત્યો ક્યારે કહેવાય ?
ઉત્તર—જ્યારે વેર વિરોધને સર્વ પ્રકારે તોડે ત્યારે.
- ૬ પ્રશ્ન—દેવનું ચિહ્ન શું ?
ઉત્તર—શરૂ ઉપર અપ્રીતિભાવ તથા સસાદિકનું ધારવું.

૭ પ્ર૦--મોહ જીત્યો ક્યારે કહેવાય ?

ઉ૦--જ્યારે રાગ અને દ્વેષકારી હોય પણ મનુષ્યમાં
લગાર પણ મુઝાય નહીં--નિર્મળ જ્ઞાન, તથા
વિવેકને યથાર્થ ધારે ત્યારે.

૮ પ્ર૦--મોહનું ચિન્હ શું ?

ઉ૦--પરના ચિત્તને રંજન કરવાં યોગ્ય એવાનું કરવું.

૯ પ્ર૦--જિનનાં બીજાં નામ કયાં કયાં છે ?

ઉ૦--અરિહંત, તિર્થંકર, અહંત, અરૂહંત, મહાદેવ,
વિષ્ણુ, બ્રહ્મા, શિવ, શંકર, વિગેરે.

૧૦ પ્ર૦--અરિહંત કહેવાનો હેતુ શો ?

ઉ૦--કામ, ક્રોધ, મોહ, મત્સરાદિક, અંતર શત્રુ-
વર્જને સર્વથા હણવાથી.

૧૧ પ્ર૦--તિર્થંકર કહેવાનો હેતુ શો ?

ઉ૦--સાધુ, સાધવી, શ્રાવક, અને શ્રાવિકારૂપ તિર્થંત્રી
સ્થાપના કરવાથી.

૧૨ પ્ર૦--અહંત કહેવાનો હેતુ શો ?

ઉ૦--નરેન્દ્રો, દેવેન્દ્રો, તથા યોગીન્દ્રોને, પણ પૂજવા
યોગ્ય હોવાથી.

૧૩ પ્ર૦--અરૂહંત કહેવાનો હેતુ શો ?

ઉ૦--કર્મ-બીજનો સર્વથા ક્ષય કર્યાથી જેને પુનર્ભવ
નથી માટે.

૧૪ પ્ર૦--મહાદેવ કહેવાનો હેતુ શો હશે ?

ઉ૦--રાગ, દ્વેષ અને મોહનો સર્વથા પરાજય કરવા-
થી હુનિયામાં ગણાતા બીજા સર્વ દેવ કરતાં
મોટો શ્રેષ્ઠ છે માટે.

પ્ર૦—વિશ્વ કહેવાનો હેતુ શો ?

ઉ૦—ત્રિભુવ, જ્ઞાન-દેશનથી વિશ્વ વ્યાપી, સર્વ પદા-
ર્થ સાર્યને જાણે-દેખે માટે.

પ્ર૦—પ્રજ્ઞા કહેવાનો હેતુ શો ?

ઉ૦—નિરૂપમ મોક્ષ માર્ગ સાધવાનો. ખરેખરો ઉપ-
યોગ સાધવાથી. (મોક્ષગમન યોગ્ય માર્ગ-સા-
ધન નિમોણ કરનાર હોવાથી.)

પ્ર૦—શિવ કહેવાનો પરમાર્થ શો ?

ઉ૦—શિવ (નિરૂપદ્રવ-મોક્ષ) સ્થાનને સર્વથા પ્રાપ્ત
થયા-માટે.

પ્ર૦—શુકર કહેવાનો હેતુ શો ?

ઉ૦—ત્રિભુવન-સ્વર્ગ, મૃત્યુ, અને પાતાળવાસી સર્વ
વસ્તુને સુખ, શાંતિકારક છે માટે.

પ્ર૦—રાગનાં બીજાં સરખાં (પર્યાય) નામ કયાં છે ?

ઉ૦—રતિ, પ્રીતિ, સ્નેહ, પ્રતિબંધ, માયા, મમતા,
વિગેરે.

પ્ર૦—દ્વેષનાં બીજાં સરખાં (પર્યાય) નામ કયાં છે ?

ઉ૦—ખાર, મત્સર, અરતિ, અપ્રીતિ, અરુચિ, કરાગ,
કલેશ, વિરોધ, વિગેરે.

પ્ર૦—મોહનાં બીજાં પર્યાય નામ કયાં છે ?

ઉ૦—મૂઠા, અહતા-મમતા, મમત્વ, પરિગ્રહ, વિગેરે.

પ્ર૦—જેને દેશનમાં શુદ્ધ કોને કહીયે ?

ઉ૦—શ્રી. જિનેશ્વર કથિત, તત્ત્વ રહસ્યના જાણુ, તથા
બાળ્ય જ્ઞાને ક્રિતોપદેશ દેવા, સદા સર્વમાળ
હોય તે.

૨૩ પ્ર૦—જૈન દર્શનમાં શુદ્ધના પંચાય શબ્દો કેવા કયા છે ?

ઉ૦—સાધુ, નિર્ગ્રંથ, મુમુક્ષુ, ક્ષમાશ્રમણ, મુનિ, સં-
યમી, વિગેરે.

૨૪ પ્ર૦—સાધુ કહેવાનું પ્રયોજન શું ?

ઉ૦—તપ, જપ, સંયમવડે આત્મસાધન કરવા ત-
ત્પર રહે તેથી.

૨૫ પ્ર૦—નિર્ગ્રંથ કહેવાનું પ્રયોજન શું ?

ઉ૦—ગ્રંથકહીયે. પરિગ્રહ તે બાહ્ય, અને અંતર બંને
પ્રકારનો સર્વથા દૂર કર્યો. તજ્યો, યાવત
નિરપૃહતા, ધારણ કરી તેથી.

૨૬ પ્ર૦—મુમુક્ષુ કહેવાનું કારણ શું ?

ઉ૦—જન્મ, જરા, અને મૃત્યુ વિનાના, મોક્ષ સુખ-
નીજ કેવળ અભિલાષા રાખી, બાકી સર્વ આશા
તૃપ્તિ ઉન્મૂલી નાંખી માટે.

૨૭ પ્ર૦—ક્ષમા-શ્રમણ કહેવાનું પ્રયોજન શું ?

ઉ૦—ક્ષમા પ્રધાન શ્રમણ-મોક્ષ માર્ગ સાધવા પ્રયત્ન
વિશેષ કરવા તત્પર રહેવાથી.

૨૮ પ્ર૦—મુનિ કહેવાનું પ્રયોજન શું ?

ઉ૦—અખિલ જગત્નું તત્ત્વ (સ્વરૂપ) મુખ્યવાચી
સમ્યગ્ જાણવાથી.

૨૯ પ્ર૦—સંયમી કહેવાનું પ્રયોજન શું ?

ઉ૦—સંયમ (સાધુ ધર્મ-દીક્ષા) સમ્યક્ પાળવાથી.

૩૦ પ્ર૦—શ્રી નિનેશ્વર ભગવાને, ધર્મ મોક્ષ માર્ગ કેવો
બતાવ્યો છે ?

ઉ૦—સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન, (શ્રદ્ધા) અને ચારિત્ર
વિવેકરૂપ.

૩૧ પ્ર૦—ઉપર કહેલા ધર્મને પાળવા અધિકારી (ચોખ્ખ) કોણ છે ?

ઉ૦—મુદ્રતાદિક, (૨૧) દોષરહિત, ગદ્યસ્થતાદિ,

શુભવતઃ.

૩૨ પ્ર૦—ધર્મ અધિકારીના શુભ સામાન્ય રીતે કયા

કયા છે ?

ઉ૦—૧ ગેભીર આશય, ૨ સુંદર દેહ, ૩ શીતળ

સ્વભાવ, ૪ લોકપ્રિય, ૫ અકુર, ૬ પાપભીર,

૭ નિર્દોષ, ૮ દક્ષિણ્યતાવંત, ૯ સત્જનો,

૧૦ કયાળુ, ૧૧ નિષ્પક્ષપાતી, ૧૨ શુભરાગી,

૧૩ સત્યવાદી, ૧૪ બકા બળીઓ (ધર્મી કુટું-

બવાળો), ૧૫ દીર્ઘદર્શી, ૧૬ મુજબ, ૧૭

મુદ્દા સેવી, ૧૮ વિનયવંત, ૧૯ કૃતજ્ઞ, ૨૦ પ-

રોપકારી, ૨૧ અકોર.

૩૩ પ્ર૦—ધર્મ કહેલા પ્રકારનો છે ?

ઉ૦—ગૃહસ્થ ધર્મ, તથા સાધુ ધર્મ.

૩૪ પ્ર૦—ગૃહસ્થ ધર્મ એટલે શું ?

ઉ૦—ગૃહ (ઘર) વાસમાં રહી શ્રી જિનોકત તત્ત્વ

ગ્રંથોપરૂપ બની શકે, તેવાં મત, પરચખાણ, ક-

ર્મો તે.

૩૫ પ્ર૦—સાધુ (ચતિ) ધર્મ એટલે શું ?

ઉ૦—ગૃહ વાસતંત્ર પાંચ મહાવ્રત, તથા રાત્રી બોજન

નહિ કરવા સખ્ત નિયમો ધારી ગૃહસ્થો ને

૩૭ પ્રશ્ન—સર્વથા હનિશ્ચિન્તાનો ત્યાગ શી રીતે પાળે ?

ઉત્તર—દોષ, કૃત્યને કામ કેવળી સજ્જન મળી. સજ્જનનું નહિ, કે કૃત્યનાને શીક માનવું નહિ, (મનથી, વચનથી તેમજ કૃત્યથી)

૩૮ પ્રશ્ન—સર્વથા અશન્ય વિચારાનો ત્યાગ શી રીતે પાળે ?

ઉત્તર—ક્રોધ, માન, માયા, ક્રોધ, અજ્ઞાન કે કામથી કા-
ચારે અશન્ય નજ વિચારવું.

૩૯ પ્રશ્ન—સર્વથા નાશન નહિ કેવાનો નિયમ શી રીતે પાળે ?

ઉત્તર—જિજ્ઞાસા, કે યુક્ત જ્ઞાન વિરુદ્ધ, કંઈપણ દેવું, દેવું નહિ; તેમજ તેની જ્ઞાન કરતાં માત્ર મૂળી રાજ વળા, કંઈપણ વસ્તુ કેવી તેવી નહિ; તેમજ માત્રમૂળીની રાજ કરતાં અણુ, સ-
મિત કે વિગત વસ્તુ કેવી નહિ.

૪૦ પ્રશ્ન—સર્વથા મેલુન ત્યાગ, પ્રત્યક્ષ નજ શી રીતે પાળે ?

ઉત્તર—દેવ, મનુષ્ય, માને નિયમ, સૂચનાની વિગત કિંમત સર્વથા વળ, અથવા ખાંડી દ્રવિયોના વિગતને કળાને, કદે પોતે તેમને વળ ન રહે.

૪૧ પ્રશ્ન—સર્વથા પરિગ્રહનો ત્યાગ શી રીતે પાળે ?

ઉત્તર—જેથી અતિ ધામ્ય તેવી જાહે કે દત્તકી (સનેત અથિત, કે મિત્ર) વસ્તુનો સંધાદ નજ કરે.

૪૨ પ્રશ્ન—સર્વથા સમી ભોજનનો ત્યાગ શી રીતે પાળે ?

ઉત્તર—અમે તે પ્રકારનો આહાર, સૂચિત્ય પહેલાં કે સૂચિસ્ત પછી ન ખાય. (ખરું જોતાં સૂચિત્ય પછી જોઈડી તેમજ સૂચિસ્ત) પહેલાં જોઈડી પાંચ વળવા ચોવ્ય છે.

૪૩ મં—પૂર કહેલાં ખતેલે મહામત કહેવાનો શો
હતું છે ?

ઉં—શુદ્ધસ્થના અલુમતની અપેક્ષાએ તે મહામત ક-
હેવાય છે. એવા અરા શુરવીર વડેજ સેવી
કરે એકાએક ભટ્ટે, (કાયરથી સેવી ન શકાય.)

મં—અલુમત એટલે શું ?

ઉં—અલુ એટલે નાનું સુનિના મહામતથી અત્યંત
અદ્ય માટે.

મં—શુદ્ધસ્થનાં અલુમત કયાં કયાં છે ?

ઉં—સ્થૂલ (મોટી) હિંસા, અસત્ય, અકત, મૈથુન-
નું વર્જનું, તથા પરિમહતું પ્રમાણ.

મં—સ્થૂલ હિંસાથી વિરમવું તે શું ?

ઉં—નિરપરાધી, મોટા (ત્રસ) જીવની નિષ્કારણ
જાણી જોઈને હિંસા કરવી નહિ તે.

મં—સ્થૂલ, અસત્યથી વિરમવું તે શું ?

ઉં—કન્યા, ઠાર કે જૂમી સંબંધી, જોડું અસત્ય
ન જોલવું. કાંઈમાં જોડી સાક્ષી ન પુરવી; તથા
જોડા દસ્તાવેજ ન ઘડવા તે.

મં—સ્થૂલ, અકતથી વિરમવું તે શું ?

ઉં—જાણી જોઈને ચોરી કરવી, કે ચોરાઉ વસ્તુ લેવી;
ચાપણ જોળવેલી તે, તથા વિશ્વાસઘાત કરવો;
સારી નરસી વસ્તુનો લોજ સંલોજ કરવો, તેમજ
જાણુ ચોરી કરવી તે.

મં—સ્થૂલ મૈથુન વિરમણુ તે શું ?

ઉં—પરસ્તી, વેશ્યા, વિધવા, યા જાલ કુમારીકા સાથે
કુર્મ, લોગ, સર્વથા તણ સ્વદ્વારા સંતોષ લ-

જવો તે. સ્ત્રીએ સ્વપતિ સંતોષ લજવો તે.

૫૦ પ્ર૦—પરિગ્રહ પ્રમાણુ તે શું ?

ઉ૦—ધન, ધાન્યાદિક નવ પ્રકારના પરિગ્રહનું પ્રમાણુ, આટલાથી વધારે મારે સ્વલોગાર્થે ન ખર્ચે; પ્રમાણુથી અધિક શુભ ધર્મ માર્ગે ખર્ચી નાંખવું તે.

૫૧ પ્ર૦—આ પાંચ આણુવ્રત ઉપરાંત ગૃહસ્થને ખીન કયાં વ્રત હોય ?

ઉ૦—ત્રણ ગુણુ વ્રત, અને ચાર શિક્ષા વ્રત.

૫૨ પ્ર૦—૩ ગુણુ વ્રત કયાં કયાં છે ?

ઉ૦—૧ દિશા (જવા આવવા) નું પ્રમાણુ, ૨ લોગોપલોગ. ૩ અનર્થ દંડ વિરમણુ.

૫૩ પ્ર૦—દિશા પ્રમાણુ તે શું ?

ઉ૦—૪ દિશા, તથા ૪ વિદિશા (કોણો) તથા ઉંચેને નીચે જવા આવવા, સંખંધમાં પંચિત્ર ધર્મ કાર્ય વિના સ્વકાર્યાર્થે જવા આવવાનું પ્રમાણુ.

૫૪ પ્ર૦—લોગોપલોગ તે શું ?

ઉ૦—૧૫ કર્માદાનના મહા પાપ વ્યાપારનો ત્યાગ કરવો તથા ૧૪ નિયમો ધારવા.

૫૫ પ્ર૦—અનર્થ દંડ વિરમણુ તે શું ?

ઉ૦—પાપનાં સાધન—કોશ, કુહાડા, વિગેરે તૈયાર કરી, માગ્યાં, ન આપવાં; પાપનો ઉપદેશ, નહિ દેવો; આર્ત રૌદ્રધ્યાન ન ધ્યાવું. નાટક ચેટક લવાયા ન જોવા; પાપી જીવને ધર્મ બુદ્ધિથી પોષવા નહિ. અર્થાત્ પાપી જીવોને પાળવા નહિ.

૫૬ પ્ર૦—ચાર શિક્ષા ત્રત કયાં કયાં છે ?

ઉ૦—સામાયક, દિશાવગાસિક, પૌષધ, અને અતિ-
થિ સંવિભાગ.

૫૭ પ્ર૦—સામાયક એટલે શું ?

ઉ૦—સંકલ્પ નિશ્ચય પૂર્વક સમતાભાવમાં પાપ બ્યા-
પારને વર્ણ રહેલું તે (જઘન્યથી બે ઘડી અને
ઉત્કૃષ્ટ તો જીવિત પર્યંત.)

૫૮ પ્ર૦—દિશાવગાસીક એટલે શું ?

ઉ૦—છટ્ટા ત્રતમાં ધારેલી દિશાનું સંલેપવું, અને મ-
ર્યાદામાં રહી ધર્મધ્યાન સેવવું તે.

૫૯ પ્ર૦—પૌષધ ત્રત એટલે શું ?

ઉ૦—જેથી ધર્મની પ્રુષ્ટિ-વૃદ્ધિ થાય તે, પૌષધ ચાર
પ્રકારે છે. ૧ આહાર, પોસહ (ઉપવાસ, આ-
થંગિલ વિગેરે) ૨ શરીર સત્કાર, ત્યાગ પોસહ,
૩ બ્રહ્મચર્ય પોસહ, ૪ પાપ બ્યાપારનો પરીહાર
કરવા રૂપ પોસહ.

૬૦ પ્ર૦—અતિથિ સંવિભાગ તે શું ?

ઉ૦—અતિથિ, એટલે અણુગાર સાધુ તેને બેડાશપી,
સુપાત્ર દાન દઇને ખાવું તે.

૬૧ પ્ર૦—સામાન્ય રીતે ધર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉ૦—ચાર ભેદ.

૬૨ પ્ર૦—તે ચાર ભેદના નામ કયાં કયાં છે ?

ઉ૦—દાન, શીલ, તપ, અને ભાવના.

૬૩ પ્ર૦—સમ્યગ્ જ્ઞાન એટલે શું ?

ઉ૦—સર્વજ્ઞ, જિનેશ્વરે, કહેલાં જીવાજીવાદિ નવ તત્ત્વ
ને ચચાર્ય જાણવાં તે.

૬૪ પ્ર૦—સમ્યગ્ દર્શન, (સમક્રિત) એટલે શું ?

ઉ૦—જિનેશ્વર ભગવાને કહેલાં તત્વ ઉપર ધરાધર પ્રતીતિ આસ્તા ધારવી, ખીજાં ધાંધલીઆથી ભરમાઈ ન જવું તે.

૬૫ પ્ર૦—સમ્યગ્ આરિત્ર વિવેક તે શું ?

ઉ૦—તત્વને યથાર્થ જાણી, સદ્દહીને; હિતકારી માર્ગનું ગ્રહણ કરવું, તથા અહિતકારી માર્ગનો ત્યાગ કરવો. તે વિરતિ અથવા સંયમ.

૬૬ પ્ર૦—સર્વજ્ઞ, જિનેશ્વરનાં, કહેલાં તત્વ કયાં કયાં છે ?

ઉ૦—૧ જીવ. ૨ અજીવ. ૩ પુણ્ય. ૪ પાપ. ૫ આશ્રવ, ૬ સંવર. ૭ ગંધ. ૮ ભોક્ષ. ૯ અને નિર્જરા (આ નવ તત્વો છે.)

૬૭ પ્ર૦—જીવનું લક્ષણ શું ?

ઉ૦—જ્ઞાન, દર્શન, આરિત્ર, તપ, વીર્ય અને ઉપયોગ

૬૮ પ્ર૦—અજીવનું લક્ષણ શું ?

ઉ૦—જીવના લક્ષણથી વિલક્ષણ—ઉલટું જ્ઞાનાદિ રહિત.
(જડ)

૬૯ પ્ર૦—જીવ કેટલા છે ?

ઉ૦—સર્વ જાતિના મળી જીવો અનંત છે ?

૭૦ પ્ર૦—જીવાયોની કેટલી છે ?

ઉ૦—સર્વ જાતની મળી ૮૪ લક્ષ છે.

૭૧ પ્ર૦—જીવાયોનિ એટલે શું ?

ઉ૦—જીવનું ઉત્પત્તિ સ્થાન; (વંણુ, ગંધ, રસ, અને સ્પર્શ જેના સમાન હોય તેવાં અમુક જાતીનાં ઉત્પત્તિ સ્થાન એક જીવાયોની કહેવાય.

૭૨ પ્ર૦—અજીવ પદાર્થ કયા કયા છે ?

ઉ. — પ્રમાસ્તિકાય, અધમાસ્તિકાય, અધ્યાસ્તિકાય, અધ્યાસ્તિકાય, અધ્યાસ્તિકાય, અને કાળ દ્રવ્ય.

પ્ર. — પ્રમાસ્તિકાયનો સ્વભાવ શો ?

ઉ. — એવને તથા પુદ્ગલને ચાલતાં સહાયમૂલ ધરવાનો.

પ્ર. — અધમાસ્તિકાયનો સ્વભાવ શો ?

ઉ. — એવને તથા પુદ્ગલને સ્થિર રહેતાં સહાયમૂલ ધરવાનો.

પ્ર. — આધ્યાસ્તિકાયનો સ્વભાવ શો ?

ઉ. — એવને તથા પુદ્ગલાદિ દ્રવ્યને રહેવાને, અવકાશ આપવાનો.

પ્ર. — પુદ્ગલનું લક્ષણ શું ?

ઉ. — ચોળ, અધકાર, ઉપાત, પ્રમા, ઃછાયા, આતપ, પૂર્ણાદિ વર્ણ, અપ, રસ, અને સ્પર્શ, એ પુદ્ગલનું લક્ષણ.

પ્ર. — કાળનું લક્ષણ શું ?

ઉ. — સમય લક્ષણ (વસ્તુના નવા પુરાણા લાવ ધરાવવાનો આધન રૂપ.)

પ્ર. — પુરુષનું લક્ષણ શું ?

ઉ. — પુરુષ પામવાના કારણમૂલ મુલ કર્મ પ્રાપ્તિનું લક્ષણ.

પ્ર. — આપનું લક્ષણ શું ?

ઉ. — રૂપ (કદ, રંગ) પામવાના કારણમૂલ અમુલ કર્મનું લક્ષણ.

પ્ર. — આપનું લક્ષણ શું ?

ઉ. — રૂપ (કદ, રંગ) પામવાના કારણમૂલ અમુલ કર્મનું લક્ષણ.

૮૧ પ્ર૦—સંવરતું લક્ષણ શું ?

ઉ૦—આવતા કર્મને રોકવાનું સાધન આશ્રવદ્વારને બંધ કરવા રૂપ.

૮૨ પ્ર૦—બંધતું લક્ષણ શું ?

ઉ૦—દૂધ પાણીની પેરે જીવ કર્મનું એકમેકં થવું તે.

૮૩ પ્ર૦—મોક્ષનું લક્ષણ શું ?

ઉ૦—કર્મ બંધનથી આત્માનું સર્વથા મુક્ત થવું તે.

૮૪ પ્ર૦—નિર્જરાનું લક્ષણ શું ?

ઉ૦—કર્મ બંધનથી આત્માનું કેટલાક અંશથી મુક્ત થવું તે.

૮૫ પ્ર૦—યુણ્ય સંચવાનો ઉપાય શું ?

ઉ૦—શુભરાગં ભક્તિ ભાવથી સુપાત્રદાન પ્રભુ પૂજા સાધર્મી સેવા; તિર્થ રક્ષા; શાસ્ત્ર શ્રવણ, જીવ દંયા વગેરે.

૮૬ પ્ર૦—પાપ સંચવાનો રસ્તો કયો ?

ઉ૦—ઉન્માર્ગ સેવન વિષયરસમાં માચવું. નિર્દયતા માઠા, અન્યવસાય, આર્તરોદ્ર ધ્યાન વગેરે.

૮૭ પ્ર૦—આશ્રવ શા કારણથી થાય ?

ઉ૦—પાંચ ઇન્દ્રિય, ચાર કંપાય ૫ અત્રત, ૩ યોગ વિગેરે.

૮૮ પ્ર૦—સંવરનો લાભ શાથી થાય ?

ઉ૦—પાંચ સમિતિ, ત્રણ ગુપ્તિ, ૨૨ પરિસહ ૧૦ યતિ ધર્મ ૧૨ ભાવના તથા પાંચ પ્રકારના આરિત્રવડે.

૮૯ પ્ર૦—બંધ કેટલા પ્રકારે અને કેવી રીતે થાય ?

ઉ૦—ચાર પ્રકારે (પ્રકૃતિ સ્થિતિ રસ, અને પ્રદેશ રૂપ) મોહક (લાડવા) ના દ્રષ્ટાંતે બાજીવું.

६० प्र०—मोक्ष के लक्षण प्रकाशित पाय छे ?

उ०—५१ प्र०—वेद सिद्धि प्राप्त छे, त के तीर्थ मन्त्र तीर्थ

५२ प्र०—सिद्धि विज्ञान ?

६१ प्र०—निर्वास शीघ्र पति पाय छे ?

उ०—१२ प्र०—प्रकार मोक्ष पति ?

६२ प्र०—लेख सेवकाय ?

६३ प्र०—पाय छे, पति पति ?

उ०—२५ प्र०—रसना छे, रसना छे, रसना छे, रसना छे

६४ प्र०—मोक्ष के लक्षण प्रकाशित पाय छे ?

उ०—५१ प्र०—वेद सिद्धि प्राप्त छे, त के तीर्थ मन्त्र तीर्थ

५२ प्र०—सिद्धि विज्ञान ?

६१ प्र०—निर्वास शीघ्र पति पाय छे ?

उ०—१२ प्र०—प्रकार मोक्ष पति ?

६२ प्र०—लेख सेवकाय ?

६३ प्र०—पाय छे, पति पति ?

उ०—२५ प्र०—रसना छे, रसना छे, रसना छे, रसना छे

६४ प्र०—मोक्ष के लक्षण प्रकाशित पाय छे ?

उ०—५१ प्र०—वेद सिद्धि प्राप्त छे, त के तीर्थ मन्त्र तीर्थ

५२ प्र०—सिद्धि विज्ञान ?

६१ प्र०—निर्वास शीघ्र पति पाय छे ?

उ०—१२ प्र०—प्रकार मोक्ष पति ?

६२ प्र०—लेख सेवकाय ?

६३ प्र०—पाय छे, पति पति ?

उ०—२५ प्र०—रसना छे, रसना छे, रसना छे, रसना छे

૬૮ પ્ર૦—સમિતિ એટલે શું ? અને તે કંઈ કંઈ ?

ઉ૦—સમિતિ એટલે સમ્યક્ પ્રવર્તન (તે તે બાબતમાં ઉપયોગ) ધર્મ, ભાષા, એવળા, આદાન નિષેપના અને પારિષાપનિકારૂપ પાંચ છે.

૬૯ પ્ર૦—ગુપ્તિ એટલે શું અને તે કંઈ કંઈ ?

ઉ૦—ગોપવતું-સાચવતું, રક્ષણ કરવું એ ગુપ્તિનો અર્થ છે. તે મન, વચન, અને કાયા સંબંધી ત્રણ છે મન ગુપ્તિ વગેરે.

૧૦૦ પ્ર૦—પરિસહુ એટલે શું ? અને તે કયા કયા છે ?

ઉ૦—સમસ્ત પ્રકારે સહન કરવા યોગ્ય પરિસહુ કહેવાય, તેવા ૨૨ છે. ભુખ, તૃષ્ણા, શીત, ઉષ્ણ, ડંસ, અચેદ, અરતિ, સ્ત્રી ચર્યા, નિષેધિકા, સંધ્યા, આક્રોશ, વધ, યાચના, અલાભ, રોગ, મળ, તૃણ સ્પર્શ, સત્કાર, પ્રજ્ઞા, અજ્ઞાન વિગેરે, અતુકુળ તંથા અતિકુળ બંને રીતે.

૧૦૧ પ્ર૦—દશવિધ યતિ ધર્મ કેવા પ્રકારે છે ?

ઉ૦—ક્ષમા, મૃદુતા, સરલતા, નિર્દોષતા, તપસ્યા, સંયમ, સત્ય, શૌચ, (પવિત્રતા) નિષ્પરિગ્રહતા અને પ્રહાર્ય.

૧૦૨ પ્ર૦—ખાર પ્રકારની ભાવના શી રીતે છે ?

ઉ૦—અનિત્ય, અશરણ, સંસાર એકત્વ, અશુચિ, આશ્રવ, સંવર વિગેરે.

૧૦૩ પ્ર૦—ચારિત્રના પાંચ પ્રકાર કયા કયા છે ?

ઉ૦—સામાયક, છેદોપસ્થાપનીય, પરિહાર વિશુદ્ધિ, સુક્ષ્મ સંપરાય, અને યથાબ્યાત, એવં પાંચ.

૧૦૪ પ્ર૦—કર્મનો પ્રકૃતિજાંઘ, કટલી અને શી રીતે ?

ઉ૦—પ્રકૃતિ કટલી સ્વભાવ, જેમ જુદા જુદા ક્રમનો સ્વભાવ જુદા જુદા હોય છે. તેમ કોઈ કર્મનો સ્વભાવ આત્માના જ્ઞાન શુષ્કને અને કોઈનો દર્શનાદિકને ઠાંકવાનો સ્વભાવ હોય છે. તેવાં જાંઘ તે પ્રકૃતિજાંઘ કહેવાય છે.

પ્ર૦—મૂળ કર્મ પ્રકૃતિ કટલી અને ઉત્તર (લેઈ) પ્રકૃતિ કટલી છે ?

ઉ૦—મૂળકર્મ પ્રકૃતિ ૮ છે અને ઉત્તર પ્રકૃતિ ૧૫૮ છે.

પ્ર૦—મૂળ પ્રકૃતિનાં નામ કયાં કયાં છે ?

ઉ૦—જ્ઞાનાવરણીય, દર્શનાવરણીય, વેદનીય, મોહનીય, નામ, આયુ, ગોત્ર, અને અંતરાય, એવાં આઠ મૂળ પ્રકૃતિ છે.

પ્ર૦—ઉત્તર પ્રકૃતિ ૧૫૮ શી રીતે થાય છે ?

ઉ૦—જ્ઞાનાવરણીયની ૫, દર્શનાવરણીયની ૬, વેદનીયની ૨, મોહનીયની ૨૮, નામની ૧૦૮, આયુની ૪, ગોત્રની ૨, અને અંતરાયની ૫ મળી ૧૫૮ થાય છે.

પ્ર૦—જ્ઞાનાવરણીય વગેરે કર્મનો કેવો સ્વભાવ છે ?

ઉ૦—આત્માના જ્ઞાન દર્શનાદિક શુષ્કને ઠાંકવાનો.

પ્ર૦—જ્ઞાનાવરણીય કર્મ કેવા કેવા જ્ઞાનને કેવી રીતે આવરે છે ?

ઉ૦—મતિ, સુત, અપધિ, મનઃપર્યવ, અને દેવજ્ઞાનને આ કર્મ પટ (વસ્ત્ર) ની પેરે આવરે છે.

૧૧૦ પ્ર—મતિ જ્ઞાનાદિક પાંચ જ્ઞાનના મળી કેટલા ભેદ છે ?

ઉત્—મતિના ૨૮, શ્રુતના ૧૪, અવધિના ૬, મનઃપર્યવ જ્ઞાનના બે અને કેવળજ્ઞાન એક, સર્વ મળી ૫૧.

૧૧૧ પ્ર—દર્શનાવરણીય કર્મ કેવી રીતે દર્શન ગુણને આવરે છે ?

ઉત્—પ્રતિકારી (પોળીયા) ની પેરે.

૧૧૨ પ્ર—જ્ઞાન અને દર્શન ગુણમાં શોષિતશ્વત છે ?

ઉત્—આત્માનો વિશેષ ઉપયોગ તે જ્ઞાન, અને સામાન્ય ઉપયોગ તે દર્શન છે.

૧૧૩ પ્ર—દર્શનના કેટલા ભેદ છે ?

ઉત્—ચક્ષુ, અચક્ષુ, અવધિ, અને દ્વિલેખ દર્શન મળી તેના પાંચ પ્રકાર થાય છે.

૧૧૪ પ્ર—દર્શનાવરણીયના ૬ ભેદ કયા કયા છે ?

ઉત્—ચક્ષુ, અચક્ષુ અવધિ, અને કેવળદર્શનાવરણીય એવા ૪ સ્થિતિ, નિદ્રા, નિદ્રા નિદ્રા, પ્રચલા, પ્રચલા અને ચિણ્દ્રી.

૧૧૫ પ્ર—વેદનીય કર્મનો કેવો સ્વભાવ છે ?

ઉત્—ભવને શોભા અશાતા વેદાવવાનો.

૧૧૬ પ્ર—વેદનીય કર્મના કેટલા ભેદ છે ?

ઉત્—બે, શોભા વેદનીય અને અશાતા વેદનીય.

૧૧૭ પ્ર—વેદનીય કેવી રીતે કયા ગુણને ઢાંકે છે ?

ઉત્—મધથી ખરડેલી તરવાર અને કોરી તરવાર ચાટવાની પેરે શોભા, અશાતા, વેદનીય, કર્મ આત્માના, અન્યાખાધ, સુખ ગુણને આવરે છે.

૧૧૮ પ્ર૦—મોહનીય કર્મનો સ્વભાવ કેવો છે ?

ઉ૦—મહિરાની, જેમ, આપણાં સ્વરૂપ અને ચારિત્ર અણુને ઢાંકવાનો છે.

૧૧૯ પ્ર૦—મોહનીય કર્મના મુખ્ય ફેટલા અને કયા લેદ છે ?

ઉ૦—જે લેદ; દર્શન, મોહનીય અને ચારિત્ર મોહનીય.

૧૨૦ પ્ર૦—દર્શન મોહનીય કર્મના ફેટલા અને કયા કયા લેદ છે ?

ઉ૦—ત્રણ લેદ, સમક્ષિત; મોહનીય; મિથ્ય મોહનીય; અને મિથ્યાત્વ મોહનીય.

૧૨૧ પ્ર૦—ચારિત્ર મોહનીયનાં ફેટલાં લેદ-મુખ્ય છે ?

ઉ૦—જે લેદ; કપાય મોહનીય; અને નોકપાય મોહનીય.

૧૨૨ પ્ર૦—કપાય મોહનીયનાં ફેટલાં અને લેદ ફેટલાં ?

ઉ૦—અનંતાનુબંધી, અપ્રત્યાખ્યાની, પ્રત્યાખ્યાની

અને અનિવેરણીય, અનિવેરણીય, અનિવેરણીય, અનિવેરણીય.

૧૨૩ પ્ર૦—કપાય મોહનીયનાં ફેટલાં અને લેદ ફેટલાં ?

ઉ૦—સાચારનો પ્રસંગ, પ્રસંગીય, પ્રસંગીય, પ્રસંગીય.

૧૨૪ પ્ર૦—નોકપાય મોહનીયનાં ફેટલાં અને લેદ ફેટલાં ?

ઉ૦—કપાયનાં અધ્યાત્મિક, કપાયને ઉત્પન્ન કરે તે.

૧૨૫ પ્ર૦—નોકપાય મોહનીયનાં ફેટલાં અને લેદ ફેટલાં ?

ઉ૦—મુક્ત વેદ, અવેદ અને નયુ સંકેત, વેદ, વેદ મોહનીય, તમામ દારૂ, રૂતિ, અરણિ, મોહ,

લય અને દુઃખાં; એ છ હાર્યાદિ મોહનીય
મળી ૯ નોકપાય મોહનીય.

૧૨૬ પ્ર૦—નામ કર્મનો સ્વભાવ કેવો છે ?

ઉ૦—ચિતારાની જેવો વિવિધ પ્રકારના આકારને ધ-
રાવી આત્માના અરૂપી શુણ (સ્વભાવ) ને દાં-
કવાનો છે.

૧૨૭ પ્ર૦—નામ કર્મના મુખ્ય કેટલા ભેદ છે ?

ઉ૦—શુભ નામ કર્મ અને અશુભ નામ કર્મ એવા
બે ભેદ છે.

૧૨૮ પ્ર૦—શુભ નામ કર્મની થોડી પ્રકૃતિ કઈ કઈ છે ?

ઉ૦—ઉત્તમ સંઘયણુ તથા સંસ્થાન, ઉત્તમ વર્ણુ; મંધ-
રના અને સ્પર્શ; સૌભાગ્ય આદેય, પ્રત્યેક, ત્રસ,
ભાદર, પર્યાપ્ત સ્થિર અને તિર્થંકર નામ કર્મ
વિગેરે.

૧૨૯ પ્ર૦—અશુભ કર્મની થોડી પ્રકૃતિ કઈ કઈ છે ?

ઉ૦—પૂર્વોક્ત પ્રકૃતિથી વિપરીત, સાધારણુ, સ્થાવર,
સૂક્ષ્મ, અપર્યાપ્ત, અસ્થિર પ્રમુખ.

૧૩૦ પ્ર૦—સર્વ મળીને નામ કર્મની કેટલી પ્રકૃતિ છે ?

ઉ૦—૧૦૩ એકસો ને ત્રણ પ્રકારાંતરે તો ૪૨, ૬૭,
અને ૯૩, પણ છે.

૧૩૧ પ્ર૦—આયુધ્ય કર્મનો સ્વભાવ કેવો છે ?

ઉ૦—હેડં (ખંદીખાના) જેવો તેનો સ્વભાવ હોવાથી
આત્માના અક્ષય શુણને આવરી તેને ચાર જ-
તિમાં ભભાવે છે.

૧૩૨ પ્ર૦—આયુધ્ય કર્મના કેટલા લોક છે ?

ઉ૦—દેવ આયુ, મનુષ્ય આયુ, તિર્યચઆયુ અને ન-
રક આયુ એવં ચાર.

૧૩૩ પ્ર૦—ગોત્ર કર્મનો કેવો સ્વભાવ હોય છે ?

ઉ૦—કુંભારના ઘડા જેવો હોયો નીચો હોવાથી તે
આત્માના અચુરૂ લઘુ સ્વભાવને આવરે છે.

૧૩૪ પ્ર૦—ગોત્ર કર્મના કેટલા લોક છે ?

ઉ૦—ઉચ્ચ ગોત્ર અને નીચું ગોત્ર, એવં બે લોક છે.

૧૩૫ પ્ર૦—ગોત્રને ઘડામી ઉપમા શી રીતે લાગુ પડે ?

ઉ૦—દુધ, ઘીનો ઘડો પ્રસંસાય છે અને મદિરાનો
ઘડો ક્વજોડાય છે માટે.

૧૩૬ પ્ર૦—અંતરાય કર્મનો સ્વભાવ કેવો હોય છે ?

ઉ૦—મંડારીની જેવો હોવાથી તે આત્માની, સહજ
દાનાદિ શક્તિને આવરે છે.

૧૩૭ પ્ર૦—અંતરાય કર્મના કેટલા લોક હોય છે ?

ઉ૦—દાનાંતરાય, લાભાંતરાય, લોભાંતરાય, ઉપભો-
ગાંતરાય અને વીર્યોતરાય એવં પાંચ.

એ સર્વ સ્વભાવ (બંધ) ના સંબંધે પ્રસંગોપાત
કહ્યું, હવે કંઈક કાલમાન જણવા કહે છે.

સ્થિતિ બંધ.

૧૩૮ પ્ર૦—સમય, તે ખારીકમાં ખારીક વખતનું માપ.

૧૩૯ પ્ર૦—આવલી-અસંખ્ય સમયે એક આવળી થાય.

૧૪૦ પ્ર૦—સુલક લવ-૨૫૬ આવળીવડે થાય.

- ૧૭૮ પ્ર૦—અપકાયનું ઉત્કૃષ્ટ આયુ-૭૦૦૦ વર્ષનું.
 ૧૭૯ પ્ર૦—વાયુકાયનું ” ૩૦૦૦ વર્ષનું.
 ૧૮૦ પ્ર૦—પ્રત્યેક વનસ્પતિનું ” ૧૦૦૦ વર્ષનું.
 ૧૮૧ પ્ર૦—અગ્નિ કાયનું ” ૩ અહો રાત્રિનું.

રસ બંધ.

- ૧૮૨ પ્ર૦—કુર્મનો રસ-શુભ અશુભ બે પ્રકારનો હોય છે. તે દરેક મંદ, મંદતર અને મંદતમ તેમજ તિવ્ર, તીવ્રતર અને તીવ્રતમ પ્રકારે હોય છે.
 ૧૮૩ પ્ર૦—શુભ રસ-શેલડી જેવો મીઠો હોય છે. અને અશુભ રસ લીંબડા જેવો કડવો હોય છે.
 ૧૮૪ પ્ર૦—કષાયની મંદતાએ શુભરસ-તીવ્ર, તીવ્રતર, કે તીવ્રતમ અને અશુભરસ મંદ, મંદતર કે મંદતમ બંધાય છે; અને કષાયની તીવ્રતાએ તો શુભરસ મંદ, મંદતર કે મંદતમ અને અશુભરસ તીવ્ર, તીવ્રતર કે તીવ્રતમ બંધાય છે એક ઠાણીઓ; બે ઠાણીઓ, ત્રિઠાણીઓ, અને ચતુઠાણીઓ રસ યણુ તે કહેવાય છે. એટલે કે તે અનુક્રમે શુભાશુભ રસની તીવ્રતા જણાવે છે. કષાયના અભાવે કર્મ બંધના રસનો અભાવ થાય છે.

પ્રદેશ બંધ.

- ૧૮૫ પ્ર૦—અનંતા-પરમાણુથી નિષ્પન્ન બંધ (સંકંધ) કાર્મણુ વર્ગણુ યોગ્ય થાય છે. તેવા અનંતા બંધની બનેલી કર્મ વર્ગણુ હોય છે. તેવી અનંતી કર્મ વર્ગણુ પ્રતિક્ષણુ (સમયે સમયે) જીવ ગ્રહણુ કરે છે.

(૨૩.)
પ્રકરણ બીજું.
ઉપદેશ સાર.

૧. જીવ હયા—જયણા સદા પાળવી. કોઈ જીવને દુઃખ પીડા
યાય તેવું કંઈ કદાપિ નાણી નોંધને કરવું કરાવવું નહિ.
૨. અસત્ય બોલવું નહીં—કેમ કે તેથી સામાને આપણા
ઉપર અણવિશ્વાસ આવે; જેથી કદાપિ સાચું પણ
મીઠું નાય.

૩. ચોરી કરવી નહીં—ચોરી કરનાર કદી સુખી થાય
નહીં. ચોરીનું ધન કરે નહિ. ચોરનો કોઈ વિશ્વાસ
કરે નહીં; ચોરને કમોતે મેરવું પડે. ચોર હમેશાં સં-
તોષિત રહે? હરાયા ટોરની જેમ તેને સંતોષ વળે નહિ.

૪. છીનાણી પણ કરવી નહિ—પરચી ગમન તેમજ વે-
ચ્યા ગમન ભાઈઓને અને પરપુરુષાદિ ગમન બેનોને
અવશ્ય સર્જના યોગ્ય છે. આવું કર્મ લોક વિરુદ્ધ હો-
વાથી નિંદાપાત્ર થતોય છે. કુળને કલંક થાય છે. અને ન-
કાદિ દુર્ગતિમાં પડવું પડે છે.

૫. અતિ ત્રીકુટા રાખવી નહિ—અતિ લોભ દુઃખનું મૂળ
છે. અનેક પાપકર્મ કરાવવા જીવને લલચાવી દુર્ગ-
તિમાં પાડે છે.

૬. ક્રોધ કરવો નહિ—ક્રોધ અગ્નિ જેવો સંતાપકારી છે.
પહેલાં પોતાનેજ સંતાપે છે. અને સાચું માણસ જો
સમજી સમાજ ન હોય તો તેને પણ સંતાપ કરે
છે. ક્રોધને દાળવાનો ઉત્તમ ઉપાય દામા, સમંતા કે
ધીરન છે.

૭ અભિમાન કરવું નહિ—જે સ્વહુકાર કરે છે તે હલકા પડે છે. અને જે નમ્રતા રાખે છે તે ઉંચા ચડે છે. કહ્યું છે કે લઘુતા, ત્યાં પ્રભુતા, કુળ બલિ, ગળ, તપ, વિદ્યા, લાલ તથા ઠકુરાઇનો ગર્વ કદાપિ પણ કરવો નહિ.

૮ માયા હુટિલતા કરવી નહિ—છળ પ્રપંચ; દગો, દંભ, વકતો, કપટ કરી આપસતિથી અવલે રહેતે ચાલનાર કદી સુખી થઇ શકતો નથી. કહેવત પણ છે કે “દગો દોઇનો સગો નહિ” કપટીની ધર્મ ક્રિયા નિષ્ફળ થાય છે. તે મૂળે મીઠા પાણુ દીકરાં બૂઠો હોય છે.

૯ લોભને તજવો—લોભી માણસ કૃત્યા કૃત્ય, હિતાહિત લક્ષ્યાલક્ષ્યનો વિવેક તેણે અચિની જેવો ‘સર્વ લક્ષક’ બને છે.

૧૦ રાગ દ્વેષ કરવો નહિ—રાગ-દ્વેષ દોષથી આત્મા મલી ન થાય છે. રાગ દ્વેષ બને સાર્યે રહે છે. તેમને જીતવા વીતરાગ પ્રભુની સહાય માંગવાની જરૂર છે, કેમકે તે પ્રભુ સર્વથા રાગ-દ્વેષ રહિત અને તે શકિતવાળા અને અતીત ગુણી છે.

૧૧ કલહ (મદેશ) કરવો નહિ—કલહ—એ કલેશ (દુઃખ) નું મૂળ છે. જ્યાં નિત્ય કલહ થાય છે; ત્યાંથી લક્ષ્મી પલાયન કરી જાય છે. માટે કલહથી દૂર રહેવું.

૧૨ કહું આળ દેવું નહિ—કોઇને કહું કલંક દેવું એના જેવું જીવું માપ નથી. ખોટા કલંકથી જીવને સરવળ જેવું દુઃખ થાય છે. જેવું દુઃખપરને દેવા જીવનાં તત્પર

ધાય છે. તેવું કે તેથી સો ગણ, લાખ કરોડ ગણ
કદુક દુઃખ દેનારને પરલવ લોગવવું પડે છે.

૧૩ ચાડી ખાવી નહિ—ચાડીખોર માણસા હૈનું ગણાય
છે. ચાડી કરવાની કુટેવથી કવચિત સારા માણસા પણ
સંકટમાં આવી પડે છે.

૧૪ વૈભવ વખતે છોકાં વડું નહિ—સુખ મળ્યે છતે વિ-
ચારવું કે સુખનું સાધન ધર્મજ છે. તો તેનેજ વિ-
શેષ સેવવો.

૧૫ દુઃખ સમયે દીનતા કરવી નહિ—દુઃખ આવ્યે વિ-
ચારવું કે દુઃખનું કારણ કુદૃત-પાપજ છે. તો તે
વખતે પાપથી વિશેષે ડરતા રહેવું.

૧૬ પરનિંદા કરવી નહિ—નિંદાખોર ધર્મીલાઇ બિનાની
પણ નિંદા કરે છે. તેથી તેનો આત્મા અત્યંત મહીન
થાય છે. નિંદાખોર મરીને નારકી ધાય છે. મહાપા-
તકી હોવાથી જોની તેને કર્મ ચડાવે કહી બોલાવે છે.

૧૭ કહેણી કરણી સરખી રાખવી—કહેવું કાંઈ અને કરવું
કાંઈ એતો અગટ કંગાઈ અને હલકાઈ ગણાય છે.
સમજનું જોવું છે તેવુંજ પાળે છે. અને પાળવું હોય
તેવુંજ જોવું છે. સમજનો સદાચારવંત હોય છે.
લોક વિરુદ્ધ તો સર્વથા તજે છે.

૧૮ જોડાનો પક્ષ જોયવો નહિ—સત્યાસત્યની પરીક્ષા
કરી નિધાર કરી સાચાનિજ સદા પક્ષ ગ્રહણ કરવો.
પણ પરીક્ષા કયા વિના કદાચ હવડે જોડાનો પક્ષ
જોયવો એ આત્માચારુ સમજ મથી.

૧૯ શુદ્ધ દેવની સેવના કરવી—રંગ-રૂપ અને મોહાદિ
મહાદોષથી સર્વથા વર્જિત નિર્દોષ નિષ્કલક સર્વજ-
સંવદર્શી, વીતરાગ, પરમાત્મા (જેનું નામ ગમે તે

હોય પણ ગુણમાં સર્વોત્કૃષ્ટ હોય તે) તેનુંજ અન-
ન્ય ભાવે શરણુ ગ્રહણું.

૨૦ શુદ્ધ ગુરૂની સાચા દીલથી સેવા કરવી—પોતે નિર્દોષ
વીતરાગ શાસનને સેવનારા; અને અન્ય આત્માર્થી
સજ્જનોને એવોજ નિર્દોષ માર્ગ બતાવનારા, ક્ષમા,
મૃદુતા, સરલતા, અને નિર્દોષતાદિક શ્રદ્ધ ગુણોને
ભજનારા ભિક્ષુ, સાધુ, નિર્ગંથ, અણુગાર-મુમુક્ષુ-શ્રમ-
ણાદિક સાર્થક નામથી ઓળખાતા મુનિગણને શુદ્ધ
ગુરૂ બુદ્ધિથી સેવવા યોગ્ય છે.

૨૧ શુદ્ધ સર્વજ્ઞ કથિત ધર્મની સેવા કરવી—દુર્ગતિથી બ-
ચાવી સદ્ગતિ પમાડનાર, સ્યાદાદૃ અનેકાંત માર્ગ
વિષે શુદ્ધ શ્રદ્ધા ન રાખી સેવા કરવી. દોષ માત્રને
દળવા સમર્થ મહાવ્રત સેવન કરવારૂપ પ્રથમ મુની
માર્ગ તેવી શક્તિના અભાવે અણુવ્રત સેવવારૂપ બીજો
શ્રાવક માર્ગ અને મહાવ્રતાદિ સમ્યક્ પાળવા અસ-
મર્થ છતાં દ્રઢ શાસનરાગથી શુદ્ધ માર્ગ સેવનારના
બહુ માનપૂર્વક સત્યતત્ત્વ કથક હોવાથી ત્રીજો સંવિત્
પક્ષીય માર્ગને આત્માર્થી સજ્જનોએ દ્રઢ આલંબન
યોગે શીઘ્ર ભવ સમુદ્રથી પાર પમાડનાર જાણી સે-
વવા યોગ્ય છે.

૨૨ શુદ્ધ દેવગુરૂ અને ધર્મની સેવા કરવા યોગ્ય થવું
(તેવી યોગ્યતા મેળવવી) અયોગ્ય-યોગ્યતા રહિત
મલીન આત્મા શુદ્ધદેવ, ગુરૂ ધર્મની સેવાનો અધિ-
કારી નથી.

૨૩ આત્માની મલીનતા દૂર કરવા મથવું—પોતાના મન
વચન અને કાયાને નિયમમાં રાખવાથી આત્મા નિ-
ર્મળ થઈ શકે છે.

મુદ્રતા કરવી—નીચ-મંદીને મુદ્રિ તથા, મુદ્રિ
ધારી, નિર્મળ જાત કરવું કરવું, અલીર દીલના મુદ્ર,
નુરુત્તા કરવી મંદી. પોરકા છિદ્ર નહિ જોતા પોતાનું
અને પરનું ખરું હિત કેમ યોગ્ય તેના દીલથી
વિચારવું.

ન્યાયથી ખન ઉપાર્જન કરી આજીવિકા ચલાવવી.
સંસાર વ્યવહાર તથા ધર્મ વ્યવહાર રૂઠી રીતીએ ચ-
લાવવા ન્યાયનિતીનેજ આગળ કરી યોગ્ય બ્યાપારનકે
દ્રવ્ય ઉપાર્જન કરવું ઉચિત છે. ન્યાય દ્રવ્યથી મતિ
નિર્મળ રહે છે, કેમકે કહેવત છે કે 'આહાર તેવો
ઉદ્ધાર', અન્યાયનું પરિણામ ઉલટું આવે છે.

સ્વભાવ શીળા રાખવો—તીખી પ્રકૃતિ ઘણી વાર નુન
મિસાત કરે છે. ઠંડી-શીતળ પ્રકૃતિ વાળો, મુખે સ્વકાર્ય
સાધી સકે છે. અને પોતાના શીળા સ્વભાવથી સર્વને
તે વહાલો લાગે છે.

લોકવિરુદ્ધ કામ કદાપિ કરવું નહિ—માંસ બલણ,
મંદીરાંપાન, શીકાર, જુગાર, ચોરી, તથા છિનાળી,
આ સર્વ મહાનિંદ્ય કર્મ ઉભયલોક વિરુદ્ધ છે. તેથી તે
કર્મ અવશ્ય વર્જવા યોગ્ય છે.

કરતાં કરવી નહિ—કઠોર દીલથી કાંઈ પણ પાપ
કરવું નહિ. તેથી અને લોક બગડે છે, અને નિંદા
પાત્ર થવાય છે.

પરસવની ળીક રાખવી—હિણા કર્મ કરવાથી પ્રાણીને
પરસવમાં નરક તિર્યચનાં અનંતા દુઃખ સોગવવાં પડે
છે. એમ સમજી, તેવા નીચ અપતાર, ધારવા ન પડે
તેવી અંધમથી સંસાર રાખવી, પોતાનું વર્તન મુ-
ધારી ચાલવું.

૩૦ ઠગખાણ કરવી નહિ—ઠગ લોકને સામાની ખુશામત કરવા ઉપરાંત હુમ્મેશાં પોતાનું કપટ ઢાંકવા પરનો ભય રાખવો પડે છે ઠગ લોકો સામાને ઠગવા જતાં પોતેજ ખુદ ઠગાય છે. તે બાપડા સમજતા નથી, ઠગ લોકો ધર્મને અયોગ્ય હોવાથી તેમની ધર્મ કરણી કષ્ટરૂપ-નસામી નીવડે છે.

૩૧ વડીલની આમન્યા લોપવી નહિ—વયોવૃદ્ધ, જ્ઞાનવૃદ્ધ તથા ગુણવૃદ્ધની યોગ્ય દક્ષિણ્યતા સાચવવાથી આપણું હિત અવશ્ય થાય છે.

૩૨ ઉત્તમ કુળ મર્યાદા તજવી નહિ—નમ્રતા રાખવી, કોઈ પણ એળ ન લગાડવી. હંડાપણથી બોલવું ચાલવું વિગેરે ઉત્તમ નીતિ-રીતિ આદરવા પ્રયત્ન કર્યો કરવો, ટુંકાણુમાં કુળની શોભામાં વધારો કરવો.

૩૩ દયાર્દ્ર સ્વભાવ ધારવો, સર્વ પ્રાણીને સરખા લેખી કોઈનો જીવ હુલાય તેમ કરવું નહિ, સર્વને મિત્ર સમાન લેખવા.

૩૪ પક્ષાપક્ષી કરવી નહિ—સાચનોજ આદર કરવો, સત્ય બાબતમાં લેદ લાવ ધારવો નહિ, શત્રુ મિત્ર સમાનજ ગણવા.

૩૫ ગુણીજનને દેખી ખુશી થવું—જો તમને ગુણનો ખપ હોય તો ગુણીને જોઈ રાજ થાઓ, કેમકે ગુણ ગુણીમાંજ વસેછે. ગુણીનો અનાદર કરવાથી ગુણ વેગળા ખસેછે. અને યોગ્ય આદર કરવાથી ગુણ નજદીકજ આવે છે.

૩૬ મોજમાં આવે તેમ બોલવું નહિ—જરૂર પડે ત્યારે જ જરૂર જોટલું સાનીના વચન અનુસારજ બોલવાથી

સ્વપરતુ હિત થાય છે, અન્યથા ઉન્નત ભાષણ થાય તદ

અવરય સ્વપરતુ અહિત બાધ છે.

૩૭. સર્વ કુટુંબને ધર્મ સુસ્ત કરવું—(ધર્મ સુસ્ત કરવા

ઘટતો અંચન સેવવો)—ઉપગારી કુટુંબીઓના ઉપ-

ગારની રીતે વળી શકે તો નથી તે ધર્મ પમાડ્યાથી

સુખે વળી શકે છે તેમજ ધર્મ પામેલા તેઓ સર્વ

રીતે અનુકૂલતાએ વર્તે છે.

૩૮. વગર વિચારુ કંઈ કામ કરવું નહિ—સાહેબ કામ

કયાથી કંઈ વખતે જીવ જોખમમાં આવી મહા શો

કાતુર થાય છે. માટે તેવું છેવટ પરિણામ વિચારીને

મરિત કામ કરવા વત્સર મહું.

૩૯. વિશેષ જ્ઞાન લાડાલ કરવો—ખરું વત્સ જાણવા ખામ

કરવો હોય તો, અધ ક્રિયા કરવા કરતાં, હરેક હરેક

અયવહાર-ક્રિયાનો પરમાર્થ સમજી સત્ય નિબંધપટ

ક્રિયા કરવા ખૂસી આદર કરવો.

૪૦. શિષ્ટાચાર સદા સેવવો—મહાપુરુષોએ સેવેલા માગે

સર્વ આનંદ હોવાથી અવરય હિતકારી નીવડે છે માટે

સ્વકેવલિકલિપત માન વળી સન્માર્ગ સેવવો. યતઃ

મહાજ્ઞાન વેન-ગતઃ સ વચ્ચાઃ.

૪૧. વિનયવૃત્તિ—નમ્રતા ધારવી—સદ્ગુણી યા સુશીલ સ-

જ્ઞનેના ઉચિત વિનય સેવવો, તેમનો કદાપિ પલ્લ

અનાદર ન કરવો નહિ, કેમકે વિનયજ સવ ગુ-

ણનું મૂળીકરણ છે. તેમજ ધર્મેનું મૂળ પણ વિનય

છે. વિનય વડેજ વિવા ફળીયા થાય છે. તેથી અ-

નુકરમે સર્વ સુખમાં સેવવું છે.

૪૨. ઉપગારીનો ઉપકાર ભૂલવો નહિ—મનમાં પિતા અને

સ્વામીના ઉપકાર અનુભવ ભૂલ્યા છે તે સર્વથી ધર્મ

શુરનો ઉપગાર બેહક છે તેમનો. ઉપગાર વાળવાનો ખરો ઉપાય તેમને ખરી વખતે ધર્મમાં સહાય દેવી તે છે એમ સમજી તેવી ઉત્તમ તક શાણા માણસે શુભાવવી નહિ.

૪૩ યથા શક્તિ જરૂર પર દુઃખ ભંજન કરવું—દીન, દુઃખી, અનાથ, જનને યથા ઉચિત સહાય આપી તેમને આશ્વાસન આપવું—છેવટે વચનથી પણ તેમને સંતોષ પમાડવો. તેમનું દિલ દુઃખાય તેવું કરવું કે બોલવું નહિ—તેમજ તેમને ટગાવી ટગાવીને આપવા કરતાં તરત યથા શક્તિ આપી દેવું.

૪૪ કાર્ય દક્ષ થવું—અભ્યાસના બળે કોઇ પણ કાર્યમાં નહિ મુઝાતાં તેને પાર પાડવા પૂરતા હિંમતવંત થવું. આરંભેલા કાર્યમાં અનેક વિઘ્ન આવ્યા છતાં ડગ્યા વિના અડગપણે સ્વકાર્ય સિદ્ધ કરવું.

૪૫ મિથ્યાત્વ સેવવું નહિ—રાગ દ્વેષથી કલંકિત કુદેવનો; તત્વના અજ્ઞાણ—મિથ્યા કદાચહી કુશુરનો, તથા હિંસાદિં દ્રષણે દૂષિત કુધર્મનો સર્વથા ત્યાગ કરવો, તેમજ અજ્ઞાનમય હોળી પ્રમુખ મિથ્યા પર્વોનો પણ અવશ્ય પરિહાર કરવો. મિથ્યા દેવ દેવીની માનતા નહિ કરતાં શાસન ભક્ત સુરવરોની સાચા દિલથી આસ્થા રાખવી. કેમકે આપત્તિમાં ભક્ત જનોને શાસન દેવજ સહાય ભૂત થાય છે.

૪૬ શંકા કંખા ધારવી નહિ—સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ્રભુનાં પ્રમાણ ભૂત વચનમાં કદાપિ શંકા કરવી નહિ કેમ કે તેમને સર્વથા દોષ રહિત હોવાથી અસત્ય બોલવાનું કંઈ પણ પ્રયોજન નથી. આંથી નિઃશંકપણે શ્રીજૈન શાસનની શુદ્ધ દિલથી સેવા કરવી. પ્રાણાંતે પણ પાખંડી હોકોએ પાથરેલી જાળમાં ફસાવું નહિ.

૪૭ મર્મ સંબંધી ફળનો સંદેહ કરવો નહિ—જો મર્મ
કદપ વૃક્ષનું સાક્ષાત્ સેવન કરી તિથેકર-ગણધર-પ્રમુ-
ખ અથવા અન્ય જનોએ સાક્ષાત્ સહજ મુખ અનુભવ્યું
તે અવિનિ ધમના અગ્રોધ ફળનો સંદેહ નબળા મન
વાળા વિના બીજો કોણ કરે ? અપિતુ બીજો કોણ
પણ કરે નહિ.

૮ મિથ્યાત્વીનો પરિચય તજવો—“સોમત તેવી અ-
સર” એ દ્રષ્ટાંતે સ્વશુણી હાની ઉપરાંત કદાચહી-
વિપરીતહી જનના લાંબા સંગથી આત્માના સહજ
ચતુર્ભુત દુર્ગુણની પ્રાપ્તિ થાય છે.

૧૬ મિથ્યાત્વીની પ્રશંસા તજવી—દુરાચહી કે કદાચહીની
મિથ્યા પ્રશંસા-પ્રશામત કરવાથી તેમના દુર્ગુણની
વૃદ્ધિ થાય છે.

૧૭ તત્ત્વ આહી થવું—મધ્યસ્થ વૃત્તિથી સત્ય ગવેષક મહં
શુભશુની પેરે પરીક્ષા પૂર્વક શુદ્ધ તત્ત્વ અંગીકાર કરવું.

૧૮ અવેરીની પેરે સુપરીક્ષક થવું—શુદ્ધ તત્ત્વ સ્વીકારતાં
અવેરીની ચેઠ પોતાની અતુરાઈનો જનતો ઉપયોગ કરવો.

૧૯ તત્ત્વ પરે મદ્દા બરાબર રાખવી—શ્રી સર્વજ્ઞ પ્રશુએ
કહેલા તત્ત્વ વચન પર પૂરી પ્રતિભિ રાખવી. જરા
પણ હમણું નહિ.

૨૦ હીણાચારીનો સંગ સર્વથા વજવો—હીણાની સોમત-
થી હીણાચત્ત્વ આવે, પ્રત્યક્ષ જૂઓ કે જંગા ન-
દીને અવિનિ જલ પણ ખારા સમુદ્રમાં લળવાથી ખાડ
થાય છે એમ સમજી સત્સંગજ સેવવો.

૨૧ મર્મ (આત્મ) આંજલવાની વીંચ રૂચિ કરવી એમ
કેહ મુખી અને ચક્રેર જુવાનીઓ અતિ ઉત્સાહથી

દેવતાઈ ગીત નાદને અમૃત જેવું માની સાંભળે તેમ
યા તેથી અધિક ઉત્કંઠાથી શાસ્ત્ર શ્રવણ કરવું યોગ્ય
છે. શાસ્ત્ર વાણી સાંભળતાં સાકર દ્રાક્ષ કરતાં પણ
અધિક મિઠાશ ઉપજે.

૫૫ ધર્મ સાધન કરવું બહુજ ગમે—જેમ કોઈ ગ્રાહ્ય
અટવી-ઉઠ્ઠાંધી થાકી લોથ પોથ થઈ ગયો હોય, અને
તેને અત્યંત ક્ષુધા લાગી હોય, તે વખતે તેને ઘેળ-
રતું ભોજન બહુજ લાવે, તેમ મોક્ષાર્થીને ધર્મ સા-
ધન રૂચવું જોઈએ.

૫૬ દેવ ગુરુનું વૈયાવચ્ચ કરવામાં ખામી રાખવી નહિ.
જેમ વિદ્યા સાધક પ્રમાદ રહિત વિદ્યા સાધવામાં
તત્પર રહે છે, તેમ શુદ્ધ દેવ ગુરુનું આરાધન કરવા
દક્ષણતા વાપરવી આત્માર્થીને યોગ્ય છે.

૫૭ વિનયનું સ્વરૂપ સમજી અરિહંતાદિકેનો આ પ્રમા-
ણે આદર સાચવવો—૧ ભક્તિ (ગાહ્ય ઉપચાર) ર-
હુદય પ્રેમ-બહુમાન ૩ સદ્ગુણોની સ્તુતિ ૪ અવગુ-
ણ-દોષ દૃષ્ટિનો ત્યાગ કરવો, અને ૫ જેમ બને તેમ
આશાતનાથી દૂર રહેવું.

૫૮ શુદ્ધ સમક્ષિત પાળવું (મન, વચન અને કાયા
વડે)—મનથી, શ્રી જિન અને જૈન માર્ગ વિના સ-
ર્વ અસાગ્ર છે. એમ નિર્ધાર કરવા વડે, વચનથી શ્રી
જિન ભક્તિથી જે થઈ શકે તે કરવા દુનિયામાં
બીજું કોણ સમર્થ છે. એમ કહેવાથી, તથા કાયાથી,
અડગપણે શ્રી જિન વિના અન્ય કુદેવને કદાપિ પણ
પ્રમાણ કરેજ નહિ.

૫૯ જૈન શાસનની પ્રભાવના કરવા તત્પર રહેવું, પવિત્ર
જૈન સિદ્ધાંતનો પૂરતો અભ્યાસ કરવાથી, ભવ્યજનોને

ધર્મોપદેશ દેવા વડે, દુર્વાદીનો મુદ્દા ગાળવા વડે, નિ-
મિત્ત જ્ઞાન વડે, તપોભજન વડે, વિદ્યા મંત્ર વડે,
અજન યોગ વડે, અને પૈકીન્ય ભજનો, રાત્રી પ્રમુખને
પ્રતિબોધવા જનના આસનની જગ્યા પતાકા દેરકાવવા
બનતું વીર્ય દેશરવણુ.

૬૦ જેમ સમકિત શુદ્ધ નિર્મળ થાય તેમ કરવું. શુદ્ધ દેવ
શુદ્ધને યથા વિધી વંદન કરી, યથા શક્તિ મિત્ત મ-
ન્ય બાણુ કરવાં તથા ઉત્તમ તીર્થ સેવા, દેવ શુદ્ધની
લક્ષિત પ્રમુખ સુદૃઢ, એવી રીતે કરવાં કે જેથી અ-
ન્ય દેશની જનો પણ તે તે સુદૃઢ કરણીની અવસ્થા
અનુમેદતા કરી બોધિનીની વાવી ભવાંતરમાં સુધર્મ
ફળ પામવા, સમય થાય. આવત મેલાધિકારી થાય.

૬૧ અપરાધી ઉપર પણ ક્ષમા ધારવી—અપરાધીનું પણ
અહિત નહિ ઇચ્છતાં, બની શકે તો તેને સુધારવા—
કેળવવા ઇચ્છા રાખવી.

૬૨ મોક્ષ સુખનીજ અભિલાષા રાખવી—જન્મ મરણાદિ
સર્વ સાંસારિક ઉપાધિ રહિત અક્ષય સુખ મેળવવાનું
અહોનિશ ચેતન કરવો, દેવ મનુષ્યાદિકનાં સુખને પણ
દુઃખ ગણવું લેખવાં.

૬૩ સંસારનાં દુઃખથી ત્રાસ પામવો—આ સંસારને નર્ક
કે કરામત સમાન લેખી, તેથી છૂટવા ચેતન કર્યું કરવો.

૬૪ સીદાતાને બંનતો સહાય કરવો—દુઃખથી સીદાતાં—દુઃખી
થતાં જનુઓને તથા મધ્યમ કાયમાં સીદાતા સતજ-
નોને યથા યોગ્ય સહાય આપી, તેમને બંનતો સ-
તોષ પમાડવો. તેમની ઉપેક્ષા કરી રહેવું નહિ. એક
પણ જીવને સંતેજ સર્વજ્ઞ ધર્મ પમાડનાર મહા મોટો !

૬૫ વીતરાગના પચન પ્રમાણ કરવાં—સર્વજ્ઞ વીતરાગ પ-
રમાત્માએ ત્રણે કાળના જે જે લાવ કહયા છે. તે તે
સર્વે સત્ય છે. એવી દ્રઢ આસ્તા વાળો ઉત્તમ લક્ષણો
વડે લક્ષિત સમક્ષિત રત્નને ધારી સુખી થાય છે.

૬૬ ગૃહણ કરેલાં વ્રત સાહસીક પણે પાળવાં. ખરા સત્ત્વ
વંત યરવીર જનોએ લીધેલાં વ્રત અખંડ પાળવા
તત્પર રહેવું બટે છે. પ્રાણાંતે પણ ગૃહણ કરેલાં
વ્રતનું ખંડન કરવું યુક્ત નથી.

૬૭ આગાઠ (અપવાદ) કારણે જેમ ધર્મનું સંરક્ષણ થાય
તેમ કાળજીથી વર્તવું—રાજા, ચોર, દુર્લિક્ષાદિક ગાઢ
કારણે જેમ ચિત્ત સમાધિ બની રહે તેમ દીર્ઘ દૃષ્ટિ
થી સ્વવ્રત સામે દૃષ્ટિ રાખી ઉચિત પ્રવૃત્તિ કરવી.

૬૮ દરેક કાર્ય પ્રસંગે ધર્મ મર્યાદા સંભારી ચાલવું—જેમ
ધર્મને આધક ન આવે, ધર્મ લઘુતા થવા ન પામે
ચાવત્ સ્વપર હિત સાધનમાં ખલેલ ન આવે તેમ
ઉચિત પ્રવૃત્તિ કરવી.

૬૯ આત્મા દરેક દરેક શરીરમાં વિદ્યમાન છે—જેમ ત-
લમાં તેલ, પુલમાં સુગંધ, દુધમાં ઘી. તેમ પ્રત્યેક
શરીરમાં આત્મા રહેલો છે; સર્વથા શરીર રહિત આ-
ત્મા સિદ્ધાત્મા કહેવાય છે.

૭૦ આત્મા નિત્ય છે.—નારકી, તિર્યચ, મનુષ્ય, અને દે-
વતા રૂપ ચારે ગતિમાં આત્મત્વ સામાન્ય છે,

૭૧ આત્મા કર્તા છે;—અશુદ્ધ નયથી આત્મા કર્મનો કર્તા
છે અને શુદ્ધ નયથી સ્વશુદ્ધનો કર્તા છે.

૭૨ આત્મા લોકતા છે—અશુદ્ધ નયથી આત્મા કર્મનો
લોકતા છે; અને શુદ્ધ નયથી તે સ્વશુદ્ધોનો જ લોકતા છે.

૭૩ મોક્ષ છે—સર્વ શુભાશુભ કર્મના સર્વથા હય સંવાધા
આત્મા પરમાત્મા સિદ્ધાત્મા યદ્યપે લોકાકાંક્ષા અનુરા-
મર, અચલ, નિરુપાધિક સ્થાનને સ્વપ્નાસ, ચાય છે તે
મોક્ષ કહેવાય છે.

૭૪ મોક્ષનો ઉપાય પણ છે—સમ્યગ્ જ્ઞાન, (તત્ત્વ જ્ઞાન)
સમ્યગ્ દર્શન, (તત્ત્વ દર્શન) અને સમ્યગ્ ચારિત્ર
(તત્ત્વ સ્મરણ) એ મોક્ષ પ્રાપ્તિનો અવધ્ય-અમોઘ
ઉપાય છે.

સર્વની સાથે મિત્રી ભાવ રાખવો—સર્વને મિત્ર
કરી લેખવા, કોઈ સાથે યતુતા ધારવી નહિ,
સર્વમાં ભક્તિ સમાન છે, સર્વે ભવે ભવિત પાંઉ
છે. સુખ દુઃખ સમયે મિત્રવત્ સમભાગી થવું. દેખ
પણ કે સાથે ભુદ્ધિથી, કોઈનું કાર્ય વિષ્ણુસારવતું નહિ.
સાથી, નિદંય, કઠોર પરિણામવાળા પ્રાણી ઉપર પણ
દેખભાવ ધારવો નહિ—તેવા દુર્લભ્ય કે અલભ્ય
ભવની સાથે પ્રીતી કે દેખ ધારવાં નહિ, મધ્યસ્થ
રહી ચિંતવવું કે તે બાપડા નિ-ગિદ કર્મને વશ પડી
તેમ જતે છે.

૭૫ ભુદ્ધિ પામીને તત્ત્વનો વિચાર કરવો—હું આવી સ્થી
તિ કેમ આવ્યો છું ? મને કેવું સુખ અભિષ્ટ છે. ?
તે કેમ મળી શકે ? મને સુખમાં અંતરાય કોણ કરે
છે ? તે તે અંતરાય ને હું કેમ દૂર કરી શકું વિ-
ચારે વિચારે.

૭૬ માનવ દેહ પામીને જને તેવાં સારાં જત ધારવાં
સમન્યાનું જોઈ સાર છે કે અસાર અને અનિત્ય દેહ-
માંથી સાર જતે ધારી સત્ય અને નિત્ય (સનાતન)
ધર્મ સાધવો.

૭૯ લક્ષ્મી પામીને પાત્ર દાન દઈ દહાવો લેવો—લક્ષ્મીનો અપણ સ્વભાવ જાણી વિવેક વડે પાત્ર-સુપાત્ર દાન દેવું, એમ સમજી ને કે “ હાથે તે સાથે ” “ દેશું તેવું પામશું. ”

૮૦ સત્ય અને પ્રિય વચન સુખની શોભા છે—જેમ સા- માનું હિત થાય તેમ તેવું મિદ્ધ મંધુર ભાષણ કરવું. કઠોર ભાષણ કદાપિ કરવું નહિ. એમ સમજી ને કે “ વચને ક્ષા દરિદ્રતા ”

૮૧ જેટલું બને તેટલું જીવ હિંસાથી દૂર રહેવું—હુઝમ, હુર્માગ્ય, રોગીપણું વિગેરે પ્રગટ હિંસાનાં ફળ સમ- જી શાણા માણસે પ્રમાદ વડે પરના પ્રાણ અપહરવા રૂપ હિંસાથી દૂર રહેવા બનતો પ્રયત્ન કરવો.

૮૨ જેટલું બને તેટલું અસત્યથી દૂર રહેવું. મૂળાપણું, બોળાપણું, સુખપાકાદિક રોગ વેદના વિગેરે પ્રગટ અસત્ય ભાષણનાં ફળ સમજી શાણા જનોએ અસ- ત્યનો ત્યાગ કરવો.

૮૩ જેટલું બને તેટલું અદત્ત-ચોરીથી દૂર રહેવું “ દગો કોઈનો સગો નહિ ” એમ સમજી તથા રાજદંડ ભંય, નિર્ધનતા, કૃપણતાદિક પ્રગટ ચોરીનાં ફળ જા- ણી શાણા લોકોએ જેમ બને તેમ અનિતીથી દૂર રહેવું.

૮૪ મૈથુન ક્રિડા-પશુ વૃત્તિનો બને તેટલો ત્યાગ કરી વિરક્ત દશા ધારવી. ધાતુ ક્ષય, ક્ષય રોગ, ચાંદી વિગેરે અનેક હુઝમને ભોગ થવા રૂપ પ્રગટ કામ- ક્રિડાનાં ફળ સમજી તથા જ્ઞાનીના વચન પ્રમાણે સં- જ્યા બંધ જીવોના નાશનું કારણ જાણી સત્ય સુખના અર્થો જનોએ બને તેટલું મૈથુન વર્ણ સંતોષ ધારવો.

૮૫ જેટલું બને તેટલું આહુ પરિગ્રહ પ્રમાણ કરવું.

મોહ મમત્વને વધારનાર પુનઃપ્રાદિક નિર્વાવધ પાર
 ગ્રહ જેમ જાને તેમ વરોડવો સુખ, પ્રસાદ ત પ્રમુ-
 ખની પરિગ્રહની મમતાથી થએલી દુઃશા વિચારી
 શાણા માણસોએ અધને વચનધારી જાણી જાનતે
 સંતોષ ધારવો.

૬ નિર્ગથ સુનિ મહા મતના અધિકારી છે. હિંસા, અ-
 સત્ય, અદત્ત, અધુન, અને પરિગ્રહ, એ પાંચેનો સ-
 વધા-મન વચન અને કાયા વડે ત્યાગ (કરવા કરા-
 વવા વડે) એનુમોદવા આશ્રી) કરી તે મહામતને મર-
 વીર થઇને પાળનારા નિર્ગથ-અણુમારના નામથી
 જાણખાય છે.

૮૭ અશુભતપારી આવક કહેવાય છે—સ્વૂદ હિંસાદિક-
 નો વધાશક્તિ સંકલ્પ પૂર્વક ત્યાગ કરનાર આવક
 કહેવાય છે.

૮૮ રાત્રી લોજન મહા પાપત્ત કરણ છે—પવિત્ર જન
 દર્શનમાં સાધુ, સાધ્વી, આવક, અને આવિકા માત્રને
 રાત્રી લોજન સર્વથા નિષિદ્ધ છે; અન્ય દર્શનમાં પણ
 રાત્રીમાં અત્ર લેવું માંસ જરાખર, અને જળ પાન
 રૂધિર ખરાખર કહ્યું છે. એમ સમજી શાણા સજ્જનો
 એ તેનો સર્વથા ત્યાગ કરવો. રાત્રી લોજન કરનારને
 સાપ, નાળીયા, ઘૂવડ, ગરોળી, પ્રમુખ નિશ અવતાર
 લેવા પડે છે. તેમજ લોજનમાં કવચિત વિપજતું
 આવી જવાથી વિવિધ જાતના વ્યાધિ વિકાર જાગે
 છે. અને ગરીને દુર્ગતિમાં જવું પડે છે.

૮૯ ખીજાં પછી અલક્ષ તજવાં—જે રાત્રી ઉપરાંતનું હહો,
 તજવું રાત્રી ઉપરાંતની ઊંચા કાયા ગોરસ, દૂધ, હહો,
 અને ઊંચા સાથે કઠાણ, મગ, માવાદિક ખાવાં; કાચું

મીઠું, તિલ, ખસખસ, તુચ્છ ફળ, અન્નપ્રયાં ફળ, દિવસ ઉગ્યા વિના જમવું, સાંજ સમયે લગભગ વેળાએ વાળુ કરવું વિગેરે તથા બોળ અથાણું, વાશી ભોજન, વિપગૃહણ, કેરાં, ખરફ વગેરે જે જે પ્રસિદ્ધ અલક્ષ્ય છે; તે તે સવ સર્વથા તંજવાં. રિંગણુ વેગણુ, પીલુ, વડખીજ, મધ માળણુ પ્રમુખ સર્વ અલક્ષ્ય લેખી પરીહરવું.

૬૦ અનંતકાય લક્ષણ તંજવું—આદ્ય, મૂળા, ગાજર, પિંડ, પિંડાણુ, સૂરણુ, વિગેરે ભૂમિકંદ તથા અત્યંત કુંભાં ફળ તથા પત્ર પાંદડાં, થેગ, ગંજો, મોથ પ્રમુખ તથા નવાં ઉગતાં અંકુર તથા કુંપળીયાં વિગેરેમાં અનંત જીવની ઉત્પતિ જાણી તેમની હિંસાથી ડરી તેમનો ત્યાગ કરવો;

૬૧ ત્રણ ગુણુવ્રત ધારવાં—ઉપરનાં આણુવ્રતની પુષ્ટી માટે ૧ દિગ્ વિરમણુ ૨ લોગોપલોગ વિરમણુ તથા ૩ અનર્થ દંડ વિરમણુ ૩૫ ગુણુવ્રત ધારવાં. પ્રથમ ગુણુવ્રતમાં મર્યાદા કરેલી ભૂમી ખહાર જવું નહિ. ખીજમાં મહાં પાપ વાળાં ૧૫ કમ દાનના વ્યાપાર ન કરવા, તથા ચૌદ (૧૪) નિયમ ધારવા, તથા ત્રીજાં વ્રતમાં ખીજને પાપોપદેશ ન દેવા. પાપો કરણુ માગ્યાં ન આપવાં. નાટક પ્રેક્ષણુ ન જોવાં.

૬૨ ચાર શિક્ષાવ્રત સેવવાં—૧ સામાયક (સંકલ્પ પૂર્વક અમુક વખત સમતા લાવ સેવવા ૩૫) ૨ દેસાવગા-સીક (દીગ્ વિરમણુ વ્રતનો સંક્ષેપ કરવા ૩૫) ૩ પૌષધ (આહાર, શરીર, સત્કાર, મૈથુન-ક્રીડા તથા અન્ય પાપ વ્યાપારના સવથા કે અંશથી ત્યાગ ૩૫) અતિથિ સંવિભાગ (સાધુ, સાધ્વીને દાન દઈ જમ-

૬૩ વાંચે) એ ચારે ચિંતામંત્ર સુચાવક શ્રાવિકાએ
જાણી પુષ્ટિ, ખાતર અભ્યાસ કરે અવશ્ય છે.
પણ ચોખ્ખું છે.

૬૪ અહુલ કરેલાં મતને યથાચ પાળવાં—લક્ષ્મી, ચોખ્ખું
અને હવિતને અસ્થિર બાળી, તેમને ઉત્તમમંત્ર વડે
સાદા કરી લેવા સનનનોએ હૃદ નિશ્ચય કરવો.
પ્રાણાતિ પણ અહુલ કરેલાં મત ખંડવાં નહિ.

૬૫ પ્રથમ મતનું સ્વરૂપ બાળી આદરવું—મતનું સ્વરૂપ
સમજીને તેને યથા વિધિ પાળવાં યથાર્થ રૂપ
પામી શકીયે.

૬૬ મતની તુલના કરી જોવી—અંગીકાર કરવા યોગ્ય
મતનો પ્રથમ સારી રીતે અભ્યાસ કરી પછી તેનું
પરિણામ કરવું.

૬૭ અભ્યાસને કંઈ અસાધ્ય નથી—અભ્યાસના બળથી પ્રા
પ્તિ પૂર્ણતાને પામી શકે છે; માટે અભ્યાસ કયા કરવો.

૬૮ સાધનાતાથી યોગ—ક્રિયા સાધવી—શાસ્ત્ર મુજબ
યોગમગ્ન યોગ્ય સત્ક્રિયા સાધતાં 'તેલ પાત્રધર',
(સંપૂર્ણ તેલનું પાત્ર લઈને ચાલતાર) તથા 'રાધા
લેખ સાધનાર' ની પેરે સાધન રહેવું. જરા પણ અ
સ્થિર કરવી નહિ. વિદ્યામંત્ર સાધકની પેરે અપ્રમત
રહેવું.

૬૯ મુખ દુઃખમાં ચિંહવૃત્તિ બાળવી. (સેવણી)—મુખ દુઃખ
સમયે હાથ ચોક નહિ. ધારતાં કેવાં કાઢવુંથી તે મુખ
દુઃખ પેદા થયાં છે, તે તપાસી અગ્રુલ કરીથી કરી
સાલવું, અને બીજાં તેલનાં મુલ કરી—મુક્ત સમાચરવાં.

નારને નહિ કરડતાં પથ્થરનેજ કરડવા ધાયે છે.
(દોડે છે) તેમ અજ્ઞાની અવિવેકી જનો પશુ સુખ
દુઃખ સમયે સૂલટો વિચાર નહિ કરતાં ઉલટો વિચાર
કરી હુર્ષ-ખેદ ધારી જ્વાનની પેરે દુઃખ પાત્ર ધાય છે.
શાણુ-વિવેકી જનોતો ઉભયમાં સમાનતાજ ધારે છે.

પ્રકરણ ૩ જી.

સદ્ગુરુ પ્રતિ સુવિનીત શિષ્યના પ્રશ્ન અને તેમનું અ-
ત્યંત સંક્ષેપમાં છતાં સારભૂત સમાધાન.

શ્રી પ્રશ્નો-તર રત્નમાળા.

૧ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? પ્રથમ પરમાર્થ દૃષ્ટિ પ્રાણીને આદે-
શવા યોગ્ય શું ?

ઉ૦—સદ્ગુરુનું વચન (યથાર્થ તત્ત્વાદિ ગુરુનાં વચન
પર પૂરો વિશ્વાસ)

૨ પ્ર૦—હે પ્રભુ ! પરિહરવા, ત્યાગવા યોગ્ય શું ?

ઉ૦—અકાર્ય-હિંસાદિ અઠારે પાપ સ્થાનક અવશ્ય
પરિહરવા યોગ્ય છે.

૩ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? ગુરુ કેવા હોવા જોઈએ ?

ઉ૦—તત્ત્વજ્ઞાની, અને તત્ત્વોપદેશક-સ્વપરનું હિત
કરવા ઉજમાળ.

૪ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? વિદ્યાને શીઘ્ર શું કરવું યોગ્ય છે ?

ઉ૦—ચાર ગતિમાં થતું પરિક્ષમણુ નિવારવું યોગ્ય છે.

૫ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? મોક્ષ-મહા વૃક્ષનું અવધ્ય (ખડું)
ખીજ કયું ?

ઉં—સમ્યક્ જ્ઞાન, (વસ્તુજ્ઞાન) સાથે સાચી—નિર્દોષ ક્રિયાનું સેવન કરવું તે.

૬ પ્રં—હે પ્રભુ ! પરભવ જતાં જીવને સંબલ (ભાતું) શું ?

ઉં—દાન, શીલ, તપ, અને ભાવના રૂપી કેવળી (સર્વજ્ઞ) ભાષિત ધર્મ.

૭ પ્રં—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરો પવિત્ર કોણ ?

ઉં—જેનું મન, પવિત્ર-નિર્દોષ-નિર્વિકારી વર્તે છે તે.

૮ પ્રં—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરો પવિત્ર કોણ ?

ઉં—જેને સદ્વિવેક જાગ્યો છે—જે સત્યનો જ પક્ષ કરે છે તે.

૯ પ્રં—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરું ઝેર કયું ?

ઉં—સદ્વ્યક્તી. અવજ્ઞા—આશાતના, હેલના—નિંદા હિંસા કરવી તે.

૧૦ પ્રં—હે પ્રભુ ! મનુષ્ય જન્મ પામ્યાનું ખરું સારું શું ?

ઉં—સ્વપર હિત સાધી લેવું, સ્વપર કલ્યાણ કરવા તત્પર રહેવું તે.

૧૧ પ્રં—હે પ્રભુ ! મદિરાનંદાદી ની જેમ જીવને મુછિ ત કરનાર કોણ ?

ઉં—સ્નેહ—રાગ (પર વસ્તુ-જડ પદાર્થમાં અત્યંત આસક્તિ.)

૧૨ પ્રં—હે પ્રભુ ! યોદ્ધાની જેમ યોદ્ધાનું સર્વસ્વ હરી જનાર કોણ ?

ઉં—શબ્દ, રૂપ, રસ, ગંધ, અને સ્પર્શ રૂપ પાંચે ઇન્દ્રિયોના વિષયો.

૧૩ પ્રં—હે પ્રભુ ! સંસાર રૂપ વિપવેલીનું મૂળ (કારણ) કયું ?

૬૦—તૃષ્ણા, -વિષય તૃષ્ણા, પરિગૃહ તૃષ્ણા, યશમાન તૃષ્ણા વિગેરે.

૬૪ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરો શત્રુ કોણ ?

૬૦—પ્રમાદ, (પ્રભુનાં પવિત્ર વચનથી વિરૂદ્ધ વર્તન કરવા રૂપ).

૬૫ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં શાથી પ્રાણીઓં ધરધર કંચે છે ?

૬૦—મરણના ભયથી.

૬૬ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરો આંધળો કોણ ?

૬૦—રાગી-શુભ દોષને નહિ જોનાર-આંધળાની જેમ અહિત આચરનાર.

૬૭ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરો શૂરવીર કોણ ?

૬૦—જેને સ્ત્રીનાં લોચન-ખાણુ-(કટાક્ષ) પીડા કરી શકતાં નથી.

૬૮ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં કર્ણ પૂટ (કાન) થી પીવા યોગ્ય અમૃત શું છે ?

૬૦—સત્ય, સર્વજ્ઞ ઉપદેશ (શાંત-રસદાયી સંત ઉપદેશ).

૬૯ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં પ્રભુતાનું મૂળ નિદાન શું ?

૬૦—અદીન વૃત્તિ-કોઇની ખોટી ખુશામત નહિ કરવી તે-નિર્લોભતા.

૭૦ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ગહનમાં ગહન (અત્યંત ઉંડું) શું ?

૬૦—સ્ત્રી-ચરિત્ર, (વર્તન, આચરણ) કોઇથી કળી શકાય નહિ માટે.

૭૧ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરો ચંતુર, શાણો-હિંમત બહાદુર કોણ ?

૬૦—જે સ્ત્રી ચરિત્રથી ઠગાણો નથી. તેણીના પાસેમાં
પકડાયો નથી તે.

૨૨ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખર હારિદ્ર્ય (દુઃખ) કયું ?

૬૦—અસંતોષજ.

૨૩ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખર લઘુતા (હલ-
કાઈ) કઈ ?

૬૦—અન્યની પાસે યાચના કરવી તે, દીનતા, રૂપકા,
પારકી આંશા શખવી તે.

૨૪ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખર અવિત-કયું ?

૬૦—હોય કલંક, રૂઢિત-નિર્દોષ-નિષ્કલંક અન્યા તે.

૨૫ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખર જડતા કઈ ?

૬૦—ચરીરગંજ તથા જુદિગળ છતાં અભ્યાસ
નહિ-કરવો તે.

૨૬ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખર જગતા કયું ?

૬૦—વિવેકી-જેમને તત્ત્વજ્ઞાન, તત્ત્વ દર્શન, અને
તત્ત્વ રમણ પ્રગટયાં છે તે.

૨૭ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખર નિદ્રા કઈ ?

૬૦—જીવની અજ્ઞાનતા, અવિવેકિતાજ.

૨૮ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? ઠમજના પત્રપર રહેલાં જળબિંદુ
અમાન ચંપૂજ શું શું છે ?

૬૦—યોવન, (જુવાની), લક્ષ્મી-અને આયુષ-એ સર્વ
અસ્થિર છે.

૨૯ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? ચંદ્રના કિરણ જેવા શીતળ દરશો-
વી દુનિયામાં કયું છે ?

ઉં—કેવળ સજ્જનોજ-ચંદનની જેવા શીતળ વચના
મૃતને ઝરનારા છે.

૩૦ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં નર્ક જેવું દુઃખ શામાં છે ?

ઉં—પરવશતા, પરાધિનતા-પરોપજીવિતામાં.

૩૧ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરું સુખ શામાં છે ?

ઉં—નિઃસંગતા, નિરુપદ્રુતા, નિર્લેપતા, સર્વથા-વૈરા
ગ્ય, ઉદાસીનતામાં.

૩૨ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરું સત્ય શું ?

ઉં—જેથી જીવતું હિતજ થાય-અહિત ન થાય-અ-
હિત થતું અટકે એવુંજ વચન તત્ત્વથી સત્ય છે.

૩૩ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં જીવને ઠહાલામાં ઠહાલી
ચીજ કય ?

ઉં—પોતાના પ્રાણ-જીવિત.

૩૪ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરું દાન કયું ?

ઉં—ધૃચ્છા રહિત દેવું તે, -પરમાર્થ દાવે સમર્પણ
કરવું તે.

૩૫ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરો મિત્ર કયો ?

ઉં—જે પાપથી, -પાપ કાર્યથી નિવર્તાવી ઠેકાણે આણે
તે નિઃસ્વાર્થી પરોપકારશીલ હોય તે.

૩૬ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરું ભૂષણ શું ?

ઉં—શીલ-સદ્ગુણ (સદાચાર.)

૩૭ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરું સુખતું મંડનું
(આભૂષણ) શું ?

ઉં—સત્ય-અવિતથ-અવિરૂદ્ધ વચન વદવું તે.

૩૮ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં ખરેખરું અનર્થકારી શું ?

ઉં—ધડા વિનાનું-અનિશ્ચિત-અસ્થિર મન.

૩૯ પ્ર૦—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરેખરી સુખકારી
વસ્તુ શું ?

ઉવ—મૈત્રી સર્વ જગતજંતું સાથે મિત્રતા બાવ.

૪૦—પ્ર૦—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં સર્વ આપદાને કળવાને
સમર્થ કોણ ?

ઉ૦—સર્વ વિરતિ, પાંચ મહાવ્રતનું ધારવું. અને રાત્રિ
લોજનનો સર્વથા ત્યાગ.

૪૧ પ્ર૦—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરેખરો આંધળો કોણ ?

ઉ૦—જે જાણી જોઈને અકાર્ય સેવ્યાં કરે છે તે. પાપ
પ્રિય પામર જનો અત્યંત અંધ છે.

૪૨ પ્ર૦—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરેખરો ખેડેરો કોણ ?

ઉ૦—જે અવસર આંચે છતાં પણ હિત વચનને
સાંભળતો-આહરતો નથી.

૪૩ પ્ર૦—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરેખરો મૃગો કોણ ?

ઉ૦—જે અવસર આંચે પણ પ્રિય-વચન વહી સકતો નથી.

૪૪ પ્ર૦—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં ખરેખરું મરણ તુલ્ય શું ?

ઉ૦—મૂર્ખ પણ-મૂર્ખને પગલે પગલે કલેશ-ખેદ યાય.
માટે જો મોટું દુઃખ છે.

૪૫ પ્ર૦—હે પ્રભુ દુનિયામાં ખરેખરું અમૃદ્ય શું છે ?

ઉ૦—જે યથા અવસર-ખરી લકે આપવામાં આવે તે.
મહા લાભ આપે માટે.

૪૬ પ્ર૦—હે પ્રભુ દુનિયામાં મરતાં સૂધી-શું સાલે
(પીર) ?

ઉ૦—જે છાનું પાપ સેવ્યું હોય તે.

૪૭ પ્ર૦—હે પ્રભુ ! દુનિયામાં કઈ જાળતમાં અવ-
સ્થા યત્ન ?

ઉં—વિદ્યાભ્યાસ, સદ્ ઔપધ, અને જ્ઞાનને વિષે વિ-
વેક પૂર્વક ચત્ન કરવો ઘટે છે.

૪૮ પ્રં—હે પ્રભુ ? દુનિયામાં કંઈ કંઈ બાબત અવગણના
કરવા યોગ્ય છે ?

ઉં—બળ, પરદારા (પરઝી) અને પરધન અવશ્ય
વર્જવા યોગ્ય છે.

૪૯ પ્રં— હે પ્રભુ ? દુનિયામાં કંઈ બાબત રાત દિવસ
સદા ચિંતવવા યોગ્ય છે ?

ઉં—સંસારની અસારતા-અનિત્યતા નિરંતર ધ્યાવા
ચિંતવવા યોગ્ય છે. પરંતુ મહામોહને ઉત્પન્ન
કરનારી પ્રમદા-ઝી ધ્યાવા (ચિંતવવા) યોગ્ય
નથી. તેણીના રૂપ રંગથી રંજિત થવું નહિ.
પરંતુ તેણીને વીકારકારિણી બાણી તજવી.

૫૦ પ્રં—હે પ્રભુ ? કંઈ કંઈ બાબત વિશેષ ઠંડાલી ગરુ
ણી આદરવી ?

ઉં—કરુણા, દુઃખી જીવ ઉપર અનુકંપા, દાક્ષિણ્યતા
અને મૈત્રી-સર્વ જીવ પ્રત્યે મિત્રતા-સમાનતા.
બુદ્ધિ (આત્મવત્ સર્વ જીવોમાં)

૫૧ પ્રં—હે પ્રભુ ? પ્રાણાંત કષ્ટે પણ કોને કોને વશ
ન થવું ?

ઉં—મૂર્ખ (અજ્ઞાની-અવિવેકી) દીનતા, ગર્વ અને
કૃતાર્થને વશ નજ થવું.

૫૨ પ્રં—હે પ્રભુ ? જગત્માં પૂજવા યોગ્ય કોણ ?

ઉં—સદાચારી શુદ્ધવૃત્તધારી નિર્મળ ચરિત્રવાળા
પૂજવા યોગ્ય છે.

૫૩ પ્રં—હે પ્રભુ જગત્માં કમનસીબ કોણ ?

૭૦—ભગવતી—ભગ પરિણામી—ખંડિત શીલ પરેખર
કમનશીલ છે.

૫૪ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? જગતને કોણ વશ કરી શકે ? જન
પ્રિય કોણ યઇ શકે ?

૭૦—હિતમિત (સત્ય) ભાષી અને સહનશીલ—ધર્માણુ
હોય તે જગતને પણ માન્ય યઇ શકે; સર્વને
તે પ્રીતિ પાત્ર યઇ શકે.

૫૫ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દેવતા પણ કેવા માણસને નમ્રતા
થી નમે છે ?

૭૦—દયા પ્રધાન—જેના હૃદયમાં ઉત્તમ દયા ધર્મ
વસ્યો છે તેને.

૫૬ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? કઇ બાળત થકી મુખુદિ હવે ઉ-
દ્દેગ ધારવો યોગ્ય છે ?

૭૦—આચાર ગતિ રૂપ સંસાર અટવી થકીજ ઉદ્દેગ
નિવૃદ્ધ ધારવો યોગ્ય છે.

૫૭ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? માણીઓ સેહેજે કોને વશ યઇ બાપ ?

૭૦—સત્ય અને પ્રિયભાષી તથા વિનીત—અત્યંત
નમ્ર માણસને.

૫૮ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? દ્રષ્ટ (પ્રત્યક્ષ) અને અદ્રષ્ટ (પરોક્ષ)
અર્થના લાભ માટે માણસે કયા માર્ગમાં સ્થિ-
તિ કરવી ?

૭૦—આય નીતિ (પ્રમાણિકતા) નાજ માગમાં
સ્થિરતા કરવી; અર્થાય અનીતિના માર્ગ કદા-
પિ પણ ચાલવો નહિ.

૫૯ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? વિજીતીની જેવી અપલવસ્તુ કઇ કઇ છે ?

૭૦—દુર્જન માણસની ગિલામ અને બીજી બીજી

૬૦ પ્ર.—હે પ્રભુ ? આ, કલિકાળમાં પણ મેરૂ જેવા ધીર કોણ છે ?

ઉ.—સત્જનન પુરૂષો, સાધુ-સંત પુરૂષો.

૬૧ પ્ર.—હે પ્રભુ ? છતે પૈસે શોચવા યોગ્ય શું છે ?

ઉ.—કૃપણતા-મંમણ શેઠની જેવી કંલુસાઈજ શોચ વા યોગ્ય છે,

૬૨ પ્ર.—હે પ્રભુ ? અદ્યધન-ગરીબ છતાં વખાણવા યોગ્ય શું છે ?

ઉ.—ઉદારતા, મનની મોટાઈ (પુણીયા શ્રાવકની પેરે) વખાણવા યોગ્ય છે.

૬૩ પ્ર.—હે પ્રભુ ? પ્રભુતા ઠકુરાઈ છતાં શું વસ્તુ વખાણવા યોગ્ય છે ?

ઉ.—સહનશીલતાં, -ક્ષમા ગમ ખાવી તે (અભય કુમારની પેરે)

૬૪ પ્ર.—હુ પ્રભુ ? ચિંતામણી રત્નના જેવાં ચાર વાનાં કયાં કયાં છે ?

ઉ.—દાન, જ્ઞાન, શૌર્ય, અને ધન એ ચતુભદ્ર ગણાય છે.

૬૫ પ્ર.—હે પ્રભુ ? અમુલ્ય દાન કયું ? કેવી રીતે ?

ઉ.—પ્રિય-મિષ્ટ વચન સહિત જે દેવામાં આવે તે. વિવેક વડે દેવું તે.

૬૬ પ્ર.—હે પ્રભુ ? અમુલ્ય (દુર્લભ) જ્ઞાન કયું ? કેવી રીતે ?

ઉ.—ગર્વ રહિત તત્વાતત્ત્વનો બોધ થવો તે. જે જ્ઞાન વડે આત્મામાં આવી રહેલા ગર્વ વિગેરે દોષોને ગાળી દૂર કરી શકાય તે.

૬૭ પ્ર.—હે પ્રભુ અમુલ્ય (દુર્લભ) શૌર્ય કયું ?

ઉ.—ક્ષમા ચુકત હોય તે-જે શરીરાદિકની શક્તિ પામી પરોપકાર સધાય-કોઈ દુઃખીનું સંરક્ષણ

કરાય, તેજ સક્રિય પ્રગણ્ય છે. જેનાથી દીન દુઃખી
નો (સીદાતા) નો ઉદ્ધાર કરી શકાય.

૬૮ પ્ર૦—અમુદ્ય (દુલ્લભ) ધન કયું કહેવાય.

ઉ૦—જે, દાન, વડેસાયક કરાય મમની પ્રભાવના-ઉ

દાનિ થાય તેજ ધન. ખરું-લેખે ગણાય. ખા

રીતે તે કલ્પે ભારકુપજ ગણવાનું છે.

૬૯ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? યોગ એટલે શું ? તેના વ્યુત્પત્ત્ય

કેવું થાય ?

ઉ૦—મોક્ષન યોજનાદ યોગઃમોક્ષ સાથે ભેડેવાથી યોગ

સર્વ સદાચાર રૂપ કહેવાય.

૭૦ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? યોગનાં કેટલા અંગ છે, અને તે

કયાં કયાં ?

ઉ૦—અષ્ટાંગ-મમ, નિયમ, આસન, પ્રાણાયામ, પ્રત્યા

હાર, પારણા, ધ્યાન, અને સમાધિ એ આઠ

અંગ છે.

૭૧ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? યોગ સાધન કરવાને યોગ્ય અધિ

કારી કોણ ?

ઉ૦—મંદ કર્મથી, મધ્યસ્થ, મિત આહાર-નિદ્રાને

સેવનાર (અલ્પ આહાર તથા અલ્પ નિદ્રાને

કરનાર) સદાચારી તથા સર્વદામ્ય પ્રસન્ન.

૭૨ પ્ર૦—હે પ્રભુ ? અષ્ટાંગ યોગથી શો લાભ થાય ?

ઉ૦—અભિમા, ગરિમા, લેધિમાદિક મોટી સિદ્ધિઓ

પ્રગટે છે. આવત તેથી સ્વર્ગ અને મોક્ષનાં સુખ

સ્વાધીન થાય છે.

૭૩ પ્ર૦—સંયમ તે શું ? અને તેથી શો લાભ થાય ?

ઉ૦—મન, વચન, અને ક્રિયાની શુચિવટ ઇન્દ્રિય

ક્રિયા અને અવતોનો શિથિ કરી આત્માનો નિ

અહુ કરવો તે સંયમ નાણું. તેથી નવાં કર્મ
ખંધાતાં અટકે.

૭૪ પ્ર૦—પૂવ સંચિત કર્મ ક્ષયનું સાધન શું ?

ઉ૦—વિવેક પૂર્વક સમતાથી સેવાતું બાર પ્રકારનું
તપ જે નિકાચિત કર્મને પણ ખમાવી શકે છે.
અને જેનાથી અનેક લબ્ધિઓ પ્રગટ થાય છે તે.

૭૫ પ્ર૦—મોક્ષનો અધિકારી કોણ કહેવાય ?

ઉ૦—સમભાવ ભાવિત આત્મા (જાતિ, લિંગની અ-
પેક્ષા વિના) યતઃસમભાવ ભાવયન્ના લ્હદ્મસુત્તં ન-
સંદેહો અર્થાત્ ગમે તે સમભાવી—મધ્યસ્થ—ગુણ
આહી—જ્ઞાની, પુરૂષાર્થવંત અવશ્ય મોક્ષ મેળવી શકે.

પ્રકરણ ચોથું.

શ્રી સર્વજ્ઞ કથિત તત્ત્વ રહસ્ય.

૧ જીવદયા (જયના) સદા પાલ્લી.

આલતાં, ખેસતાં, ઉઠતાં, સુતાં, ખાતાં, પીતાં કે
આલતાં દરેક પ્રસંગે પ્રમાદવડે પરના પ્રાણુ જોખમમાં ન
આવે, તેમ ઉપયોગ રાખી વર્તવું, સૂક્ષ્મ જંતુઓનો જેથી
સંહાર થઈ જાય, તેવી ખજુરીની સાવરણી વગેરે કચરો
કાઢવા મારે કદાપિ પણ ન વાપરવી. પાણી પણ અણુગણ્યું
ન વાપરવું, ગાળી રાખેલું પાણી પણ પ્રમાણુ વિનાનું ન
વાપરવું. જીવદયાની ખાતર રાત્રિ ભોજન નજ કરવું, કંઠ-
મૂળ ભક્ષણ વર્જવું, જીવદયા ખાતર જ્યાં ત્યાં અગ્નિ ન
લગાડવી ધ્યાનમાં રાખવું કે, આપણા પ્રાણુ જેવા સર્વ જી-
વોને પોતપોતાના પ્રાણુ વહાલા છે, તો તેમના અગ્રિય પ્રાણુની

કિંમત યુગી સ્વચ્છ દેશુ ત્યજી જેમ તેમનો અચાનક આય
તેમ કરવા અધવું ચાહે રાખવું કે, એવું અનિર્ણય — મધ્ય માર્ગ
સાદિના ભયભયથી સંશયિત રસની લાલચે અસંખ્ય લોકોના
કીંમતી જાનોનો નાશ થાય છે. તેમના માહક સહારવડે
મહા માપ થવાથી જગતમાં મહા રોગાદિ ઉપદ્રવો પ્રગટે
છે, તેને લોકો મધ્ય પંથી પ્રાંતે નરકાદિ ચોર દુઃખના ભાગી
થવું પડે છે.

૨. નિરંતર ઇન્દ્રિય વર્ગનું દમન કરવું.

હરેક ઇન્દ્રિયનો પતંગ (પતંગીયા) સંગ ભમરા
મત્સ્ય, હરતી અને મૃગની જે રે હરપયોગ નહિ કરતાં
સત્યપુરુષોની જે તેમનો સદુપયોગ કરી હરેકલું સાર્થક થ
કરવા એ ત રાખવી. એકેકી મોઝળી યુકેલી ઇન્દ્રિય ઉદ્ધત
ચોડીની જે માલીકને વિષમ વાટે દોરી ખુવાર કરે છે, તો
પાંચને પરવશ પડેલા દીન અનાયતું શું કહેવું ? માટે ઇ
ન્દ્રિયના હાસ નહિ થતાં તેને વશ કરી સ્વકાર્ય સાધવાનાં
ઉચિત રીતે યુજન પ્રવર્તાવવી પડે છે. કિંપાક તુલ્ય વિષય
રસ સમજી તેની લાલચ ત્યજી સંત ઇચન; સંત સેવા,
સંત સ્તુતિ, સંત વચન અવલોકનિવડે તે તે ઇન્દ્રિયનું સા-
રથક્ય કરવા ઉચ્છ્રિત રહી પ્રતિદિન સ્વહીત સાધવા તત્પર
રહેવું ઉચિત છે.

૩. સત્યજ વચન વદવું.

અમારા રહસ્યભૂત જોવું, અન્યને હિતકારી તથા
પરિમિત જરૂર જેટલું જ લાવણું અવસર ઉચિત કરવું,
અન્યને કષ્ટપરને કલ્યાણકારી છે. કોયાદિ કપાને પરવશ થઈને
કે ભયથી તેમજ હાંસીની ખાતર અસાધ્ય પ્રાણીઓ અસંખ્ય
જોવી પોતે અપરાધી થાય છે, તે આસ આલમાં રાખી,
તેવે વિગતે કિંમત રાખી આ મહાન દોષ સેવનો નહિ
સત્યથી સુદિષ્ટિ, મનુષ્યના તરીકે ગણાયા, એમ જાણી

અસત્ય વદવાની કે પ્રયોજન વિના બહુ બોલવાની ટેવ
ત્યજી, હિતમિતભાષી થવું. કોઇને [અપ્રીતિ—ખેદ ઉપજે
તેમ બોલવાની ટેવ યત્નથી ત્યજવી.

૪ શીલ કદાપિ खंडवું નહિ.

અહ્યચર્ય વ્રત યા સદાચારના નિયમો કદાપિ ગમે
તેવા સંકટમાં પણ લોપવા નહિ. સત્વવંત પોતાના વ્રતને
પ્રાણુ જેવા લેખે છે, અને પ્રાણાંત સુધી તેને ખંડતા નથી,
અરા શરા તેજ કહેવાય.

૫ કદાપિ कुर्गल जननी साथે વાસોં વસવો નહિ.

તેવા હલકા આચારવાળા સાથે વસતાં “ સોખત તેવી
અસર ” આ કહેવત મુજબ આપણા રૂડા આચારને અવશ્ય
ધકકે પહોંચે, અને લોકાપવાદ પણ થાય, માટે લોકાપવાદ
સ્વીકૃતનોએ તેવા બ્રહ્મચારીની સોખત સર્વથા વર્જવી યોગ્ય
છે. સોખત કરવા આહો તો કદપવૃક્ષની જેવી શિતલ છાયા
ને આપનારા સંત પુરૂષોનીજ (સોખત) કરો, જેથી સર્વ
સંસારનો તાપ ટાળી તમે પરમ શાંત રસ આપવા ભા-
ગ્યશાળી બની શકો.

૬ ગુરુ વચન કદાપિ લોપવું નહીં.

એકાંત હિતકારી-સત્ય-નિર્દોષ માર્ગનેજ સદા સેવનારા
અને સત્ય માર્ગને દર્શાવનારા સદ્ગુરુનું હિત વચન કદાપિ
ન લોપવું, કિન્તુ પ્રાણાંત સુધી તદ્દવત્ વર્તન કરવા પ્રયત્ન
કરવો એજ શાસ્ત્રનો સાર છે. તેવા સદ્ગુરુની આજ્ઞા પૂર્વ-
કર્ય-સર્વ ધર્મ કૃત્ય સદ્ગુણ છે, અન્યથા નિષ્કુણ છે. માટે
સદા સદ્ગુરુને! આશય સમજી તદ્દત્ વર્તવા ઉદ્યુક્ત રહેવું
એજ સુવિનીત શિષ્યનું શુદ્ધ લક્ષણ છે.

૭ (અ] ચપલતા [અજયતા) થી ચાલવું નહીં.

તેમ ચાલતાં અનેકશઃ સ્થલના થવા ઉપરાંત અનેક

જીવોનો ઉપશાલ, તેમજ કવચિત્ પોતાનો પણ શાલ અપા
અંભવ છે. માટે અપણતા વગર સંગતાથી ચાલવું, જેથી
સ્વપરની રક્ષા પૂર્વક આત્મ ઉન્નતિ સાધી શકાય.

[૧] ઉદયટ વેપ પહેરવો નહિ.

આમ સ્વચ્છ હપણ આદરતા લોકમાં હીલના—હાંસી
યાય, માટે આવક ભવક જોઇ પડિત વેપ ખારવો. આથી
આવકવાળાએ મિથ્યા-દબદબા ભરેલો વેપ—પોશાક નહ
પહેરવો, તથા ધનાદય માણસે સલીન—ચીધરે હાલ વેપ
ન ખારવો એટલે છે.

[૨] વાંકું વિપમ દ્રષ્ટિથી જોવું નહિ.

સમ (સરત) દ્રષ્ટિથી જોવું, એમાં અનેક લાભ
સમાયેલા છે. શકારીલતા ટળે, લોક વિશ્વાસ બેસે, લોક-
પવાહ થવા ન પામે, સ્વપર હિત સુગે સધાય, એવી
સમદ્રષ્ટિ રાખવી યોગ્ય છે. જ્ઞાનતાના ભેરે વાંકું બોલી
અને વાંકું આલી, જીવો બહુ દુઃખી યાય છે છતાં એ
અનાદિ કુચાલ સુધારવી જીવને મુશ્કેલ પડે છે. જેની ભાવ્ય
દશા ભગી છે, ભગવાની હોય તેજ ચિધે રસ્તે આલી થકે
છે, એમ સમજી મુમાઠના બાવકા ભરવા જેવો મિથ્યા
પ્રયાસ નહિ કરતાં ચીધી ચકકે આલી, સ્વહિતે સાધવા
શાણા માણસે ચકકું નહિ. આવી રૂઢી મર્યાદા, સાચવીને
ચાલતાં કાપેલા ફુગનો પણ શું વિરલ બોલી થકે ? કંઈ
પણ છિદ્ર નહિ દેખાવાથી કંઈપણ અવઠ અવઠ બોલી થકે
નહિ, માટે નિરંતર સમદ્રષ્ટિ રાખી ચાલવું, કે જેથી કોઈને
ટીકા કરવાની ભૂલ ન પડે નહિ.

[૩] પોતાના જીમ નિયમમાં રાખવી.

જીવોને વશ કરવી, નોકામું બોલવું નહિ, નર
જઘાય ત્યારે પણ વિચારી હિતગિતને ભાખવું કરવું, તેમ
રસ લ'પટ થઈ, જીમને વશ પડી રેગોડિયા ડિયાધિ ખ

જામ, તેમ મર્યાદા બહાર જવું નહિ. જીલને વશ પડેલાની બીજી ધન્દ્રિયો કોપી, તેને સુલામ બનાવી ભારે દુઃખ આપે છે, માટે સુખના અર્થીએ જીલને વશ નહિ થતાં પોતે તેને વશ કરવી.

૧૦ અવિચાર્યું કામ નજ કરવું.

સહસા—અવિવેક આચરણથી મોટી આપદા—વિપત્તિ આવી પડે છે. અને વિચારીને વિવેકથી વર્તનારને તો સંપદા સ્વયમેવ આવી વરે છે. માટે એકાએક સાહસ કામ નહિ કરતાં, લાંબી નજરથી વિચારી ઉચિત નીતિ આદરી વર્તવું, કે જેથી કદાપિ પણ ખેદ-પશ્ચાતાપ કરવાનો પ્રસંગજ આવે નહિ. સહસા કામ કરનારને બહુધા તેવો પ્રસંગ આવ્યા વિના રહેતો નથી.

૧૧ ઉત્તમ કુળાચાર કદાપિ લોપતો નહિ.

ઉત્તમ કુળાચાર શિષ્ટ—માન્ય હોવાથી ધર્મના શ્રેષ્ઠ નિયમોની પેરે આદરવા યોગ્ય છે. મદ્ય માંસાદિ અલક્ષ્ય વર્જવા, પરનિંદા ત્યજવા, હંસ વૃત્તિથી ગુણ માત્ર ગ્રહણ કરવા, વિષય લપંટતા [અસંતોષ] ત્યજી, સંતોષ વૃત્તિ ધારવા, સ્વાર્થે વૃત્તિ ત્યજી, નિઃસ્વાર્થપણે પરોપકાર કરવા, ચાવત્ મદ્ય મત્સરાંદિનો ત્યાગ કરી, મૃદુતાદિ વિવેક ધારવારૂપ ઉત્તમ કુળાચાર કોણ કુશળ કુલીનને માન્ય ન હોય ? આવી ઉત્તમ મર્યાદા સેવનારને કોપેલો કળિકાળ પણ શું કરી શકે વાર ?

૧૨ કોઈને મર્મ વચન વોલવું નહિ.

મર્મ વચન સહન થઈ નહિ શકવાથી, કેટલાએક સુગ્ધ લોકો માનના માર્યા મરણને શરણ થાય છે, માટે તેવું પરને પરિતાપકારી વચન કદાપિ પણ વદવું નહિ. મૃદુ ભાષા સામાને પણ સોહાય છે. ગમે તેવે સ્વાર્થ લોગે સામાને હિત થાય, તેવુંજ વિચારીને બોલવું. સજ્જનની

તેવી ઉત્તમ ગીતિ કદાપિ મળુ ઉત્તમવી નહિ. લોકમાં
પણ કહેવત છે કે, "સાકરથી પિતે શ્રમે, ત્યાં મુખી ક-
રીયાતું શું કામ પાવું ?"

૧૩. કોઈને કદાપિ પણ કહું આલ્લેલું નહિ.

કોઈને કહું આજ દેવારૂં મહા સાહસથી પરિણા-
મ ઉપર મુજબ માફજ આવવાના ઉમ સંભવથી તે સર્વ-
થા નિર્ધારિત થાય છે. પરને દુઃખ આપવા ઇચ્છનાર
પોતાને દુઃખ ગામી લે છે. કેમકે કહેવત છે કે, "વાવે
તેણે લણે." અને "ખાઠો ખાઠો, તે પઠો." શાણાને
આટલી પણ શીખામણ જસ છે. જેમ કુશિકિતનું પોતા-
નું યશ પોતાનોજ પ્રાણ લે છે, તેના જેવું આને પંજુ
સમજીને સાચા મુખના અર્થે યજ્ઞને સત્ય અને હિત મા-
ર્ગે ચાલવા અપ કરવો ઉચિત છે. કહેવત પણ પ્રવર્તે છે.
કે, "સાચને શાની આંચ ?"

૧૪. કોઈને પણ આગ્રહ કરીને કહેવું નહિ.

કોપા કરીને કોઈને સાચું પણ કહેવા જતાં લાભને જાદો
ઉલટી જાય છે. આટલું તેમ નહિ કરતાં સ્વ પરને
હિતકારી, નસપણે સાચી વાત વિવેક પૂર્વકજ કહેવાની ટેવ
પાડવી. સમજી માણસે લાભાલાભનો વિચાર કરીનેજ વર્તવું
પડે છે. એજ આકરી સત્તજન નીતિ છે. જે દરેક હિતા-
મતિ અવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે.

૧૧૧૧ સર્વનાપર ઉપકાર કરવો.

ગ્રીષ્મી પેરે સર્વ વિષમ નહિ જણતાં સર્વ પ્રતિ
એક સરખી હિત શુદ્ધિ રાખવી. વૃક્ષ, નીચ—ઉચ્ચ, મૂર્ખને
શીતળી ઊંચાં આપે છે. જગાદગ્ન સર્વના તાપ દૂર કરે છે,
અદન સર્વને સરખો શુભ આપે છે. તેમ ઉપકારી, જગત
માનવો ઉપકાર કરે છે. ઉપકારીની ઉપર પણ ઉપકાર કરે,
તે જગતમાં વડો ગણાય છે.

૧૬ સામાનો ઉપકાર કદાપિ મૂલવો નહિ.

કૃતજ્ઞ માણસ કરેલા ઉપકારને કદાપિ વિસરતો નથી, જે વિસરે છે તે કૃતદ્વન કહેવાય છે. વળી ઉપકારીનું પણ ઉલટું અહિત કરવા ધારે તેને તો મહા કૃતદ્વન સમજવો. માતા, પિતા, ક્વામી અને ધર્મ ગુરૂના ઉપકારનો બદલો વળી શકે તેમ નથી, છતાં કૃતજ્ઞ માણસ તેમની બનતી અનુકૂળતા સાચવી તેમને ધર્મ કાર્યમાં સહાયભૂત થવા પૂરતો પ્રયત્ન કરે તો, કદાપિ અનૃણી થઈ શકે છે. સત્ય સર્વજ્ઞ ભાષિત પમાડનાર ધર્મ ગુરૂનો ઉપકાર સર્વોત્કૃષ્ટ છે, એમ સમજી સુવિનીત શિષ્ય તેમની પવિત્ર આજ્ઞાને અનુસરવા પૂર્ણ કાળજી રાખે છે, તેથી વિરૂદ્ધ વર્તનાર ગુરૂ-દ્રોહી—મહા પાતકી ગણાય છે,

૧૭ અનાથને યોગ્ય આલંબન દેવું.

સ્વ આજીવિકાનું જેમને કાંઈ સાધન નથી, જેઓ કેવળ નિરાધાર છે, એવા અશક્ત અનાથને યથાયોગ્ય આલંબન આપવું, એ દરેક શક્તિવંત દાના માણસની ફરજ છે. સીદાતા—દુઃખી થતા દીન જનોનું દુઃખ દિલમાં ધરી તેમને ખરે વખતે વિવેક પૂર્વક સહાય કરનાર સમયને અનુસરી મોટું પૂન્ય ઉપાજે છે, તેમજ તેના પૂન્યબળે લક્ષ્મી પણ અખૂટ રહે છે. કૂવાના જળની પેરે મોટી ઉદાર વપરાશ છતાં તેની લક્ષ્મી પુણ્યરૂપી શેરોંથી પાછી પૂરાય છે, છતાં કૃપણને આવી સુખુદ્ધિ પૂર્વ અંતરાયના યોગે મૂઝી આવતી નથી, તેથી તે બાપડો કેવળ લક્ષ્મીનું દાસત્વ કરી અંતે આર્તિ ધ્યાનથી અશુભ કર્મ ઉપાજી હાથ ધસતો—બાલી હાથે ચમને શરણ થાય છે. ત્યાં અને ત્યારબાદ પણ પૂર્વ અશુભ અંતરાય—કર્મના યોગે તે રંકે અનાથને મહા દુઃખ ભોગવવું પડે છે. ત્યાં કોઈ ત્રાણ—શરણ—આધાર-ભૂત થતું નથી, પોતાનીજ ભૂલ પોતાને નડે છે. કૃપણ પણ

પ્રત્યક્ષ દેખે છે કે કાંઈ એક કોઠી પણ સાચે ખાંધી લા-
 બ્યો નથી, તેમજ આગળ ખાંધી લઈ નહીં ચકતો પણ
 નથી, છતાં બાપડો મગ્ગેજી શેઠની પેરે મહા આત્મ ધ્યાન
 ધરતો ધન ધન કરતો ગરીબરે છે, અને અતે તે મહા
 માઠા વિપાક પામે છે. આ સર્વ કૃપણતાના કટુ દર્શન સમજી
 પોતાને પણ તેવાજ માઠા વિપાક ચંપા ન પામે તેમ બાપ-
 ણી પહેલાં બાળની પેરે પ્રથમથી ચેતી સ્વતંત્રીના
 ઠાસ નહિ ચતાં તેને વિવેક પૂર્વક યથા સ્થાને વાપરી તેની
 સ્વાયંકતા કરવા સદમદસ્ય લાઇઓને નામત યવાની ખાસ
 જરૂર છે. નહિતો આદિ રાખવું કે, પોતાની દેવળ સ્વાધ્ય-
 વૃત્તિરૂપ મોટી ભૂલને માટે પોતાનેજ સહન કરવું પડશે. ચોપધું
 માટે હૃદયમાં કાંઈપણ વિમાસણા કરી, ખરો પરમાર્થ મોઝ
 અંગીકાર કરી પોતાની ગંભીર ભૂલ સુધારી લેવાનું ચકવું
 તે શાણી સદમદસ્યને યોગ્ય નથી. શ્રી સર્વજ્ઞ હરીવેલો
 અનંત સ્વાધીન લાભ શુભાવવો અને અતે ખાત્રી હાથ
 ધસતા નહીં પરંતુ મમાં પોતેજ કરેલાં પાપાચરણનાં ફળ
 આખવાં, એ કાંઈ રીતે વિચાર શીલ સદમદસ્યને છાજતુંજ
 નથી. તત્વજ્ઞાની પુરુષોનાં એજ હિત વચન છે. જેઓ તેમ
 ને અમૃત ભુદિયી અંગીકાર કરી વિવેક પૂર્વક આદરે છે,
 તેઓ અત્ર અત્ર પંચ અવસ્થ સુખી થાય છે.

૧૮ કોઈના પાસે દીનતા દાખવી નહિ.

પુરુષ સ્વાધીન ખાતર અન્ય પાસે દીનતા કરવી યોગ્ય
 નથી. ને દીનતા—નમ્રતા કરવા આહો તો સર્વ સદ્વિતવંત
 સર્વજ્ઞની કરે. જેઓ પોતે પૂર્ણ સમર્થ છે, તેઓ સ્વ-આ-
 દિતની બીડ ભાંગી શકે છે; પરંતુ જેઓ પોતેજ અપૂર્ણ
 અશક્ત હોય તેઓ સર્વજ્ઞાનની શી રીતે બીડ ભાંગી શકે ?
 સર્વજ્ઞ પ્રભુની પાસે પ્રણામ વિવેક પૂર્વક યોગ્ય અંગીકાર
 કરવી પટે છે. પીતૃશત્રી પરમાત્માની કે નિગમ અંગીકારની

પાસે તુચ્છ સાંસારિક સુખની પ્રાર્થના કરવી ઉચિત નથીજ. તેમની પાસે તો જન્મ મરણનાં દુઃખ દૂર કરવાનીજ અથવા ભવભવનાં દુઃખ જેથી ટળે એવી ઉત્તમ સામગ્રીનીજ પ્રાર્થના કરવી ઘટે છે. યદ્યપિ વીતરાગ પ્રભુ રાગદ્વેષ રહિત છે, તોપણ પ્રભુપ્રતિને શુદ્ધ ભક્તિ રાગ ચિન્તામણિ રત્નની પેરે ફળીભૂત થયા વગર રહેતો નથી. શુદ્ધ ભક્તિ એ એક અપૂર્વ વંશીકરણ છે. ભક્તિથી કઠીન કર્મનો પણ ક્ષય થઇ જાય છે, અને તેથી સર્વ સંપદ સહજ આવી મળે છે. આવો અપૂર્વ લાભ મૂકી ખાવળે ખાય સર્વા જેવી તુચ્છ વિષય આશંસનાથી વિકળપણે તેનીજ પ્રાર્થના પ્રભુ પાસે કે અન્યત્ર કરવી, ડોઇ રીતે શાણા સજ્જનોને ઘટિત નથીજ. સર્વ શક્તિવાંત સર્વજ્ઞ પ્રભુની પાસે પૂર્ણ ભક્તિરાગથી વિવેક પૂર્વક એવી ઉત્તમ પ્રાર્થના કરો, યાવત્ પરમાત્મ પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞાને અનુસરવા એવો તો ઉત્તમ પુરૂષાર્થ સ્ફુરાવો કે, જેથી ભવભવની ભાવઠ ભાગી પરમ સંપદ પ્રાપ્તિથી નિત્ય દિવાળી થાય, યાવત્ પરમ આનંદ પ્રકટે, અર્થાત્ અનંત—અખાધિત—અક્ષય સહજ સુખ થાય. સેવા કરવી તો એવાજ સ્વામીની કરવી કે, જેથી સેવક પણ સ્વામીની ખરાબરજ થાય.

૧૯ કોઈની પળ પ્રાર્થનાનો મંગ કરવો નહિ.

માણસ જ્યારે મોટી મુશીબતમાં આવી ગયો હોય છે, ત્યારેજ પ્રાયઃ માન મૂકીને સામા સમર્થ માણસને પોતાની ભીડ ભાંગવાની આશાથી પ્રાર્થના કરે છે. એમ સમજીને સામા દાના દિલના શાણા અને સમર્થ માણસે, તેની પ્રાર્થના યોગ્યજ હોય તો, તેનો પ્રાણાંતે પણ ભંગ કરવો નહિ. સામાનું દુઃખ દૂર કરવા યોગ્ય, જે 'કાંઈ દેવ' ઘટે, તેપણ પ્રિય ભાષણ પૂર્વકજ દેવ; ઉચ્છૃંખલપણે દેવ નહિ. પ્રિય વાક્ય પૂર્વક દાન દેવ; તે ભૂષણરૂપ છે, અન્ય

થા દ્રવ્યરૂપ સમજવું. આમાં ક્રિતાક્રિતનો વિવેક પૂર્વક
શ્રાવણ માણસે વર્તવું થોડું છે.

૨૦ દીન (દયામણ) વચ્ચન જલ્પવું નહિ.

દીન વચનથી માણસનો જોજ કલકો પડે છે. તેમજ
શ્રાવણ માણસે તેની પરિક્ષા કરી લે છે. કે, આ માણસે
કપટી યા ખુશામતજોર છે. શુભવત પ્રતિ શુભી, નાશી ઉત્ત
ચિત નમ્રતા દાખવવી, એ દીનપણ કહેવાય નહિ. શુભી
પુરુષોનાં તો સહજ હાસ યથ રહેવું, એ તો આપણામાં
સહજ શુભ પામવા માટેજ હોવાથી તે દ્રવિત નજ ગણાય.
માટે વિવેક આણી નેરૂ જણાય, ત્યારે અદીન લાપણુ કરવું,
કે જેથી સ્વાધ હાનિ થવા પામે નહિ. ઉક્ત વચન નિયમે
વિવેકવતે રૂપ ઇચ્છિત પૂરેત માળવાનાં છે. પુનઃ—

૨૧ આત્મ પ્રશંસા કરવી નહિ.

આત્મશ્રદ્ધા યા આત્મ વડાઈ કરી ખુશી થવું, એ
મહાન્ દોષ ગણાય છે, એથી મહાન્ પુરુષોઈ અપમાન
થાય છે. આમાં મહા પુરુષોની આશાતતા—અપમાન કરવાથી
કર્મ બંધાઈ કરી આત્મા દુઃખી થાય છે, સજ્જન પુરુષોની
એ રીતિજ નથી. સજ્જન પુરુષો તો પરના પરમાણુ જેટલા
શુભોને પલ્લુ વળાણે છે, અને ચોતાના મેરૂ જેવડા મોટા
શુભોને પલ્લુ ગોતા નથી, તો વિના શુભે છલકાઈ જવું કેટલું
બૂલ ભરેલું છે તે વિચારવું, અને વિચારીને અધૂરા હડાઈ
પેઠે નહિ છલકાતાં પૂર્ણ થવાને ગંભીર શુભ પારતાં શિખવું.
આપ વડાઈ કરતાં પર-મિન્દા પગલે પગલે થઈ જાય, પર-
નિહાનાં પ્રાપ્તિ પુરાં હોવાથી સિદ્ધ્યા આપ વડાઈ કર-
નાર પ્રાણી તેનાં પ્રાપ્ત કરીને ચોતાના આત્માને મલીન કરી
પરભવમાં કે, કવચિત્ આજ સંવમાં ભારે દુઃખી હાલતમાં
આવી જાય છે.

૨૨ દુર્જનની પણ કદી નિન્દા કરવી નહિ.

પર નિન્દા કરવાથી કાંઈપણ ફાયદો નથી, પણ ઉલટો નિન્દા કરનાર-નિન્દકને ભારે મોટો ગેરફાયદો થાય છે, પોતાનો અમૂલ્ય વખત ગુમાવી બદલમાં પોતેજ મલીન થાય છે. નિન્દા એ સામાને સુધારવાનો રસ્તો નથી, પરંતુ કદાચ અગાડવાનો રસ્તો છે, એમ કહી શકાય. જો કે સજ્જનો તો તેવા નિન્દકોથી વધારે વધારે જાગ્રત રહી ગુણ-ગ્રહે છે, પણ દુર્જનો તો ઉત્તરો પ્રકોપ કરી દુર્જનતાનીજ વૃદ્ધિ કરે છે, માટે દુર્જનની નિન્દામાં પણ હાનીજ છે. સંત—સજ્જનોની નિન્દાથી જો કે સજ્જનોને તો કાંઈપણ અવગુણ દીસતો નથી, તોપણ તેવા ઉત્તમ પુરુષોની નાહક નિન્દા કરતાં આશયની મહા મલીનતાથી નિકાચિત કર્મ બંધ કરી, નિન્દકો નરકાદિ અધોગતિએજ જાય છે. નિન્દા, આડી, પરદ્રોહ, તથા ખોટાં આળ ચડાવનારા, તેમજ હિંસા, અસત્ય ભાષણ, પર દ્રવ્ય હુરણ, તથા પર સ્ત્રી ગમનાદિ અનીતિ કે અન્યાયાચરણ કરનારા, અને ક્રોધાંધ કે રાગાંધના જે જે માઠા હાલ થવાના શાસ્ત્રકારે વર્ણવ્યા છે, તે તથા તે સંબંધી હિત બુદ્ધિથી જે કાંઈ રહેવું તે કાંઈ નિન્દા કહેવાય નહિ. હિત બુદ્ધિ વિના દ્રેષે કરી પરને વગોવવું તે નિન્દા કહેવાય છે અને તે નિન્દ છે, માટે નામ લઈને પરને વગોવવા મિથ્યા પ્રયાસ કરવો નહિ, છતાં નિન્દા કરવાનું મન થાય તો સાચા મને ગાપણા દોષોનીજ નિન્દા કરવી, કે જેથી કાંઈપણ છૂટ્યા ખારી થાય. જો કે કેવળ દોષોની પણ નિન્દા કરવા માત્રથી કશું વળવાનું નથી, તોપણ પર નિન્દા કરતાં સ્વ નિન્દા ઘણું દરજ્જે સારી છે.

૨૩ અતિ હસવું નહિ.

અતિ હસવું અહિતકર છે, બહુ હસવાથી અંતે રોવાનો પ્રસંગ આવે છે. તે કુટેવ પ્રાણીને મોટી આપત્તિમાં

નાંખે છે, બહુવાર હસવાની કુટેવથી આણી કારણે કે વિના
કારણે પણ હસે છે અને તેમ કુટેવથી રોગ સલામતી
તઃપુરમાં તેની મોટી ખર્ચા થાય છે. આમટે તે કુટેવ
પ્રયત્નથી પરિહરવી જાય છે. કહેવત પણ છે કે
સનામાંથી ખસવું થાય હાથે કરીને લવને. એમનામાં
નાંખયો હોય, તે હાથે કરીને ઉપાધિ ઉભી કરવી હોય તે
આવી કુટેવ રાખવાની છે, અન્યથા તો તેને ત્યજેલું સુખ
છે. સ્વચ્ચની પણ એવી નીતિ છે. સુમુદ્ર—મોક્ષના અર્થો
સંત સુસાધુજને તો તે કુટેવ સર્વથા ત્યજવા યોગ્ય છે.
આવી સારી નીતિ પાળવાથી જ માણીએ ધર્મના અધિકારી
થઈ સર્વજ્ઞ ભાષિત ધર્મને સમ્યક્ પ્રમાદ રહિત સેવી સદા
માન્યતા ભોગી થઈ એને અક્ષય સુખ સંપાદન કરી શકે છે.

૨૪. ચેરીનો વિશ્વાસ કરવો નહિ.

વિશ્વાસ નહિ કરવા યોગ્યનો વિશ્વાસ કરતાં મોટી
હાની થાય છે. આટે પ્રથમથી જ ચેતતા રહેવું કે નથી
પાછળ પેશ્વાતાપ કરવો પડે નહિ. કામ, કેમ, મહા, મોહ,
મત્સરાદિને આતરણ થઈ પ્રમલ તેમને કદાપિ પણ વિ-
શ્વાસ સાચા સુખના અર્થોએ કરવો યોગ્ય નથી. સર્વજ્ઞ
પ્રભુએ પાંચે પ્રમાદોને પ્રમલ શનુભૂત કહ્યા છે.

જેને યોગે આણી પ્રકર્ષે કરી સ્વકર્તવ્યથી ભ્રષ્ટ થાય,
યાવત્ જોભાન માય તે પ્રમાદ કહેવાય. મદ, વિષય, કપાય,
નિદ્રા અને વિકલ્પ એ પાંચ પ્રમાદો છે. જેમાંના એકેક
મહા હાનિકારક છે. તે પાંચે પ્રમાદોને પરવશ પડેલા
આણી વિચારો કહેવું જ શું ?

મદપાનથી થતી લક્ષ્મી, વિદ્યા, યશ, માનાદિની
હાનિ સુપ્રસિદ્ધ છે.
વિષય વિચારને વશ થયેલા મોટા યોગીશ્વર પ્રમાદ

બી નિર્દેશપણેજ વર્તવા કરમાવ્યું છે. આપણે પ્રગટ બેઈ
 શકીએ છીએ કે કેટલાક કુમતિના પાશમાં પડેલા અને
 વિષય વાસનાથી ભરેલા છતાં ધર્મ ગુરૂનો ડાળ ધાલી કે-
 વળ પોતાનો તુચ્છ સ્વાર્થ સાધવા અનેક પ્રયત્ન રચી અને
 અનેક કુતર્કો કરી સત્ય અને હિતકર સર્વજ્ઞ ઉપદેશને પણ
 ગોપવે છે. આમ પોતે ધર્મ ગુરૂજ ધર્મ ઠગપણુ આદરી
 મુગ્ધ મૃગલા જેવા કેવળ કાનના રસીયા, આંખ મીચીને
 હાજી હાજ કરનારા સ્વાશ્રિત ભોળા લકતોને ઠગી સ્વપરતુ
 બગાડે છે, તે વિવેકી હંસો કેમ સહન કરી શકે ? દિન
 દિન પ્રતિ તે પાપી ચેપ પ્રસરી દુનિયાને પાપમાલ કરે
 છે. તેથી તે ઉપેક્ષા કરવા યોગ્ય નથીજ. જગત્ માત્રને
 હિત શિક્ષા આપવાને બંધાયેલા દીક્ષિત સાધુઓ જેઓ
 સર્વજ્ઞ પ્રભુની પવિત્ર આજ્ઞા—વચનોને ઉરમાં ધારી રાખ-
 નારા અને કપટ રહિતપણે તદ્વત્ વર્તવા સ્વશક્તિ સ્પુર-
 વનારા અને સર્વ લોભ લાલચને પરિહરી જન્મ મરણના
 દુઃખથી ડરી, લેશ માત્ર પણ વીતરાગ વચનને નહિ ગો-
 પવતાં શ્રી સર્વજ્ઞ આજ્ઞાને પૂર્ણ પ્રેમથી આરાધવા બપ કર્યા
 કરે છે, તેઓજ ધર્મ ગુરૂના નામને સાચું કરી બતાવવા
 સમર્થ થઈ શકે છે. તેવા સિંહ કિશોરોજ સાચા સર્વજ્ઞ
 પુત્રો કહેવાય છે. બાકી, હાથીના હાંતની પેઠે દેખાડવાના
 પણ ન્યારા અને ચાવવાના પણ જેમને ન્યારા છે, તેમના
 નામને તો દોઢ ગાઉનો નમસ્કાર ? ? લો લબ્યો ? વિવેક
 ચક્ષુ ખોલી સુગુરૂ અને કુગુરૂ—સાચા ધર્મ ગુરૂ અને ધર્મ
 ઠગને બરાબર ઓળખી લોલી, લાલચુ, અને દંભી કુગુરૂ-
 નો કાળા નાગની માફક સર્વથા ત્યાગ કરી અશરણુ શરણુ
 ધર્મ ધુરંધર સિંહ કિશોર સમાન સાચા સર્વજ્ઞ પુત્રાનું પ-
 રમ ભક્તિ ભાવે સેવન—આરાધન કરવા તત્પર થાઓ ?
 જેથી સર્વ જન્મ જરા અને મરણની ઉપાધિ ટાળી તમે

અતે અક્ષય પદ વરો ની ઉત્તમ સારથી કે ઉત્તમ નિયામક
જેવા સદ્ગુણના ધર આદર બનથી પૂર્વે પણ આસર
પ્રાણીયો આ દુઃખમય સંસારનો પાર પામ્યા છે. આમણને
પણ એવાજ મહાત્માનું સદા ચરણ હો. એવા પરોપકાર
શીલ મહાત્મા કદાપિ પ્રાણીને પણ પરવચન કરે નહિ.
૨૬ કૃતદનતા, કરણા ગુણનો લોપ કદાપિ પળ કરી નહિ.

ઉત્તમ માણસો અવગુણ ઉપર પણ શુભ કરે છે.
મધ્યમ માણસો સામાજી શુભ કર્યો હોય તો પોતે પણ
પોતાની વખતે બનતો બંદલો બાળવા ધારે છે. પરંતુ અધમ
માણસો તો કર્યો શુભનો પણ લોપ કરે છે. આવી અધમ
વૃત્તિવાળા આત્માની અવિવેકી જનો કરતાં કૃતરાં પણ સારા
ગણાય છે. કે જેઓ કિંચિત્ માત્ર લોબનના બદલામાં
પોતાની પૂછડી હલાવી ખુશી થઈ પોતાનું કૃતરાપણું જા
હેર કરતા સામાજી ઘરની રાત દિવસ ચોકી કરે છે. કૃતદન
માણસો આન કરતાં પણ હલકા ગણાય છે. એમ સમજી
કૃતરાતા આદરી ધર્મ લાયકી મેળવી કાંઈ પણ ધર્મ આરો
ધન કરી સ્વ—માનવપણું સાર્યક કરવું, અન્યથા માતાની
કુદ્દા લજવી ભૂમિને દેવળ ભારભૂત થવા જેવુંજ છે. સમજી
રાખવું કે, કૃતરા વિવેકી રત્નોનીજ માતા રત્ન કુદ્દા કહે
વાય છે. આંતુ ન્યાયનું રહસ્ય સમજી સ્વપર હિતકોરી
વિવેકે ધારવા ચત્ન કરવો.

૩૭ સદ્ગુણીને દેહી રાજી થવું.

એક અમોહ યા સુદિતા ભાવ કહેવાય છે. અંદરને દે
ખી ચકાર જેમ ખુશી થાય, તથા ગર્ભરવ સાંભળી ગાયુર
જેમ નીચે તેવો હાથ—અર્થ સદ્ગુણીના દર્શન માત્રથી લગ
ન્ય ચકારને થવા લાગે. સામાના સદ્ગુણીની આત્રી થયા
છતાં પણ તેમના પર દેખાધરવો એ દુર્ગતિનું દાર છે.

માટે કેવળ દુઃખદાયી દેષ-બુદ્ધિ તજી સદા સુખદાયી શુભ
બુદ્ધિ ધરી વિવેકી હંસવત્ થવા સદ્ગુણીને દેખીને પરમ
અમોહ ધરવો.

૨૮ જેવા તેવા સાથે રાગ વાંધવો નહિ.

“ મૂરખ સાથે ગોઠડી, પગ પગ હોય કલેશ ” એ
ઉક્તિ અનુસારે મૂર્ખ, કુપાત્ર સાથે પ્રીતિ બાંધવી નહિ,
તેમ કરતાં પોતાની પણ પત જાય. રાગ બાંધવા ચાહો તો
વિવેકી હંસ, સંત—સુસાધુ જન સાથેજ બાંધો, જેથી
તમે અનાદિ અવિવેક ટાળી સુવિવેક ધારવા સમર્થ થઈ
શકો, ખાસ યાદ રાખવું જોઈએ કે, સંત સુસાધુના સમા-
ગમ સમાન બીજું સુખ નથી, તો એવો કેાણ મૂર્ખ શિ-
રોમણી હોય કે, જે અમૃત—સમાગમ છાંડી હલાહલ
વિષ જેવી અવિવેકી—કુશીલની સંગતિ ઇચ્છે, શાણો નર
તો નજ ઇચ્છે. બાકી ભૂંડ જેવી વૃત્તિવાળો તો, જ્યાં ત્યાં
અશુભ સ્થાનમાંજ લટકે તેમાં કાંઈ આશ્ચર્ય નથી. કેમકે
તે તો તેનો જાતિ સ્વભાવજ છે. આવા નીચ જનોની સો-
બતથી સારા સુશીલ માણસોને પણ કવચિત્ છાંટા લાગે છે.

૨૯ પાત્ર પરીક્ષા કરવી.

જેમ સોનાની કષ, છેદ, તાપાદિથી પરીક્ષા કરાય
છે, જેમ મોતીની ઉજવળતાદિથી પરીક્ષા કરાય છે, તેમ
ઉત્તમ પાત્રની પણ સુબુદ્ધિવડે સદ્ગુણોથી પરીક્ષા કરવી.
સુપાત્રમાં ઉત્તમ વસ્તુ છાજે છે. સુપાત્રમાં વિવેક પૂર્વક
વાવેલું ઉત્તમ બીજ શુદ્ધ ભૂમિની પેરે ઉત્તમ ફળ આપે
છે, છીપમાં પડેલા સ્વાતિ નક્ષત્રના જળ બિન્દુનું સાચું
મોતી થાય છે, અને સાપના સુખમાં પડવાથી તેજ જળ
ઝેરરૂપ થાય છે; માટે પાત્ર પરીક્ષા કરી દાન, માન, વિદ્યા,
વિનય, તેમજ અધિકાર પ્રમુખ વ્યવહાર કરવો યોગ્ય છે.

સુપાત્રમાં સર્વ સંકળ થાય છે, અને સુપાત્રમાં ઉલટો દો-
રો—અનર્થ પેદા થાય છે, માટે પાત્રાપાત્રનો વિવેક શુદ્ધિ-
શાળીએ અવશ્ય કરવો, કે જેથી સ્વ-પરને અત્ર સમાધિ
પૂર્વક ધર્મ આરાધનથી પરત્ર—પરલોકમાં પણ સુખ સંપ-
ત્તિ સંપન્ન, એજ શુદ્ધિ પામ્યાનું શુભ ફળ છે.

૩૦ અકાર્ય કદાપિ આચરવું નહિ:

આણંતે પણ ન કરવા યોગ્ય નિંદા કામ સજ્જનો
કરેજ નહિ, છતાં પ્રમાદ પરવશ થઈ જેઓ લોક વિરુદ્ધ,
તેમજ ધર્મ વિરુદ્ધ અતિ નિંદા કાર્યો કરે, તેઓને સજ્જનોની
પ્રકૃતિ બહારજ લેખવા. શુષ્ક દોષ, લાભાલાભ. કૃત્યાકૃત્ય,
ઉચિત, અનુચિત, ભક્ષ્યાભક્ષ્ય, પેચાપેચ, વિગેરે ઉચિત વિવેક
વિકળ માણસને પશુવત્ સમજવો તેમજ ભ્રિચિત વિવેક પૂર્વક
સહા શુભ કાર્યો સેવવા ઉદયમથીજ માણસને એક અમૂલ્ય
હીરો જેવાજ લેખવો. તેવાનો જન્મ પણ સાર્યક છે.

૩૧ લોકાપવાદ પ્રવર્તે તેમ વર્તવું નહિ.

જેનથી લોકમાંલઘુતા થાય, તેવું વગર વિચાર્યું અઘટિત
કામ કરવું નહિ. જેથી ધર્મને લાંછન લાગે ધર્મની વગોવણા
થાય, ચાસવની લઘુતા થાય, તેવું કામ તો ભવ ભીરૂ માણસે
આણંતે પણ ન કરવું. પૂર્વ મહાપુરુષોના સદ્વર્તન સામું
લક્ષ રાખી, જેમ પોતાની તેમજ પરની, યાવત્ છન શા-
સનની ઉત્તતિ થાય. તેમજ વિવેક આણી વર્તવું. હોળ વિહ.
દાંદાનો—જે સૂત્ર વાક્ય કદાપિ પણ વિસરવું નહિ. જેથી
સર્વ સુખ સાધવાના શુભ મનેરય કદાપિ પણ ફળીભૂત
થાય તેમ સંભાળીનેજ ચાલવું.

૩૨ સાહસીકપણું કદાપિ ત્યજવું નહિ.

આપદ વળતે ધર્મ, સંપત્ત સમયે ક્ષમા, સલાને

વિધે સત્ય.વાંત નીડરપણે બોલવી, 'શરણાગતનું' સર્વ શ-
 ક્તિથી સંરક્ષણ કરવું, સ્વાર્થભોગે પણ અદલ. ઇન્સાફ. આ-
 પવો, એ આદિ સદ્ગુણો સંતવવંત સન્નજનોમાં સ્વાભાવિક
 જ હોય છે. તેવા ઉત્તમ પુરુષોજ ધર્મના ખરા અધિકારી
 છે, તેવા વિવેકી હૃસોજ સર્વ મલીનતા રહિત નિર્મળ પક્ષ
 ભજી ધર્મ માર્ગ દીપાવવા સમર્થ થાય છે. તેવા સત્યપુરુ-
 ષોનેજ ધન્ય છે, જેઓ સાચો પુરુષાર્થ સ્ફુરાવી પોતાનું
 પુરુષ નામ સાર્થક કરે છે. તેમનીજ ઉજવણ કીર્તી થાય છે,
 તમા નિર્મલ યશ પણ તેમનોજ વિસ્તરે છે. જેઓ અઠગ-
 પણે આવી ઉત્તમ મર્યાદા સદા પાળે છે, તેઓ પ્રસન્નપણે
 અવિત્ર નીતિને અનુસરી અંત્ર અક્ષય કીર્તિ સ્થાપી, પરત્ર
 અવશ્ય સદ્ગતિગામી થાય છે. તેવા સાહસિક શીરોમણિ-
 નોજ જન્મ સાર્થક છે. તેવા ઉત્તમ સાત્વિક સાહસ વિના
 સ્વ જન્મ નિષ્ફળ છે. સાચા સર્વજ્ઞ પુત્રા ઉત્તમ પ્રકારની
 શુદ્ધ સાહસિક-વૃત્તિ સંહિતજ હોય છે. તેઓ લાખો ગમે
 આશ્રિતોના આધારરૂપ છે. તેમને સિંહ ક્રીશોરની જેમ
 સાહસિકપણું ધારવુંજ ઘટે છે. તેમની આળાદીપર લાખો-
 ના ભવિષ્યનો આધાર છે. સમજીને સુખે નિર્વહી શકાય
 તેવી—મહા વ્રતો આચરવારૂપ—મહા પ્રતિજ્ઞા કરી તેનો
 અખંડ નિર્વાહ કરવો, તેજ ઉત્તમ સાહસિકતા છે. તેજ
 મહા પ્રતિજ્ઞાનો સ્વચ્છંદ આચરણથી ભંગ કરવા જેવી એકે
 કાયરતા નથી. આ દુઃખદાવાનળથી તેવા પ્રતિજ્ઞા ભ્રષ્ટનો
 છૂટકો થઈ શકતો નથી, એમ સમજી “તેલ પાત્ર ધર”
 નીપેરે ‘યા’ “રાધાં વેધ સાધનાર” ની પેરે અપ્રમત્ત થઈ
 જેઓ સર્વજ્ઞ ભાષિત તત્ત્વ રહસ્ય પામી, ગ્રહણ કરેલી મહા
 પ્રતિજ્ઞાને અખંડ પાળે છે, તેઓ પૂર્ણ પ્રતિજ્ઞાવંત હોઈ,
 સ્વ પરનો નિસ્તાર કરવા સમર્થ થાય છે. તેઓજ ખરા
 સાહસિક ગણાય છે. માટે સ્વ—પરને ખૂડાડનારી કાયરતા

તજી દરેક સુમુંકુને ઉત્તમ સાહસીકતા ધરવી શ્રેષ્ઠ છે. જેથી સર્વ મલીનતા ટળી સ્વ—પર હિતદ્વારા શાસન ઉત્પત્તિ મળે પામે. આહા ! ક્યારે ગ્રાણીઓ કાયરતા તજી ઉત્તમ સાહસિકતા આદરશે, અને તે દ્વારા સ્વ—પરની ઉત્પત્તિ સાધી ક્યારે પરમાનંદ પદ વરશે ! ! તથાસ્તુ.

૬૩ આપાત્તિ સમયે પળ હિમ્મત રાખીને રહેવું.

કદ વખતે પંજુ હિંમત હારવી નહિ. જેઓ ધીરજ ધરી સંકટની સામા યાય છે, અર્થાત્ તેવો વખતે પંજુ ઉત્તમ મર્યાદા ઉલ્લંઘતા નથી, અને ઉત્તમ નીતિના ધોરણને અવલંબીને રહે છે, તેઓને આપત્તિ પંજુ સંપંતિ રૂપ થાય છે. વૈરી પંજુ વશ થાય છે, તેઓ ધર્મ રાજની પેઠે અશ્વયકીર્તિ સ્થાપી શ્રેષ્ઠ ગતિ સાધે છે. પરંતુ જેઓ તેવો વખતે હિંમત હારી સ્વ મર્યાદા ઉલ્લંઘી અકાર્ય સેવી મલીનતાને પોષે છે, તેઓ અત્ર પંજુ નિન્દા પાત્ર થઈ પાપથી લેપાઈ પરત્ર પંજુ અતિ દુઃખ પાત્ર થાય છે.

૬૪. પ્રાણતે પળ સન્માર્ગનો ત્યાગ કરવો નહિ.

જેમ જેમ વિવેકી સજ્જનોને કદ પડે છે, તેમ તેઓ સુવર્ણ અંદન અને ઇશુકાંડ [શેરડી] ની પેરે ઉત્તમ વર્ણ, ઉત્તમ સુગંધ અને ઉત્તમ રસ અર્પતા બાય છે, પરંતુ તેમની પ્રકૃતિ વિકૃત થઈને લોકાપવાદને પ્રાત્ર થતી નથી. આવી કઠિન કરેણી કરી ઉત્તમ યશ ઉપાજી તેઓ અંતે સદ્ગતિ ગામી થાય છે.

૬૫ વૈમવ ક્ષયે પળ યયોચિત્ દાન કરવું.

અપળ લક્ષ્મી પાતાનો સ્વભાવ સાર્થક કરવા કદાચ છટકી ગઈ હોય. તો પંજુ દાન—ન્યસનીએ થોડામાંથી પંજુ થોડું આપવાનો શુભ અભ્યાસ ત્યજવો નહિ. તેવા શુભ

અભ્યાસ યોગે કવચિત્ મહાન્ લાભ સંપન્ને છે, યાવત્ લક્ષ્મી પણ તેના પૂન્યથી ખેંચાઈ સ્વયમેવ આવી મળે છે. પરંતુ ખડ્ગની ધારાપર ચાલના જેવું આ કઠિન વ્રત સાહસિક પુરૂષોજ સેવી શકે છે.

૩૬ અતિ રાગ કરવો નહિ.

સ્વાર્થ નિષ્ઠ સંખંધી જન સાથે રાગજ કરવો યોગ્ય નથી. જેના સંયોગે રાગ ધરી પોતે સુખ માને છે, તેનાજ વિયોગે દુઃખ પણ પોતેજ પામે છે. એટલુંજ નહિ પણ સંખંધી જનની સ્વાર્થ નિષ્ઠતા સમજતાં પણ દુઃખ થાય છે. તો જ્ઞાની અનુલવી પુરૂષોના પ્રમાણિક લેખોમાં પ્રતીતિ રાખી વા સાક્ષાત્ અનુલવ—પરીક્ષા કરી તેવા સ્વાર્થ નિષ્ઠ જગતમાં રાગજ કરવો યોગ્ય નથી. તેમાં પણ અતિ (મર્યાદા બહારનો) રાગ તો પ્રગટ અવિવેકજ છે. તેથી અંધની પેરે તે કંઈ (ગુણ—દોષ) દેખી—નિર્ધારી શકતો નથી. છતાં રાગ કરવા ઇચ્છા થાય તો, સંત સુસાધુ જનો સાથેજ કરો, કે જેથી કુત્સિત રાગ—વિષનો નાશ કરી તે આત્માને નિર્વિષ કરે. અન્યથા રાગ—રંગથી પોતાનો ન્ફટિક જેવો નિમળ સ્વભાવ ત્યજી પરવંસ્તુમાં ખાંધી જીવ અત્ર તેમજ પરંત્ર દુઃખનોજ લોકતા થાય છે. રાગની પેરે દ્રેષ પણ દુઃખદાયીજ છે.

૩૭ પ્રિયપર પળ ચારંચાર રિસ કરવી નહિ.

ક્રોધથી પ્રીતિની હાની થાય છે. જેથી પ્રિયપણુ અપ્રિય થઈ પડે છે. વળી ક્રોધ વશ વર્તી જીવ કૃત્યાકૃત્યનો વિવેક ભૂલી જઈ અકૃત્ય કરવા પ્રવર્તે છે. માટે સુખના અર્થી જને કષાય વશ થઈ અસહ્યતાં આદરી કદાપિ પણ ઉચિત નીતિનું ઉદ્ભવન કરી સ્વ—પરને દુઃખ દરિયામાં ડૂબાવવાં નહિ.

૩૮ કલેશ વધારવો નહિ.

કલહ એ કેવળ દુઃખનું મળજ છે. જે ઘરમાં નિત્ય કલહ થાય છે, ત્યાંથી લક્ષ્મી પણ દૂર પલાયન કરી જાય છે. માટે ખનતાં સુધી તો કલેશ થવા દેવોજ નહિ, છતાં થયો તો તેને વધવા નહિ દેતાં સમાવી દેવો. લઘુ [નાના] એ શુદ્ધ (મોટાની) ક્ષમા માગવી, છતાં લઘુ માન મૂકી ક્ષમા મોજે નહિ તો, મોટાએ ચોતે જઈ લઘુને ખમાવવો, જેથી લઘુને શરમાઈ અવશ્ય ખમવું અને ખમાવવું પડેજ. કલેશને વારવાની “ક્ષમાપના” — ખામિણી કરવા રૂપ જીવ શાસનની નીતિ અતિ ઉત્તમ છે. જેઓ તે સુજળ વિવેકથી વર્તે છે, તેમને અત્ર અને પરત્ર સુખ છે, અને જેઓ તેથી વિરૂદ્ધ વર્તે છે તેમને સર્વત્ર દુઃખ છે.

૩૯ કુસંગ કરવો નહિ.

“જેવો સંગ તેવો રંગ એ નામે હીણાતી સોખતે. હીનપત આવે, અને ઉત્તમની સંગતે ઉત્તમતા આવે. શું ગંગાનું શુદ્ધ, મિદે જલ પણ જલધિમાં લળવાથી લુણપણ નથી પામતું? તેમજ અન્ય સ્થળથી આવેલું જલ ગંગાના પવિત્ર જલમાં લળવાથી શું તેવા મંદિમાને નથી પામતું? પામે છે, તેમ સમજી શાણા માણસોએ કુસંગ સર્વથા ત્યજી સદા સુસંગતિજ સજવી યોગ્ય છે.

૪૦ વાલ્કયી પણ હિતવચન ગ્રહણ કરવું.

રત્નાદિ સાર વસ્તુની ચેરે હિતકારી વચન ગમે ત્યાંથી ગ્રહણ એજ વિવેકવંતનું લક્ષણ છે. જ્ઞાની પુરૂષો શુદ્ધાત્મીજ સુખ્યતા માને છે. વ્યથી વંધુ છતાં સદૃશ્ય ગરિષ્ઠને શુદ્ધ માને છે. અને વૈયંવૃદ્ધ છતાં શુચરિકતને બાળવત્ લેખે છે, એમ સમજી વિવેકી સંજ્ઞાનો શુદ્ધ માત્ર ગ્રહણ કરવા સદા બલિમુખ રહે છે.

૪૧ અન્યાયથી નિવર્તવું.

સમખુદ્ધિ ધરી રાગ, રોષ ત્યજી સર્વત્ર નિષ્પક્ષપા-
તપણે વર્તવું એજ સદ્ખુદ્ધિ પામ્યાનું ઉત્તમ ફળ છે. એમ
સમજી સત્ય પક્ષ સ્વીકારવો. એજ પરમાર્થ છે. એમ વર્ત-
વામાંજ તત્વથી સ્વ—પર હિત સમાયેલું છે. લોકાપવાદનો
પણ પરિહાર તથા શાસન ઉન્નતિ એજ રીતે સાધી શકાય
છે. સ્વરૂપમાં નિર્ભયપણે ખરી હિંમતથી ન્યાય માર્ગ અ-
ગીકાર કર્યા વિના જીવનો કઠાપિ પણ છૂટકો નથી. એમ
સમજી શાણા માણસે સર્વથા ન્યાયનુંજ શરણ લેવું ઘટે છે.
પ્રાણાંતે પણ અનીતિનો માર્ગ સ્વીકારવો યોગ્ય નથી.

૪૨ વૈભવ વચ્ચે રાચવું નહિ.

પૂર્વ સુષ્ટ્ય યોગે સંપત્તિ સાંપડી હોય તો તેવે વ-
ખતે ગર્વ નહિ કરતાં અધિક નમ્રતા રાખવી યોગ્ય છે. શું
આમ વૃક્ષો પણ ફળ સંપત્તિ સમયે અધિક નમ્રતા નથી
સેવતા ? છતાં તેના શુભ સમયે સ્વચ્છંદપણું આદરી મંદ-
માં તણાવું તે ભાવી આપત્તિનું ભારે ગ્રિન્હ છે.

૪૩ નિર્વનપણામાં સેવંદ પણ કરવો નહિ.

પૂર્વકૃત કર્મ અનુસારે પ્રાણી માત્રને સુખ દુઃખ
થાય તેવા સમ વિષમ સંયોગો મળે, તેવે સમયે કર્મનું
સ્વરૂપ વિચારી હર્ષ—ઉન્માદ કે દીનતા નહિ કરતાં સમ-
ભાવેજ રહી શાણાં માણસોએ શુભ વિચાર વૃત્તિ યોષી
સમર્થ ધર્મ નીતિનું પ્રીતિથી તથા હિંમતથી સેવન કરવું
યોગ્ય છે. પ્રથમ અશુભ ક્રમ કરતાં પ્રાણી પાછું વાળી
એતા નથી, જેના પરિણામે અનેક દુઃખ વેદતાં તેઓ ત્રાસ
પામે છે. અશુભ—નિન્દા કર્મો કરી પોતાનીજ મેળે માગી
લીધેલાં દુઃખ ઉદય આવે છતે દીનતા કરવી તે કેવળ કા-

ચરતાજ કહેવાય. દુઃખ ગમતુંજ ન હોય તો દુઃખદાયક નિન્દા કૃત્યોથીજ વિમાસી વિરમવું, જેથી તેના દુઃખ—વિ-
પાક લોગવવા પડેજ નહિ. પરંતુ પૂર્વ કરેલાં દુઃકૃત્ય યોગે
પડેલું દુઃખ વેદતાં દીન થઇ ખેદ—વિવાદ ધરવેા વા વિકલ
થઇ અવિવેકપણે અન્ય દુઃકૃત્યો કરતાં, તે તો પ્રકટ દુઃખ-
નો રસ્તોજ છે.

૪૪ સમમાને રહેવું.

જેઓ સુખ, દુઃખ, માન, અપમાન, નિન્દા, સ્તુતિ, સધન
તથા નિર્ધન, રાજા તથા રંક, કંચન તથા લોહ, તૃણ, અને
મણિ તથા નારી અને નાગણીને મૂલ્ય કહેલાં સદ્વિચારો
સુજળ વર્તી સમાન લેખે છે, તેમાં મૂંઝાતા નથી, યાવત
તેમને કેવળ કર્મ વિકારરૂપ નિમિત્તભૂત લેખી મનમાં
વિષમતા નહિ લાવતો હૃદયવિવાદ રહિત સમબુદ્ધિથીજ જુવે
છે, તેવા સદ્વિવેકવત—સદ્ગુણ શીરામણિ જનો—સમસુખ
અવગાહી ધર્મ આરાધનથી નિઃસ્વે સ્વકાર્ય સિદ્ધ કરે છે.
પરંતુ જેઓ અસાનતાના જોરે વિવેક વિકુળપણે વિષમ
વર્તન કરે છે, હૃદયખેદ ધરી આપ ગતે અવળા સાહે છે,
તેઓ તો કોડ ઉપાયે પણ આત્મ કાર્ય સાધી શકતા નથી.

૪૫ સેવકના ગુણ સમક્ષ કહેવા.

સાચા સેવકની પ્રત્યક્ષ પ્રશંસા કરવાથી કાંઈ હાનિ
નથી. કિન્તુ લાભજ છે. ઉત્સાહની વૃદ્ધિ સાથે તે ચસ્ત-
સ્વામી ભક્ત—યથ જાય છે. અને તેમ નહિ કરવાથી કદાચ
તેની શ્રદ્ધા મંદ થવાથી સેવા વિમુખ પણ થઇ જાય છે.

૪૬ પુત્રનાં પ્રત્યક્ષ વર્ણન કરવાં નહિ.

પુત્ર કે શિષ્ય ગમે તેવો સદ્ગુણી હોય, તોપણ તેની
સમક્ષ પ્રશંસા ન કરવાની નીતિ વધારે હકાપણવાળી છે.

તેનામાં વિનયાદિ ઉત્તમ ગુણો વધારવાનો તે રસ્તો છે. તેનામાં વિનયાદિ ઉત્તમ ગુણો વધારવાનો તે રસ્તો છે. ઉછરતી બાળવયમાં સારા સંસ્કારો પડે, એવી કાળજી રાખવી, એ માતા પિતા કે ગુરુની ફરજ છે. પણ ગુણ પામ્યા વિનાની મિથ્યા પ્રશંસાથી આલિમાનમાં આવી જવાથી કદાચ તેનો અવતાર બગડે છે, એમ સમજી તેની પરિપક્વ સ્થિતિ થતાં સુધીમાં વિચારી-વિવેકથી વર્તવું; જેથી તેવો સદ્વિવેક શાળાં પુત્ર પુત્રી શિષ્ય કે શિષ્યા, સ્વ—જન્મ સુખે સુધારી શકે. પુત્રાદિ સમક્ષ માતપિતાદિએ અપશબ્દાદિ અવિવેક ચત્તથા તજવો.

૪૭ સ્ત્રીનાં તો પ્રત્યક્ષ કે પરોક્ષ વચ્ચાણ કરવાંજ નહિ.

સ્ત્રીનો સ્વભાવ તુચ્છ હોવાથી છલકાઇ ગયા વિના રહે નહિ, માટે સ્ત્રી ગમે તેવી ગુણવંતી હોય, તો પણ મનમાંજ સમજી રહેવું. સ્ત્રીને પણ પતિ પ્રતિ વિનીત શિષ્યની માફક વધારે નમ્ર થવાની જરૂર છે. સ્વ—પતિવ્રત ત્યારેજ યથા-વિધિ સચવાઇ શકે છે. પતિને પણ સ્ત્રીના વિષે ઉચિત મૃદુતા અવશ્ય રાખવી ઘટે છે. આમ પરસ્પર અનુકુળતાથી ગૃહ યંત્ર સાથે, ધર્મ યંત્ર સારી રીતે ચાલી શકે છે. તે વિના બંને યંત્રો વારંવાર ખોટકાય છે. અપશબ્દાદિ અપમાન બર્જી સ્ત્રીનું પોતાની પેરે શ્રેય વાંછી વર્તવું. સ્વ દ્વારા સંતોષી પતિની પેરે શાણી સ્ત્રીએ પણ સ્વ-પતિવ્રત અવશ્ય થાળવું. જેમ સ્વ-શ્રેય પૂર્વક સ્વ-સંતતિ પણ સુધરવા પામે તેમ સ્ત્રી ભરતાર બંને જણાએ સંપ અને સંતોષ. પૂર્વક સદ્વર્તન સેવવા સદા તત્પર રહેવું જોઇએ. જેમ પૂર્વે પોતાના પવિત્ર શીલ ભૂષણથી ભૂષિત, કંઈક સતી શિરોમણીઓએ પોતાનું નામ પોતાના અદ્ભૂત ચરિત્રોથી ચાવું [પ્રસિદ્ધ] કર્યું છે, તેમ અત્યારે પણ સુવિવેકી લાઇઓ અને બહેનો-

એ પવિત્ર શીલ રત્ન ધારી, શુશીલતા યોગે ભાગ્યશાળી,
અનબુ ધટે છે.

૪૮ પ્રિય વચન બોલવું.

સામાને પ્રિય લાગે, એવું, સત્ય અને હિતકર વચન
કહેવું. પ્રસંગોપાત વિચારી વહેણું હિત મિત વચન,
સામાને પ્રિય થઈ પડે છે. વગર વિચાર્યું, અવસર વિનાનું,
કંઈ કંદુક ભાષણ કદાચ સાચું જ હોય, તોપણ અપ્રિય
થાય છે; અને મિષ્ટ, ગર્વ રહિત, અને વિવેક પૂર્વક વિચારી
સમયોચિત બોલવું. વચન બહુ પ્રિય તથા ઉપયોગી થઈ
પડે છે, પણ તેથી ઉલટું બોલેણું અહિતકર નીવડે છે.
જો લોક પ્રિય થવા આહતા હો તો, ઉક્ત વિવેક સાર્યવી
ધર્મને ખાધ ન આવે, તેવું નિપુણભાષણ કરતાં શિખો, તેવું
સમયોચિત વિનય-વચન વશીકરણ સદૃશ સમજવું.

૪૯ વિનય સેવવો.

વિનય, નમ્રતા, કોમળતા, મૃદુતા, વિગેરે પદ્યાં વ
ચખે છે. વિનય સર્વ શુભોત્તુ વશીકરણ છે. વિનયથી વેરી
પણ વચ થઈ જાય છે. વિવેકથી શુભી જનોનો કરેલો
વિનય શ્રેષ્ઠ ફળ દે છે. વિનય વિના વિદ્યા પણ ફળીભૂત
થતી નથી.

૫૦ દાન દેવું.

લક્ષ્મી પાંખીને સુખાત્રાદિને વિવેકથી દાન દેવું, તેજ
તેની ચોભા તથા સાર્યકતા છે. વિવેક પૂર્વક દાન દેનારની
લક્ષ્મીનો વ્યય કર્યા છતાં, ફવાના જગની પેરે નિરંતર
પણ્યરૂપ આવકથી વધારો જ થતો જાય છે. વિવેક રહિતપણે
વ્યસનાદિમાં ઉગ્રવી દેનારની લક્ષ્મીનો તત્વથી વૃદ્ધિ વિના
તરત અંત આવી જાય છે. કૃપણની લક્ષ્મી કોઈ ભાગ્યશા

શ્રી ભોગવે છે, કે વાપરી લાભ લે છે, પરંતુ મમણી
 જેરે તેનાથી એક દમડી પણ શુભ માર્ગે ખરચાતી નથી,
 તેમજ ત બાપડા તેને ભોગમાં પણ લહી શકતો નથી.
 ચૂર્વે ધર્મમાં ખાંચા નાંખ્યાનું એ કૃણ સમજી, દાનને
 અંતરાય કરવો નહિ.

૬૧ પરગુણ ગ્રહણ કરવો.

પોતે સદ્ગુણે ભૂષિત છતાં સંત—સુસાધુ જનો,
 યરના સદ્ગુણે દેખી મનમાં પ્રમોદ ધરે છે. છતાં દુર્જનો,
 સજ્જનોમાં સદ્ગુણે ભેધ સહન થઈ નહિ શકવાથી, ઉલટા
 મનમાં કચવાય છે, અને દુઃખ ધરે છે. તથા પરિણામે
 ક્રુધમાં પોરા ભેવા મુજબ તેવા સદ્ગુણશાળી સજ્જનોમાં
 યાંત્ર મિથ્યા દોષો આરોપે છે, અને તેમ ખોટા દોષો આ-
 રોપી મંડા મંલીન અધ્યવસાયથી હડકાયા કૂતરાની જેરે
 છૂંટા હાલે મરી દુર્ગતિમાં જાય છે. અમૃતમાં વિષ બુદ્ધિ
 જેવો સદ્ગુણમાં અવગુણપણનો મિથ્યા આરોપ કદાપિ
 યાંત્ર હિત કર્તા નથી, એમ સમજી શાણા માણસોએ ગુણ
 માત્ર ગ્રહણ કરવા, અને સદ્ગુણની પ્રશંસા કરવા અવશ્ય
 દેવ પાડવી.

૬૨ પ્રસ્તાવે વોલવું.

ઉચિત અવસર પામ્યા વિના બોલવું નહિ. ઉચિત
 અવસર પામીને પણ પ્રસંગને લગતું જ મિત ભાષણ કરવું
 વિના અવસરે તેમજ આપ વિનાનું બોલવાથી જન ગમતું
 કામ થઈ શકતું નથી; પણ ઉલટું કામ બગડે છે, એમ
 સમજી સદા સત્ય હિત મિત ભાષણ ત્રિવેકર્થીજ કરવા અપ
 કરવો. અપ્રસ્તાવે ભાષણ કરનાર બહુ બોલામાં—ગાંડામાં
 અપે છે, તે યાદ રાખવું.

૧૧. સ્વલ (દુર્જન) ને પણ, વહુ જન મધ્યે યોગ્ય સન્માન આપવું.

આ નીતિ વાક્ય સત્જનોને ઉપયોગી છે. ઉક્ત નીતિના ઉદ્દેશનથી કવચિત્ વિશેષ હાનિ થાય છે, દુર્જન્ય દોષના પ્રકાશથી ખળ માણસ સામાને સંતાપવા ખામી રાખતો નથી.

૬૪ સ્વપર-વિશેષ પણ જાણવો.

હિતાહિત, કૃત્યાકૃત્ય, તથા બળાબળના વિવેક સાથે સ્વયશ્ચિત્, દેશકાળ માનોદિ લક્ષમાં રાખીને, ઉચિત પ્રવૃત્તિ કરનારને હિત, અન્યથા અહિત થવા સંભવ છે. માટે સહસા કામ નહિ કરતાં-પગલે પગલે વિવેકથી વર્તવાની જરૂર છે. સદ્વિવેકધારી [પરીક્ષા પૂર્વક પ્રવૃત્તિ કરનાર] ના સકળ અર્થ સિદ્ધ થાય છે.

૬૫ મંત્ર તંત્ર કરવા નહિ.

કામણ, દુઃખણ, વશીકરણાદિ કરવાં કરાવવાં, એ સુ-કુલીનનું બૂપણ નથી, માટે જેમ જાને તેમ તેનાથી તદ્દન અજાણ રહેવું.

૬૬ પરધેર એકલાં જવું નહિ.

એ શિષ્ટ નીતિ અનુસરવામાં અનેક લાભો સમાયેલા છે, એથી શીલ મતનું અરક્ષણ થાય છે, માથે ખાદુ આળ ચડતું નથી, યાવત્ મર્યાદાશીળ ગણાય તેકમાં સાર વિશ્વાસપાત્ર થાય છે.

૬૭ કરેલી પ્રતિજ્ઞા પાઠવી.

પ્રથમ તે પ્રતિજ્ઞા કરતીજ વખત પૂરતો વિચાર કર.

રી પોતાથી અંત સુધી નિર્વહી શકાય, એવી યોગ્ય પ્રતિજ્ઞા કરવી. તેમ કરી ઉત્તમ પુરુષોએ પોતે કરેલી યોગ્ય પ્રતિજ્ઞાને પ્રયત્નથી પાળવી, પ્રાંણાંતે પણ ખંડવી નહિ. વિચારીને સમજ પૂર્વક કરેલી વ્યાજ્ઞની પ્રતિજ્ઞા સત્ય અને શુભ પ્રતિજ્ઞા ગણાય છે, તેવી સત્ય અને શુભ પ્રતિજ્ઞાથી બ્રહ્મ થયેલા પ્રાણી પોતાની પ્રતિજ્ઞા ખોઈ ઉલટા અપવાદના ભાગી થાય છે. અવિવેક થવા ન પામે એવી કાળજી અવશ્ય રાખવી યોગ્ય છે. યોગ્ય વિચાર પૂર્વક કરેલી પ્રતિજ્ઞા પ્રાણુની પેરે પાળવી, એ દરેક વિચારશીલ સુમનુષ્યની ફરજ છે. અરા સત્યવંત પુરુષો તો સ્વપ્રતિજ્ઞાને પ્રાણ કરતાં પણ પ્રિય લેખા પૂનઃ ઉત્સાહથી પાળે છે. ફક્ત નિર્ગળ મનના કાયર માણસોજ પ્રતિજ્ઞા હારી પત જૂએ છે.

૧૮ મિત્રથી ગુહ્ય રાખવું નહિ.

જો મિત્ર સાથે સ્થિર પ્રેમ ધૃષ્ટતા હોતો તેનાથી કાંઈ પણ પડદો રાખવો નહિ. ખાવું અને ખવરાવવું, મનની વાત પૂછવી, અને કહેવી સારવસ્તુ દેવી, અને લેવી એ નીતિ છે.

૧૯ કોઈનું પળ અપમાન કરવું નહિ.

માન માનવીને વહાણું હોય છે. માનભંગ—અપમાનથી માણસને મરણ જેવું દુઃખ થાય છે. તે વાત પ્રાય પ્રત્યેકને અનુભવ સિદ્ધ છે, કોઈનું પણ અપમાન નહિ કરતાં તેનું મિષ્ટ વચનાદિથી સન્માન કરવાથી સ્વપરનેલાભ સંભવ છે. અપરાધી માણસની પણ અપ બ્રંધના કરવા કારણે તેનું મિષ્ટ મધૂર વચનથી જો તેને તેના દોષનું સ્વરૂપ પ્રથમ સારી રીતે સમજાવવામાં આવે તો પ્રાયઃપુનઃ અપરાધ કરતાંજ તે બંધ પડી જાય. મૃદુતા એ એવી તો અજબ ચીજ છે કે, તેથી વજૂ જેવું પણ માન ગળી જાય છે. એ પ્રભાવ

વિનય શુણનો છે. માટે જીભ નકામા લાગેા ઉપાયો મૂકી દઈ આ અજ્ઞ શુણનોજ ઘટતો ઉપયોગ કરવો વ્યાજબી છે. આમ કરવાથી સ્વકાર્ય બહુ સહેલાઈથી સાધી શકાય છે.

૬૦ પોતાના ગુણનો પણ ગર્વ કરવો નહિ.

ઉત્તમ પુરૂષો ગર્વ કરતા નથી. એમ સમજીને કે ગર્વ કર્યાથી શુણની હાનિ થાય છે. સંપૂર્ણ શુણી, જ્ઞાની, ધ્યાની કે મોની સમુદ્રની પેરે ગંભીર હોઈ ગર્વ કરતાજ નથી. ફક્ત અધૂરાજ છલકાય છે. આપ બડાઈ કરવા જતાં પર નિન્દાનો પ્રસંગ સહજ આવે છે. પર નિન્દાના મોટા પાતકથી, ગર્વ—શુભાન કરનારનો આત્મા લેપાઈ મલોન થાય છે. જેથી મૂળગા શુણોની પણ હાનિ થાય છે. તો ન વા શુણોની પ્રાપ્તિનું તો કહેવુંજ શું ? એમ સમજી સાચા માણસે સ્વમુખે આત્મ બ્લાધા કે પર લાઘવં કરવુંજ નહીં.

૬૧ મનમાં પણ મકલાવું નહિ.

એમ સમજીને કે, “ બહુ રત્ના વસ્તુધરા.” પુ-સ્ત્રીપર કઈ કઈ રત્નો પડ્યાં છે. પોતે પણ શિષ્ટ નીતિ સમજીને પોતાને તેવી ઉત્તમ પંકિતમાં મૂકવા—તેવા ઉ-ત્તમ થવા—પ્રયત્ન કરવો. જ્યાં સુધી સંપૂર્ણતા આવે ત્યાં સુધી સન્નીતિનું દ્રઢ અવલંબન કર્યા કરવું મુક્ત છે. જો જરા મંદ પડી મનને મોકળું મૂક્યું તો, પછી ખરાબી, ત દવસ્થ (તેવીજ) બાધવી. અલ્પ શુણ પામી મનમાં ફૂલાઈ જતાં, શુણ વૃદ્ધિ થઈ શકતી નથી. અનેક શુણ પામ્યા છ-તાં જેઓ ગર્વ રહિત પ્રસન્ન ચિત્તથી સ્વ કર્તવ્ય કર્યા કરે છે, તેઓ આંતે અવશ્ય અનંત શુણગણાલંકૃત થઈ શિવ સંપદ વરે છે.

૬૨ પ્રથમ સુગમ, સરલ કામ આરંભવું.

એકદમ મોટી બાય ન સરતાં, સ્વ—શક્તિ સંભારી

ધીમે ધીમે કામ હારે પાડવું, એ ઉદાપણતું કામ છે સહસા મોટું કામ માથે લઈ મૂકી દેવાનો યજ્ઞત આવે, અને ઉલટા હલકા પડવું પડે, તે કરતાં સમતાથી કામ લેવું શ્રેષ્ઠ છે.

૬૩ પછી મોટું કાર્ય કરવું.

કાર્યતું સ્વરૂપ સમજી સમતાથી તે શરૂ કર્યાબાદ ચિત્ત ઉત્સાહાદિ શુભ સામગ્રી યોગે યુક્ત કાર્યની સિદ્ધિ માટે પૂરતો પ્રયત્ન કરવો. આવી શુભ નીતિથી કાર્ય કરતાં અધ્યવસાયની વિશુદ્ધિથી સારો લાભ સાંપડે છે.

૬૪ (પરંતુ) ઉત્કર્ષ કરવો નહિ.

શુભ કાર્ય સમતાથી આરંભી તેની નિર્વિઘ્ન સમાપ્તિ થયા છતાં તેથી અભિમાન કે ખડાઈ જેવું કંઈ કરવું નહિ. મનમાં એવી શ્રદ્ધા—સમજ લાવીને કે કંઈ પણ કાર્ય કાળ સ્વભાવ, નિયતિ, પૂર્વકર્મ, અને પુરૂષાર્થરૂપ પંચ કારણો પામ્યા વિના નીપજતું જ નથી. તો તે પાંચે કારણો મળે છતાં કાર્ય નીપજતું તેમાં ગર્વ શાનો કરવો? ઉલટું કાર્ય સિદ્ધ થવાથી શ્રદ્ધા—દ્રઢતાદિ વિવેકથી નમ્રતાજ ધારવી યોગ્ય છે. એવા સુનમ્ર વિવેકી જનો જગત વિષે અનેક ઉપયોગી શુભ કામો કરી શકે છે.

૬૫ પરમાત્માનું ધ્યાન કરવું.

બ્રહ્માત્મા, અંતરાત્મા, અને પરમાત્મા એવા આત્માના ત્રણ પ્રકાર છે. શરીર કુટુંબાદિ બાહ્ય વસ્તુઓમાં સુખાઈ રહેલો બાહ્ય આત્મા કહેવાય છે. અંતર વિવેક જાગવાથી જેને. શુણ—દોષ, કૃત્યાકૃત્ય, લાલાલાલતું લાન થયું હોય, સ્વ—પરની સમજ પડી હોય, જ્ઞાનાદિ શુણમય આત્મા

તેજ હું અને જ્ઞાનાદિ ઉત્તમ ગુણ સંપત્તિની આરી, શિ-
 વાય શરીર, કુદુબ, ધન, ધાન્યાદિ સર્વ પુણ્યલિંગ પરતુ
 તે પર એમ જેને સમજાય હોય, તે અંતર આત્મા કહે-
 વાય. અને જેણે સંપૂર્ણ વિવેકથી સર્વ મોહાદિ અંતરંગ
 શત્રુઓનો સંવેદ્ય ઉચ્છેદ કરી નિમજ્જ કવળ જ્ઞાનાદિ અંતર-
 આત્મ સંપત્તિ હાથ કરી હોય, તે પરમાત્મા કહેવાય છે.
 બાહિરાત્મા પરમાત્માનું ધ્યાન કરવા અયોગ્ય છે, અને
 અંતર આત્મા યોગ્ય છે. અંતર આત્મા, પરમાત્માનાં પુણ્ય
 આલંબનથી રૂઢ શ્રદ્ધા—વિવેક પામી, પોતેજ પરમાત્મા
 પદ પામે છે. મોટું મોહ માયા નિવારી સુવિવેકથી અંતર
 આત્મપણ આદરી આત્માર્થી જનોએ પરમાત્મ ધ્યાનનો
 અધિકાર—યોગ્યતા પામી નિશ્ચય ચિત્તથી પરમાત્મા પદ
 પ્રાપ્ત કરવા પ્રયત્ન સેવવો યોગ્ય છે. જન્મ, જરા અને મૃ-
 ત્યુદય અનંત દુઃખ—ઉપાધિ મુક્ત સર્વશ પરમાત્મા હોય
 છે. તેમના તન્મય ધ્યાન યોગે કીટ બ્રમર ન્યાયે અંતર
 આત્મા પરમાત્મ પદ પામે છે. અનંત જ્ઞાનાદિ અખંડ
 સહજ સમેદિ પામી પરમાનંદ સુખ મગ્ન થઈ રહે છે.
 તેવા પરમાત્માનું અણ્ય સુખાર્યે આત્માર્થી જનોને સદા
 શરણ હો. તેવા પરમાત્માની ભક્તિરૂપ કલ્પવેલી ભંધ
 પ્રાણીઓનાં ભવ દુઃખ દૂર કરી મનવાંછિત પૂરતી ચોક્કસ
 ભંધ ચકોરો મુક્ત ધ્યાન પામી ભવભવની ભાવક સંગી
 સંપૂર્ણ નિરૂપાધિ પ્રેમ સુખ સ્વાધીન કરી, અણ્ય સમા-
 ધિમાં લીને શાઓ. ।

૬૬ પરને આત્મ સમાન લેખવા.

સર્વ જીવોમાં જીવતા સમાન છે. એમ સમજીને
 સર્વને આપ સમાન લેખવા, દેતલાવ ત્યજીને સમતા સેવી
 કાઇ જીવને દુઃખ ન થાય તેમ ચતુનાથી વર્તવું કીધથી.

કુંજર સર્વે જીવિત—સુખ વાંછેછે. રાખી રંક, સુખી દુઃખી, રોગી, નિરોગી, પંડિત, મૂર્ખ, સર્વે નિર્વિશેષ—સરખી રીતે સુખના અર્થી છે. પ્રમાદ પ્રવર્તન યા સ્વચ્છંદ વર્તનથી કેાઇ જીવને સુખમાં અંતરાય કરવાથી તે પ્રમાદી યા સ્વચ્છંદી પ્રાણી જાણક કર્મ જાણે છે, જેવું કદુક ફળ તેને અશુભ કર્મના ઉદય સમયે અવશ્ય સહવું પડે છે, માટે શાસ્ત્રકારો કહે છે કે:—

“ બંધ સમય ચિત ચેતીયે, શો ઉદયે સંતાપ. ”

ધત્યાદિ બોધ વચ્ચેને લક્ષમાં રાખી, સુખના અર્થી જનોએ સર્વત્ર સમતા રાખીને રહેવું યોગ્ય છે. મેત્રી; પ્રમાદ ક્રૂણા, અને મધ્યસ્થ ભાવની પ્રાપ્તિ પણ એમજ થઈ શકે છે. જ્યાં સુધી આ મેત્રી પ્રસુખ ભાવના ચતુષ્થયનો પ્રાદુર્ભાવ (ઉદય) થયો નથી, ત્યાં સુધી શિવ સંપદા બહુજ વેગળી સમજવી.

૬૭ રાગ દ્વેષ કરવા નહિ.

કામ, રોહ, અભિવ્યંગ, વગેરે રાગના પર્યાય શબ્દો છે, અને દ્વેષ, મત્સર, ઈર્ષ્યા, અસૂયા, નિન્દાદિ રોષના પર્યાયો છે. સ્ફટિક રત્ન સમાન નિર્મળ આત્મસત્તાને રાગ દ્વેષાદિ દોષો, મહાન ઉપાધિરૂપ હોવાથી, વિવેકવંતોએ ચત્નથી પરિહરવા યોગ્ય છે. જ્યાં સુધી મહા ઉપાધિરૂપ આ રાગ દ્વેષાદિ દોષો દૂર થાય નહિ, ત્યાં સુધી કદાપી પણ આત્માનું શુદ્ધ રૂપ પ્રકટ થઈ શકે નહિ. એ રાગાદિ કલંક સર્વથા ટળ્યું કે પરતજ આત્મા પરમાત્મ પદ પામે છે. માટે પરમાત્મપદના કામીજનોએ શત્રુભૂત રાગ દ્વેષાદિ કલંક સર્વથા દૂર કરવા દ્રઢ પ્રયત્ન કરવો જરૂર નો છે. યત:—

“ રાગ દેવ પરિણામયુત, મનહિ અનંત સંસાર,
તેહિજ રાગાદિક રહિત, જની પરમપદ સાર.”

[સમાધિ શતક,]

તથા આ કર્મ કલંક દૂર કરવા સંક્ષેપથી જાણ
લેવાના હિત માટે અન્યત્ર પણ કહ્યું છે કે—

શુદ્ધ ઉપયોગને સમતા ધારી, જ્ઞાન ક્યાન મનોહારી
મો કલંકકું દૂર નિવારી, જીવ વરે શિવ નારી,
આપ સ્વભાવમારે અવધૂ સદા મગનમાં રહેનાં.”

પ્રત્યક્ષ રહસ્યભૂત જ્ઞાનનાં વચનોનો મોક્ષાર્થી જી-
વોએ પરમ આદર કરવો ઘટે છે. જેનાથી સર્વ સંસાર
ઉપાધિથી સર્વથા મુક્ત થઈ, પરમપદ વેગે પ્રાપ્ત થઈ શકે,
સર્વજ્ઞ ભાષિત શુદ્ધપદેશનો જોજ સાર છે કે, જેમ જોને
તેમ જોણજીથી રાગ, દેવ, મળ સર્વથા ટાળી નિર્મળ થાયું,
રાગ, દેવ મળ સર્વથા દૂર થયે આત્માને શુદ્ધ વીતરાગ
દશા પ્રાપ્ત થાય છે. તેવી શુદ્ધ વીતરાગ દશા જોજ પરમા-
ત્મ અવસ્થા છે, જે દરેક મોક્ષાર્થી સતતજને રાગ દેવાદિ
મિલનો સર્વથા પરિહાર કરી—સદ્વિવેકજળે પ્રાપ્ત કરવી જો-
ઈ છે. ઉક્ત સર્વજ્ઞ—ઉપદેશ રહસ્યને સમજી, જે મહા
ભાગ્ય, કૃપિ—પ્રીતિથી સ્વ હૃદયમાં ધારશે, તે સુવિવેકી
સતતજની સતીષે શિવ સુખ લક્ષ્મી સ્વેચ્છાથી આવી ર-
મશે. ઇતિ. ચમ.

મી સર્વજ્ઞ પ્રણીત સ્વાદ્યાદિ ચેતીને અનુસરીને પહે
આચાર્ય પ્રસારી કૃત પ્રકરણાદિ જોવાના આધારે આત્માર્થી
જીવોના હિત અર્થે જે કોઈ સ્વરૂપ—સ્વમતિ અનુસારે
અત્ર કહેવામાં આવ્યું છે, તેમાં મતિ મંદતાદિ દોષોથી
ઉત્તર—વિરૂદ્ધ—પ્રાપ્ત થયું હોય તો સદૃશ્ય—દૃશ્ય સુ-

મારી, જેમ જગત્ જયવંતા જેન શાસનની શોભા વધે,
 જેમ અનાદિ અવિવક દૂર થાય, અને સદ્વિવેક જાગે, જેમ
 દુરંત દુઃખદાયી સ્વચ્છંદ વર્તન ત્યજી સંપૂર્ણ સુખદાયી શ્રી
 સર્વજ્ઞ કથિત સત્તતિનું સદ્ભાવથી સેવન થાય, જેમ સમ્ય
 ગ્ જ્ઞાન પ્રકાશથી વ્યવહાર શુદ્ધ થાય, જેમ લોક વિરુદ્ધ
 ત્યાગથી શુદ્ધ દેવ, ગુરુ, અને ધર્મનું રૂડી રીતે આરાધન
 કરી, અંતે અક્ષય સુખ સંપ્રાપ્ત થાય, તેમ વર્તવા સજ્જ
 નો પ્રતિ મારી અભ્યર્થના છે. પ્રાણાંતે પણ પ્રાર્થના લાંબ
 નહિ કરવાની ઉત્તમ નીતિનું અવલંબન કરી સજ્જનો
 સત્યનું પ્રથન કરવા ચૂકશે નહિ. ઉત્તમ હંસની પેરે સ
 જ્જનો ગુણ માત્રનું ગ્રહણ કરી, અને દોષ માત્રનો ત્યાગ
 કરી, જેમ સ્વ—પરની તત્ત્વથી ઉત્પત્તિ સધાય, તેમ કાળ
 છથી વર્તવા અવશ્ય વિવેક ધરશે. આશા છે કે, પરોપકાર
 પરાયણ સજ્જનો સત્ય નીતિનો ઉંઠા પાચે, રચી તે પર
 અતિ ઉમદા ધર્મ ઇમારત બાંધી, તેમાં સહ કુટુંબ નિત્ય
 વિલાસ કરશે. માર્ગાનુસારિતાદિ સદ્ગુણોવડે જગત્તમાં નિ
 મિજ યશનો વિસ્તાર કરશે. તેમજ સમ્યગ્ જ્ઞાન, દર્શન
 અને ચારિત્રનું યથાશક્તિ આરાધન કરી અંતે અવિનાશી
 પદ વરી જન્મ મરણાદિ દુઃખોનો સર્વથા અંત કરશે,
 અને સર્વજ્ઞ—સર્વદર્શી થઇ લોકલોકને હસ્તામલકની પેરે
 દેખશે. યાવત્ પરમ સિદ્ધિદાયક પરમાત્મપદ પામી પૂર્ણા
 નંદ, ચિદ્રુપ થઇ રહેશે. ઇત્યલમ.

પ્રકરણ ૫ મું.

“ સામાયકાદિકં પદ આવશ્યક—તેના પવિત્ર હેતુ
યુક્ત.”

૧ સામાયક, ૨ ચતુર્વિમથ્યજ્ઞો, ૩ વંદનક, ૪ પ્ર-
તિક્રમણ, ૫ કંઠસ્મરણ, અને ૬ હું પદ્યઅષ્ટાંગુ જો છ
આવશ્યક (અવશ્ય કરવા યોગ્ય) સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક,
અને શ્રાવિકાની નિત્ય કરણી છે. તે દરેકનાં પવિત્ર હેતુ
હૃદયમાં ધરી ઉપયોગ પૂર્વક કરવામાં આવે તો તે અભ્યા-
સના બળે અમૃતની જેવો સ્વાદ આપી, આત્માને શાંત
અમૃત રસલીન કરી, અંતે અમૃત-મોક્ષપદને અવશ્ય મ-
નાડે છે.

૧ સામાયક સાવધ (પાપ) બ્યાપારનો ત્યાગ કરી
મન, વચન, અને કાયાને સંવરી (નિયમમાં રાખી) જ-
ઘન્ય (જોછામાં જોછું) બે ઘડી અને ઉરકૃષ્ટ (સર્વથા)
અવિત પર્યંત સમભાવ-સમતાને આદરી જ્ઞાન, ધ્યાનમાં
તક્ષીન રહેવું, તે મહેલું સામાયક આવશ્યક કહેવાય છે.
તેનાથી ચારિત્રાચારની-વિશુદ્ધિ થાય છે, અવિરતિપણુ ટળે
છે, અને લેશ્યા-નિર્મળ થાય છે. ગૃહસ્થ છતાં પણ અવકાશ
અનુસારે સામાયક પાપધાદિકનો વારંવાર અભ્યાસ કરતાં
સમભાવને સેવનાર સાધુના જેવો લેખાય છે. માટે અમારું
રહિત અવકાશ થોડે સામાયકનું સેવન કરવું.

૨ ચતુર્વિમથ્યજ્ઞો—જે બીલું આવશ્યક ૨૪ જ્ઞાનોના
અતિ અદ્ભુત ગુણ કીર્તન રૂપ હોવાથી લવિક જ્ઞાને દ-
ર્શનાચાર (સમકિત) ની શુદ્ધિ માટે થાય છે. તેથી સ-
મકિત નિર્મળ થાય છે.

૩ વંદન-ગુરુગુણે યુક્ત, એવા સાક્ષાત ગુરુ-આચાર્ય

- દ્વાગણ શુદ્ધી ૭ દ્વાગણ ચોમાસી અઠાઈની શરૂઆત.
- ” ૮ શ્રી સિદ્ધાચળ યાત્રાદિન (શ્રી આદીશ્વર પ્રભુ તે દિને. પૂર્વ નવાણું વાર આવી સમોવસર્યા.)
- ” ” ૧૪ ચોમાસી અઠાઈ પૂર્ણ (પ્રતિક્રમણ તિથિ)
- દ્વાગણ વદી ૮ શ્રી રૂપભાજિન—દીક્ષા કલ્યાણક વર્ષીતપની શરૂઆતનો દિવસ, તથા શ્રી કેસરી-આણ (ધૂલવામાં મહોત્સવ.)
- ત્રેત્ર શુદ્ધી ૭ આયંબિલની ઓળીની શરૂઆત.
- ” ૧૫ ” ” પૂર્ણાહુતિ.
- ” ” શ્રી પુંડરીક ગિરિની યાત્રા તિથિ (તે દીને શ્રી પુંડરીક ગણધર પાંચ કોડ સુનિએ સાથે સિદ્ધિ વર્યા.)
- વૈશાખ શુદ્ધ ૩ અક્ષય તૃતીયા (અખયત્રીજ) શ્રી વર્ષી તપના પારણાનો દિવસ (તે દિને શ્રી આ દિજિને વર્ષીતપનું પારણું કીધું.)
- અસાડ શુદ્ધી ૭ ચોમાસી અઠાઈની શરૂઆત.
- ” ૧૪ ચોમાસી પ્રતિક્રમણ તિથિ.
- શ્રાવણ વદી ૧૨ અઠાઈધર—પર્યુષણ પર્વની (પર્યુષણ અઠાઈની શરૂઆત.)
- ” ” ” કલ્પધર (કલ્પ સૂત્રની વાચના) ની શરૂઆત.
- ભાદરવા શુદ્ધ ૧ શ્રી મહાવીર જન્મોત્સવ (શ્રી કલ્પ સૂત્રાં તર્ગત.)
- ” ” ૨ તેલાધર (તેલો—અઠમ) અઠમ (સંવત્સરી સંખંધી) તપ કરવાની શરૂઆતનો દિવસ.
- ” ” ૪ સંવત્સરી—વાર્ષિક પર્વ (સંવત્સરી પ્રતિ-

(કમલ તિથિ) (શ્રી કાલિકાયાય નમઃ,
આચરણથી.)

૧. શુક્ર ૮ દુબળી આઠમ.

૨. શુક્ર ૭ અધિભિલની, જોળીની ચંદ્રઆંત.

૩. શુક્ર ૫ જોળી સંપૂર્ણ.

(વહી ૬,) શ્રીમહાવીર નિર્વાણ-કલ્યાણક-દીવાળી દિવસ.

આવી પર્વ દિવસોમાં યથા શક્તિ (૭ઠ, આઠમ,

૬, આધિભિલ, નીવી, જોકાસણાદિકે તપ, જપ, સામાયક,

પોષક, પ્રતિક્રમણ, પ્રમુખ અવશ્ય કૃત્ય આદરવા

છે.

પ્રકરણ ૭ મું.

રાત્રિ ભોજન ત્યાગ.

ભૌતિક ગૃહસ્થોએ પણ રાત્રિ ભોજનનો સર્વથા ત્યાગ
કરવો છે. જનતા સુધી તો રાત્રી ચઢવિહ આહાર
કરવો ત્યાગ. તેમ જની ન શકે તો, બે ત્રણ પ્રકારના
રોગો તો અવશ્ય ત્યાગ કરવો જોઈએ. અશન, પાન,
મ, અને સ્વાદિમ એ ચાર પ્રકારના આહાર છે, જે
દુધાની શાંતિ-તૃપ્તિ થાય તે અશન કહેવાય, જે
સુવાની શાંતિ થાય તે પાન કહેવાય; જેનાથી કેટલું
જીવું ઘુંઘાદિની શાંતિ થાય, એવાં સેકાં ધાન્ય ફળ
દેકે આરોગ્યવાં તે, આદિમ કહેવાય. સૂંઠ, જીરું, અં
જીરું, સ્વાદિમ વસ્તુ સેવન સ્વાદિમ ગણાય છે.
ચાર પ્રકારના આહાર (ચઢવિહાર) નું નિયમ જે
પશુઓનાં નિરંતર માળે છે. તેમને દરેક માણે પશુ.
માસ (૧૫ ઉપવાસ) નું ફળ પ્રાપ્ત થાય છે. મુખ્ય

તાએ સૂર્ય અસ્ત પડેલાં બે ઘડીથી સૂર્ય ઉદય પછીની બે
ઘડી સુધી એ નિયમ દ્રઢપણે પાળવો યોગ્ય છે. એમ વર્તતાં
એક વર્ષમાં ૬ માસનો ઉપવાસનો લાભ આવા દ્રઢ મત
ધારીને સહજે હાંસલ થાય છે. આથી પ્રતિદિન સંતોષ
ગુણની પ્રાપ્તિ ઉપરાંત અસંખ્ય જીવોને અભયદાન સાથે
પોતાના પણ કિંમતી જાનનો ખુદુશઃ ખચાવ થાય છે. આથી
વિપરીત વર્તનારો સ્વચ્છંદી લોકો અસંતોષ ધારી અનેક
જીવોનો સંહાર કરતાં કેટલીકવાર પોતાના પ્રિય પ્રાણને
પણ જોખમમાં નાંખે છે. માટે સ્વપર હિત ઇચ્છતા દરેક
સદ્ગૃહસ્થને રાત્રિ ભોજન અવશ્ય વર્જવું યોગ્ય છે.

મોક્ષ માર્ગનું જ કેવળ સાધન કરનારા સાધુ, યતિ,
નિર્ગ્રંથ, અણુગારોને તો તે સર્વદા સર્વથા વર્જ્યજ છે. તેમને
તો પ્રાણોત્તે પણ રાત્રિ ભોજન કરવું ઘટેજ નહિ. દિવસ
છતાં પણ અંધારામાં કે સાંકડા વાસણમાં જમવું, તે પણ
તેવુંજ દોષિત છે. માટે દિવસે સાફ અજવાળું જ્યાં હોય
ત્યાંજ જીવની જતના પળે, તેવા પહોળા વાસણમાં ભક્ષ્ય
ભક્ષ્યના વિવેક પૂર્વક મૌનપણે (એટલે મોટે વાતચિત નહિ
કરતાં) ભક્ષ્ય (ભોજન) માં કોઈ પણ સજીવ કે નિર્જીવ
(જીવનું) કલેવર આવી ન જાય, તેમ ચિત્ત સ્થિર રાખી,
અધુવટે ખરાબર તપાસ કરી, ઉપયોગથીજ હિતમિત (પચ્ય
અને પ્રમાણે પ્રેત) ભોજન ગ્રહણ કરવું. પરંતુ વિષય
લાલસાથી ગમે તેવી સ્વાદિષ્ટ પણ વસ્તુ પ્રમાણની ખહાર
ચડતી લેવી નહિ. તેમજ કુપચ્ય (શરીરને પ્રતિકુળ)
ભોજન પણ કદાપિ કરવું નહિ. આમ વિવેકથી વર્તનાર સુ-
એથી સ્વધર્મ કર્મ સાધી શકે છે. તેથી વિપરીત વર્તનારાના
ઘણી વખત ખૂરા હાલ થતાં નજરે પડે છે, માટે ઉક્તહિત
શિક્ષા હૃદયમાં ધારી પ્રમાદ વર્જી ઉક્ત નીતિથી ચાલવા
અપ કરવો.

પ્રકરણ ૮ મું.

“ ભણ્યો પણ ગણ્યો નહિ.”

જે કંઈ પણ જાણપણું મળ્યાં છતાં અવિવેક છંદી સદ્વિવેક આદરે નહિ; ઉન્માર્ગ તણ સન્માર્ગ ગ્રહેનહિ; તેનું જાણપણું ગધેડાપરના ચંદનના ભારની જેમ મિથ્યા કલેશ રૂપજ સમજવું. જેમ ગધેડાને ચંદન ભાર રૂપજ છે, કંઈ પણ શીતળતા માટે નથી. તેમ તેવા અવિવેકી ગધેડા જેવા જનોને પણ તે જ્ઞાન કેવળ ભાર ભૂતજ છે. કંઈપણ હિતકારી નથી. પવિત્ર જન શાસનમાં એવો આગ્રહ નથી, કે મૂલું ભણ્યો હોય તેનું જ કહ્યાણું થાય, પણ જીજ્ઞાસુ થાય નહિ. પરંતુ આટલું તો ચોખ્ખું કરમાન છે કે ચોડું કે ઘણું ભણીને ગણે તેનું કહ્યાણું છે. ભણીને ગણ્યું તે કહેવાય કે શાસ્ત્ર શુદ્ધિમાં સાંભળીને કે વાંચીને તેનો ખરાબર નિર્ધાર કરી સુવિવેક આદરી અહિત માર્ગનો સર્વથા ત્યાગ કરી, હિતકારી માર્ગનું જ સેવન કરવામાં આવે. તેમાં (હિત સેવનમાં) જેની ઉપેક્ષા તે ભણ્યો પણ ગણ્યો નહિ. એમ ચોક્કસ સમજવું. દુષ્ટાંત તરિકે વિષ્ય માટે છે, અને અમૃત ભવાડે છે. એમ ભણ્યાં છતાં અમૃતની અવગણના કરી વિષ્ય ભક્ષણ કરે તે અવશ્ય મરે છે.

પ્રકરણ ૯ મું.

નવકાર મહામંત્ર.

જે મહામંત્રના રક્ત નિવળ મદો અને ૬૮ અક્ષરો છે. તે નવકાર માત્રનું પણ જોય રહસ્ય સદ્વિવેકથી સ્મરણ કરવામાં આવે તો તેવા ભાવિક સજ્જનો તેવડે અતુલ લાભ ઉપાઈ શકે.

ઉક્ત નવકાર મંત્ર સ્મરિત, સિદ્ધ, આચાર્ય, ઉપા-
ધ્યાય અને સર્વ સાધુ રૂપ પંચ પરમેષ્ઠિના નમસ્કાર રૂપ
હોવાથી સર્વોત્કૃષ્ટ ગણાય છે. ત્રણ ભુવનમાં પ્રધાન પંચ-
પરમેષ્ઠિના પરમ આદર પૂર્વક પ્રણામ રૂપ નવકાર મંત્ર,
ઐહ પૂર્વોત્તમ સાર મનાય છે. ચોખ્ખે ચિત્તે નવકાર મંત્રનું,
એકંવાર સ્મરણ કરતાં ૫૦૦ સાગર પ્રમાણ પાંચ પ્રલય
જાય છે. તેા ત્રિકરણ (મન, વચન, અને કાયાની) શુદ્ધિથી
વારંવાર ઉક્ત મહામંત્રનું સ્મરણ કરવાના શ્રેષ્ઠ ફળનું તેા
કહેવુંજ શું ? ઉત્કૃષ્ટભાવે નવ લાખ નવકાર ગણતી-જપતાં,
જગજયવંતી જીનવર પદવી પમાય એવા અનેક અધિકાર
ક્ષાત્રમાં જોવામાં આવે છે. માટે ઉક્ત મહામંત્ર દુનિયામાં
શ્રેષ્ઠ ગણાતા (ચિંતારત્ન પ્રમુખ) સર્વ પદાર્થો કરતાં પણ
અધિક આદરથી સેવવા યોગ્ય છે. ઉક્ત મહામંત્રનું સ્મરણ
સુવિવેકી જનોએ ક્ષણે ક્ષણે અને પળે પળે કરવા યોગ્ય
છે. એક ક્ષણમાત્ર પણ તે વિસરવા યોગ્ય નથી. પહેલે પહે
સામ દોષ, અને મોહાદિક, મહા શત્રુઓનું નિકંદન કર-
નાર અરીકુંત લગવાનને; ખીજે પહે આઠે કર્મ બંધનોથી
સર્વથા મુક્ત થએલા ‘ સિદ્ધ ’ લગવાનને, ત્રીજે પહે પંચા
ચાર પાલન પ્રવીણતાદિક ૩૬ ગુણાલંકૃત ‘ આચાર્ય ’ મહા-
રાજને એથે પહે અંગ ઉપાંગના અધ્યયન અધ્યાપનાદિક
૨૫ ગુણશોભિત ઉપાધ્યાય ને અને પાંચમે પહે છ વ્રત
(પંચમહાવ્રત રાત્રિભોજન વિરમણ સહિત) પાલન, છ
કાય રક્ષાદિક ૨૭ ગુણાલંકૃત ‘ સાધુ-’ મુનિરાજને સમ્યગ્
(ત્રિકરણ શુદ્ધિથી) નમસ્કાર યાઓ. એમ આગળના
(પૂર્વના) પાંચ પદોનો સામાન્યતાથી પરમાર્થ સમજવો.
ચાર પદોનો પરમાર્થ સમજવાથી આ મહામંત્રનો
અર્થ સહજ સમજી શકાય, માટે તે ૪ પદોનો
ભાવાર્થ કહેવાની અગત્ય છે. ભાવાર્થ એ છે કે-આ આગળ

કહેલાં પાંચ પદોવડે કરેલાં (પરમેષ્ઠી પ્રત્યે) નમસ્કાર
સર્વ પાપનો સર્વથા નાશ કરવા સમર્થ છે. અને સર્વ પ્રકારના
મંગળમાં પ્રથમ મંગળ રૂપ છે. માટે સર્વ સુખના
અર્થાં જાનોએ અવશ્યાવશ્ય આદરવા યોગ્ય છે.

પ્રકરણ ૧૦ મું.

ઉત્તમ શુભ અહ્યુતા.

હંસ જેવા સારમાંહી સ્વભાવથી શુભ પ્રાપ્તિ, અને
જુડ જેવા જુડા સ્વભાવથી દોષ પ્રાપ્તિ થાય છે. શુભ-શુ-
ભીના શુદ્ધ રાગથી શુભ-લાલ અને દોષ-દૂષનાં અશુદ્ધ રા-
ગથી શુભ હનિ થાય છે. તાર્પર્ય કે ઉત્તમ શુભ-શુભી પ્રતિ
શુદ્ધ પ્રેમભાવ વિના કંઠાપિ કંઠ પશુ આત્માને ઉત્તમ શુ-
ભોની પ્રાપ્તિ થઈ શકતી નથી. ઉત્તમ શુભ પ્રાપ્ત કરવા અ-
ધિકારી-પાત્ર તેમ છે કે, જે ચોતે ઉત્તમ શુભ રંગી થઈ,
ઉત્તમ શુભ અહ્યુત થઈ ફરે છે. અને ત શુભી અરિહંતાદિક
પરમાત્માનું તેમજ સમ્યક્ રતનત્રયીના આરાધક આચાર્ય
પ્રમુખ પવિત્ર આત્માઓનું અહોનિશંસ્મરણ, દર્શન, પૂજન,
ભક્તિ બહુ માનાદિક કરવાનું પ્રયોજન એ છે કે આપણી
: આત્મ પરિણતિ પણ શુદ્ધ અભ્યાસના બળે અતિ તદાકાર
તેવીજ થાય. આ હેતુ માટે આપણી ધૃતિ અરેખરી ઉત્તમ
શુભઅહ્યુત સંમુખજ. એછયે, વિમુખ તો એછયેજ નહિ.
આપણે ઉક્ત અને ત શુભી અરિહંતાદિકની સંમુખતા શી
રીતે સ્થાવી કે જોઈ તેમના અંતર શુભી આત્માનો આ-
પણે આત્મા આજેહુબ દોટો વહી શકે! (૧) અને ત જ્ઞાન,
અને ત દર્શન, અને ત (સ્વભાવ) રમણ અને અને ત વીર્ય
રૂપ અને ત આત્મ (પરમાત્મ) શુભ પ્રાપ્તિ-પ્રગટ કરી સર્વ
દોષોનું દહન કરી સુર (દિવ) વિમિર્મિત સમવસરેજીમાં ગિ-

જ્ઞાનમાન થઇ, જે જે રીતે દોષ માત્રાનું દલન, અને શુષ્ક માત્રનું અમોઘ મિલન થાય, તે તે નિર્દોષ મોક્ષમાર્ગનું પોતેજ સાક્ષાત્ સેવન કરી ભવ્ય, જીવોનાં એકાંત હિતની ખાતર અમૃત સમાન મીઠી વાણીથી સ્યાદ્વાદ માર્ગનું નિરૂપણ કથન કરી અનેક ભવ્ય સત્ત્વોને ધર્મ માર્ગમાં સાક્ષાત્ સ્થાપી સ્વ તીર્થંકરપદ, સાર્થક કરે છે, આવી અનુપમ અરિહંત દેવની પરોપકાર વૃત્તિ દિલમાં ધારી, આપણે પણ આપણું છતું વિચ્છેદીને અરિહંત દેવની અમોઘ આજ્ઞાનું યથાશક્તિ આરાધન કરીને સ્વ મનુષ્ય લાવાદિક દુર્લભ સામગ્રી સફળ કરવી ઘટે છે.

આમ સ્વચ્છંદતા તજીને યથાશક્તિ અરિહંત પ્રભુની અમૃદ્ય આજ્ઞાનું આરાધન કરતાં કરતાં અનુક્રમે અભ્યાસના બળથી આત્મ પરિણતિ શુદ્ધ-શુદ્ધ તરથતી જાય છે. અંતે અલેદ બુદ્ધિથી અરિહંતની ઉપાસના કરતાં ઉપાસક (સેવક) પોતેજ ઉપાસ્ય (ઉપાસના કરવા યોગ્ય) બની જાય છે. અર્થાત્ ‘ કીટ બ્રમરી ’ ના ન્યાયે પોતેજ અરિહંત રૂપ જ થાય છે.

(૨) સમસ્ત કર્મનો શર્વથા ક્ષય કરી ઉક્ત ન્યાયે સિદ્ધ થએલ સિદ્ધ ભગવાનની તેમના પવિત્ર પગલે ચાલવા વડે-તેમનાં ઉદાર ચરિત્રને સમ્યગ્ સેવવાથીજ સમસ્ત સ્વ કર્મનો ક્ષય કરી અનંત, અક્ષય, અવ્યાબાંધ, અગુરુલઘુ અપુનર્લવ રૂપ સહજ આત્મ સમાધિ સુખ સંપ્રાપ્ત કરી શ્રી સિદ્ધ પદની ઉપાસના કરતાં કરતાં સંપૂર્ણ આરાધના કરી સ્વ કાર્ય સિદ્ધ કરે છે, વાત પણ એજ વ્યાજબી છે, કે સંમર્થ સ્વામીને પામીને સેવક પણ સ્વ સ્વામી સમાન સ્વ-જાવને આદરી સ્વ સ્વામીની તુલ્યતાનેજ પામે; અને સત્ય, પ્રમાણિક સમર્થ સ્વામી પણ તેજ ગણાય કે જે ઉદાર આશયથી સેવા રસીક સ્વ-સેવકને સ્વ ખરોખરજ કરે. કોઈ

પણ પ્રકારનો લેદલાવ નહિ રાખતાં, એલેદ બાવે સિદ્ધ ભગવંતની લક્ષિત કરનાર ભક્તજનો, એજ કરીતે સાક્ષાત્ સિદ્ધ થવે એ રૂપને નિઃસંશય, પામી શકેજ.

(૩) નિમજ્જ જ્ઞાન, દશન, ચારિત્ર, તપ, અને વીર્ય. રૂપ પંચ-આચારમાં પ્રવીણ અને અન્ય આત્માર્થીજનોને ઉક્ત ઉત્તમ આચારમાં પ્રવર્તાવનાર છતાં નિરપૃકતાદિક અનેક શુભ શુક્ત આચાર્ય મહારાજની નિર્મળ સેવાનું ફળ એજ છે કે આપણી અનાદિની કુચાલ સમજ, સર્વથા-કુધારી, કુચાલ, —સદાચાર, સેવવા સદા સંજ્ઞ થયું.

(૪) અર્થથી જન-પ્રજાની-અરિહંત નિરૂપિત અને સૂત્રથી ગંધર્વ શુચિત-રચિત દ્વિદયાંગી અતર્ગત આચારાંગ પ્રમુખ ૧૧ અંગ તથા ઉવાર્ધય પ્રમુખ બાર ઉપાંગના ધારક હોઈ ઉક્ત સૂત્ર અધ્યયન કરવા સમીપ આવતા પદ્યર જેવા જડ-અવિનીત શિષ્યને સૂત્રધારાઓ નવ પદ્યર સુવિનીત અને સુઅધીત કરવા સમર્થ ઉપાધ્યાય મહારાજની ઉત્તમ સેવા પામી વિતયાદિક અનેક શુભગણ ધારવા, સદા ઉચુક્ત રહેવું.

(૫) સદા વિવેકથી સર્વે સંસારિક ઉપાધિ છંડીને સમ્યગ્ જ્ઞાન, દશન, અને ચારિત્ર રૂપ રત્નત્રયી આરાધવા ઉજ્જમાળ અને મોક્ષ મુખના અર્થી લબ્યજનોને યથાયોગ્ય ધર્મોપદેશાદિક વડે સુસહાય આપવા તત્પર, સુસાધુસંતની સેવા પૂર્વ પુણ્યયોગે પામી પાપકારી પાંચે પ્રમાદનો પરિહાર કરી સુવિવેકી સંજ્ઞનોએ તત્પર-રહસ્ય પામી અવંચક મન, વચન, અને કાયાના યોગથી અવંચક ક્રિયા આરાધી અવંચક (મોક્ષ) ફળ અવશ્ય મેળવવું. ખરેખર મોક્ષ માર્ગના સાધનારે સુસાધુ નિર્મળોની નિર્દભ સેવા—ભક્તિ કરવા તત્પર ભક્ત જનોને સાક્ષાત્ રૂપવૃક્ષની પેરે ફલી.

ભૂત થાય છે. એક દરિદ્રી (નિર્ધન) માણસ પણ ઉંકેત સાધુની સાચી સેવાથી સાધુતાને પામી ચક્રવર્તીને પણ પૂજવા યોગ્ય બને છે. આમ પંચપરમેષ્ઠીની પવિત્ર ભક્તિ વડે સુવિવેકી બને પોતાના આત્માને પવિત્ર કરીને ઉત્તમવલ્લ ધર્મ, અને શુદ્ધ ધ્યાનના બલે પંચમીગતિ-મુક્તિ યોગ્ય અવશ્ય કરવો. જેથી અંતે, પોતાનો પવિત્ર આત્માપૂર્ણાનંદ પરમાત્મ દશાને સાક્ષાત્ પામી અનુભવી શાશ્વત, લોકાત્રે સ્થિત મુક્તિ પામને અલંકૃત કરે, ઇતિશમ્.

આ બાવન બોલ પ્રત્યેક તિથિકરોમાં કહે છે તેનું કોષ્ટક.

શ્રી તિથિકરોના નામ.	અવળ તિથિ.	વિમાન નામ.	જન્મ નગરી.	જન્મ તિથિ.
૧ શ્રી રીપલદેવ	અસા. વ. ૪	સર્વાર્થસિદ્ધ	વિનીતા	ચૈત્ર વદી ૮
૨ , અજીતનાથ	વૈશા. સુ. ૧૩	વિજયવિમાન	અયોધ્યા	માહાશુદી ૮
૩ , સંભવનાથ	દ્વાગ. સુદી ૮	ઉપરલાઐવેયક	સાવથી	” ૧૪
૪ , આભનદન	વૈશા. સુદી ૪	જ્યંત	અયોધ્યા	” ૨
૫ , સુમતિનાથ	શ્રાવ. સુદી ૨		કૌસંબી	વૈશા. શુ. ૮
૬ , પદ્મપ્રભુ	માહા વદિ ૬	ઉવરિમઐવેયક	વણારસી	કાર. વદ ૧૨
૭ , સુપાર્શ્વનાથ	ભાદ વદિ ૮	મધ્યમ ”	ચંદ્રપુરી	જેઠ સુદી ૧૨
૮ , ચંદ્રપ્રભુ	ચૈત્ર વદિ ૫	વિજ્યંત	કાકંદી	પોશ વદી ૧૨
૯ , સુવિધીનાથ	શગ. વદિ ૯	આનંત દેવલોક	મદિલપુર	માગ. વદી ૫
૧૦ , શીતલનામ	વૈશા. વદી ૬	અચ્યુત દેવલોક	સિંહપુરી	માહા વદી ૧૨
૧૧ , ત્રેયાંસનાથ	જેઠ વદી ૬	” ”	ચંપાપુરી	શગ. વદી ૧૨
૧૨ , વાસુપૂજ્ય	જેઠ શુદી ૯	પ્રાણુત ”	કંપિલપુરી	” ૧૪
૧૩ , વિમળનાથ	વૈશા. શુ. ૧૨	સહસ્રાર દેવલોક	અયોધ્યા	માહા શુદી ૩
૧૪ , અનંતનાથ	શ્રાવ. વદિ ૭	પ્રાણુત ”	રત્નપુરી	વૈશાક વ. ૧૮
૧૫ , ધર્મનાથ	વૈશા. શુદિ ૭	વિજયવિમાન	ગજપુર	મહા શુદી ૩
૧૬ , શાંતિનાથ	ભાદ. વદિ ૭	સર્વાર્થસિદ્ધ	ગજપુર	જેઠ વદી ૧૩
૧૭ , કુંથુનાથ	શ્રાવણ વ. ૯	” ”	ગજપુર	વૈશાક વદ ૧૪
૧૮ , અરનાથ	શગણ શુદિ ૨	” ”	ગજપુર	માગ. શુ. ૧૦
૧૯ , મહીનાથ	દ્વાગણ શુદિ ૪	જ્યંત	મથુરાનગરી	” ૧૧
૨૦ , સુનીસુવત	શ્રાવ. શુદ ૧૫	અપરાજીત	રાજગ્રહી	જેઠ વદી ૮
૨૧ , નમીનાથ	આસો સુ. ૧૫	પ્રાણુત દેવલોક	મથુરાનગરી	શ્રાવણવદી ૮
૨૨ , નેમિનાથ	કાર. વદિ ૧૨	અપરાજીત	સૌરીપુરી	” શુદી ૫
૨૩ , પાર્શ્વનાથ	ચૈત્ર વદિ ૪	પ્રાણુત દેવલોક	વણારસી	પોશ વદી ૧૦
૨૪ , મહાવીર સ્વામી	અશા. શુ. ૬	” ”	ક્ષત્રીકુંડ	ચૈત્ર વદી ૧૩

તિથિની ગણતરી પુનર્મિત્યા મહિના પ્રમાણે

નામ.				લેખન નામ.	કરીશ્મન	આયુર્માન
પિતા.	માતા.	નેહન.	સતી.			
નામિકુશકર	મરદેવી	ઉત્તરાપાદા	ધ. વૃષભ	૫૦૦ ૮૪	લક્ષ્મણ	
અતશત્રુ	વિન્ધ્યા	સાહિણી	વૃષ હસ્તી	૪૫૦ ૭૨		
અતારિ	મેના	મંગશિર	મિ. અશ્વ	૪૦૦ ૬૦		
સંવરરાગ	સિદ્ધાંધા	પુનેવંશુ	મિ. વાંદરા	૩૫૦ ૫૦		
મેધરાગ	મંગલા	મધા	સિ. કૌંચ	૩૦૦ ૪૦		
શ્રીધરાગ	સુસીમા	ચિત્રા	ક. પદમકમળ	૨૫૦ ૩૦		
પ્રતિષ્ઠરાગ	પૃથ્વી	વિશાખા	વ. સાયીયા	૨૦૦ ૨૦		
મહાસેનરાગ	લક્ષ્મણ	અનુસંધા	ટ. ચંદ્ર	૧૫૦ ૧૦		
સુમીવરાગ	રામા	મુલ	ધ. મગરમચ્છ	૧૦૦ ૨		
દ્રવરથ	નંદા	પૂર્વાપાદા	ધ. તરુ	૯૦ ૧		
વિષ્ણુ	વિષ્ણુ માતા	શ્રવણ	મ. ગેડા	૮૦ ૮૪ લાખ વર્ષ		
વસુપુત્ર	જ્યા	દ્યુતિમિપાન	કું. પાડો	૭૦ ૭૨		
કૃતવર્મા	સ્વામી	ઉત્તરાભાદ્રપદ	મી. વરાહમુવર	૬૦ ૬૦		
સિંહસેન	સુવંશા	રેવતી	મી. સીંચાણો	૫૦ ૩૦		
ભાદુ	સુવંતી	પુષ્ય	કે. વજ	૪૫ ૧૦		
વિશ્વસેન	અન્વીરા	મરણી	મે. હરણ	૪૦ ૧		
મુરરાગ	ગ્રીરાણી	કૃતિકા	વૃષ મકરા	૩૫ ૬૫૦૦૦		
સુવંશન	દેવીરાણી	રેવતી	મી. નંદાવત	૩૦ ૮૪૦૦૦		
કુંભરાગ	પ્રભાવતિ	આશિની	મે. કલસ	૨૫ ૫૫૦૦૦		
મુનિવરાગ	પદ્માવતિ	અવળ	મ. કામળો	૨૦ ૩૦૦૦૦		
વિન્ધ્યા	વિપ્રાંસ	આશિની	મે. કમળ	૧૫ ૧૦૦૦૦		
સમુદ્રવિજય	શીવદેવી	ચિત્રા	ક. ચંચ	૧૦ ૧૦૦૦		
અશ્વસેન	વીરદેવી	વિશાખા	વ. સર્પ	૯ હાથ	૧૦૦	
સિદ્ધાંધ	ત્રીસંદેવી	ઉત્તરા શા.	ક. કચરિસિંહ	૭ હાથ	૭૨	

આ બાબત બોલ પ્રત્યેક તિથિકરમાં કહે છે તેનું કોષ્ટક.

તિથિકરનો નામ	શરીરનો રંગ વર્ણ	પદવી રાજની.	પાણી ગ્રહણ	દીક્ષા લીધી.			પ્રથ
				કેટલા સાયે.	કય નગરીમાં.	કેટલો તપ.	
૧	સુવર્ણવર્ણ	રાજપદવી	વિવાહ થયા	૪૦૦૦	વનીતા	બે ઉપવાસ	૪૮ રસ.
૨	"	"	"	૧૦૦૦	અયોધ્યા	"	દ્વીર
૩	"	"	"	૧૦૦૦	રંગવદ્યી	"	"
૪	"	રાજ	પરણ્યા	૧૦૦૦	અયોધ્યા	"	"
૫	"	"	"	૧૦૦૦	"	નિત્યભક્ત	"
૬	રક્ત	"	"	૧૦૦૦	કૌસમી	૧ ઉપવાસ	"
૭	સુવર્ણ	"	"	૧૦૦૦	બનારસી	૨ "	"
૮	શ્વેત	"	"	૧૦૦૦	મગધ	"	"
૯	"	"	"	૧૦૦૦	કાકેદી	"	"
૧૦	સુવર્ણ	"	"	૧૦૦૦	ભદ્રિપુર	"	"
૧૧	"	"	"	૧૦૦૦	સિંહપુરી	"	"
૧૨	લાલવર્ણ	કુમાર	"	૬૦૦	ચંપાપુરી	"	"
૧૩	સુવર્ણ	રાજ	"	૧૦૦૦	કંપીલપુર	"	"
૧૪	"	"	"	૧૦૦૦	અયોધ્યા	"	"
૧૫	"	"	"	૧૦૦૦	રાનપુરી	"	"
૧૬	"	અકવર્તિ	૬૪૦૦૦ સ્ત્રી	૧૦૦૦	ગજપુર	"	"
૧૭	"	"	૬૪૦૦૦ સ્ત્રી	૧૦૦૦	"	"	"
૧૮	"	"	૬૪૦૦૦ સ્ત્રી	૧૦૦૦	"	"	"
૧૯	નીલો	કુમાર	નહી પરણ્યા	૩૦૦	મિથલા	૩ ઉપવાસ	"
૨૦	શ્યામ	રાજ	પરણ્યા	૧૦૦૦	રાજગૃહી	૨ "	"
૨૧	પીલોવર્ણ	રાજ	"	૧૦૦૦	મથુરા	"	"
૨૨	શ્યામ	કુમાર	નહી પરણ્યા	૧૦૦૦	સેરીપુરી	"	"
૨૩	નીલોવર્ણ	કુમાર	પરણ્યા	૩૦૦	વલ્લારસી	"	"
૨૪	પીલોવર્ણ	કુમાર	પરણ્યા	એકાકી	ક્ષત્રીકુંડ	"	"

(૧૦૧)

તિથિની ગણતરી, "પુનર્મીઆ" મહીના પ્રમાણે.

ધારણ.		દીક્ષા તિથિ.	છઠ્ઠમસ્ય કાળ વર્ષ.	ગ્રામ નગરી.	ગ્રામ તપ.
કાને ત્યાં.	કેટલી મુદત પછી.				
પાંસિને ઘેર	૧ વ. ૫	ચૈત્ર વદી ૮	૧૦૦૦	પુરીમતાલ	૩ અપવાસ
પાંસિને ઘેર	૨ દી. ૫	માદા વદી ૯	૧૨	અયોધ્યા	૨ "
પુરેંદ્ર દત્ત	"	માગસ શુ. ૧૫	૧૪	સાવથી	"
પુરેંદ્ર દત્ત	"	માદા શુ. ૧૨	૧૮	અયોધ્યા	"
પદમ	"	વૈશાખ શુ. ૯	૨૦	"	"
સોમદેવ	"	કાર્તિક વ. ૧૩	૬ માસ	કોસમ્બી	ચોથમકત
મોહિંદ્ર	"	જેઠ શુદી ૧૩	૬ "	વજ્રપુરી	૨ ઉપવાસ
સોમદત્ત	"	પોષ વ. ૧૩	૩ "	ચંદ્રપુરી	"
પુષ્પ	"	માગ. વ. ૧૪	"	કાકંદી	"
પુનર્વસુ	"	માદા વ. ૧૨	૩ "	ભદ્રિપુર	"
નંદ	"	કાગ. વદી ૧૩	"	સિંહપુરી	"
સુનંદ	"	શુ. ૧૫	૧ "	ચંપાપુરી	"
જય રામ	"	માદા શુ. ૪	૨ માસ	કપીપુર	"
વિજય રામ	"	વૈશા. વ. ૧૪	૩ વર્ષ	અયોધ્યા	"
ધન સિંહ	"	માદા શુ. ૧૩	૨ "	રત્નપુરી	"
સુમિત્ર	"	જેઠ વ. ૧૪	૧ "	ગજપુર	"
બ્યામ્ર સિંહ	"	ચૈત્ર વદી ૫	૧૫ "	"	"
અપગણત	"	માગ. શુ. ૧૧	૩ "	"	"
વિશ્વસેન	"	શુ. ૧૧	૧ અહોરાત્ર	મથુરા	"
બ્રહ્મ દત્ત	"	કાગ. શુ. ૧૨	૧ માસ	રાજગૃહી	"
દેવ કુમાર	"	અષાઢ વ. ૯	૯ "	મથુરા	"
વરાહ	"	આવણ શુ. ૬	૫૪ દીવસ	ગિરનાર	૩ "
ધન્ય નામ	"	પોષ વ. ૧૧	૮૪ દીવસ	વજ્રપુરી	૩ "
મદુલ બ્રાહ્મણ	"	માગ. વ. ૧૧	૧૨ વર્ષ	શંકુખાં નદી	૨ "

(૧૦૨)

આ બાવન બોલ પ્રત્યેક તિર્થંકરોમાં કહેછે તેનું કોષ્ટક.

શ્રીતીર્થંકરોનાં નામ	દીક્ષા વૃક્ષ	જ્ઞાન તિથિ.	પરીવાર.				
			ગણુ ધર.	સાધુ.	સાધવી.	વૈદીય લખિધ વંત.	વાદીઓ. અવધિ જાની.
૧ વર	કાગ. વ. ૧૧	૮૪	૮૪૦૦૦	૩૦૦૦૦૦	૨૦૬૦૦	૧૨૬૫૦	૮૦૦૦
૨ સાલ	પોસ વ. ૧૧	૮૫	૧૦૦૦૦૦	૩૩૦૦૦૦	૨૦૪૦૦	૧૨૪૦૦	૮૪૦૦
૩ પ્રિયાલ	કારતક વ. ૫	૧૦૨	૨૦૦૦૦૦	૩૩૬૦૦૦	૧૮૮૦૦	૧૨૦૦૦	૮૬૦૦
૪ પ્રિયંશુ	પોસ વ. ૧૪	૧૧૬	૩૦૦૦૦૦	૬૩૦૦૦૦	૧૮૦૦૦	૧૧૦૦૦	૮૮૦૦
૫ સાલ	ચૈત્ર શુ. ૧૧	૧૦૦	૩૨૦૦૦૦	૫૩૦૦૦૦	૧૮૪૦૦	૧૦૪૦૦	૧૧૦૦૦
૬ છત્ર	ચૈત્ર શુ. ૧૫	૧૦૭	૩૩૦૦૦૦	૪૨૦૦૦૦	૧૬૧૦૮	૮૬૦૦	૧૦૦૦૦
૭ સરીસ	શગ વદી ૬	૮૫	૩૦૦૦૦૦	૪૩૦૦૦૦	૧૫૩૦૦	૮૪૦૦	૮૦૦૦
૮ નાગ	„ ૭	૮૩	૨૫૦૦૦૦	૩૮૦૦૦૦	૧૪૦૦૦	૭૬૦૦	૮૦૦૦
૯ સાલ	કારતક શુ. ૩	૮૮	૨૦૦૦૦૦	૧૨૦૦૦૦	૧૩૦૦૦	૬૦૦૦	૮૪૦૦
૧૦ પ્રિયંશુ	પોસ વ. ૧૪	૮૧	૧૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૧૨૦૦૦	૫૮૦૦	૭૨૦૦
૧૧ તંદુક	મહા વદી ૩	૭૬	૮૪૦૦૦	૧૦૩૦૦૦	૧૧૦૦૦	૫૦૦૦	૬૦૦૦
૧૨ પાડલ	મહા શુદ્ધ ૨	૬૬	૭૨૦૦૦	૧૦૦૦૦૦	૧૦૦૦૦	૪૭૦૦	૫૪૦૦
૧૩ જંબુ	પોસ શુ. ૬	૫૭	૬૮૦૦૦	૧૦૦૮૦૦	૮૦૦૦	૩૬૦૦	૪૮૦૦
૧૪ અશોક	વૈશાક વ. ૧૪	૫૦	૬૬૦૦૦	૬૨૦૦૦	૮૦૦૦	૩૨૦૦	૪૩૦૦
૧૫ દધિપ- શું	પોસ શુ. ૧૫	૪૩	૬૪૦૦૦	૬૨૪૦૦	૭૦૦૦	૨૮૦૦	૩૬૦૦
૧૬ નંદી	„ ૮	૩૬	૬૨૦૦૦	૬૧૬૦૦	૬૦૦૦	૨૪૦૦	૩૦૦૦
૧૭ મીલક	ચૈત્ર શુ. ૩	૩૫	૬૦૦૦૦	૬૦૬૦૦	૫૧૦૦	૨૦૦૦	૨૫૦૦
૧૮ આંબો	કાર શુ. ૧૨	૩૩	૫૦૦૦૦	૬૦૦૦૦	૭૩૦૦	૧૬૦૦	૨૬૦૦
૧૯ અશોક	માગ શુ. ૧૧	૨૮	૪૦૦૦૦	૫૫૦૦૦	૨૮૦૦	૧૪૦૦	૨૨૦૦
૨૦ ચંપક	કાગ વ. ૧૨	૧૮	૩૦૦૦૦	૫૦૦૦૦	૨૦૦૦	૧૨૦૦	૧૮૦૦
૨૧ બકુલ	માગ શુ. ૧૧	૧૭	૨૦૦૦૦	૪૧૦૦૦	૫૦૦૦	૧૦૦૦	૧૬૦૦
૨૨ વેડસ	આસો વ..))	૧૧	૧૮૦૦૦	૪૦૦૦૦	૧૫૦૦	૮૦૦	૧૫૦૦
૨૩ ધાતકી	ચૈત્ર વદી ૪	૧૦	૧૬૦૦૦	૩૮૦૦૦	૧૧૦૦	૬૦૦	૧૦૦૦
૨૪ સાલ	વૈષા શુ. ૧૦	૧૧	૧૪૦૦૦	૩૬૦૦૦	૭૦૦	૪૦૦	૧૩૦૦

તિથિની ગણતરી, “ધુનમીઆ” મહીના પ્રમાણે.

					શાસન.	
કેવળી.	મનઃ પર્યવ.	ગ્રીહ પૂર્વિ.	આવક	આવિકા.	ચક્ષ.	મક્ષણી.
૨૦૦૦૦	૧૨૭૫૦	૪૭૫૦	૩૫૦૦૦૦	૫૫૪૦૦૦	ગોમુખ	ચક્રચરી
૨૨૦૦૦	૧૨૪૫૦	૩૭૨૦	૨૬૮૦૦૦	૫૪૫૦૦૦	મહાપક્ષ	અજીતપક્ષા
૧૫૦૦૦	૧૨૧૫૦	૨૧૫૦	૨૬૩૦૦૦	૬૩૬૦૦૦	ત્રીમુખ	દુરીતારી
૧૪૦૦૦	૧૧૬૫૦	૧૫૦૦	૨૮૮૦૦૦	૫૨૭૦૦૦	નાપક	કાલીકા
૧૨૦૦૦	૧૦૪૫૦	૨૪૦૦	૨૮૧૦૦૦	૫૧૬૦૦૦	તુલ્ય	માહાકાલી
૧૨૦૦૦	૧૦૩૦૦	૨૩૦૦	૨૭૬૦૦૦	૫૦૫૦૦૦	કુસમય	શ્યામા
૧૧૦૦૦	૯૧૫૦	૨૦૩૦	૨૫૭૦૦૦	૪૯૩૦૦૦	માતંગ	શાંતા
૧૦૦૦૦	૮૦૦૦	૨૦૦૦	૨૫૦૦૦૦	૪૭૯૦૦૦	વિભ્ય	બુકરી
૭૫૦૦	૭૫૦૦	૧૨૦૦	૨૨૬૦૦૦	૪૭૧૦૦૦	અજીતા	સુતારીકા
૭૦૦૦	૭૫૦૦	૧૪૦૦	૨૮૬૦૦૦	૪૫૮૦૦૦	અક્ષા	અશોકા
૬૫૦૦	૬૦૦૦	૧૩૦૦	૨૭૬૦૦૦	૪૪૮૦૦૦	મહેત	ગાનવી
૬૦૦૦	૬૫૦૦	૧૨૦૦	૨૧૫૦૦૦	૪૩૬૦૦૦	કુમાર	ચંદા
૫૫૦૦	૫૫૦૦	૧૧૦૦	૨૦૮૦૦૦	૪૨૪૦૦૦	પશુમુખ	નિદીતા
૫૦૦૦	૫૦૦૦	૧૦૦૦	૨૦૬૦૦૦	૪૧૪૦૦૦	પાતાલ	અંકુશા
૪૫૦૦	૪૫૦૦	૯૦૦	૨૦૪૦૦૦	૪૧૩૦૦૦	કિન્નર	કંદમ્બી
૪૩૦૦	૪૦૦૦	૮૦૦	૧૯૦૦૦૦	૩૯૩૦૦૦	મરુક	નિર્વાણી
૩૨૦૦	૩૩૪૦	૬૭૦	૧૭૬૦૦૦	૩૮૧૦૦૦	મધવ	બલા
૨૮૦૦	૨૫૫૧	૬૧૦	૧૮૪૦૦૦	૩૭૨૦૦૦	પક્ષેદ	ધર્મી
૨૨૦૦	૧૭૫૦	૬૬૮	૧૮૩૦૦૦	૩૭૦૦૦૦	કુબેર	ધર્મપ્રિયા
૧૮૦૦	૧૫૦૦	૫૦૦	૧૭૨૦૦૦	૩૫૦૦૦૦	રરણ	નરદત્તા
૧૬૦૦	૧૨૫૦	૪૫૦	૧૭૦૦૦૦	૩૪૮૦૦૦	બુકરી	મધારી
૧૫૦૦	૧૦૦૦	૪૦૦	૧૬૬૦૦૦	૩૩૬૦૦૦	ગોમેધ	અનિકા
૧૦૦૦	૭૫૦	૩૫૦	૧૬૪૦૦૦	૩૩૬૦૦૦	પાર્થ	પદ્માવતી
૭૦૦	૫૦૦	૩૦૦	૧૫૬૦૦૦	૩૧૮૦૦૦	માતંગ	સિદ્ધાપિકા

આ બાવન બોલ પ્રત્યેક તિથિકરોમાં કહે છે તેનું કાષ્ટક.

શ્રીતિથિકરોનાનામ	પ્રથમ.		મોક્ષ.			
	ગણધર.	આર્વા.	સ્થાન.	તિથિ.	સંવેપણ.	આસન.
૧ પુંડરીક	બ્રાહ્મિ	અષ્ટાપદ	માહા વ. ૧૩	છ ઉપવાસ	પદ્માસન	
૨ સિંહસેન	કાશ્યપ	સમેતશિખર	ચૈત્ર શુદ્ધ ૫	એક માસ	કાથોત્સર્ગ	
૩ ચારુ	શ્યામા	"	ચૈત્ર શુદ્ધ ૫	"	"	
૪ વજ્રનાભ	અહત્તા	"	વૈશાખ શુ. ૮	"	"	
૫ ચરમ	કાષ્યપી	"	ચૈત્ર શુદ્ધ ૯	"	"	
૬ પ્રયોતન	રતી	"	માગ શુ. ૧૧	"	"	
૭ વિદર્ભ	સોમા	"	ફાગણ વદી ૭	"	કાઉત્સર્ગ	
૮ દિન	સુમના	"	ભાદરવા વદ ૭	"	"	
૯ વરાહક	વારુણી	"	ભાદરવા શુ. ૯	"	"	
૧૦ નંદ	સુયશા	"	વૈશાખ વદી ૨	"	"	
૧૧ કચ્છપ	ધારણી	"	શ્રાવણ વદી ૩	"	"	
૧૨ સુભૂમ	ધરણી	ચંપાપુરી	અશાઢ શુ. ૧૪	"	"	
૧૩ મંદર	ધરા	સમેતશીખર	અશાઢ વદ ૭	"	"	
૧૪ જલ	પદમા	"	ચૈત્ર શુદ્ધ ૫	"	"	
૧૫ અરિષ્ટ	આર્યશીવા	"	જેઠ શુદ્ધ ૫	"	"	
૧૬ ચક્રચુક્ર	સુચિ	"	જેઠ વદી ૧૨	"	"	
૧૭ સાંખ	દામિની	"	વૈશાખ વદી ૧	"	"	
૧૮ કુંભ	રક્ષિતા	"	માગસર શુ. ૧૦	"	"	
૧૯ અભિક્ષક	વધુમતિ	"	ફાગણ શુ. ૧૨	"	"	
૨૦ મહી	પુષ્પમતિ	"	જેઠ વદી ૯	"	"	
૨૧ શુભ	અનિલા	"	વૈશાખ વ. ૧૦	"	"	
૨૨ મરદત	યક્ષદિત્તા	ગિરનાર	અશાઢ શુ. ૮	"	પદ્માસન	
૨૩ આર્યદિન	પુષ્પચુક્ર	સમેતશિખર	શ્રાવણ શુ. ૮	"	કાઉત્સર્ગ	
૨૪ ઈંદ્રભૂતી	ચંદનબાલા	પાવાપુરી	કારતક વ. ૧૧)	૨ ઉપવાસ	પદ્માસન	

તિથિની ગણતરી, "પુનમીઆ" મહીના પ્રમાણે

અંતરમાન.	ગણનોમ.	ચોની નામ.	પ્રોક્ષ પરિવાર.	બંધ એવો.	કુળ ગૌત્ર	ગર્ભકાળ માન.	
						મા. દિ.	
૫૦ લાખ કોડીસાગર	માનવ	નકુલચોની	૧૦૦૦૦	૧૩	હરિવાકુકુળ	૮	૪
૩૦ લાખ કોડીસાગર	માનવ	સર્પચોની	૧૦૦૦	૩	"	૮	૨૫
૧૦ લાખ કોડીસાગર	દેવગણ	"	૧૦૦૦	૩	"	૮	૬
૯ લાખ કોડીસાગર	"	છાગચોની	૧૦૦૦	૩	"	૮	૨૮
૯૦ હજાર "	રાક્ષસગણ	મુષક "	૧૦૦૦	૩	"	૮	૬
૯ હજાર "	"	મહિષ "	૩૦૦	૩	"	૮	૬
૯ સો કોડી "	"	મૃગ. "	૫૦૦	૩	"	૮	૧૯
૯૦ કોડીસાગર	દેવગણ	" "	૧૦૦૦	૩	"	૮	૭
૯ "	રાક્ષસગણ	વાંદર "	૧૦૦૦	૩	"	૮	૨૬
૧ "	માનવ	નકુલ "	૧૦૦૦	૩	"	૮	૬
૫૪ સાગર	દેવગણ	વાંદર "	૧૦૦૦	૩	"	૮	૬
૩૦ સાગર	રાક્ષસગણ	અશ્વ "	૬૦૦	૩	"	૮	૨૦
૯ સાગરોપમ	માનવ	છાગ	૬૦૦	૩	"	૮	૨૧
૪ "	દેવગણ	હરિત	૭૦૦	૩	"	૮	૬
૩ "	"	મંજુરચો	૧૦૮	૩	"	૮	૨૬
૦૧૧ પદ્યોપમ	માનવ	હરિત "	૯૦૦	૧૨	"	૮	૬
૦૧ પદ્યોપમ	રાક્ષસ	છાગ "	૧૦૦૦	૩	"	૮	૫
૧૦૦૦ કોડવર્ણ	દેવગણ	હસ્તિ "	૧૦. ૦	૩	"	૮	૮
૫૪૦૦૦૦૦ વર્ષ	"	અશ્વચોની	૫૦૦	૩	"	૮	૭
૬૦૦૦૦૦ "	"	વાંદર "	૧૦૦૦	૩	હરિવંશકુળ	૮	૮
૫૦૦૦૦૦ "	"	અશ્વ "	૧૦૦૦	૩	હરિવાકુકુળ	૮	૮
૮૩૭૫૦ "	રાક્ષસગણ	મહિષચો	૫૩૬	૯	હરીવંશ	૮	૬
૨૫૦ "	"	મૃગચોની	૨૩	૧૦	હરિવાકુકુળ	૮	૭
અમંજીતેશ્વર	માનવગણ	મહિષચો	અકાળીઆ	૨૭	"	૮	૭

પ્રકરણ ૧૧ મું.

વિવિધ વિષય સંગ્રહ.

૧. જાણવા યોગ્ય બાબતો-વદ્દ્રવ્ય, ચાર નિરોપાસક્તિ, આઠ કર્મ, નવતત્ત્વ અને ચાર પ્રમાણ.

૨. દશ દ્રષ્ટાંતે મનુષ્ય ભવ પામવો દુર્લભ તેનાં નામ ચુલગ, પાસા, ધાન્ય, જૂતડું, રત્ન, સ્વપ્ન, ચક્ર, કાચબો, ધુંસરું, સમોલ અને પરમાણુ.

૩. ચાર શરણના નામ-અરિહંત ભગવાનનું, સિદ્ધ ભગવાનનું, સર્વ સાધુનું, દેવદાસી પ્રણીત ધર્મનું.

૪. ઘર વિષે ઉત્કૃષ્ટા દશ અંદરવા બાંધવા તે-૧ પૌષધશાલામાં કે જ્યાં સામાયિક પ્રતિક્રમણાદિ ધર્મ ક્રિયા થતી હોય ત્યાં ૨ જમવાની જગ્યાએ ૩ ચુલા ઉપર, ૪ ખાણીઆરે, ૫ સૂવાને ઠેકાણે ૬ ઘાંટી ઉપર, ૭ છાશ કરવાને ઠેકાણે ૮ ખાણીયાપર, ૯ દેરાસરમાં એ રીતે નવ થયા તથા એક હમેશાં ફાલતુ રાખવો કેમકે કારણ અવસરે બાંધવા થાય.

૫. આઠ વાતો દુર્લભ છે તેનાં નામ ૧ મોહનીય કર્મનો ક્ષય કરવો. ૨ રસેન્દ્રિયને વશ રાખવી, ૩ મનોયોગ જીતવો, ૪ ચૌવનાવસ્થામાં શીયલ પાળવું, ૫ કાયરને સાધુ-પણું પાળવું, ૬ કૃપણને દાન દેવું, ૭ અભિમાનીને ક્ષમા કરવી અને ૮ તરૂણાવસ્થામાં ઇન્દ્રિયોને વશ કરવી.

૬ દયાના આઠ બોલ-જેમ બીકણને શરણનો આધાર, પંખીને આકાશનો આધાર, તૃષાવંતને પાણીનો આધાર, ભુખ્યાને લોજનનો આધાર, સસુદ્રમાં જીવતાને પાટીયાનો આધાર, ચતુષ્પદને સ્થાનકનો આધાર, રોગીને

ઔષધનો આધાર, બુદ્ધ્યાને વાહનનો આધાર, તેમ લબ્ધ્ય
ભવને દયાધર્મનો આધાર બાજુવો.

૭. શીખામણના આઠ બોલ-દયા પાલે તે દાનેશ્વરી,
ધર્માચાર પાળે તે જ્ઞાની, પાપથી ડરે તે પંડીત, પાંચ
ઇન્દ્રિયોને વશ કરે તે શૂરવીર, સત્ય વચન બોલે તે સિંહ
જેવા, પર ઉપર ઉપકાર કરે તે ધનવંત, કુલદાણનો ત્યાગ
કરે તે અતુર અને નિર્ધન સાથે સ્નેહ પાળે તે મિત્ર.

૮. સાત ધોતીયાં આવકને રાખવા કદાં છે. ૧ હું
સામાયિક પ્રતિક્રમણ કરવાનું, ૨ જીવ દેવ પૂજનું, ૩ જીવ
જમવાનું ૪ શું બળરમાં પહેરીને ફરવા હરવાનું ૫ શું
રાત્રે સૂતી વખતે શય્યામાં પહેરવાનું ૬ હું દેવપૂજા વખતે
પહેરીને નહાવાનું ૭ શું દિશા (કલ્લે) જતાં પહેરવાનું
ઝોળી રીતે રાખવાં

૯ ચાર વિકથાના નામ. સ્ત્રી કથા, લોજન કથા,
દેશ કથા, અને રાજકથા.

૧૦ પાંચ સમવાયના નામ. કાલવાદી, સ્વભાવવાદી
નિયતવાદી પૂર્વકૃતકર્મવાદી અને પુરૂષાકાર તે ઉદ્ધમવાદી.

૧૧ આવકને નિત્ય પ્રત્યે ચોદ નિયમ ધારવાને તેનું
પરીમાણ કરવું. સચિત્ત પરીમાણ દ્રવ્ય, વિગમ, ઉપાનહ,
તપોભક્ષ, વસ્ત્ર, પુષ્પલોગ, વાહન, શય્યા, વિલેપન ઋક્ષચર્ય,
દિશિ, સ્નાન, અને ભાત પાણી વિગેરેનું 'દોજ સપારે
હઠીને પરિમાણ ધારવું.

૧૨. તેર કાઠીઆ જે ધર્મમાં અંતરાય કરનારા ૧
તેના નામ, આજસ, મોહ, અવર્ણવાદ, અહંકાર આણવો,
ક્રોધ કરવો, નિદ્રા, કૃપણતા, ગુરૂભય, ચોક્ક રાખવો, અજ્ઞાન,
અશિયરતા, કુતુહલ જોવા, તિમ્ર વિષયાભિલાષ, વિગેરે.

૧૩. મિથ્યાત્વ પાંચ પ્રકારે ૧ તેના નામ ૧ અં

ભિન્નહીક, ખરાખોટાની પરિક્ષા કર્યા વિના પોતાની મતીમાં આન્યું તે સાચું માને તે ૨ અનભિન્નહીક—સર્વ ધર્મ સારા છે, સર્વ દર્શન સારાં છે, સાર્વભૌમિક કોઈને નિંદીએ નહિ, એમ વિષ અમૃત સરખાં ગણવાં તે ૩ અભિનિવેશિક—જાણીને જૂઠું ખોલે, પોતાના અજ્ઞાનથી ભૂલ પડે છતે ખોટી પ્રજ્વળા કરે, અને કોઈ સમકિત દૃષ્ટિ સમજાવે તો હઠ ન મુકે તે. ૪ સાંશયિક—જન વાણીમાં અંશય રાખે એટલે પોતાના અજ્ઞાનથી સિદ્ધાંતના અર્થ સમજે નહિ તેથી ડગમગતો રહેતે ૫ અનાલોગિક—અજાણપણે કાંઈ સમજે નહિ તે અથવા એકેન્દ્રિયાદિક જીવને અનાદિ કાલનું લાગે છે તે.

૧૪. સમવસરણની ધાર પર્વદાના નામ—૧ ગણધરની, ૨ વિમાનવાસી દેવાંગનાની, ૩ સાધ્વીઓની એ ત્રણ અગ્નિ ખુણે બેસે; જ્યોતિષિની દેવીની, વ્યંતરની દેવીની, ભુવન પતિની દેવીની એ ત્રણ નૈરૂત્ય ખુણે બેસે; જ્યોતિષી દેવોની, વ્યંતર દેવોની, ભુવનપતિ દેવોની એ ત્રણ વાઘ્ય-ખુણે બેસે; વૈમાનિક દેવોની, મનુષ્યની, તથા મનુષ્યની સ્ત્રીઓની એ ત્રણ ઇશાન ખુણે બેસે.

૧૫ ચક્રવર્તિનાં ચૌદ રત્નોના નામ. ચક્ર, છત્ર, ચર્મ, દંડ, ખડ્ગ, મણિ કાંગિણી એ સાત એકેન્દ્રિય તથા સેનાપતિ, ગાથાપતિ, સૂત્રધાર, પુરોહિત, સ્ત્રી, અશ્વ અને ગજ એ સાત પચેન્દ્રિય મલી ચૌદ.

૧૬ ચૌદ પ્રકારના ભય—હસ્તિ, સિંહ, સર્પ. અગ્નિ, જલ, રાજા, ચોર, ઇહલોક, અકસ્માત અપયથ, અપકીર્તિ પરલોક. વેદના અને અકાલ મરણ.

૧૭ પાંચ સમ્યક્ત્વના નામ ક્ષાયિક, આપશંભિક, ક્ષાયોપશંભિક સાંસ્વાદન અને મિશ્ર.

૧૮ સિદ્ધનાં ૩૧ ગુણ-૬ સંસ્થાન રહિત, ૧ શરીર રહિત, ૫ રસ રહિત, ૩ વેદ રહિત, ૨ ગંધ રહિત, ૧ જ્વર રહિત, ૫ વસ્તુ રહિત અને ૮ સ્પર્શ રહિત, પ્રકારોત્તર વર્ણી ૩૧ ગુણ-૫ પ્રકારના જ્ઞાનોવર્ણીય કર્મ રહિત, ૯ પ્રકારના દર્શનોવર્ણીય કર્મ રહિત, ૨ પ્રકારના વેદનીય કર્મ રહિત, ૨ પ્રકારના મોહનીય કર્મ રહિત, ૪ પ્રકારના આયુર્મય રહિત, ૨ પ્રકારના નામ કર્મ રહિત, ૨ પ્રકારના જોન મય રહિત અને ૫ પ્રકારના અંતરાય કર્મ રહિત.

૧૯ ૭ ભાષાના નામ-સંસ્કૃત, પ્રાકૃત, સારસેની, માગધી, પશાચિકી અને અપભ્રંશી.

૨૦ ૬ દર્શનના નામ-જૈન, મિમાંસક, બૌદ્ધ, નૈયાયિક, વેશેષિક અને સાંખ્ય.

૨૧ આઠ ગુણઠાણના નામ-મિથ્યાત્વ, સાર્વભૌમ, મિશ્ર, અવિરતિ સમ્યક્ દષ્ટિ, દેશવિરતિ, પ્રમત્ત, અપ્રમત્ત, નિવૃત્તિ, અનિવૃત્તિ બાહર, સૂક્ષ્મ સંપરાય, ઉપશાંત મોહ, ક્ષીણ મોહ, સયોગી કેવલી, અને અયોગી કેવલી.

૨૨ ચાર કારણ-નિમિત્ત, ઉપાદાન, અસાધારણ, અને અપેક્ષા.

૨૩ સાત દેવતા નામ-સાધુ, સાધ્વી, આવક, આવિકા, જ્ઞાન ભંડાર, જ્ઞાન જ્યૈષ્ઠ્ય, અને જ્ઞાન પ્રતિમા.

૨૪ પૃથુપણમાં આવક ભાઈઓએ મિત્રે મુજબ પ્રમ કાર્યો કરવા-૧ હું આઠ દિવસ સુધી અમારે પાળવી રહું. યથોચક્ષિત ઉપવાસ, છક, અઠમાદિ તપ ન કરવો. ૩ આઠ દિવસ સુધી મુપાત્રને અવિચિત્ત દાન દેવું. ૪ સ્વામી ભાઈઓમાં સંખારી, નાલીયેર, દાઢ, સાકર, ઇંદ્યાદિની પ્રભાવના કરવી. ૫ શ્રી વીતરાણ દેવની પ્રતિમા

જોમે વંદન કરવું ૭ શ્રી સંઘની ભક્તિ કરવી ૮ મચિત્ત
 વસ્તુનો પરિહાર કરવો ૯ શીયલ પાળવું ૧૦ સર્વ પ્રકારનાં
 આરંભ સંબંધિ કર્મોનો ત્યાગ કરવો ૧૧ પોતાની મક્તિ
 સુજળ સન્માર્ગે દ્રવ્ય ખરચવું ૧૨ જ્ઞાનની ભક્તિ કરવી
 ૧૩ અભયદાન દેવું ૧૪ કર્મક્ષય નિમિત્ત કાઉસગ્ગ કરવા
 ૧૫ હુમેશાં ઉભયટંક પ્રતિક્રમણ કરવું ૧૬ મોટો મહોત્સવ
 કરવો ૧૭ જે કલ્પ સૂત્ર વાંચે તેની બાત પાનાદિક સહાય
 કરી સુખ સમાધિની ખબર લેવી ૧૮ શ્રી સંઘે માંહોમાંહે
 ખમવું ખમાવવું ૧૯ ભાવના ભાવવી ૨૦ કલ્પ સૂત્ર સંપૂર્ણ
 એક ચિત્તે સાંભળવું, કલ્પ સમાન જે ભવ્ય જીવ હોય તે
 કલ્પસૂત્ર સાંભળે, અને તે વિધિ પૂર્વક સાંભળનારો પુરુષ
 આરમે દેવ લોકે જઈ દેવતાના સુખ ભોગવે પરપરાએ
 આઠમે ભવે મોક્ષના સુખ પામે, એટલા ધર્મ કાર્ય કરવા
 શાસ્ત્રમાં બતાવ્યા છે.

૨૫ પાંચ સંવત્સરના નામ ૧ આદિત્ય-તેના ૩૬૬
 દિવસ ભણવા. આયુષ્ય આદિત્ય પરિમાણ આ સંવત્સર
 ભણવું ૨ ઋતુ-તેના ૩૬૦ દિવસ ભણવા ૩ ચંદ્ર-તેના
 ૩૫૪ દિવસ અધિક કાંઈક ઉણી ૧૨ ઘડી ભણવી તે તેના
 એક માસના ૨૯ દિવસ અધિક કાંઈક ઉણી ૩૧ ઘડી ભ-
 ણવી ૪ નક્ષત્ર-તેના ૩૨૭ દિવસ અધિક ૫૭ ઘડી ભણવી
 મે તેના એક માસના દિવસ ૨૭ અધિક કાંઈક ઉણી ૧૯
 ઘડી ભણવી ૫ અભિવર્દિત-તેના ૩૮૦ દિવસ અધિક
 ૪૨૧ ઘડી ભણવી.

૨૬ માસના નામ-૧ શ્રાવણ-અભિનંદન ૨ પ્રતિષ્ઠા ૩
 વિજય ૪ અતિવર્ધન ૫ એયાન ૬ શીવ ૭ શિશિર ૮ ઉ-
 મવાન ૯ વસંત ૧૦ કૃત્તિકા ૧૧ નિહાધ અને
 ૧૨ વતનિરોહ.

૨૭ તિમિતો દિવસના નામ ૧ પૂર્વાંગ ૨ ચિદ્રસેન
૩ અનોહર ૪ યશોભદ્ર ૫ યશોધર ૬ શ્રી કામ સમૃદ્ધ ૭
પદ્મસુદર્શનિચિહ્ન ૮ સોમનસ ૯ ધનંજય ૧૦ અર્થચિહ્ન
૧૧ અભિજાત ૧૨ અંત્યશન ૧૩ ચતંજય ૧૪ અભિવેક્ષમ
અને ૧૫ ઉપશમ.

૨૮ રાત્રીનાં નામ ૧ જિતરામા ૨ સુનક્ષત્રા ૩ ઐ-
'ભાપત્યા ૪ યંચોધરા ૫ સોમનસા ૬ શ્રી સંભૂતા ૭ વિ-
જયા ૮ વૈજયાંતા ૯ જયંતા ૧૦ અપરાજિતા ૧૧ ઇચ્છા ૧૨
સમાહારા ૧૩ તેજા ૧૪ અતિતેજા અને ૧૫ દેવાનંદા.

૨૯ આઠ મંગલીકાનાં નામ ૧ આરીસો, ૨ ભદ્રાસંન,
૩ વર્દમાન, ૪ શ્રીવત્સ, ૫ મત્સ્યયુગલ, ૬ પ્રધાન કુંભ,
૭ સાધીયો અને ૮ નંદાવત.

૩૦ આઠમહના નામ જાતિમહ, કુલમહ, બલમહ,
રૂપમહ, સુતમહ, તપમહ, લાભમહ, અને ઐશ્વર્યમહ.

૩૧ સાત નયના નામ નેગમનય, સંઘહનય, અવે-
હારનય, અંજુસૂત્રનય, ચન્દનય, સમભિરૂઢનય, અને
એવંભૂતનય.

૩૨ ચાર નરોપાના નામ-નામ, સ્થાપના, દ્રવ્ય
અને ભાવ.

૩૩ પ્રાણીઓનું આયુષ્ય શાસ્ત્રોમાં વર્તમાનકાલે આ
પ્રમાણે કહ્યું છે. મનુષ્યનું ૧૨૦ વર્ષ, હાથી ૧૨૦ પોંદા
૪૦, વાપ ૬૪, કાગ. ૧૦૦, ગધેશાઓ ૨૪ ગેડાઓ ૨૦
સારસ ૬૦, કોંચપક્ષી ૬૦, કુકડા ૬૦, બગલો ૬૦, સર્પ
૧૨૦, સમલી ૫૦; સૂર ૫૦, કાનકડીઆ (વાગોલ) ૫૦,
કુંભ. ૧૦૦, સિંહ ૧૦૦, કાચબો ૧૦૦ થી ૧૦૦૦, બીધ
૫૫ ૧૦૦, બકરી ૧૬, કુતરા ૧૨ થી ૧૬, શીયાલ ૧૦,
હરણ. ૨૪, બિલાડી ૧૨, સૂરો ૧૨, બપેયા. ૩૦, માછલી

૧૦૦ થી ૧૦૦૦, ઊંટરૂપ, લેંસરૂપ ગાયરૂપ, ખેલરૂપ, ઘેટા.
૧૬, રૂપારેલ ચઢી ૩૦, ઘુચડ તથા ચીખરી ૫૦, જીકંસારી
જીકં માસ, વીંછી છ માસ, ચારંદ્રિજીવ ૧ માસથી છ મા
સ, ગરોળી ૧ વરસ, કાકીડા ૧વરસ, કીડી ૪૬દિવસ, ઊંઠર
૨ અને સસલાનુ ૧૦ થી ૧૪ વર્ષ સુધી.

૩૪ પરચખખાણુ કર્યાથી નીચે મુજબ નરકાય તૂટે-
નવકારસીથી એક સો વર્ષ, પોરિસીથી એક હજાર વર્ષ, સાઠ
ચોરસીથી દશ હજાર વર્ષ, પુરી સુઢથી એક લાખ વર્ષ,
એકાસણાથી દશ લાખ વર્ષ, નીવીથી એક કોઠ વર્ષ, એક
લઠાણાથી દશકોઠ, વર્ષ એકલદંતિથી સો કોઠ વર્ષ, આચંખિલથી
હજાર કોઠ વર્ષ, અને ઉપવાસથી દશ હજાર કોઠ વર્ષ
નરકાયુ તૂટે.

૩૫ જીન જીવનમાં ચોરાશી આશાતના ન કરવી તેના
નામ કહે છે. ૧ ખેલ (ખળખો) ૨ ઘૂતાદિક ક્રિડા ૩ કલહ
૪ ધનુર્વેદાદિક કલા ૫ કોગલા નાંખવા ૬ તાંબૂલ પૂગીફલ.
પત્રાદિક લક્ષણ ૭ તાંબૂલ ખાવાના કૂચા તથા ઉદ્દગાર
નાંખવા ૮ ગાલો દેવી વિરૂદ્ધ ખોલવું. ૯ લઘુનીતિ વડીનીતી
કરવી ૧૦ શરીરધોવન ૧૧ કેસ સમારવા ૧૨ નખ સમા-
રવા ૧૩ રૂધિરાદિ નાંખવા ૧૪ શેકેલાં ધાન્ય પ્રમુખ ખાવ
૧૫ ચાઠાં ત્વચાદિક સમારવા ૧૬ ઔષધાદિકે કરી પિત્તા
ભ્રમન કરે ૧૭ વમન કરે ૧૮ દંત ધાવનાદિ કરે ૧૯ વી-
સામણ કરાવે ૨૦ બકરી, ગજ, અને અશ્વાદિકનું દમન
પ્રાધન કરે ૨૧ દાંતનો મેલ ૨૨ આંખનો મેલ ૨૩ નખનો
મેલ ૨૪ ગંડસ્થલનો મેલ ૨૫ નાસિકાનો મેલ ૨૬ કાનનો
મેલ ૨૭ મસ્તકાદિકનો મેલ છાંડે ૨૮ સૂવે ૨૯ મંત્ર
જાતાદિકચઢ, તથા રાજાદિ કાર્યના આલોચ વિચાર કરે
૩૦ વાદવિવાદ કરે ૩૧ નામા લેખાં કરે ૩૨ ધનનાં ભાગ
પ્રમુખ માંહોમાંહે વેચે ૩૩ પોતાનું દ્રવ્ય ભંડાર કરી

તીહાં થાપે ૩૪ પગ ઉપર મગ ચેકાની બેસે. ૩૫ છાંપી
 થાપે ૩૬ વચ્ચે સુકવે. ૩૭ કાલે દંડણીયાદિકા. ઉભાવે ૩૮
 પાપક સાલેવાં કરે. ૩૯ મહી આદિ દેઈ કચર ચીસડી પ્રમુખ
 સર્વ શાક ભતિ ઉગવે ૪૦ રાત્રાદિકના ભંડથી દેરાસર માં
 થયે નાંચીને છુપી રહે ૪૧ ચોકાદિકે રૂઢન આંકું કરે ૪૨
 ચી, ભક્ત, રાત્રીને દેશાદિકની વિકથા કરે ૪૩ ચર, બાણી
 તથા બીજાં પશુ અધિકરણ શસ્ત્રવદે ૪૪ ગાય ભંજક પ્રમુખ
 થાપે ૪૫ દેઈ પીડયો અગ્નિ સેવે ૪૬ અન્નાદિકનું રાંધણું
 કરે ૪૭ નાણાદિક પારખે ૪૮ અવિધિયે નિસિદ્ધિ કંઠ્યા
 વિના પ્રવેશ કરે ૪૯ છત્ર, ચંડ ઉપાનહ પંચ ગામના પુષ્પ
 આમર ને મુકે એટલે એ ચાર વાંના સાથે લઈ પ્રવેશાકરે
 પડે મનની એકમતા ન કરે ૫૦ અભ્યંગ એટલે ચરીરે
 તેલીદિક આપડે ૫૧ સચિત્ત પુષ્પ ફલાદિક ન મુકે બહિ
 અભ્યંગ વસ્તુ ને કાર સુદ્રાદિક વચ્ચાદિક તે બાહાર મુકી
 કુશોભાવ તથા દેરાસરમાં પ્રવેશ કરે ૫૨ લગવત, દીર્ઘ
 અનલી ને ભેડે ૫૩ એક સાડી ઉત્તરાસંગ ન કરે ૫૪
 સુકુટ મસ્તકે પંદરે ૬૦ મોલી-પાઘડી ઉપર વચ્ચે બોકાની તે
 પેચ પ્રમુખ ન છાટે ૬૧ કુસુમના સેદરા-છાંગા પ્રમુખ
 આયાથી ન મુકે ૬૨ હોઠ પાડે ૬૩ ગેડી કંઠે રમત કરે
 ૬૪ પ્રાંતુણાદિકને બુહાર કરે ૬૫ વાંક ચેષ્ટા-માલ કાક
 મુકે બેભાવે. ૬૬ રેકાર તુકારાદિક તિરસ્કારના વચન બોલે
 ૬૭ લેવા દેવા આશ્રયી ધરણું માંડે ૬૮ રણ સંશ્રામ કરે
 ૬૯ વાળ છુટા હોય તે સમા કરે, બુઢા કરે, માયું બહો
 ૭૦ પંડાડી-પગ માથે ૭૧ ચાંમડીએ ચડે ૭૨ મગ પગ
 સારી બેસે ૭૩ મુક મુકી દેવરાવે ૭૪ પગનો ચેલ અંજોરે
 ૭૫ વચ્ચાદિક ભટકે ૭૬ માંકણ મુકાદિક વીણે તથા તેને
 ત્યાંજ નીચે ૭૭ મિથુન કીડા કરે ૭૮ જમણું કરે ૭૯
 બ્યાપાર કય વિકય કરે ૮૦ લેદા કરે ૮૧ ચાંચા સમારે

૨૨ શુદ્ધ સિંઝાદિક ઉપાદે તથા સમારે ૮૩ બાહુ ૩૬
 ૩૨ તથા કુકઠાદિકના મુદ્દ કરાવે ૮૪ વર્ષાકાલાદિકને વિશે
 અધ્યાલાધી પાણી સંગ્રહે અધોલ સ્નાન કરે તથા પાણી
 પીવાના ભાજન મટે એ ઉત્કૃષ્ઠથી ૮૪ આશાતના છન
 જીવનમાં વર્જવી.

૩૧ બાવીશ અભક્ષ્યના નામ-૧ કરા ૨ ખરફ ૩
 કઠોલના વડા ટાઢા દહિા અથવા છાશમાં નાંખેલા તે ૪
 ત્રાત્રિસોજન ૫ બહુ બીજવાળાં ફલો ૬ રીંગણા ૭ બાળ
 અથાણું ૮ પીંપરના ફલ ૯ વડના ટેટા ૧૦ ઉંખરફલ ૧૧
 અન્નપ્રયાં ફલ ૧૨ સર્વ જાતિના કંદ સૂરણ વિગેરે ખત્રીશ
 અન્નતકાય ૧૩ મૂળ (ગરમેર મૂળાના કાંદા વગેરે) ૧૪ માટી
 ૧૫ જેર વિષ ૧૬ માંસ ૧૭ દારૂ ૧૮ મધ ૧૯ માખણ
 ૨૦ કુમલું ને કુણું ફલ ૨૧ ચલિત રસ ૨૨ કહુંખર ફલ વિગેરે

૩૭ સુતક વિચાર-શ્રી કાણાંગજીની ટીકા મધ્યે
 કહ્યું છે કે સુતક એટલે અશુચિના પુદ્ગલો જે મકાનને
 ફરસેલા હોય, તથા જે માણસને સ્પર્શ થયે હોય, તેની
 યોગ્ય શુચિ યથા વિધી કાલે થાય, ત્યાં સુધી સુતક છે.
 હજમત કરાવ્યાથી સુતક લાગતું નથી. પણ હજમતનો
 બાળ દેરાસરજીમાં પડે તો ચોરાશી આશાતના માંહેલી
 આશાતના લાગે માટે ખરાખર શરીરની શુદ્ધિ કરીને પૂજા
 કરવી લોહી નીકળતું હોય તો ન કરવી. પ્રસવ તથા મૃત્યુ
 સમયે અશુચિના પુદ્ગલો ઘણા ઉછળે છે, તે અમુક ક્ષેત્ર
 સુધી તથા અમુક કાળ સુધી રહે છે. દેશાવરમાં સગો
 સુજરી ગયો હોય, તો સ્નાનથી વધારે અશુચિ નથી. સ્નાન
 કરવાનું કારણ તેના શોકની અશુચિ ટાળવા નિમિત્તે જાણવું.
 કેવે સુતક સંબંધી વિશેષ વિચાર કહે છે.

સુતક વિચાર. જન્મ વિષે-પુત્ર જન્મે તો દિવસ
 ૩૦ થી ને પુત્રી જન્મે તો દિવસ ૧૨ થી સુતક જાણવું

તેવે પ્રસંગે દિવસ ૧૨ સુધી ઘરના માણસથી દેવપૂજા નહિ, નહિ પણ જુદે ઠેકાણે રહી જમતા હોય તો ખીજના ઘરના માણસથી. છતાં પૂજા થાય, પ્રસવનાર સ્ત્રીથી. માસ ૧ સુધી પ્રતિમાદિકનું દર્શન તથા દિવસ ૪૦ સુધી છાત્રપૂજા. પણ થાય નહિ, અને સાધુ સાધ્વીને વોહારાવડું પણ નહીં, તેવે પ્રસંગે ઘરના ગોત્રીઓને દિવસ પાંચ સુધી સુતક જાણવું, સ્ત્રીને પ્રસંગે દિવસ ૧૦ નું સુતક કહ્યું છે. ઘોડી, ગાય, ભેંસ, સાંઠણી, બકરી, વિગેરે પશુ વિનાય તો એક દિવસ સુધી સુતક. હવે ભેંસ વિનાય પછી તેનું દ્વય દિવસ ૧૫ પછી ને ગાયનું દિવસ ૧૦ ને બકરીનું દિવસ ૮ પછી ખાતું પીતું કહ્યે.

રૂઝવંતી સ્ત્રી વિવે-ત્રણ દિવસ સુધી વાસણ કુસ- છુને ઝડવું નહિ, અને ચાર દિવસ સુધી સામાયિક પ્રતિ- ક્રમણ કરવું નહિ, પણ તપશ્ચર્યા કરવી કહ્યે અને પાંચ દહાડા પછી છાત્રપૂજા થાય, રોગાદિક કારણને લીધે ત્રણ દહાડા વિત્યા પછી રૂધિર હીકામાં આવે, તો તેનો દોષ નથી. તો તેવે પ્રસંગે વિવેકથી પવિત્ર થઈ છાત્ર પ્રતિમાનું દિકનું દર્શન, અગ્રપૂજા કરવી, અને સાધુ સાધ્વીઓને પ- હીવાસેવા પણ પ્રતિમાની અગ્રપૂજા કરવી નહિ, એમ ચર્ચરી અર્થમાં કહ્યું છે.

મૃત્યુ સંબંધી સુતક વિચાર—જે ઘરમાં મૃત્યુ થાય તે ઘરમાં તથા મરનારના કુળવાળાના ઘરમાં દિવસ ૧૨ સુધી સુતક રહે છે. તો તેવે ઠેકાણે સાધુને આહાર પાણી વોહારાવડું નહિ, તથા તે ઘરના અગ્નિ તથા પાણી છાત્ર દેશ- સરમાં પૂજા પ્રસંગે લાવવા નહિ, આવે. પ્રસંગે તે ઘર સુતક બતાવ્યા પ્રમાણે તેટલા દિવસ દુઃખચરિત્ર કહ્યું છે. સુઠદા પાસે સુનાર ધણીને ત્રણ દિવસ પછી પૂજા થાય, અને જે કાંધીયા થયા હોય તેનાથી દેવદર્શન, સામાયિક પ્રતિક-

અજ નણુ ત્રણુ દિવસ સુધી થાય નહીં, ચોથે દહાડે થઈ શકે. સુઝદાને અડધા હોઠએ તો બાર પહોર સુધી સુતક રહે અને ન અડધા હોઠએ તો સ્નાનથી શુદ્ધ થાય, જે ઘરમાં જન્મનું તથા મરણનું સુતક હોય, તે ઘરમાં રહેનાર માણસો સાથે જમનારથી ૧૨ દિવસ સુધી જીન પૂજા થાય નહિ, સુઝદાને અડકનારને ચોવીસ પહોર સુધી પ્રતિક્રમણ કરવું નહિ, વેશ પાલટનારે આઠ પહોર સુધી સુતક પાળવું. આંધ દેનારે સોળ પહોર સુધી પ્રતિક્રમણ કરવું નહિ, જન્મે તે દિવસે મૃત્યુ થાય, દેશાંતરે મરણ પામે, અથવા સંન્યાસી મરે તો એક દિવસનું સુતક જાણવું. દાસ દાસી ઘરમાં મરે તો દિવસ ૧ થી ૩ સુધી સુતક રહે છે. આઠ વરસથી અંદરનું બાળક મરે તો ૮ દિવસ સુતક રહે છે. ગાય ભેંસ વિગેરે પશુ ઘરમાં મરે તો તેનું કલેવર બહાર લઈ જાય ત્યારે સુતક મટે છે. જેટલા મહિનાનો સ્ત્રીનો ગર્ભ પડે તેટલા દિવસ સુતક પાળવું. સુતક વખતે પ્રતિક્રમણાદિ આવશ્યક ક્રિયા મુખથી ઉચ્ચારણ કર્યા વિના પોતાના મનમાં કરી શકાય છે.

૩૮ પ્રભુના કલ્યાણિકને દહાડે ગણણું ગણાય છે તેના મંત્ર-ચવન, માતાની કુળમાં આવે ત્યારે ૐ શ્રી પરમેશ્વરે નમઃ જન્મને દહાડે ૐ શ્રી અર્હતે નમઃ દિક્ષાને દહાડે ૐ શ્રી નાથાય નમઃ કેવલજ્ઞાન ઉપજે તે દિવસે ૐ શ્રી સર્વજ્ઞાય નમઃ તિર્થંકર દેવ મોક્ષે જાય ત્યારે ૐ શ્રી ચારંગતાય નમઃ એવી રીતે પ્રત્યેક કલ્યાણિકને દહાડે ગણણાને મંત્ર જપાય છે.

સ્વસ્તિક અથવા સાથીયો.

૩૯ જીનાલયમાં ચોખાથી અથવા મોતીનો સાથીયો પૂરવામાં આવે છે, તે ઘણાજ ગંભીર તેમજ ઘણા ગહન

અર્થને સૂચક છે તે આ પ્રમાણે સ્વસ્તિકના ચાર પાંખો
 તે-મનુષ્ય, દેવ, તિર્યચ અને નારકીએ ચાર ગતિને સૂ-
 ચવે છે. ઉપરના ત્રણ ખીંડ તે જ્ઞાન, દર્શન અને ચારિત્ર
 રૂપી રત્નત્રયની સૂચના કરે છે, અધ્યક્ષ દ્વાર ચિહ્ન તે ઉ-
 ર્ધ્વ સ્થાન સિદ્ધ સિદ્ધા યુક્તિ સ્થાનનું સૂચક છે. અને સાં-
 થીયાની અંદરના પાંચ ખિંડ તે અરિહંત, સિદ્ધ, આચાર્ય,
 ઉપાધ્યાય અને સર્વ સાધુએ પંચ પરમેષ્ઠિને સૂચવે છે. આ સ્વ-
 સ્તિક પૂરીને જો માનવાનું છે, કે હે ત્રેલોક્યનાથ, આ ચાર
 ગતિમાંથી મને યુક્ત કરી જ્ઞાન દર્શનને ચારિત્ર રૂપ રત્ન
 ત્રયીનું જ્ઞાન હૃદય મોક્ષ સ્થાન પ્રાપ્તિ શક્તિમાન કરો.

૪૦ સ્વાધ્યાયના પાંચ પ્રકાર—શુદ્ધ સમીપે શિષ્ય
 વાંચે તે વાંચના, શુભ ભાવે સૂત્રના વિચાર પૂછીએ તે પૂ-
 છના, ભણેલા સૂત્રનું ગણવું તે પરાવર્તના, હૃદય માં
 સૂત્રના અર્થનું વિચારવું તે અનુપ્રેક્ષા, અને જે પરને ધર્મ
 કથા સંભળાવીએ તે ધર્મ કથા.

૪૧ પાંચ પ્રકારના દેવ—પંચેન્દ્રિય તિર્યચ કેમનુષ્ય
 જેણે દેવાયુ બાંધ્યું હોય તે દેવતાપણે ઉપજાયે તેને દ્રવ્ય
 દેવ કહીએ, શ્રી અણગાર સાધુને ધર્મ દેવ કહીએ, ચક્રવ-
 ત્તિને નરદેવ કહીએ, શ્રી અરિહંત દેવને દેવાધિ દેવ કહીએ
 ભવનપત્યાદિક ચાર નિકાયના દેવ કહીએ.

૪૨ નવકારવાલીમાં એક સહિત ૧૦૮ પાસા તે
 પ્રત્યેક ૧૦૮ ગુણ સ્થાપ્યા છે. ૧૨ શ્રી અરિહંત પદના, ૨૮
 શ્રી સિદ્ધ પદના, ૩૬ આચાર્ય પદના, ૨૫ ઉપાધ્યાય પદના,
 ૨૭ સાધુ પદના, એ રીતે એકસો આઠ ગુણ બંધવા.

૪૩ સમૂર્ચિત મનુષ્યને ઉપજવોના ચાંદ સ્થાનક-
 નડિનીતી, લઘુનીતિ, નાસીકાનો મલ. વર્મન, પડ, દોહિ, વીર્ય,

શ્રી પુરુષને સંયોગે, શુદ્ધ પુદ્ગલ ભીન્ને, ખળખો, પીત્ત,
નગરની ખાલ, મૃત કલ્પેવર, અને સર્વ અશુચીના સ્થાનમાં.

પ્રકરણ ૧૨ મું.

માર્ગાનુસારીના ૩૫ ગુણ.

.....

૧ ન્યાય સંપન્ન વૈલવ—સર્વ પ્રકારના વ્યાપારમાં
ન્યાય પૂર્વક વર્તવું, અન્યાયથી ચાલવું નહિ. નોકરી કરતાં
ધણીના સોંપેલા કાર્યમાંથી પૈસા ખાધ જવા નહિ. લાંચ
ખાવી નહિ. ઓછી સમજવાલા મનુષ્યને ઈતરવા પ્રયત્ન
કરવો નહિ, વ્યાજ વટંતર કરનારે સામા ધણીને ઈતરી
વ્યાજના પૈસા વધારે લેવા નહિ, માલ ભેલ સેલ કરીને
વેચવો નહિ. સરકારી નોકરી કરનાર મનુષ્યે ધણીને બહાલા
થવા સાડ લોકો ઉપર કાયદાં વિરુદ્ધ જૂઠ્ઠામ શુભરવો નહિ,
મજૂરીયા, કારીગરીનો ધંધો કરતા લોકોએ રોજ લઈ
કામ ખરાખર કરવું. 'ખોટું' દિલ કરવું નહિ. નાત અથવા
મહાજનમાં શેઠાઈ કરતો હોય તે પોતાથી વિરુદ્ધમત વા-
લાને દ્વેષ ખુદ્દિથી ગેરવ્યાજથી શુનેગાર કરાવવો નહિ,
કોઈ માણસે આપણું અગાડયું હોય, તે દ્વેષથી તેના ઉપર
ખોટો આરોપ મૂકવો નહિ. અથવા તેને નુકશાન કરવું
નહિ. કોઈને 'ખોટું' કલંક દેવું નહિ, ધર્મ શુરને ખ્હાને
પૈસા લેવા સાડ ધર્મમાં ન હોય તે વાત સમજાવવી નહિ,
અથવા સેવકની સ્ત્રી સાથે અયોગ્ય કર્મમાં પ્રવર્તવું નહિ.

ધર્મ નિમિત્તે પૈસા કઢાવી પોતાના કાર્યમાં વાપરવા નહિ.
 ધર્મ સંબંધી કાર્યમાં વાપરવા માટે જોટી સાક્ષી ખૂરી
 પૈસા લેવા નહિ, ધર્મ કાર્યમાં કાયદો ચતો હોય તે બદલ
 મનમાં વિચારવું જે આપણે ધર્મને વાસ્તે જુદું જોડીએ
 છીએ આપણાં કામ સાફ જોલતા નથી માટે તેમાં દોષ
 નથી, એમ સમજી ઉંધું ચતું કરવું, તે પણ અન્યાય છે.
 દેરાસર અથવા ઉપાશ્રયના કાર્યભાર કરનારાઓએ તે ખા-
 તાનાં મકાનો પોતાના ખાનગી કાર્યમાં વાપરવા નહિ. અ-
 થવા તે ખાતાનાં માણસો પાસે ખાનગી કાર્ય કરાવવું
 નહિ. દોષ માણસ નાત જમાડતો હોય, અને તેની સાથે
 કાંઈ બિગાડ હોય, તેથી તેનો વરો બગાડવા કાંઈ લઢાઈ
 ઉભી કરવી પકવાન વગેરે જોઈએ તેથી વિશેષ લઈ બગા-
 ડવા. સંપ કરી વધારે ખાઈ જવું, અને તેને તૂટ પડે
 એવી યુક્તિઓ કરવી, તે પણ અન્યાયજ છે; પરંતુ ગ-
 મન કરવું નહિ. ત્રી અથવા પુરૂષ કાંઈ સલાહ પૂછે તો
 તેને જાણ્યા છતાં જોટી સલાહ આપવી નહિ. પોતાના
 ધંધીના હુકમ સિવાય તેના પૈસા લેવા નહિ, એક બીજાને
 લઢાઈ થાય, તેવી સમજ આપવી નહિ. પોતાનું માન
 પ્રતિષ્ઠા વધારવા સાફ અસત્ય ધર્મોપદેશ દેવો નહિ. અન્ય
 મતાવલંબી ધર્મ સંબંધી ખરી વાર્તા કહેતો હોય, એમ
 છતાં એ ધર્મ વધી જશે, એમ જાણી તે વાત જુદી પાડ-
 વાની કુયુક્તિ કરવી, તે પણ અન્યાય છે. પોતે અવિધિએ
 પ્રવર્તતો હોય, અને અન્ય પુરૂષને વિધિથી વર્તતો જોઈ,
 તેના ઉપર દ્રેષ ધારણ કરવો, તે અન્યાય છે. જે પુરૂષ
 વિધિથી વર્તે છે, તેને ધન્યવાદ આપવો. અને પોતાથી તે
 પ્રમાણે વર્તાવું નથી, તેને માટે પસ્તાવો કરવો, તે અન્યા-
 ય નથી. સરકારની અથવા મ્યુનિસિપાલિટીની ઠાણ
 ચોરી કરવી, સ્ટાંપની ચોરી કરવી, તે પણ અન્યાય છે,
 તેમજ ખરી પેદાશ છુપાવી થોડી પેદાશ ઉપર સરકારને

કર આપવો, તે પણ અન્યાય છે. ખાતર પાડવું, કુંચી કા-
ઝ કરવી, અથવા લૂંટ પાડવી તે પણ અન્યાય કહેવાય છે.
શુભ્રવંત સાધુ મુનિરાજ લગવંત અને શુર મહારાજના
અવર્ણવાદ બોલવાં નહિ, કન્યાના પૈસા લઈ પોતે વિવાહ
કરવો નહિ. આ સિવાય બહુ પ્રકારે અન્યાય થઈ શકે છે.
તે સર્વનો ત્યાગ કરીને વ્યાપાર કરવો, તે માર્ગાનુસારીનું
પ્રથમ લક્ષણ છે.

૨ શિષ્ટાચાર—જ્ઞાન અને ક્રિયાએ કરી, ઉત્તમ આ-
ચારણવાલા મનુષ્યોના આચાર શિષ્ટાચાર કહેવાય છે, તેમાં
લોક નિંદા કરે તેવું કાર્ય કરવું નહિ; રાજા હંડ કરે, તેવું
કાર્ય કરવું નહિ. વેશ્યા તથા પરસ્ત્રી ગમન ત્યજવું. જૂ-
ગટે રમવું નહિ. શિકાર કરવા જવું નહિ. ચોરી કરવી
નહિ. ઘણી જીવ હિંસા થાય, તેવો વ્યાપાર કરવો નહિ.
જેથી કોઈ માણસને તુકસાન થાય કોઈનો જીવ જાય, એ-
વું જૂઠું બોલવું નહિ. બની શકે તો સર્વ પ્રકારે જૂઠું
બોલવું નહિ. માંસ, મદિરા, તાડી મધ, માંખણ, કંદમૂલ,
વિગેરે અલક્ષ્ય પદાર્થો ખાવા નહિ.

૩ સરખા ધર્મ આચારણવાલા સાથે વિવાહ કરવો—
પણ એક ગોત્રીય સાથે કરવો નહિ, હેમચંદ્રાચાર્યે યોગ
શાસ્ત્રમાં એક ગોત્રવાલા સાથે વિવાહ કરવાનો નિષેધ કર્યો
છે. સ્ત્રી ભર્તારનો ધર્મ એકજ હોય તો ધર્મ સંબંધી તક-
સાર ઉઠવાનો સંભવ રહે નહિ અને ધર્મ કાર્ય કરવામાં પ-
રસ્પર સાધનભૂત થઈ પડે.

૪ સર્વ પ્રકારના પાપથી ડરવું—કારણ કે પાપ
કરવાથી આ લોકમાં નિંદા થાય છે અને બાળ લવમાં
નરનાકાદિક દુઃખ ભોગવવા પડે છે.

૫ દેશોચાર પ્રમાણે વર્તવું—જે દેશમાં વસતા
હોઈએ તે દેશમાં જે કામ કરવાથી નિંદાપાત્ર ના થવાય

તેમ વર્તવું. વસ્ત્ર આભૂષણ, અશન પાનાદિ દેશની રીતિ પ્રમાણે કરવું. જે દેશમાં જે વસ્ત્ર પહેરતા હોય, તે છાત્રી અન્ય દેશની રીતનાં પહેરવાં નહિ.

૬ સાધુ, સાધ્વી, શ્રાવક, શ્રાવિકા. તેમજ રાજા પ્રધાન બંધારી કોટવાલ વિગેરે કોઈ પણ મનુષ્યના અવસ્થાવાદ બોલવા નહિ.

૭ જે ઘરમાં બારી બારણા વિગેરે પેસવા નિકલવાનાં અનેક રસ્તા હોય, તેવા ઘરમાં રહેવું નહિ, રહેવાથી ચોર પ્રમુખને આવવાનું તથા સીને ગેરવર્તણૂક ચલાવવાનું કાર્મ સૂગમ પડે.

૮ અશુદ્ધ સ્થાનક વાલા ઘરમાં વસવું નહિ. જે ઘરની જમીનમાં ઉપેષ લાગેલી હોય. જે ઘર નીચે હાડકાં તથા મુઠકાં દાટેલાં હોય; અથવા મુઠકાં બાળેલા હોય, અથવા આસપાસ વેશ્યા જુગારી ચોર કસાઈ વિગેરે રહેતા હોય તેવા ઘરને વર્ણને સારા પાટાશમાં રહેવું; પાટોશી ધર્મખંધુ હોય તો સર્વોત્તમ બાણવું. અન્ય મતાવલંબીના પાટોશથી તેમના આચારવિચાર આપણામાં પ્રવેશ કરી ભય છે, કે જે ઘણા શ્રમ વેઠતાં પાછલથી દૂર થઈ શક્તા નથી, અને પ્રાચે અનેક પાપ બંધનમાં પડવું પડે છે.

૯ અતિ ગુપ્ત સ્થાનમાં રહેવું નહિ, રહેવાથી ગુપ્ત પુરૂષોને જ્ઞાન દેવાનો અવકાશ મલતો નથી, વહી આગ પ્રમુખના ભય વળતે જ્ઞાન માંલ ઘથાવવાં મુરકેલ થઈ પડે છે.

૧૦ અતિ પ્રગટ સ્થાનકમાં રહેવું નહિ. રહેવાથી સ્ત્રીવર્ગ સંપૂર્ણ લજ્જા સાચવી શકતો નથી, વહી દ્વાર આગલ ચાંદાટ આવતો હોય. તેથી સ્થિર ચિત્ત કાંઈ કાર્ય થતું નથી.

૧૧ સત્સંગ-ગુણી પુરૂષનો સંગ કરવો. મુનિ મહાશય, દેવ પુરૂષ ભક્તિકારક શ્રાવક, અને પ્રમાણિક ગૃહસ્થોની સંગ વિશેષ પરિચય રાખવો. મિત્રાત્મીનો સંગ

કરવો નહિ. કરવાથી આપણી ધર્મ બુદ્ધિ નષ્ટ થઈ જાય છે. સુસંગથી સારી બુદ્ધિ થાય છે તેના સદાચરણ જોઈ આપણને પણ સદાચરણ ગ્રહણ કરવા અવકાશ મળે છે. જુગારી લુચ્ચા ચોર વિશ્વાસઘાતી, ઠગ, વિગેરેની સોબત કરવાથી તેવાં નીચ કૃત્યો કરવાનું વલણ સહજ થઈ જાય છે, માટે તેવા અધર્મીઓનો ત્યાગ કરવો.

૧૨ માતાપિતાની આજ્ઞામાં રહેવું, તેમને પૂજનારા થવું, નિત્ય પ્રાતઃકાલે તેમને વંદન કરવું. પરદેશ જતી વખતે અને આવીને પણ વિનય પૂર્વક પાદપૂજન કરવું. જો વૃદ્ધ થયા હોય, તો તેમને ખાવા પીવાની તેમજ પહેરવા ઝોઢવાની શક્તિ મુજબ તજવીજ રાખવી. કોઈ વખતે ક્રોધ કરવો નહિ. કટુવચન વાપરવા નહિ, તેમના આદેશનું ઉદ્ધવન કરવું નહિ. કદાપિ ગેરવ્યાજબી નહિ કરવા યોગ્ય કામ બતાવે તો મૈનવૃત્તિ ધરવી. અયોગ્ય કર્મ કરવાથી થતા ગેરફાયદા વિનયપૂર્વક સમજાવવા પ્રયત્ન કરવો. તેમનો આપણા ઉપર અવર્ણનીય ઉપકાર છે. માતાએ નવમાસ સુધી ઉદરમાં રાખી ભાર વહન કરી, અનેક વેદનાઓ આપણે માટે સહન કરી છે; વિષ્ટા મૂત્રાદિ મલિન તત્વોથી આપણું વારંવાર પ્રક્ષાલન કર્યું છે, વલી આપણે વ્યાધિ લોગવતા હોઈએ તે વખતે છુધા, તૃષા, વેઠી, અનેક ઉપચારો કરી, આપણું શુદ્ધ બુદ્ધિથી પાલન કરે છે. આ શિવાય હરોક્ષ રીતે તેમના ઉપકારનો ઝરો નિરંતર વહ્યા કરે છે. માતાપિતા તો જગત્માં કદપેવૃક્ષ સમાન છે. અંતીમ તીર્થંકર મહાવીર સ્વામી ત્રીશલાદેવીના ઉદરમાં આવ્યા પછી માતા દુઃખી થશે, એમ ધારી કિંચિત્ વખત અચલાયમાન રહ્યા; તેટલામાંતો માતાએ અનેક કદયાંત કર્યા મૂર્છા ખાઈ ધરતી ઉપર ઢલી પડ્યાં તેજ વખતે લગવંતે અભિગ્રહ કર્યો કે માતાપિતા સ્વર્ગે ગયા પછીજ દિક્ષા ગ્રહણ કરીશ, અહો પુત્રની

પૂજનીક શુદ્ધિ તરફ દૃષ્ટિ કરો ! રામ અને લક્ષ્મણ તેમજ
યાંડવોએ માતૃપિતાની જે સેવા કરી છે, તેવું વર્ણન સંહ્યા
જિંહાથી કરવું સુરહેલ છે. તેમના કરેલા ઉપકારનો બહેલો
આપણે વાળી શકવાના નથી. તોપણ નિરંતર તેમને ધર્મ
રસ્તે બેઠવા પ્રયત્ન કરી ભક્તિ કરવી.

૧૩ જ્યાં સ્વરાબ્દનો અથવા પરરાબ્દનો ભય હોય
તેવા સ્થાનમાં રહેવું નહિ. રહેવાથી ધર્મની ધનની તેમજ
શરીરની હાની થાય છે.

૧૪ પેદાશના પ્રમાણમાં ખર્ચ કરવું-પેદાશના ચાર
વિભાગ કરવા. એક ભાગ ઘરમાં રાખવો, બીજો ભાગ વે-
પારમાં રોકવો, ત્રીજો ભાગ પોતાના તથા કુટુંબના ખાવા
પીવામાં અને વસ્ત્રાદિકમાં વાપરવો, ચોથો ભાગ ધર્મ કાર્યમાં
વાપરવો, એ પ્રમાણે પેદાશનો વ્યય કરવો. જો પેદાશ ઓ-
છી હોય તો, હશ્મો ભાગ અથવા શક્તિ સુજળ દ્રવ્ય ધર્મ
નિમિત્તે અવશ્ય વાપરવું. મહા મહેનતે ઉદર પોષણ થતું
હોય તો મન કામલ રાખી ધર્મ કાર્યમાં દ્રવ્ય વાપરનારની
અનુમોદના કરવી.

૧૫ ધનને અનુસારે વસ્ત્રાભૂષણ પહેરવાં. થોડું દ્રવ્ય
હોય, અને ધનવાન જેવાં વસ્ત્ર પહેરવાથી તેમજ વધારે દ્રવ્ય
હોય, અને ગરીબના જેવાં પહેરવાથી લજ્જા થાય છે.

૧૬ શાસ્ત્ર શ્રવણ કરવામાં ચિત્ત પરોવવું-શુદ્ધિના આઠ
પ્રકારના ગુણ ઉપાર્જન કરવા ૧ શાસ્ત્ર સાંભળવાની ઇચ્છા
કરવી ૨ શાસ્ત્ર સાંભળવું. ૩ તેનો અર્થ સમજવો. ૪ તે યાદ
રખવો. ૫ જીવનમાં તેને પ્રયોગ કરવો. ૬ ગમેત
વિશેષ જ્ઞાન મેળવવું ૭ ઉદ્ધાપોદ્ધથી સંદેહ ન રાખવો ૮
તત્ત્વજ્ઞાન-એટલે અસુક વસ્તુનું આમજ છે, એવો નિશ્ચય
કરવો. પૂર્વોક્ત રીતે શાસ્ત્ર શ્રવણ કરી, પોતાના અવગુણ
ત્યજવા ઉદ્યમવંત થવું.

હુકાર, જે કોઇ શુભે કરી, ધને કરી, પદ્મિએ કરી અને
બચે કરી અધિક હોય તે સર્વેનો યથોચિત વિનય કરવો.

૩૧ દુઃખી મનુષ્ય ઉપર દયા કરવામાં દૃશ્ય રહેલું
જેમ અને તેમ હિંસાનું કામ કરવું નહીં.

૩૨ ઐશ્વર્ય દ્રષ્ટિ રાખવી,—કોઇ વખત કપાયવાલી
પ્રકૃતિ ધારણ કરવી નહીં કે, જેથી અન્યને આપણા ઉ-
પર દ્રેષ જાગે.

૩૩ છ વેરીને જીતવા,

(૧) કામ એટલે સ્ત્રી સેવા. પરસ્ત્રીનો સર્વથા ત્યાગ
કરવો. પોતાની સ્ત્રીનું પણ જેમ રોગાત્ત પુરૂષ આપધ ખા-
વાની જરૂર પડે, ને ખાય તેમ રૂતુ સ્નાન અવસરે કેવળ
ચિત્તની ઉપાધિ ટાલવા નિમિત્ત સેવન કરે; લાવના તો
છોડવાનીજ રાખવી. શ્વાનની પેઠે નિરંતર અથવા એક રા-
ત્રિમાં ઘણી વખત સ્ત્રી સંગ કરવો એ ઉત્તમ પુરૂષોનું
લક્ષણ નથી. નિત્ય સેવવાથી પોતાનું તથા સ્ત્રીનું શરીર
નિર્જલ થતું જાય છે. વલી એવી કુટેવને લીધે સ્ત્રીનાવિરહ
સમયે પરસ્ત્રી સેવવાની ખુદ્ધિ થઇ આવે છે; પ્રાયઃદુનિયામાં
લઘુતા પ્રાપ્ત થાય છે, કોઇ વિશ્વાસ કરતું નથી, રાજ જાણે
તો દંડ કરે છે. અને આવતા લવમાં નરકનાં દુઃખ લોગ-
વવાં પડે છે; માટે જેમ અને તેમ કામને વશ કરવો.

(૨) ક્રોધ—ક્રોધના ઉપર ક્રોધ કરવો નહીં. સર્વ પ્રાણી
ઉપર સમભાવ ધારણ કરવો; એક ક્રોડપૂર્વ સુધી સંયમ પાલી
ઉપાર્જન કરેલું ફલ ક્રોધ કરવાથી ક્ષણવારમાં નષ્ટ થઇ જાય
છે, અને કુગતિના લાજન થવું પડે છે; હલાહલ વિષ
ખાધું હોય તેથી એક વખતજ મરણ થાય છે; પણ ક્રોધ
રૂપી હલાહલને વશ થયેલા પ્રાણીનું અનંતી વાર મૃત્યુ
થાય છે; માટે નિરંતર ક્ષમા ગુણ ધારણ કરતાં શીખવું.

(૩) લોભ-લોભી મનુષ્યનું ચિત્ત સદાકાલ -દ્વિ-
 રમાં ભગ્યા કરે છે. તેને કોઈ પણ પ્રકારે સંતોષ ઉત્પન્ન
 થતો નથી. વહી લોભને વશ થવાથી પ્રાણી નહિ કરવા
 યોગ્ય કર્મ કરવા તત્પર થાય છે, તેથી આ દુનિયામાં હી-
 લના થાય છે; અને પરભવમાં પણ દુઃખ લોગવવાં પડે છે.
 માટે જે અવસરે જે મહે, તેથી સંતોષ વૃત્તિ રાખવી, અને
 નીતિથી ઉદ્યમ કરવો. પૂર્વે જેવું પૂન્ય ઉપાર્જન કર્યું હોય,
 તેવું આ ભવમાં મહે છે, લોભ કરવાથી વિશેષ મલતું નથી;
 એવો વિચાર કરી સંતોષ પકડવો. સંતોષથીજ લોભ
 છૂટાય છે.

(૪) માન-માન દયા ધરવાથી જગતમાં લઘુતા
 પ્રાપ્ત થાય છે, લોકો અહંકારીનું ઉપનામ આપે છે; શુરનો
 અને વહીલનો વિનય થતો નથી; વિદ્યાકલા આવડતી નથી,
 અને મનુષ્ય ભવ પામ્યા છતાં પણ ધર્મ સાધી શકતો નથી;
 માટે માન તણ હઈ ગંભીરતા ધારણ કરવી.

(૫) હર્ષ—કોઈપણ કાર્યમાં અત્યંત હર્ષ ધારણ
 કરવો નહીં. હર્ષ કરવાથી ગર્વને પગધીએ ચઢતાં વાર લા-
 ગતી નથી. આ સંસારમાં સર્વ વસ્તુઓ ક્ષણિક છે. શરીર
 આજે મુખી દેખાય છે, અને કાલે અનેક બ્યાધિથી વીરણ
 બધ છે. લક્ષ્મી ચપલ છે; આજે જે ઘરમાં લક્ષ્મી ચોભી
 રતી છે, તે ઘરમાં બીજે દિવસે જૂતવાસો ાંકરી રહે છે ।
 માટે આવા અસ્થિર પદાર્થો પૂર્વદૃત પૂન્યને લીધે પ્રાપ્ત થયા
 હોય તો, તેનો સદુપયોગ કરવો; પણ અત્યંત હર્ષોત્ત થઈ
 ગર્વ કરવો નહીં.

(૬) મદ—મદ આઠ પ્રકારના છે. લાતિમદ, દુ-
 લમદ, ભતમદ, રૂપમદ, અદિમદ, લોભમદ, તપશ્ચર્યાનો
 મદ, અને વિદ્યાનો મદ. લાતિનો મદ કરવાથી નીચ ભ-
 તમાં દત્તપત્ર થાય છે, દુલ મદ કરવાથી નીચ ગોત્ર બન-

ધાય છે. બલનો મદ કરવાથી આવતે બવે નિર્બલપણું પ્રાપ્ત થાય છે. રૂપનો મદ કરવાથી કુરૂપપણું પ્રાપ્ત થાય છે. ધનનો તથા ઠકુરાઇનો મદ કરવાથી પરભવે દરિદ્રિ થાય છે. જેમ જેમ મલતું જાય, તેમ તેમ વધારે લોભ કરે, અને મનમાં ધારે કે હુંતો ખોવાનોજ નહીં, જે જે વ્યાપાર કરીશ, તેમાં પેદાજ કરીશ. એવા આલુવિકા મદ ધરનાર મનુષ્યને કોઇ વખત એવો ધોષ લાગે છે કે, સર્વ દિવસનું પેદા કરેલું એક દિવસમાં ચાલ્યું જાય છે ! અને નિર્ધના-વસ્થા પ્રાપ્ત થાય છે. માટે લોભનો મદ કરવો નહીં. તપ-શ્રદ્ધાનો મદ કરવાથી તપ નિષ્ફળ થાય છે. વિદ્યાનો મદ કરવો નહીં. વિદ્યાનો મદ કરનાર મનુષ્ય પોતાથી અધિક વિદ્વાનને માન આપી શકતો નથી. ગર્વિષ્ટ હોવાથી શંકાપટે તે પશુ ખીલને પૂછી શકતો નથી. એમ ધીરે ધીરે પોતાની વિદ્યા ખૂંચે છે, અને આવતા લવમાં અજ્ઞાની થાય છે. માટે વિવેકી માણસે આ આઠ પ્રકારના મદ ત્યજવા.

૩૪ કૃતજ્ઞતા—પોતાને કોઇએ કરેલા ઉપકારને ભૂલવો નહિ, સમય આવે કરેલા ઉપકારનો બદલો વાળવો.

૩૫ પાંચ ઇંદ્રિયોને વશ કરવામાં તત્પર રહેવું. ઇંદ્રિયો મોકળી મૂકવાથી, આલોકમાં પણ ગાહુ નુકશાન થાય છે. જેમ કે સ્પર્શેન્દ્રિયું સુખ લોગવવા સાડુ હસ્તિ ખંધનમાં પડે છે. રસેન્દ્રિના વિષયથી માછલાંઓ પ્રાણુ વિમુક્ત થાય છે. શ્રાણેન્દ્રિના વિષયથી બમર કમલ ઉપર બેસે છે, અને સૂર્ય અસ્ત થયે કમલ મીંચાઇ જવાથી અંદર ગોંધાઈ રહે છે. ચક્ષુ ઇંદ્રિને વશ થવાથી પતંગીઆ દીવામાં ચડી જીવ ખૂંચે છે. શ્રોત ઇંદ્રિના વિષયથી હુરણ પારધીને વશ થઇ જાય છે. એવી રીતે એક એક ઇંદ્રિને છૂટી ચૂકવાથી પ્રાણુ જાય છે, ત્યારે પાંચે ઇંદ્રિઓના વિષયમાં લુપ્ત થવાથી પરલવમાં કેવાં દુઃખ લોગવવાં પડે ? તેનું વર્ણન

તો જ્ઞાની મહારાજ જ કરી શકે. માટે યથાશક્તિ વિષયનો સંકેત કરવો. આ પ્રમાણે માર્ગાનુસારીના પાંત્રીશ ગુણો પુરૂષમાં હોય, તે પુરૂષ ધર્મને યોગ્ય જાણવો. આવા ગુણથી મનુષ્ય સમકિતવંત થાય છે, શ્રાદ્ધધર્મ અને મુનિધર્મને પામે છે, અને અંતે મુક્તિમુખને મેલવે છે.

વળી ધર્મ સંગ્રહમાં નીચે પ્રમાણે માર્ગાનુસારીના ૩૫ ગુણો કહેલા છે.

તત્ર સામાન્યતો ગેહિધર્મો ન્યાયાર્જિતં ધનમ્ ।

૨ વૈવાહ્યમન્યગોત્રીયૈઃ કુલશીલસમૈઃ સમમ્ ॥ ૧ ॥

૩ શિષ્ટાચાર પ્રશંસારિ પદ્મર્ગત્પજનં તથા ।

૪ જ્ઞન્દિયાણાં જય ઉપપ્લુતસ્થાન વિવર્જનમ્ ॥ ૨ ॥

સુપ્રાતિયોશ્મિકે સ્થાને નાતિપ્રકટગુત્તકે ।

૭ અનેકનિર્ગમદ્વાર ગૃહસ્ય વિનિભેશનમ્ ॥ ૩ ॥

૮ પાપમૃશિકતા રૂપાત દેશાચાર પ્રપાલનમ્ ।

૧૦ સર્વેષ્વનપત્રાદિત્ય નૃપાદિપુ વિશેષતઃ ॥ ૪ ॥

૧૧ આયોજિતવ્યયો વેશો વિભવાચનુસારતઃ ।

૧૩ માતાપિતૃર્વનં સંગઃ સદાચૌરૈઃ કૃતઙ્ગતા ॥ ૫ ॥

૧૬ બજીર્ણેઽમોજનં કાલે મુક્તિઃ સાત્મ્યાદલૈત્યતઃ ।

૧૮ વૃત્તસ્થજ્ઞાનશૃદ્ધાર્હા ગર્હિતેષ્વપ્રવર્તનમ્ ॥ ૬ ॥

૨૦ ૨૧ ૨૨ ૨૭
ભર્તવ્યભરણં દીર્ઘદર્પિર્ધર્મશ્રુતિર્દયા ।

૨૪ ૨૫
અપ્ત્વદ્વિગુણૈર્યોગઃ પક્ષપાતો ગુણેષુ ચ ॥ ૭ ॥

૨૬ ૨૭
સદાનભિનિવેશથ વિશેષજ્ઞાનમન્વહમ્ ।

૨૮
યથાર્હમતિયૌ સાધૌ દાને ચ પ્રાતિપન્નતા ॥ ૮ ॥

૨૯
અન્યોઽન્યાનુપવાતેન ત્રિવર્ગસ્યાપિ સાધનમ્ ।

૩૦ ૩૧
અદેશકાલાચરણં વલાત્તલચિચારણમ્ ॥ ૯ ॥

૩૨ ૩૩
યથાર્હલોકયાત્રા ચ પરોપકૃતિપાટવમ્ ।

૩૪ ૩૫
હ્રીઃ સૌમ્યતા ચૈતિ જિનૈઃ પ્રજ્ઞપ્તો હિતકારિભિઃ ॥ ૧૦ ॥

इति धर्म संग्रहः

અર્થ—પ્રથમ સામાન્યપણે મૃદુસ્થનો ધર્મ કહે છે. ૧ ન્યાયોપાર્જિત ધન, ૨ સમાન કુળ શીલવાળા અન્ય ગોત્રી સાથે વિવાહ કરવા, ૩ ઉત્તમ આચારની પ્રશંસા, ૪ કામ, ક્રોધાદિ છ પ્રકારના અંતરંગ શત્રુઓનો ત્યાગ કરવો, ૫ ઇન્દ્રિયોનો જય કરવો, ૬ ઉપદ્રવવાળા સ્થાનનો ત્યાગ કરવો, ૭ સારા પાકોશવાળા સ્થાનમાં અતિ પ્રગટ નહીં તેવા અને અતિ ગુપ્ત નહીં તેવા સ્થાનમાં જવા આવવાના અનેક દ્વાર વાળું ઘર આંધવું, ૮ પાપથી ડરવું, ૯ દેશાચાર પાળવો, ૧૦ સર્વ કોઇની નિંદા કરવી નહીં તેમાં પણ વિશેષે કરીને રાજાની નિંદા તો કરવીજ નહીં ૧૧ આવક પ્રમાણે ખર્ચ કરવો, ૧૨ વેલવને અનુસારે વેશ રાખવો ૧૩ માતૃપિતાની સેવા કરવી ૧૪ સદાચારવાળાનો સંગ કરવો, ૧૫ કરેલા

કામનું લાલુપણું રાખવું. એટલે કદર રાખવી. ૧૬ અલ્પભાં
 લોજન ન કરવું. ૧૭ નિયમિત વળતે લોલુપતા રહિતપણે
 થયે તેટલું લોજન કરવું. ૧૮ વ્રત ધારણ કરનારા જ્ઞાન
 વૃદ્ધની સેવા કરવી, ૧૯ નિહીત કાર્યમાં પ્રવૃત્તિ કરવી નહીં
 ૨૦ ભરણુ પોષણુ કરવા લાયક (માતપિતાદિ કુટુંબ તથા
 ચાકર વિગેરે)નું ભરણુપોષણુ કરવું, ૨૧ દીર્ઘદૃષ્ટિ રાખવી,
 ૨૨ ધર્મનું શ્રવણુ કરવું, ૨૩ કયા પાળવી, ૨૪ બુદ્ધિના
 આઠ ગુણનો યોગ કરવો. ૨૫ ગુણોને વિષે પક્ષપાત કરવો,
 ૨૬ હમેશાં કદાચહ રહિત થવું, ૨૭ પ્રતિદીન વિશેષ જ્ઞાન
 મેળવવું, ૨૮ અતિથિ, સાધુ તથા ગરીબનો યથાયોગ્ય સ-
 ત્કાર કરવો, ૨૯ પરસ્પર ઉપદ્રાવ ન થાય તેમ ધર્મ, અર્થ
 અને કામ સાધવા, ૩૦ નિપિધ દેશકાળનું આચરણુ કરવું
 ૩૧ સ્વપરના બળ-અબળનો વિચાર કરવો, ૩૨ યથાયોગ્ય
 લોકયાત્રા એટલે લોક રીવાજ પ્રમાણે વર્તવું, ૩૩ પરોપકાર
 કરવામાં કુશળ રહેવું, ૩૪ લક્ષ્મી રાખવી, અર્થાત્ ધન થવું
 નહીં તથા ૩૫ શામ્યતા એટલે અકૂરતા ધારણુ કરવી. એ
 પ્રકારે દ્વિતકારી જિનેશ્વરે કહ્યું છે.

इति धर्मसंग्रहः

श्री सूक्तमुक्तावली मूल प्रारंभः

(માલિની વૃત્તમ.)

સકલ સુકૃતવર્ણી વૃંદલચત્રમાલાં,
 નિજ મનસિ નિધાય શ્રી જિનેન્દ્રસ્ય મૂર્તિ ॥
 લલિત વચન લીલા લોકભાષા નિબદ્ધે-
 રિહ કવિપય પદ્યેઃ સૂક્તમાલાં તનોમિ ॥ ૧ ॥

અથ ક્રમસંગ્રહ કાવ્ય.

(શાર્દૂલપિકોટિન વૃત્તમ્.)

તત્ત્વજ્ઞાન મનુષ્ય સમજન સુખાન્યાય પ્રતિજ્ઞાસમા,
ચિન્તાદ્યઅધુલ વિવેકવિનયો વિધોપકારોદયમાઃ ॥
જ્ઞાન મોધદયાદિતોય વિવચા સાક્ષ પ્રમાદસ્તથા,
સાધુ શ્યાવક ધર્મ વર્ગવિવચે ત્રેયાઃપ્રસંગાઞ્મમી ॥ ૨ ॥

અથ દેવતત્ત્વ વિષે.

(માત્રિની વૃત્તમ્.)

સકલ કરમ વારી મોક્ષમાર્ગાધિકારી,
ત્રિભુવન ઉપગારી દેવલજ્ઞાન ધારી ॥
ભવિ જન નિત સેવો દેવ તે ભક્તિભાવે,
ઈહજ જિન ભજતાં સર્વ સંપત્તિ આવે ॥ ૩ ॥
જિનવર પદ સેવા સર્વ સંપત્તિ દાયી,
નિશિ દિન સુખદામી કલ્પવૃક્ષી સહાયી ॥
નમિ વિનમિ લહી જે સર્વ વિદ્યા વણધ,
ઋપણ જિનહ સેવા સાધતાં તેહ પાઇ. ॥ ૪ ॥

અથ ગુરુતત્ત્વ વિષે.

સ્વ પર સમય જાણે ધર્મ વાણી વખાણે,
પરમ ગુરુ કહ્યાથી તત્ત્વ નિશ્ચંક માણે ॥
ભવિક કજ વિકાસે જાનુ જયું તેજ ભાસે,
ઈહજ ગુરુ ભલે જે શુદ્ધ માર્ગ પ્રકાસે ॥ ૫ ॥
સુગુરુ વચન સંગે નિસ્તરે ભવ રંગે,
નિરમળ નર થાએ જેમ ગંગા પ્રસંગે ॥
સુણિય સુગુરુ કેશી વાણિ રાય પ્રદેશી,
લહિ સુર ભવ વાસી જે હવે મોક્ષ જાસી ॥ ૬ ॥

અથ ધર્મતત્ત્વ વિષે.

જળનિધિ જળ વેલા ચંદ્રથી જેમ વાધે,
સકળ વિભવ લીલા ધર્મથી તેમ સાધે ॥

મનુષ્ય જનમ કેરો સાર તે ધર્મ જાણી,
 જાજ જાજ લાવિ લાવે ધર્મ તે શોખ્ય જાણી ॥ ૭ ॥
 ઇહ ધરમ પસાયે વિક્રમે સત્ય સાધ્યો,
 ઇહ ધરમ પસાયે શાલિનો શક્ત વાધ્યો ॥
 જસ નર ગજ વાજ મૃતિકાનાં જિ કેઇ,
 રણ સમય થયા તે જીવ સાચા તિ કેઇ ॥ ૮ ॥

અય જ્ઞાન વિષે.

તન ધન ઠકુરાઇ સર્વ જો જીવને છે,
 પણ ઇકજ દુહીલું જ્ઞાન સંસારમાં છે ॥
 ભવ જળનિધિ તારે સર્વ જે દુઃખ વારે,
 નિજ પર દ્રિત હેતે જ્ઞાન તે કાં ન પારે ॥ ૯ ॥
 જવ કપિ ઇક ગાથા બોધથી ભય નિવાર્યો,
 ઇક પદ્ધતિ ચિત્તાતી પુત્ર સંસાર વાર્યો ॥
 શ્રુત ભણત શ્રુતાની માય તૂપાદિ થાયે,
 શ્રુતધિ અભય હાથે રાહિયો ચોર નાવે ॥ ૧૦ ॥

અય મનુષ્ય જન્મ વિષે.

ભવ જળધિ ભમંતાં કોઇ વેળા વિશેયે,
 મનુષ્ય જનમ લાધ્યો, દુહીહો રત્ન લેખે ॥
 સદ્ગુણ કર મુધર્મે જન્મ તે ધર્મ યોગે,
 પરમવ મુખ જેથી મોક્ષલક્ષ્મી પ્રસોગે ॥ ૧૧ ॥
 મનુષ્ય જનમ પામી આજસે જે ગમે છે,
 શશિ નૃપતિ પરે તે સોચનાથી ભમે છે ॥
 દુહાહ દશ કયા લ્યું માનુષો જન્મ જો છે,
 નિનધરમ વિશેયે ભેડતાં માર્ગ તે છે ॥ ૧૨ ॥

અય સજ્જન વિષે.

સદય મન સદાઇ દુઃખિયાં જે સહાઇ,
 પર દ્રિત મતિ દાઇ જાસ વાણી મિઠાઈ ॥

ગુણકરિ ગહરાઈ મેરુ જ્યૂં ધીરતાઈ,
સુજન જન સદાઈ તેહ આનંદ દાઈ ॥ ૧૩ ॥

જઈ દુરજન લોકે દ્રહ્યા દોષ દેઈ,
મન મલિન ન થાએ સજજના તેહ તેઈ ॥

દ્રુપદ જનક પુત્રી અંજના કપ યોગે,
કનક જિમ કસોટી તે તિસી શીળ સંગે ॥ ૧૪ ॥

અથ ગુણ વિષે.

ગુણ ગ્રહિ ગુણ જેમાં તે ગહુમાન પાવે,
નર સુરસિગુણે જ્યૂં કૂલ શીશે ચઢાવે ॥

ગુણ કરિ ગહુ માને લોક જ્યૂં અંદ્રમાને,
અતિ કૃશ જિમ માને પૂણને ત્યૂં ન માને ॥ ૧૫

મલયગિરિ કહે જે જંબુ લિંગાદિ સોહિ.

મલયજ તરુ સંગે અંદના તેઈ ડોવે ॥

ઇમ લહિય વડાશ્યૂં કીજિયે સંગ રંગે,
ગજ શિર ચહિ બેઠી જ્યૂં અજ સિંહ સંગે ॥ ૧૬ ॥

અથ ન્યાય વિષે.

જગ સુજસ સુવાસે ન્યાય લક્ષી ઉપાસે,
વ્યસન દુરિત નાસે ન્યાયથી લોક વાસે ॥

ઇમ હૃદય વિમાસી ન્યાય અંગીકરીજે,
અનય પરિહરીજે વિશ્વને વશ્ય કીજે ॥ ૧૭ ॥

પશુ પણ તસ સેવે ન્યાયથી જે ન ચૂકે,
અનય પથ ચલે જે ભાઈ તે તાસ મૂકે ॥

કપિ કુળ મિળિ સેવ્યા રામને શીશ નામી,
અનયકરિ તજ્યો જ્યૂં ભાઈયે લંકસ્વામી : ॥ ૧૮ ॥

હુય ગય ન સહાઈ સુદ્ધ કીર્તિ સદાઈ ॥

રિપુ વિજય વધાઈ ન્યાય તે ધર્મદાઈ ॥

ધરમ નય ધરા જે તે સુખે વૈરિ છપે,
ધરમ નય વિહૂણા તેહને વૈરિ છીપે ॥ ૧૯ ॥

ધરમ નય પસાર્યે પાંડવા પંચ તેઇ,
કરિ મુખ જય પામ્યા રાજ્યલીલા લહેઇ ॥
ધરમ નય વિહૂણા કોરવા ગર્વ માતા,
રણ સમય વિગૂતા પાંડવા તેહ છતા ॥ ૨૦ ॥

અથ પ્રતિજ્ઞા વિષે.

શુભ અશુભજિ કાંઈ આદર્યું જે નિવાહે,
રવિ પશુ તસ જોવા બ્યોમ બાણે વગાહે ॥
કર ગહિત નિવાહે તાસને સત્ત આપે,
મલિન તનુ પખાળે સિંધુમાં શર આપે ॥ ૨૧ ॥
પુરુષ રથણ મ્હોટા તે ગણીજે ધરાયે,
જિણુ જિમ પડિવળ્યું તે ન છ'ડે પરાયે ॥
ગિરિય વિષ ધર્યો જે તે ન અઘાપિ નાંખ્યો,
દુરગતિ નર લેઇ વિક્રમાદિત્ય રાખ્યો ॥ ૨૨ ॥

અથ ઉપશમ વિષે.

ઉપશમ હિતકારી સર્વદા લોકમાંહી,
ઉપશમ ધર માણી એ સમો સૌખ્ય નાંહી ॥
તપ જપ સુર સેવા સર્વ જે આદરે છે,
ઉપશમ વિષુ જે તે વારિ મ'થ્યા કરે છે ॥ ૨૩ ॥
ઉપશમ રસ લીલા બસ ચિત્તે વિરાણ,
કિમ નરભવ ઠેરી ઋદ્ધિમાં તેહ રાણ ॥
ગજ મુનિવર જેહા ધન્ય તે જ્ઞાનગેહા,
તપ કરિ કૃશ દેહા શાંતિ પીયૂષ મેહા ॥ ૨૪ ॥

અથ ત્રિકરણ શુદ્ધ વિષે.

જગ જન સુખદાઈ ચિત્ત એવું સદાઈ,
મુખ અતિ મધુરાઈ સાચ વાચા મુહાઈ ॥
વપુ પર હિત હેતે ત્રણ એ શુદ્ધ જેને,
તપ જપ મત સેવા તીર્થ તે સર્વ તેને ॥ ૨૫ ॥

મન વચ તનુ ત્રણે ગંગ જયૂં શુદ્ધ જેને,
નિજ ઘર નિવસતાં નિર્જરા ધર્મ તેને ॥

નિમ ત્રિકરણ શુદ્ધ દ્રોપદી અંગ વાળ્યો,
ઘર સફળ ફળતો શીળ ધર્મે સુહાળ્યો ॥ ૨૬ ॥

અથ કુલ વિષે.

સહજ ગુણ વસે જયૂં શાળમાં ચેતતાઈ,
અમૃત મધુરતાઈ અંદ્રમાં શીતળાઈ ॥

કુવલય સુરભાઈ ઇન્દુમાં જયૂં મિઠાઈ,
કુળજ મનુષ્ય કેરી ત્યું સુભાવે લલાઈ ॥ ૨૭ ॥

જિણુ ઘર વર વિદ્યા જો હુવે તો ન ઝલિ,
જિણુ ઘર હુય લાલે તો ન સોજન્ય વૃદ્ધિ ॥

સુકુળ જનમ યોગે તે ત્રણે જો લહીજે,
અભયકુમર જયૂં તો જન્મ સાદૃશ્ય કીજે ॥ ૨૮ ॥

અથ વિવેક વિષે.

હૃદય ઘર વિવેકે પ્રાણિ જો દીપ વાસે,
સકળ ભવતણો તો મોહ અંધાર નાસે ॥

પરમ ધરમ વસ્તુ તત્ત્વ પ્રત્યક્ષ લાસે,
કરમ ભર પતંગા સ્વાંગ તેને વિધંસે ॥ ૨૯ ॥

વિકળ નર કહીજે જે વિવેકે વિહીના,
સકળ ગુણ ભર્યા જે તે વિવેકે વિહીના ॥

નિમ સુમતિ પુરોધા ભૂમિગેહે વસતે,
યુગતિ ભુગતિ કીધી જે વિવેકે ઉગંતે ॥ ૩૦ ॥

અથ વિનય વિષે.

નિશિ વિણુ શશિ સોહે જયૂં ન સોજે કળાઈ,
વિનય વિણુ ન સોહે ત્યું ન વિદ્યા વડાઈ ॥

વિનય વહિ સદાઈ જેહુ વિદ્યા સહાઈ,

વિનય વિણુ ન કાંઈ લોકમાં ઉચ્ચતાઈ ॥ ૩૧ ॥

વિનય ગુણ વહીને જેહથી શ્રી વરીને,
 સુર નરપતિ લીલા જેહ હેલાં લહીને ॥
 પર તણુય શરીરે પેસવા જે સુવિદ્યા,
 વિનય ગુણથી લાધી વિક્રમે તેહ વિદ્યા ॥ ૩૨ ॥

અથ વિદ્યા વિષે.

અગમ મતિ પ્રયુજે વિદ્યે કૌણ ગંજે,
 રિપુ દગ બળ લંજે વિદ્યે વિશ્વ રંજે ॥
 ધનધિ આખય વિદ્યા શીખ એણે તમાસે,
 શુર મુખ ભણિ વિદ્યા દીપિકા જેમ ભાસે ॥ ૩૩ ॥

સુર નર સુપ્રસંસે વિદ્યે વૈરિ નાસે,
 જગ મુજસ સુનાસે જેહ વિદ્યા ઉપાસે ॥
 જિણુ કરિ નૃપ રંજ્યો લોજ બાણ મયૂરે,
 જિણુ કરિ કુમરિંદો રીઝ્યો હેમસૂરે ॥ ૩૪ ॥

અથ ઉપકાર વિષે.

તન ધન તરૂણાઈ આયુ એ અંચળા છે,
 પર હિત કરિ લેજે તાહરો એ સમે છે ॥
 જમ જનમ જસ જ્યાં લાગશે કંઠ સાઈ
 કહેને તિણુ સમે તો કૌણ થાયે સહાઈ ॥ ૩૫ ॥

નહિ તરૂ કળ ખાંચે ના નદી નીર પીવે,
 જસ ધન પરમાર્થે સો ભલે જીવ જીવે ॥
 નળ કરણુ નરિંદા વિક્રમા રામ જેવા,
 પર હિત કરવા જે ઉદ્યમી દક્ષ તેવા ॥ ૩૬ ॥

અથ ઉદ્યમ વિષે.

રયણનિહિ-તરીને ઉદ્યમે લચ્છી આણે,
 શુર ભગતિ ભણીને ઉદ્યમે શાસ્ત્ર જાણે ॥
 દુઃખ સમય સહાઈ ઉદ્યમે છે ભલાઈ,
 અતિ અજમ તજીને ઉદ્યમે લાગ ભાઈ ॥ ૩૭ ॥

નૃપ શિર નિપતંતી વીજ અત્કારકારી,
 ઉધમ કરિ સુખુદ્ધી મંત્રિયે તે નિવારી ॥
 તિમ નિજ સુતકેરી આવતી દુર્દશાને,
 ઉધમ કરી નિવારી જ્ઞાન ગર્ભ પ્રધાને ॥ ૩૮ ॥

અથ દાન વિષે.

થિર નહિ ધન રાખ્યો તેમ નાંખ્યો ન જાએ,
 ઇણિ પદે ધન જોતાં એકગત્યા જણાએ ॥
 ઇહ સુગુણ સુપાત્રે જેહ દે ભક્તિભાવે,
 નિધિ નિમ ધન આગે સાથ તેહીજ આવે ॥ ૩૯ ॥
 નળ બળિ હરિચંદા લોજ જે જે ગવાયે,
 પ્રહુ સમય સદા તે દાનકેરે પસાયે ॥
 ઇમ હૃદય વિમાસી સર્વથા દાન દીજે,
 ધન સદ્ગુણ કરીજે જન્મનો લાહ લીજે ॥ ૪૦ ॥

અથ શીલ વિષે.

અશુભ કરમ ગાળે શીળ શોભા દીખાળે,
 ગુણ ગુણ અબુવાળે આપદા સર્વ ટાળે ॥
 તસ નર બહુ જીવી રૂપ લાવણ્ય દેઇ,
 ચરણવ શિવ હોઇ શીળ પાળે જિ કેઇ ॥ ૪૧ ॥
 ઇણુ જગ જિનદાસ એષિ શીળે સુહાયો,
 તિમ નરમળ શીળે શીલ ગંગેવ ગાયો ॥
 કળિ કરણુ નરિંદા એ સમા છે જિ કેઇ,
 ચરણવ શિવ પામે શીળ પાળે તિ કેઇ ॥ ૪૨ ॥

અથ તપ વિષે.

તરણિ કિરણથી જ્યૂં સર્વ અધાર જાએ,
 તપ કરિ તપથી ત્યૂં દુઃખ તે દૂર થાએ ॥
 વળિ મલિન થયૂં જે કર્મ અંડાળ તીરે,
 કિમ તનુ ન પખાળે તે તપસ્વણુ નીરે ॥ ૪૩ ॥
 તપ વિણુ નવિ થાએ નાશ દુઃકમ કેરો,

તપ વિષ્ણુ ન ટળે જે જન્મ સંસાર ફેરે ॥

તપ બળે લહિ લખ્ધી ગૌતમે નંદિયેણે,

તપ બળે વયુ કીધું વિષ્ણુ વેદિય જેણે ॥ ૪૪ ॥

અય માવ વિષે.

મન વિષ્ણુ મિળવો જ્યું ચાવવો દંત હીણો,

શુર વિષ્ણુ ભણવો જ્યું જીમવો જ્યું અલણો ॥

જશ વિષ્ણુ બહુ જીવી જીવ તે જ્યું ન સોહો,

તમ ધરમ ન સોહો ભાવના જો નહોહો ॥ ૪૫ ॥

ભરતનૃપ ઇલાચી જીરણુ શ્રેષ્ઠિ ભાવે ॥

વળિ વલકલચીરી કેવળજ્ઞાન પાવે ॥

હળધર હરિણો જે પંચમે સ્વર્ગ જાએ,

ઇહજ શુણુ પસાયે તાસં નિસ્તાર માએ ॥ ૪૬ ॥

અય ક્રોધ વિષે.

તૃણ દહન દહતો વસ્તુ જ્યું સર્વ જાળે,

શુણુ રથણુ ભરી ત્ય્ ક્રોધ કાયા પ્રજાળે, ॥

પ્રશમ જળદ પારા વન્હિ તે ક્રોધ વારો,

તપ જપ મત સેવા પ્રીતિવહ્ની વધારો ॥ ૪૭ ॥

ધરણિ ફરજીરામે ક્રોધે નિઃશન્તિ કીધી,

ધરણિ શુણુભરાયે ક્રોધે નિઃશન્તિ કીધી ॥

નરક ગતિ સહાઇ ક્રોધ એ દુઃખદાઇ,

વરજ વરજ લાઇ ! પ્રીતિ દેજે વહાઇ ॥ ૪૮ ॥

અય માન વિષે.

વિનય વન તણી જે મૂળ શાખા વિભોડે,

સુશુણુ કનકઠેરી શૃંગલા બંધ તોડે ॥

હનમદ કરિ દોડે માન તે મત હાથી,

નિજ વચ કરિ લેજે અન્યથા દુર-જોથી ॥ ૪૯ ॥

વિપદ વિષ્ણુ સ્મરો એ માન તે સર્વ જાણો,

ક્રુપદ જનક પુત્રી વિશ્વ વિશ્વે વિદીતી,
સુર નર મિલી સેવી શીળને જે ધરંતી ॥ ૬૨ ॥

અથ પરિગ્રહ વિષે.

શશિ ઉદય વધે જયૂં સિંધુ વેળા ભલેરી,
ધન કરિ મનસાચે તેમ વાધે ઘણેરી ॥
દુરિત નગર શેરી તૂં કરે એ પરેરી,
મ મ કર અધિકેરી પ્રીતિ એ અર્થ કેરી ॥ ૬૩ ॥

મનુઅ જનમ હારે દુઃખની કોડિ ધારે,
પરિગ્રહ મમતાચે સ્વર્ગનાં સૌખ્ય વારે ॥
અધિક ધરણિ લેવા ધાતકી ખંડ કેરી,
સુભુમ કુગતિ પામી ચક્રિચે ઘણેરી ॥ ૬૪ ॥

અથ સંતોષ વિષે.

સકળ શુભ ભરાયે વિશ્વતા વશ્ય થાએ,
ભવજળધિ તરાયે દુઃખ દૂરે પલાએ ॥
નિજ જનમ સુધારે આપદા દૂર વારે,
નિત ધરમ વધારે જેહ સંતોષ ધારે ॥ ૬૫ ॥

સકળ સુખ તણા તે સાર સંતોષ જાણે,
કનક રમણિકેરી જેહ ઇચ્છા ન આણે ॥
રજનિ કપિલ ખાંધ્યો સ્વર્ણની લોલતાયે,
ભમર કમળ ખાંધ્યો તે અસંતોષતાયે ॥ ૬૬ ॥

અથ વિષય વિષે.

શિવપદ યદિ વાંછે જેહ આનંદદાઈ,
વિષ સમ વિષયા તો છાંડિ દે દુઃખદાઈ ॥
મધુર અમૃત ધારા દૂધની જે લહીજે,
અતિ વિરસ સદા તો કાંજિકા શં ગ્રહીજે ॥ ૬૭ ॥

વિષય વિકળ તાણી કીચકે ભીમ ભાર્યા,
દશમુખ અપહારી જાનકી રામ ભાર્યા ॥
રતિ ધરિ રહનેમી ક્રીડવા નેમિ નાર્યા,
નિષ્ણ વિષય ન વળ્યા તેહ જાણો અનાર્યા ॥ ૬૮ ॥

અથ ઇન્દ્રિય વિષે.

ગજ મગર પતંગા જેહ લૂંગા કુરંગા,

ઇક ઇક વિષયાર્થે તે લહે દુઃખ સંગા ॥

જસ પરવશ પાંચે તેહનું શું કહીજે,

ઇમ હૃદય વિમાસી ઇદ્રિ પાંચે દમીજે ॥ ૬૯ ॥

વિષય વન ચરતાં ઇદ્રિ જે ઉટકા એ,

નજ વશ નવિ રાખે તેહ દે દુઃખકા એ ॥

અવશ કરણ મૃત્યુ જ્યુ અશુભેદ્રિ પામે,

સ્વવશ સુખ લક્ષ્યાં જ્યુ કર્મ શુભેદ્રિ નામે ॥ ૭૦ ॥

અથ પ્રમાદ વિષે.

સહુ મન સુખ વાંછે દુઃખને કો ન વાંછે,

નહિ ધરમ વિના તે સોખ્ય એ સંપજે છે ॥

ઇહ સુધરમ પામી કાં પ્રમાદે ગમીજે,

અતિ અજાસ તણને ઉઘમે ધર્મ કીજે ॥ ૭૧ ॥

ઇહ દિવસ ગયા જે તેહ પાછા ન આવે,

ધરમ સમય આળે કાં પ્રમાદે ગમાવે ॥

ધરમ નવિ કરે જે આયુ આળે વહાવે,

શશિ નૃપતિપદે ત્યુ સોચના અંત પાવે ॥ ૭૨ ॥

અથ સાધુધર્મ વિષે.

(શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ.)

જે પંથપ્રત મેરુભાર નિવહે નિઃશંગ રંગે રહે,

પંથાચાર ધરે પ્રમાદ ન કરે જે દુઃખરીસા સહે ॥

પાંચે ઇદ્રિ તુરંગમા વશ કરે ચોક્ષાર્થને સંઝહે,

એવો દુષ્કર સાધુધર્મ ધન તે જે જ્યુ અહં ત્યુ વહે ॥ ૭૩ ॥

(માલિનીવૃત્તમ.)

મયણ રસ વિમોહી કામિની સંગ છોડી,

તજિય કનક કોડી સુક્રિતશું પ્રીતિ જોડી ॥

લવ લવ લવ વામી શુદ્ધ ચારિત્ર પામી,
 ઇંદુજગશિવ ગામી તે નમો જાંબુસ્વામી ॥ ૭૪ ॥

અથ શ્રાવકધર્મ વિષે.

(સાર્દૂલવિદોષિત્ત.)

જે સમ્યક્ત લહી સદા વ્રત ધરે સર્વજ્ઞ સેવા કરે,
 સંધ્યાવસ્ત્રક આદરે શુદ્ધ ભજે દાનાદિ ધર્માચરે ॥

નિત્યે સદશુદ્ધ સેવના વિધિ ધરે એવો જિનાધીશ્વરે,
 ભાંખ્યો શ્રાવકધર્મ દોય દશધાજે આદરે તે તરે ॥ ૭૫ ॥

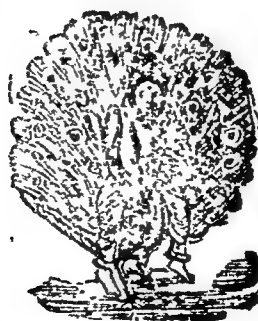
(માલિનીવ્રત્ત.)

નિશિ દિન જિનકેરી જે કરે શુદ્ધ સેવા,
 આશુવ્રત ધરિ જે તે કામ પ્પાનંદ દેવા ॥

ચરમ જિનવરિંદે જે સુધર્મે સુવાશ્યા,
 સમકિત સતવ્રંતા શ્રાવકા તે પ્રસંસ્યા ॥ ૭૬ ॥

ઈમ અરથ રસાળા જે રચી સૂક્તમાળા,
 ધરમ નૃપતિ બાળા માલિની છંદ શાળા ॥

ધરમ મતિ ધરંતાં એ ઇહાં પુણ્ય વાધ્યો,
 પ્રથમ ધરમકેરો સાર એ વર્ગ સાધ્યો ॥ ૭૭ ॥

અથ શ્રી દ્વિતીય અર્થવર્ગ પ્રારંભઃ

(ઉપદ્રવજન્યુત્તમ.)

અધાર્થવર્ગે હિત ચિંતન શ્રી—
મિતં પચાર્થ સ્વમહીય સેવા ।

ખળાદિ મેત્રી વ્યસનાદિ ચેવ—
મિહાવધાર્યાઃ કતિચિત્પ્રસંગાઃ

॥ ૧ ॥

અથ અર્થ વિષે.

(માલિનિવૃત્તમ.)

અરથ અરજ જેણે સ્વાયતે વિશ્વ હોવે,

જિણુ વિણુ ગુણુ વિદ્યા રૂપને કોણુ જોવે ॥

અભિનવ સુખ કેરો સાર એ અર્થ જાણી,

સકળ ધર્મ જેથી સાધિયે ચિત્ત આણી ॥ ૨ ॥

અરથ વિણુ કેવન્નો જેહ વેશ્યાયે નાંખયો,

અરથ વિણુ વશિષ્ઠે રામ જાતો ઉવેખ્યો ॥

સુકૃત સુજસકારી અર્થ તે એ ઉપાલો,

કુવણુજ ઉપજતો અર્થ તે દૂર વળે ॥ ૩ ॥

અથ હિતચિંતન વિષે.

પર હિત કરવા જે ચિત્ત ઉગ્રાહ ધારે,

પર કૃત હિત હીયે જે ન કાંઈ વિસારે ॥

પ્રતિ હિતપરથી જે તે ન વ'છે કદાઈ,

પુરૂષ રમણ સોઈ વંદિયે સો સદાઈ ॥ ૪ ॥

નિજ દુઃખ ન ગણે જે પારકું દુઃખ વારે ॥

તિહતણી જલિહારી જાણ્યે કોકિ વારે ॥

જિમ વિપત્તર જેણે ઠંક પીઠા સહીને,

વિપત્તર જિન વીરે જૂજળ્યો તે વહીને ॥ ૫ ॥

અથ લક્ષ્મી વિષે.

હરિ સુત રતિ રંગે જે રમે રાત સારી,
 શિવ તનય કુમારો બ્રહ્મપુત્રી કુમારી ॥
 હિત કરિ દુગલીલા જેહને લચ્છી જોવે,
 સકળ સુખ લહે સો સોઈ વિખ્યાત હોવે ॥ ૬ ॥
 લખમિ બળિ યશોદાનંદને વિશ્વ મોહે,
 લખમિ વિષ્ણુ વિરૂપી શંભુ ભિક્ષુ ન સોહે ॥
 લખમિ લહિય રાંકે જે શિલાદિત્ય ભંજ્યો,
 લખમિ લહિય શાકે વિક્રમે વિશ્વ રંજ્યો ॥ ૭ ॥

અથ કૃપણ વિષે.

કણુ કણુ જિમ સંચે કીટિકા ધાન્ય કેરો,
 મધુકરિ મધુ સંચે લોગવે કો અનેરો ॥
 તિમ ધન કૃપિ કેરો નોપકારે દિવાયે,
 ઇમહિ વિલય જાએ અન્યથા અન્ય ખાયે ॥ ૮ ॥
 કૃપણપણું ધરંતા જે નવે નંદરાયા,
 કનકગિરિ કરાયા તે તિહાં અર્થ નાયા ॥
 ઇમ મમત કરંતાં દુઃખ વાસે વસીજે,
 કૃપણપણું તણને મેઘ જ્યૂં દાન દીજે ॥ ૯ ॥

: અથ યાચના વિષે.

નિરમળ શુભ રાજી ત્યાં લગે લોક રાજી,
 તખ લગ કહે જી જી ત્યાં લગે પ્રીતિ જાજી ॥
 સુજન જન સનેહી ત્યાં લગે મિત્ર તેહી,
 સુખચક્રિ ન કહીજે જ્યાં લગે દેહિ દેહી. ॥ ૧૦ ॥
 જઈ વડપણ વંછે માગજે તો ન કાંઈ,
 લહુ પણુ જિણુ હોવે કેમ કીજે તિ કાંઈ ॥
 જિમ લઘુ થઈ શોભે વીરથી દાન લીધું,
 હરિ બળિનૃપ આગે વામના રૂપ કીધું ॥ ૧૧ ॥

અથ નિર્ધન વિષે.

ધન વિષુ નિજ બંધુ તેહને દૂર છંડે,
 ધન વિષુ ગૃહભાર્યા ભર્તૃ સેવા ન મંડે
 નિરજળ સર જેવો દેહ નિર્ભય જેવો,
 નિરધન તૃણ જેવો લોકમાં તે ગણેવો ॥ ૧૨ ॥
 સરવર જિમ સોહે નીર પૂરે લારાયો,
 ધન કરિ નર સોહે તેમ નીતે ઉપાયો ॥
 ધન કરિય સુહૃતો માથ જે બણુ હૂતો,
 ધન વિષુ પગ સૂઝી તેહ દીઠા મરતો ॥ ૧૩ ॥

અથ રાજસેવા વિષે.

સુજનશું હિત કીજે દુર્જના શીળ દીલે,
 જગ જન વશ કીજે ચિત્ત વાંછા વરીલે ॥
 નિજ ગુણ પ્રગટીજે વિશ્વનાં કાર્ય કીજે,
 પ્રભુ સમ વિચરીજે ભો પ્રભુ સેવ કીજે ॥ ૧૪ ॥
 ભગતિ કરિ વડાની સેવ કીજે જિ કાંઈ,
 અધિક ક્ષણ ન આપે કર્મથી તે તિ કાંઈ ॥
 જળધિ તરિય લંકા સીન સંદેશ લાવે,
 હનુમત કરમે તે સમ કચ્છોટ પાવે ॥ ૧૫ ॥

અથ સ્વલતા વિષે.

રક્ત વિરક્ત બને જમું અંબ નિંબ પ્રસંગે,
 ખગ મિતલુ દુવે ત્યું અંતરંગ પ્રસંગે ॥
 સુષુ સુષુ સમનેહી જાણિ લે રીતિ જેહી,
 ખજ જન નિસનેહી તેહયું પ્રીતિ કેહી ॥ ૧૬ ॥
 મગર જળ વસતો તે કપીસય દીઠો,
 મધુર ક્ષણ અપાવી તે કરતો મિત્ર મીઠો ॥
 કપિ કલિજ ભવેવા મત્સ્ય એલિ ખળાઇ,
 જળમહિ અપિ પુલિ છાંડિરે તે ભલ ॥ ૧૭ ॥

અથ આર્થશાસ વિષે.

(ઉપનિષદ્ગતમ.)

વિશ્વાસી સાથે ન છળે રમીને,
 ન વૈરિ વિશ્વાસ કદાપી કીને ॥
 જો ચિત્ત એ ધીર ગુણ ધરીને,
 તો લચ્છિ લીલા જગમાં વરીને ॥ ૧૮ ॥

(ઇંદ્રવજ્રુત્તમ.)

આણ્ણાયકે જથૂં નિજ કાજ સારથો,
 જે રાજભાગી નૃપ તેહુ મારથો ॥
 - જો ધૂઅડે કાક વિશ્વાસ કીધો,
 તો વાયસે ધૂકને દાહુ દીધો ॥ ૧૯ ॥

અથ મૈત્રી વિષે.

(માલિનીવૃત્તમ.)

કરિ કનક સરીસી સાધુ મૈત્રી સદાઈ.
 મસિ કસિ તપ વેધે જાસ વાણી સવાઈ ॥
 અહુવ કરહિ મૈત્રી ચંદ્રમા સિંધુ જેહી,
 મટ ઘટ વધ વાધે સારિખા એ સનેહી ॥ ૨૦ ॥
 ઇહ સહજ સનેહે જે વધે મિત્રતાઈ,
 રૂપિયરિ ન ચળે તે કંજ જથૂં ખંધુતાઈ ॥
 હરિ હળધર મૈત્રી કૃષ્ણને જે છમાસે,
 હળધર નિજ ખંધે લે ફિરચો જીવ આશે ॥ ૨૧ ॥

અથ વ્યસન વિષે.

નલિન મલિન શોભા સાંજથી જેમ થાયે,
 ઇહ કુવિસનથી ત્યૂં સંપદા કીર્તિ જાયે ॥
 કુવિસન તણિ હેતે સર્વથા દૂર કીને,
 જનમ સદ્ગુણ કીને મુક્તિ કાંતા વરીને ॥ ૨૨ ॥

અય ચૂત વિષે.

(દ્રુતવિક્ષંબિતારત્તમં)

સુચરૂ દેવ જિહ્વાં નવિ લેખવે,
ધન વિષ્ણુ સદુએ જિહ્વુ ખેલવે ॥
ભવ ભવે ભમવું જિહ્વુ ઊપટે,
કહોને કોણ રમે તિહ્વુ જૂવટે.

॥ ૨૩ ॥

અય માંસમક્ષણ વિષે.

(ઉપખતિરત્તમં)

જે માંસહુખ્યા નર તે ન હોહે,
તે રાક્ષસા માનુષ રૂપ સોહે ॥

અય ચોરી વિષે.

જે લોકમાં નર્ક નિવાસ ઝોરી,
નિવાસિવે તે ધર દ્રવ્ય ઝોરી.

॥ ૨૪ ॥

અય મદ્ય વિષે.

(ભુજંગમ્પ્રયાતરત્તમં)

સુરાપાનથી ચિત સંઘાંત ધાયે,
ધટે લાજ ગંભીરતા શીળ ભાયે ॥
જિહ્વાં જ્ઞાન વિજ્ઞાન મૂઝે ન તૂઝે,
ધનું મદ્ય બલ્લી ન પીજે ન દીજે.

॥ ૨૫ ॥

અય વેશ્યા વિષે.

કહો કોણ વેશ્યાતણો ખંગ સેવે,
જિહ્વે અર્ધની લાજની હાણિ હોવે ॥
જિહ્વે કોશ સિંહશુદાયે નિવાસી,
છળ્યો સાધુ નેપાળ ઝ્યો કંબળાગ્રી

॥ ૨૬ ॥

અય સ્વેટક વિષે.

(રપોદ્ગતારત્તમં)

મૃગયાને તજ છવવાત જે,
સમળા છવદયા સદા બજે ॥

મૃગયાથી દુઃખ જે લક્ષ્યાં નવાં,
હરિ રામાદિ નરેન્દ્રે જેહવાં

॥ ૨૭ ॥

અથ પરસ્ત્રી વિષે.

(ચોપાઈ છંદ)

સ્વર્ગ સૌખ્ય લાણિ જે મન આશા,
છ'ડે તો અપર નારિ વિલાસા ॥

જેણે એણુ નિજ જન્મ દુઃખ એ,
સર્વથા ન પરલોક સૂખ એ

॥ ૨૮ ॥

પૂર્વોક્ત વિષયોનાં ઉદાહરણો.

(શાર્દૂલવિકીરિતવૃત્ત.)

નૂવા જેલણુ પાંડવા વન લમ્યા મધે બળી દ્વારિકા,
માંસેત્રેણિક નારકી દુઃખ લહ્યાં બાંધ્યાનકે ચોરિકા

આખેટે દશરથ પુત્ર વિરહી કેવનો વેશ્યા ધરે,
લંકાસ્વામિપરુત્રિયારસ રમે જેએ તજે તે તરે.

૨૬

અથ કીર્તિ વિષે.

(માલિનીવૃત્ત.)

દિશિ દિશિ પસરંતી ચંદ્રમા જ્યોતિ જેસી,
અવણુ સુણત લાગે બાણુ મીઠી સુધાસી ॥

નિશિ દિન જન ગાયે રામ રાજિંદ જેવી,

છંણુ કળિ બહુ પુણ્યે પામિયે કીર્તિ એવી ॥ ૩૦ ॥

અથ પ્રધાન વિષે.

સકળ વ્યસન વારે સ્વામિશું લક્ષિત ધારે,
સ્વ પર હિત વધારે રાજ્યનાં કાજ સારે ॥

અનય નય વિચારે ક્ષુદ્રતા દૂર વારે,

અણિ સુત નિમ ધારે રાજ્ય લક્ષ્મી વધારે ॥ ૩૧ ॥

અથ કલા વિષે.

ચતુર કર કળાનો સંગ્રહો સૌખ્યકારી,

છંણુ શુણુ જિણુ લાધી દ્રોણુ સંપત્તિ સારી ॥

ત્રિપુર વિજય કર્યા જે કળાને પ્રસંગે,
હિમઠર મન રંગે લે ધર્યો ઉત્તમાંગે ॥ ૩૨ ॥

અથ મૂર્ચ્વતા વિષે.

વચન રસ ન લેદે મૂર્ખ વાર્તા ન વેદે,
તિમ કુવચન જેદે તેહને શીખ જે દે ॥
નૃપ શિર રજ નાંખી જેણ મૂર્ખે વહીને,
હિત કહત હણી જ્યૂં વાનરે સુઝહીને ॥ ૩૪ ॥

અથ લજ્જા વિષે.

નિજ વચન નિવાહે લાજગ્યું રાજ વાળે,
મત નય કુળ રીતે માત જ્યૂં લાજ પાળે ॥
સકળ શબ્દ સુહાવે લાજથી ભાવદેવે,
મત નિયમ લહો જે ભાઈ લાજન પ્રભાવે ॥ ૩૪ ॥

(શાલિનીવૃત્ત.)

એવા જે જે રૂચડા ભાવ રાજે,
એણે વિધે અર્પથી તેહ છાજે ॥
એણું નાણે સાર એ આજ્ય દેરો,
તે ધીરો જે અર્થ અર્જે ભલેરો ॥ ૩૫ ॥

॥ इति श्री सूक्तमुक्तावल्यां द्वितीय-अर्थवर्गः
समाप्तः ॥ २ ॥

અથ શ્રી તૃતીય કામવર્ગ પ્રારંભઃ

(ઉપજીતિવૃત્તઃ)

ગ્રાહ્યાઃ ક્રિયંત કિલ કામવર્ગે;
કામો નૃનાયો શુષ્ઠ દોષ ભાજઃ ॥
સદ્વક્ષણૈર્યોગ વિયોગ ચુકૃતૈઃ,
સ માતૃ પિતૃ પ્રમુખાઃ પ્રસંગાઃ

॥ ૧ ॥

અથ કામ વિષે.

કંદર્પ પંચાનન તેજ આગે,
કુરંગ જેવા જગ જીવ લાગે ॥
સી શસ્ત્ર લેઈ જગ જે વદીતા,
તે એણુ દેવા જનવૃંદ જીતા

॥ ૨ ॥

(માલિનીવૃત્તઃ)

મનમથ જગમાંહે દુર્જયી જે અધાપી,
ત્રિભુવન સુરરાજી જાસ શસ્ત્રે સતાપી ॥
વિધિજલજ ઉપાસે વાર્ધિજા વિષ્ણુ સેવે,
હર હિમ ગિરિજા તે જેહુ અધાંગ દેવે

॥ ૩ ॥

(શાર્દૂલવિકીરિતવૃત્તઃ)

લિહ્વીભાવછળ્યો મહેશ ઉમયા જે કામરાગે કરી,
યુત્રી દેખી ચળ્યો ચતુર્મુખ હરી આહરિકા આદરી ॥
ઇંદ્રે ગૌતમની ત્રિયા વિલસિને સંલોગ તેઓળવ્યા,
કામે એમ મહંત દેવ જગ જે તેઓળવ્યા રોળવ્યા ॥ ૪ ॥

(માલિનીવૃત્તમઃ)

નળ નૃપ દમયંતી દેખિ ચારિત્ર ચાળે,
અરહન રહનેમી તે તપસ્યા વિટાળે;
ચરમ જિન મુની તે ચિદ્વજ્રા રૂપ મોહે,
મયણુ સર વ્યથાના એહ ઉન્માદ સોહે.

॥ ૫ ॥

અથ ગુણદોષોદ્ધાવનં વિશે.

(રથોદ્ધતાવ્રત્તમ.)

ઉત્તમા પશુ નરા ન સંભવે,
મધ્યમા તિમ્બ ન યોપિતા હુવે ॥
એહ ઉત્તમિક મધ્યમો પણો,
એહુ માંહિ શુણુ દોષનો ગિણો.

॥ ૬ ॥

અથ પુરુષગુણા યયા.

(શાર્દૂલવિક્રિંડિતવ્રત્તમ.)

જે નિત્યે શુણુરંદ લે પરતણા દોષો ન જે હાખવે,
જે વિશે ઉપકારિને ઉપકરે વાળી સુધા જે લવે ॥
પૂરા પૂનમ થંદ જેમ શુણુ જે ધીર મેરૂસમા,
ઘોડા જે ગંભીર સાયર જિશા તે માનવા ઉત્તમા ॥ ૭ ॥

(અનુષ્ટુબ્રવ્રત્તમ.)

રૂપ સૌભાગ્ય સંપન્નાઃ સત્વાદિ શુણુ ચોક્ષનાઃ ॥
તે લોકે વિરલા ધીરાઃ, શ્રીરામ સદૃશા નરાઃ ॥ ૮ ॥

અથ પુરુષદોષા યયા.

(શાર્દૂલવિક્રિંડિતવ્રત્તમ.)

લંકાસ્વામિ હરંતિ રામ તજિ તે સિતાતણી એ ધકી,
શ્રી વેચી હરિચંદ પાંડવનૃપે કૃષ્ણે ન રાખી સકી,
રાત્રે છંડી નિજ ત્રિયા નળનૃપે એ દોષ મ્હોટાલણી,
જોવો ઉત્તમમાંહિ દોષગણના કાં વાત ખીખ તણી ॥ ૯ ॥

અથ સ્ત્રીગુણા યયા.

(ઉપગતિવ્રત્તમ.)

સુશીખ આલે પ્રિય ચિત્ત આલે,
જે શીખ યાજે ગૃહ ચિંત ટાજે ॥
હાનાદિ જેતો ગૃહધર્મ દોષ,
તે મ્હિ નિત્યે ધર લલિછ સોષ

॥ ૧૦ ॥

અથ સ્ત્રીદોષા યથા.

ભર્તા હુણ્યો જે પતિમારિકાએ,
નાંખ્યો નદીમાં સુકુમાળિકાએ ॥

સુદર્શન ત્રેષ્ટિ સુશીળ રાખ્યો,
તે આજ દેઘ અલયાએ દાખ્યો

॥ ૧૧ ॥

(વસંતતિલકાવૃત્ત.)

માયા પ્રદેશિ સુરકંત વિપાવળીએ,
રાજા યશોધર હુણ્યો નયનાવળીએ ॥

હુઁળી કર્યો સ્વસુર પાંડિતાએ,
દોષી ત્રિયા ઇમ લાણી ઇણુ દોષતાએ

॥ ૧૨ ॥

અથ સુલક્ષણી સ્ત્રી વિષે.

(શાર્દૂલવિકીરિતવૃત્ત.)

રૂડી રૂપવતી સુશીળ સુગુણી લાવણ્ય લીલા બુધી,
લલનળુ પ્રિયવાદિની પ્રિયતણે ચિત્તે સદા જેવસે;
લીલા યૌવન ઉદ્ભસે ઉરવસી જાણે નૃલોકે વસી,
એવી પુણ્યતણે પસાયલહીએ રામારમાસારસી

૧૩

(ઉપજાતિવૃત્તમ્.)

સીતા સુલદ્રા નળરાય રાણી,
જે દ્રૌપદી શીળવતી વખાણી ॥

જે એહવી શીળ ગુણે સમાણી,
સુલક્ષણા તે જગમાંહી જાણી

॥ ૧૪ ॥

અથ સંગોગ વિષે.

(માલિનીવૃત્તમ્.)

પ્રિય સખી પ્રિય યોગે ઉદ્ભસે નેત્ર રંગે,
હસિત સુખ શશી જ્યૂં સર્વ રોમાંચ અંગે ॥

હુચ ઇક સુજ વેરી નમ્રતા જે ન દાખે,
પ્રિય મિલણુ સમે જે અંતરે તેહ રાખે.

અથ વિયોગ વિષે.

દિન વરસ સમાણે રેણી કદપાંત બાણે,
 હિમ રજ કદલી જે તેહ આળા પ્રમાણે ॥
 શિશિર સિકર સો જે સૂરસો સોઈ લાગે,
 પ્રિય વિરહ પ્રિયાને દુઃખ શું શું ન લાગે ॥ ૧૬ ॥

અથ માતા વિષે.

(ઇંદ્રવજ્રપૂત.)

જે માતનો બોલ કહા ન લોષે,
 તે વિશ્વમાં સૂરજ જેમ ઝોષે ॥
 ત્યાં ધર્મચર્યા બહુધા પરીખી,
 ત્યાં માત પૂજા સહુમાં સરીખી ॥ ૧૭ ॥
 જે માત મોઢે જિન એમ કીધો,
 ગર્ભે વસંતાં તત નેમ લીધો ॥
 જે માત ભદ્રા વયણે પ્રભુદો,
 શીલા તપંતે અરહન સિદ્ધો ॥ ૧૮ ॥

અથ પિતા વિષે.

જે જાળભાવે મુતને રમાડે,
 બિંધા ભણાવે સરસું જમાડે ॥
 તે તાતનો પ્રત્યુપકાર એહી,
 જે તેહની ભકિત દિયે વહેહી ॥ ૧૯ ॥

(માલિનીપૂત.)

ભગવંત સગર રાયા જે હરીભદ્ર ચંદ્ર,
 તિમ દશરથ રાયા જે પ્રચના મુનિંદ્રા ॥
 મનક જનક જે તે પુત્રને મોહ ભાર્યો,
 રામકૃત દ્વિત કરીને તેહનાં કાજ સાર્યો ॥ ૨૦ ॥

અથ પુત્ર વિષે.

(સ્વાગતાવૃત્તં.)

માત તાત પદપંકજ સેવા,
જે કરે તસ સુપુત્ર કહેવા ॥

જેહ કીર્તી કુળ લાજ વધારે,
સૂર્ય જેમ જગતે જસ ધારે

॥ ૨૧ ॥

(શાલિનવૃત્તં.)

ગંગા પુત્ર વિશ્વમાં કીર્તી રોપી,
આસા જિણે તાતકેરી ન લોપી ॥

તે ધન્ય જે અંજના પુત્ર લેવા,
જેણે કીધી જનકી નાથ સેવા

॥ ૨૨ ॥

(તોટકવૃત્તં.)

ઈમ કામ વિલાસ ઉલાસત એ,
રસ રીતિ રૂચે અનુભવત-એ ॥

જિમ અંદન અંગ વિલેપત એ,
હિયે હોય સદા સુખ સંપતિ એ

॥ ૨૩ ॥

इति श्री सूक्तमुक्तावल्यां तृतीय वेगमवर्गः

समाप्तः ॥ ३ ॥

અથ શ્રી ચતુર્થ મોક્ષવર્ગ પ્રારંભઃ

(ઉપજાતિવૃત્તં.)

આહ્યા ક્રિય'તોપ્યથ મોક્ષવર્ગે,
કર્મ ક્ષમા સંયમ ભાવનાઘાઃ ॥
વિવેક નિર્વેદ નિજ પ્રભોધા,
ઇત્યેવમેતે પ્રવર પ્રસંગાઃ

॥ ૧ ॥

અથ મોક્ષાર્થ વિષે.

(માલિનીવૃત્તં.)

ઈહ ભવ સુખ હેતે દે પ્રવર્તે ભલેશે,
પરભવ સુખ હેતે જે પ્રવર્તે અનેશે ॥

અવર અરથ છંડી મુકિત પંથા આરાધે,
પરમ પુરૂષ સોઇ જેહ મોક્ષાર્થ સાધે

॥ ૨ ॥

તનિય ભરતકેરી જેણુ પદ્મખંડ ભૂમી,
શિવપંથ નિષ્ણુ સાધ્યો મોક્ષમે શાંતિ સ્વામી ॥

ગજમુનિ સુમતિહા જેમ પ્રત્યેકજુહા,
અવર અરથ છંડી ધન્ય તે મોક્ષજુહા

॥ ૩ ॥

અથ કર્મ વિષે.

કરમ નૃપતિ કોપે દુઃખ આપે ધણેરાં,
નરપ તિરિય કેસ જન્મ જન્મે અનેરા ॥

સુખ પરિણુતિ હોવે જીવને કર્મ તેવે,
સુર નરપતિ કેરી સંપદા સોઈ દેવે

॥ ૪ ॥

કરમ શશિ કલંકી કર્મ બિહુ પિનાકી,
કરમ બાજિનરેંદ્રે પ્રાર્થના વિધુરાકી ॥

કરમ વશ વિધાતા ઇંદ્ર સૂર્યાદિ હોઇ,
સખાળ કરમ સોઈ કર્મ જેવો ન કોઇ

॥ ૫ ॥

અથ સમા વિષે.

દુરિત ભર નિવારે જે ક્ષમા કર્મ વારે,

સકળ તપ સધારે પુણ્ય લક્ષ્મી વધારે ॥

શ્રુત સકળ આરાધે જે ક્ષમા મોક્ષ સાધે,
જિજ્ઞુ નિજ ગુણ વાધે તે ક્ષમા કાં ન સાધે ॥ ૬ ॥

સુગતિ લહિ ક્ષમાયે અંધસૂરીશ શીશા,
સુગતિ દૃઢપ્રહારી કૂરગડ્ડુ મુનીશા ॥

ગજમુનિય ક્ષમાએ મુક્તિપંથા આરાધે,
તિમ સુગતિ ક્ષમાયે સાધુ મેતાર્ય સાધે ॥ ૭ ॥

અથ સંયમ વિષે.

(સ્વાગતાવૃત્તમ્.)

પૂર્વ કર્મ સંયમ વારે,
જન્મ વારિનિધિ પાર ઉતારે ॥

તેહ સંયમ ન કેમ ધરીજે,
જેણુ મુક્તિ રમણી વશ કીજે ॥ ૮ ॥

તુંગ શૈલ બળદેવ સુહાયો,
જેણુ સિંહ મૃગ બોધ બનાયો ॥

તેમ સંયમ લહીય આરાધ્યો,
જેણુ પંચમ સુરાલય પાયો ॥ ૯ ॥

અથ દ્વાદશજાવના વિષે.

તત્ર પ્રથમ અનિત્યભાવના.

(માલીની વૃત્ત.)

ધણુ કણુ તનું જીવી વીજ આત્કાર જેવી,
સુજન તરૂણ મૈત્રી સ્વપ્ન જેવી ગણેવી ॥

અહં મમ મમતાયે મૂઢતા કાંઈ માયે,
અથિર અરથ બાણી એણુશૂં કોણુ રાયે ॥ ૧૦ ॥

ધરણિ તરૂ ગિરીદા દેખિય ભાવ જેઇ,
સુર ધનુષ પરે તે ભંગુરા ભાવ તેઇ ॥

ઇમ હૃદય ભ્રમાસી કારમી દેહ છાયા,
તનિય ભરતશયા ચિત્ત યોગે લગાયા ॥ ૧૧ ॥

ત્રીજી અક્ષરભાવના.

પરમ પુરુષ જેવા સંહાર્યા જે કૃતાંતે,
 અવર શરણ કેલું લીજિયે તેહ અંતે ॥
 પ્રિય સુહૃદ કુંડુંબા પાસે બેઠા જિ કોઇ,
 મરણ સમય રાખે જીવને તે ન કોઇ ॥ ૧૨ ॥
 સુર ગણ નર કોડી જે કરે ભાસ સેવા,
 મરણ ભય ન છૂટયા તે સુરેંદ્રાદિ દેવા ॥
 જગત જન હરતો એમ જાણી અનાધી,
 વત ગ્રહિય વિછુટયો જેહ સંસારમાંથી ॥ ૧૩ ॥

ત્રીજી સંસારભાવના.

(શાદૂલવિકીડિતવૃત્તમ્.)

તિયેઆદ નિગોઠ નારકિં તણી જે યોનિયોની રહ્યાં,
 જીવે દુઃખ અનેક દુર્ગતિ તણાં કર્મ પ્રભાવે લહ્યાં ॥
 યાસંયોગ વિયોગ રોગ બહુધા યા જન્મ જન્મે દુઃખી,
 તે સંસાર અસાર જાણિ ધહવો જે એ તજે સો સુખી ॥

(ઉદ્વેગવૃત્તમ્.)

જે હીન તે ઉત્તમ જાતિ જાએ,
 જે ઉચ્ચ તે મધ્યમ જાતિ યાએ ॥
 બધું મોક્ષ મેતાર્ય મુનિંદ્ર જાએ,
 તું મંશુસૂરી પુર યક્ષ યાએ ॥ ૧૪ ॥

ચોથી એકત્વભાવના.

પુણ્યે એકલો જીવ સ્વર્ગ જાએ,
 પાપે એકલો જીવ નર્ક જાએ ॥
 એ જીવ જા આવ કરે એકલો;
 એ જાણિને તે મમતા મહેલો ॥ ૧૫ ॥

(ઉપજાતિવૃત્તમ્.)

એ એકલો જીવ કુંડુંબ યોગે,
 સુખી દુઃખી તે તસ વિપ્રયોગે ॥

સ્રી હાથ દેખી વંલયો એકેલો,
નમી પ્રબોધ્યો તિણથી વહેલો

॥ ૧૭ ॥

પાંચમી અન્યત્વભાવના.

જો આપણો દેહજ એ ન હોઈ ॥

તો અન્ય કે આપણુ મિત્ર કોઈ ॥

જે સર્વ તે અન્ય ઇહાં લાણી જે,
કેહો તિહાં હર્ષ વિષાદ કીજે

॥ ૧૮ ॥

દેહાદિ જે જીવશ્રદી અનેરાં,
શ્યાં દુઃખ કીજે તસ નાશ કેરાં ॥

તે જાણિને વાઘણિને પ્રબોધી,
સુકોશણે સ્વાંગન સાર કીધી

॥ ૧૯ ॥

છઠ્ઠી અણુચિભાવના.

કાયા મહા એહ અશૂચિતાઈ,
જિહાં નવ દ્વાર વહે સદાઈ ॥

કસ્તૂરિ કર્પૂર સુદ્રવ્ય સોઈ,
તે કાય સંયોગ મલીન હોઈ

॥ ૨૦ ॥

અશૂચિ દેહી નર નારિ કેરી,
મ રાયજે એ મળમૂત્ર શેરી ॥

એ કારમી દેહ અસાર દેખો,
અતુર્ય ચક્રિય પણ તે ઉવેખો

॥ ૨૧ ॥

સાતમી આશ્રવભાવના.

(માલિની વૃત્તમ.)

ઇહ અવિરતિ મિથ્યા યોગ પાપાદિ સાધે,
ઇહ ઉણુ લવ જીવા આશ્રવે કર્મ બાંધે ॥

કરમ જનક જે તે આશ્રવા જે ન રૂંધે,
સમર સમય આત્મા સંવરીસો પ્રબુદ્ધે

॥ ૨૨ ॥

(ઇંદ્રવજ્રવૃત્તમ.)

જે કુંડરીકે વ્રત છાંડિ દીધું,

ભાઈતણું તે વળિ રાત્ર્ય લીધું ॥

તે દુઃખ પામે નરદે ઘણેરાં,

તે હેતુ એ આશ્રય દોવ ફેરાં

॥ ૨૩ ॥

આઠમી સંવરભાવના.

જે સર્વથા આશ્રવને નિરોધે,

તે સંવરી સંવર ભાવ સાધે ॥

તે ભાવ વંદો શુરુ વદ્ધસ્વામી,

જેણે ત્રિયા કંચન કોડિ વામી

॥ ૨૪ ॥

નવમી નિર્જરાભાવના.

(માલિનીરત્ન.)

હુય દશ તપ બેઢે કર્મ એ નિર્જરાએ,

ઉત્પત્તિ ધિતિ નાસે લોક ભાવા ભસએ ॥

હુરલભ જગ બોધી હુલભા ધર્મબુદ્ધિ,

ભવ હરણિ વિભાવે ભાવના એહ. શુદ્ધિ

॥ ૨૫ ॥

(ઉપજાતિરત્ન.)

બે નિર્જરા કામ સકામ તેહી,

અકામ જે તે મરુદેવિ જેહી ॥

તે જ્ઞાનથી કર્મહઃ નિર્જરીજે.

દૃઢમહારી પરિ તો તરીજે

॥ ૨૬ ॥

દશમી લોકસ્વરૂપ ભાવના.

(માલિનીરત્ન.)

નિમ શુરુષ વિલોચે એ અધોલોક તેવે

તિરિય પણુ વિરાજે થાળયો વૃત્ત જેવો,

ઉરમ મુરજ જેવો લોકનાળે પ્રકાસ્યો,

તિમજ ભવનભાનૂ દેવળી જ્ઞાન ભાપ્યો

॥ ૨૭ ॥

અગીચારમી બોધિદુર્લભભાવના.

(સ્વામતાવત્તં.)

બોધિબીજ લહી જેહ આરાધે,
તે ઇલાસુત પરે શિવ સાધે ॥

ચારમી ધર્મભાવના.

ધર્મ ભાવન લહી ભવિ ભાવો,
રાય સંપ્રતિ પરિ સુખ પાવો

॥ ૨૮ ॥

અથ રાગ વિષે.

(ઇંદ્રવજ્રવત્તં.)

રાગે મ રાગે ભવખંધ જાણી,
જે જાણુ તે રાગવશે અનાણી ॥

ગૌરીતણે રાગ મહેશ રાગી,
અધીગ દેવા નિજ ખુદ્ધિ જાગી

॥ ૨૯ ॥

અથ દ્વેષ વિષે.

રે જીવ ! તું દ્વેષ મને મ આણે,
વિદ્વેષ સંસ્કાર નિદાન જાણે ॥

સાસ્ત્ર નણુંદે મળિ કુક કીધું,
જીવું સુલદ્રા શિર આળ દીધું

॥ ૩૦ ॥

અથ સંતોષ વિષે.

(વસંતતિલકાવત્તમ.)

સંતોષ તૃપ્ત જનને સુખ હોય જેવું,
તે દ્રવ્યલુપ્ધ જનને સુખ નાંહિ તેવું ॥

સંતોષવંત જનને સહુ લોક સેવે,
રાજેંદ્ર રંક સરિખા કરિ જેહ ભેવે

॥ ૩૧ ॥

શ્રી સિદ્ધસેન ગુરુરાય ગંભીર વાણી,
સંતોષતા જિહતણી જગમાંહિ જાણી ॥

ભાવે કરી જિહ લાણી સુખિ વાણિ રંગે
જેસાય વિક્રમ ધરી જિનઆણ અંગે

॥ ૩૨ ॥

અથ વિવેક વિષે.

(ઉપખ્યાતિરૂપમ.)

જે જેહ ચિત્ત સુવિવેક બાસે,
તેા મોહ અંધાર વિકાર નાસે ॥

વિવેક વિરાગ તણે પ્રભાણે,
ભવાદિ જે વસ્તુ સ્વભાવ જાણે

॥ ૩૩ ॥

(ઇંદ્રવજ્રવૃક્ત.)

ખાળાપણે સંયમયોગ ધારી,
વર્ષાઋતે કાચલિ જેણુ તારી ॥

શ્રી વીરકેસે અધ્યુત્ત તેધ,
સુસાન પામ્યે સુવિવેક લેધ

॥ ૩૪ ॥

અથ નિર્વેદ વિષે.

(શાર્દૂલપિઠીડીતવૃક્ત.)

જે બાધુજન કર્મ બંધન જિજ્ઞાસોગા બુજગાગિણે,
જાણ્યો વિવસારિણી વિવથતા સંસારતા તેહણે ॥

જે સંસાર અસાર હેતુ જનને સંસાર બાવે હુવે,
બાવોતેધ વિરાગવંત જનને વૈરાગ્યતા દાખવે. ॥ ૩૫ ॥

અથ આત્મવોષ વિષે.

(વસંતતિલકાવૃક્તમ.)

નિર્વેદ તે પ્રબળ હૃદયે અંદિખાણે,
જે ઇડવા મન ધરે બુધ તેહ જાણે ॥

નિર્વેદથી તજિય રાજ વિવેક લીધો,
ચોગિંદ્ર ભર્તૃહરિ સંયમયોગ લીધો

॥ ૩૬ ॥

એ મોહનિંદ તજિ દેવળ બોધ હેતે,
તે ધ્યાન શુદ્ધ રૂદિ બાવનિ એક ચિત્ત ॥

નયૂં નિઃપ્રપંચનિજ ન્યોતિ સ્વરૂપ પાવે,
નિર્બોધ જે અખય મોક્ષ સુખાર્થ આવે

॥ ૩૭ ॥

(માલિનીવૃત્તઃ.)

ભવિ વિપતક્ષા જે ચંચળા સોખ્ય બાણી.
 પ્રિયતમ પ્રિય યોગા ભંશુરા ચિત્ત આણી ॥
 કરમ દળ અપેઈ કેવળજ્ઞાન લેઈ,
 ધન ધન નર તેજ મોક્ષ સાધે જિ કેઈ ॥ ૩૮ ॥

इति श्री सुक्तमुक्तावल्यां चतुर्थो
 मोक्षवर्गः समाप्तः

(ઉપજાતિવૃત્તમ્.)

इत्येवमुक्ता किल सूक्तमाला,
 विश्रूषिता वर्ग चतुष्टयेन ॥
 तनोतु शोभामाधिकां जनानां,
 कंठस्थिता मौक्तिकमालिकेव ॥ १ ॥

(શાર્દૂલવિક્રીડિતવૃત્તમ્.)

आसीत्सद्गुणसिंधुपार्ष्णशशीश्रीमत्तपागच्छपः ।
 सूरिःश्रीविजयप्रभाभिधगुरुर्वुध्या जित स्वर्गुरुः ॥
 तत्पट्टोदयभूधरो विजयते भास्वानि वोद्यत्प्रभः,
 सूरिश्रीविजयादिरत्नसुगुरुर्विद्वज्जनानंदभूः ॥२॥

(આર્યાવૃત્તમ્.)

विख्यातास्तद्राज्ये,
 प्राज्ञाःश्रीशान्तिविमलनामानः ॥
 तत्सोदरा बभूवुः,
 प्राज्ञाः श्रीकनकविमलाढ्याः ॥ ३ ॥

तेषामुभौ विनेयौ,
 विद्वान् कल्याणविमल इत्याहः ॥
 तत्सोदरो द्वितीयः,
 केसरविमलाभिधोऽवरजः ॥ ४ ॥
 तेन चतुर्भिर्वर्गैः,
 राचिता भाषानिवद्धरुचिरैः ॥
 सूक्तानामिह माला,
 मनोविनोदाय बालानां ॥ ५ ॥
 वेदेंद्रियार्पि चन्द्र, संवत् १७९४-
 प्रमिते श्री विक्रमाहतेवर्षे ॥ -
 अग्रंथि सूक्तमाला,
 केसरविमलेन विधुयेन ॥ ६ ॥
 इति श्री सुक्तमुक्तावली मूलपाठः
 समाप्तः

અથ શ્રી અઢાર પાપ સ્થાનકની સઘાય.

હિંસા પાપ સ્થાનકની સઘાય.

કપૂર હોયે અતિ ઉજલોરે એ દેશી. પાપ સ્થાનક પહિલું કહ્યું રે હિંસા નામ દુરંત, મારે જે જગ છવને રે, તે લહે મરણ અનંતરે ॥ ૧ ॥ પ્રાણી જિન વાણી ધરો ચિત્ત ॥ એ આંકણી ॥ માત પિતાદિ અનંતના રે, પામે વિયોગ તે મંદ, દારિદ્ર દોહડા નવિ ટલેરે મિલે ન વદ્ધલ વૃંદ રે ॥ પ્રાણી ॥ ૨ ॥ હોય વિપાકે દશ ગુણુ રે એક વાર કિયું કર્મ, શત સહસ્ર કોડિ ગમે રે તીવ્ર ભાવના મર્મ રે ॥ પ્રાણી ॥ ૩ ॥ મર કહેતાં પણ દુઃખ હુવે રે, મારે કિમ નવિ હોય, હિંસા ભગિની અતિ ખુરી રે, વૈશ્વાનરની ભેય રે ॥ પ્રાણી ॥ ૪ ॥ તેહને ભેરે જે હુઆ રે, રૈદ્ર ધ્યાન પ્રમત્ત, નરક અતિથિ તે નૃપ હુઆ રે, જિમ સુભૂમ પ્રહ્લદત્તરે ॥ પ્રાણી ॥ ૫ ॥ રાય વિવેક કન્યા ક્ષમા રે, પરણાવે જસ સાય, તેહ થકી દૂરે ટલે રે, હિંસા નામ બલાય રે, ॥ પ્રાણી ॥ ૬ ॥ ઇતિ.

વીજા મૃષાવાદ પાપસ્થાનકની સઘાય.

લાછલ દે માત મદહાર એ દેશી. ખીણું પ પનું સ્થાન, મૃષાવાદ દુધ્યાન, આજ હો છંડો હો ભવિ મંડો ધર્મ શું પ્રીતડી ॥ ૧ ॥ વૈર ખેદ અવિશ્વાસ, એહથી દોષ અભ્યાસ, આજ હો થાયે રે નવિ જાયે વ્યાધિ અપચ્યથી ॥ ૨ ॥ રહિયું કલિક સૂરિ, પરિજન વચન તે બૂરિ, આજ હો સહિયું રે નવિ કહિયું જુઠ સયાદિકે ॥

॥ ૩ ॥ આસન પરત આકાશ, વસુ નૃપ હુઓ સુપ્રકાશ,
 આજ હો જુઠેં રે સુર રૂઠેં ઘાલ્યો રસાતલે ॥ ૪ ॥
 જે સત્ય મત ધરે ચિત્ત, હોય જગમાંહે પવિત્ર, આજ
 હો તિહને રે નવિ ભયમુર વ્યંતર યક્ષથી ॥ ૫ ॥ જે
 નવિ લાખે અત્રીક, જોલે ઠાવું કીક, આજ હો દેકેરે મુનિ-
 વેકે સુયસતે સુખ વરે ॥ ૬ ॥ ઇતિ.

ગ્રીષ્મ અદત્તાદાન પાપ સ્થાનકની સજ્ઞાય.

નીંદરહી વેરણ હુઈ રહી, જો દેશી. ચોરી વ્યસન
 નિવારીયે, પાપ સ્થાનક હો ત્રીનું કહ્યું ચોરકે, ઇહ ભવ
 પર ભવ હુઃખ ધણાં, જોહ વ્યસને હો પામે જગ ચોર કે
 ॥ ચોરી ॥ ૧ ॥ ચોર તે પ્રાપ દરિદ્રિ હુયે, ચોરીથી હો ધન
 ન કંઈ નેટ કે, ચોરનો કોઈ ધણી નહીં, પ્રાપે બૂખ્યું હો
 રહે ચોરનું પેટ કે ॥ ચોરી ॥ ૨ ॥ જિમ જલમાંહી નાં
 ખીઓ, તંલે આવે હો જલને અમઃગોલકે ચોર કઠોર કરમ
 કરી જાય નરકે હો તિમ નિપટ નિટોલકે ॥ ચોરી ॥ ૩ ॥
 નાકું પડ્યું વળી વીસર્યું, રહ્યું રાખ્યું હો ધાપણ કર્યું જોહ
 કે, તુલ તુલ માન ન લીજ્યે અણુ દીપું હો કિહાં કોઈનું
 તેહ કે ॥ ચોરી ॥ ૪ ॥ ફરે અનર્થ સકલ દલે, મિલે
 વાસા હો સઘલે જસ થાય કે, સુર મુખના હુયે ભેટણાં,
 મત ત્રીનું હો આવે જસ હાથકે ॥ ચોરી ॥ ૫ ॥ ત્ય-
 ॥ ચોરપણું દેવતા, હોય નિશ્ચય હો રોહિણીયા જેમકે,
 મતથી જસ મુખ લહે, વગી પ્રાણીહો વહે પુણ્ય શું પ્રેમ કે
 ॥ ચોરી ॥ ૬ ॥ ઇતિ.

ચતુર્થ અબ્રહ્મચર્ય પાપસ્થાનકની સન્નાય.

તમે બહુ મિત્રીરે સાહિણા એ દેશી, પાપ સ્થાનક
 ચોથું વર્જિયે દુર્ગતિ મૂલ અળંભ, જગ સર્વી મુંજ્યો છે
 એહમાં, છાંડે તેહ અચંભ ॥ ૧ ॥ પાપ ॥ ૩૬ ॥ લાગે રે
 એ ધુરે, પરિણામે અતિકર ॥ ફલ કિંપાકની સારિયું,
 વરજે સજ્જન દૂર ॥ પાપ ॥ ૨ ॥ અધર વિદુમ સ્મિ
 ત ફૂલડાં, કુચ ફળ કઠીન વિશાલ ॥ રામા દેખી ન રાચી
 થેં, એ વિષ વેલી રસાલ ॥ પાપ ॥ ૩ ॥ પ્રબલ જવલિત
 અચંપૂતળી, આલિંગન ભલું તંત ॥ નરક દુવાર નિતાંબિ-
 ની, જઘન સેવન એ દુરંત ॥ પાપ ॥ ૪ ॥ દાવાનળ
 ગુણવન તણો કુલમશી ફર્યક એહ ॥ રાજધાની મોહરાયની,
 પાતક કાનન મેહ ॥ પાપ ॥ ૫ ॥ પ્રભુતાયે હરિ સારિ-
 ણો, રૂપે મયણુ અવતાર ॥ સીતાયે રે રાવણુ યથા, છાંડો
 તુમે નરનાર ॥ પાપ ॥ ૬ ॥ દશ શિર રજમાંહે રોલિ-
 યાં, રાવણુ વિવશ અળંભ ॥ રામે ન્યાયે રે આપણો,
 રોપ્યો જગજય થંભ ॥ પાપ ॥ ૭ ॥ પાપ બંધાયે રે
 અતિ ઘણું, સુકૃત સકલ ક્ષય જાય ॥ અ બ્રહ્મચારીનું ચિં-
 તનું, કહિય સફલ નવિ થાય ॥ પાપ ॥ ૮ ॥ મંત્રફલે
 જગજસ વધે, દેવ કરે સાન્નિદ ॥ બ્રહ્મચર્ય ધરે જેનરા, તે
 પામે નવનિદ ॥ પાપ ॥ ૯ ॥ શેઠ સુદર્શન નેટલી, શુળી
 સિંહાસન હોય ॥ ગુણુ ગાયે ગગને રે દેવતા, મહિમા
 શિલનું જોય ॥ પાપ ॥ ૧૦ ॥ સુલ ચારિત્રનું એ ભલું,
 સમકિત વૃદ્ધિ નિદાન ॥ શીલ સલીલ ધરે જિકે, તસ હુ-
 યે સુજસ વખાણુ ॥ પાપ ॥ ૧૧ ॥ ઇતિ.

પાંચમા પરિગ્રહ પાપસ્થાનકની સજ્ઞાય.

સુમતિ સદા દિલમાં ધરે ॥ એ દેશી ॥ પરિગ્રહ
 મમતા પરિહરે, પરિગ્રહ હોયનું મૂલ ॥ સલુણે ॥ પરિગ્રહ
 જેહુ ધરે ઘણે, તમ તપ જપ પ્રતિ મૂલ ॥ સં ॥ ૧ ॥ પનાં
 એ આંકણી ॥ નવિ પલટે મૂલ રાશિથી, માર્ગી કદીય ન
 હોય ॥ ૨ ॥ પરિગ્રહ ગ્રહ ॥ અમિનવો, સદુને દીયે દુઃખ
 સોમ ॥ ૩ ॥ પરિગ્રહ મદ ગરબતણે, લવ માંદિ
 પટે જત ॥ ૪ ॥ યાન પાત્ર લુભ સાયરે, લારાકાંત અત્યંત
 ॥ ૫ ॥ જ્ઞાન ધ્યાન હેય ગય વરે, તપ જપ મુત
 પરત ॥ ૬ ॥ ઊઠે સમ પ્રભુતા લહે, મુનિ પલ પરિગ્રહ
 વંત ॥ ૭ ॥ પરિગ્રહ ગ્રહવથે લિંગયા, લેઈ કુમતિ
 રજ શીશ ॥ ૮ ॥ લુભ વિમ જગ લવતા ફિરે, ઉનમત
 હુપ નિયદીશ ॥ ૯ ॥ તૃપ્તો ન લુવ પરિગ્રહે,
 ઇષ્ણુથી લુભ આગ ॥ ૧૦ ॥ તૃપ્ત્યા દાહતે ઉપશમે,
 જલ સમ જ્ઞાન વૈરાગ ॥ ૧૧ ॥ ૫૦ ॥ ૬ ॥ તૃપ્તો સગર
 મુતે નદી, ગોધનથી કુચિકર્ષ ॥ ૧૨ ॥ તિલક ચેક વલી
 ધાન્યથી, કનકે નંદ સકર્ષ ॥ ૧૩ ॥ ૫૦ ॥ ૭ ॥ અસંતુષ્ટ
 પરિગ્રહ ભયા. સુખીયા ન ઇંદ નરિંદ ॥ ૧૪ ॥ સુખી
 એક અપરિગ્રહી, સાધુ સુજસ સમકંદ ॥ ૧૫ ॥ ૫૦ ॥
 ૮ ॥ ઇતિ.

છઠ્ઠા ક્રોધ પાપસ્થાનકની સજ્ઞાય.

રૂપભનો વંશ રચણાયક એ દેશી. ક્રોધ તે ભોધ નિરોધ
 ક્રોધ તે સંયમ ધાતિરે ॥ ક્રોધ તે નરકનું ખારણું, ક્રોધ
 રેત પક્ષપાતિરે ॥ ૧ ॥ પાપસ્થાનક છડું પરિહરે ॥
 ૧ ॥ પરિ ઉત્તમ ખંતિરે ॥ ક્રોધ ભુવંજની જાગુથી, એક
 ૧ ॥ જપવંતીરે ॥ ૫૦ ॥ એ આંકણી ॥ ૨૦ ॥ પૂરવ ઠા-
 ચરણ ગુણે. બાળ્યે ઉ અતમ બેબરે ॥ ક્રોધ વિવશ

હુતા દોય ઘડી, હારે સવિ કૃણ તેણરે ॥ પા૦ ॥ ૩ ॥
 આજે આશ્રમ આપણો, ભજના અન્યને દાહેરે ॥ કોષ કૃષ્ણ-
 નું સમાન છે, ટાલે પ્રશમ પ્રવાહેરે ॥ પા૦ ॥ ૪ ॥
 આદેશ તર્જના વાતનાં, ધમ બ્રશને લાવેરે ॥ અગ્નિમ
 અગ્નિમ વિરહથી, લાભ તે શુદ્ધ સ્વભાવેરે ॥ પા૦ ॥ ૫ ॥
 ન હોય ને હોય તો ચિર નહી, ચિર રહે તો કૃણ છેહ
 રે ॥ સજ્જન કોષ તે એહવો, એહવો દુરજન નેહારે ॥
 પા૦ ॥ ૬ ॥ કોષી સુખે કટુ બોલણા, કંટકિયા કુટ શા-
 ખિરે ॥ અદિક કલ્યાણ કરી કહ્યા, દોષ તરૂં શત શાખિરે
 ॥ પા૦ ॥ ૭ ॥ દરગઢુ અહ તપ કર્યા, અરિત સુલિસમ
 આણરે ॥ ઉપશમ સાર છે પ્રવચને સુજસ વચન એ
 પ્રમાણરે ॥ પા૦ ॥ ૮ ॥ ઇતિ.

સાનમા માન પાપસ્થાનની સજ્જાવ.

નદી યમુનાદે તીર ઉડે દોય પખિયાં એ દેશી પાપ-
 સ્થાનક કહે સાતમું શ્રી જિનરાજએ, માન માનવને હોય
 દુરિત શિરતાજએ ॥ આઠ શિખર ગિરિરાજતણાં આઠાંવદે,
 નાવે વિમલા લોક તિહાં કિમતમ ટલે ॥ ૧ ॥ પ્રજામ
 તપમદ વડી ગોત્રમદે ભર્યા, આજીવિકા મદવંત ન મુકિ
 અંગીકર્યા ॥ ક્ષયોપશમ અનુસારે જો એહ શુભ વહે
 ક્ષયોમદ કરવો એહમાં નિર્મદ સુખ લહે ॥ ૨ ॥ ઉચ્ચભા
 દ્રઢ દોષે મદજવર આકરો, હોય તેહનો પ્રતિકાર કહે સુ
 નિવર ખરો ॥ પૂર્વ પુરૂષ સિંધુરથી લઘુતા ભાવવું, શુ
 ભાવન તે પાવન શિવસાધન નવું ॥ ૩ ॥ માને યોયું ર
 જ્ય લાંકાનું રાવણે, નરનું માન હરે હરી આવી એ રાવ
 ॥ થૂલિભદ્ર શુતમદથી પામ્યા વિકારએ, માને જીવને અ
 નરક અધિકારએ ॥ ૪ ॥ વિનય શ્રી તપ શીલ ત્રિવર્ગ
 સવે, માન તે જ્ઞાનનો ભંજક હોય ભવો ભવે ॥ લુંપક છેક
 વિવેક નયણનો માન છે, એહને છાંડે તાસ ન દુઃખ રહે

પછે ॥ ૫ ॥ માને બાંહુ બલિ વરસ લગે કાઠિસંગ રહ્યા,
નિર્મલ ચક્રી સેવક દોષ મુનિ સમ કહ્યા સાવધાન ત્યજી માન
ને ધ્યાનધનલ ધરે, પરમા સુજ્ઞ રમા તમ આલિંગન કરે
॥ ૬ ॥ ઇતિ.

આઠમા માયા પાપસ્થાનકની મજ્ઞાય.

સ્વામી સ્વયંપ્રભ સાંભલો અરિહંતાણ ॥ એ દેશી ॥
પાપસ્થાનક અકૃમ કહ્યું, સુણો સંતાણ ॥ છાંયે માયા મૂલો
શુભવંતાણ ॥ કદ કહે મત આદરે ॥ મું ॥ માયાયે તે
પ્રતિક્ષ ॥ મું ॥ ૧ ॥ નગન માસ ઉપવાસિયા ॥ મું ॥
સીધ લીયે કૃશ અન્ન ॥ મું ॥ ગર્ભ અનંતા પામશે ॥
॥ મું ॥ જે છે માયા મત્ર ॥ મું ॥ ૨ ॥ કેશ લોચ મત્ર
ધારણા ॥ મું ॥ ભૂમિ, શમ્યા મત્ર યાગ ॥ મું ॥ સુકર
સકલ છે સાધુને ॥ મું ॥ દુષ્કર માયા ત્યાગ ॥ મું ॥ ૩ ॥
નયન વચન આકારવું ॥ મું ॥ ગોપન માયાવંત ॥ મું ॥
જેહ કહે અગ્રતીપરે ॥ મું ॥ તે નહિ હિતકર તંત્ર
તે ॥ મું ॥ ૪ ॥ કુમુમ પુરે ધર ચેકને ॥ મું ॥ હેઠે રજો
સંનિશ ॥ મું ॥ ઉપરે તસ બીજે રહ્યા ॥ મું ॥ સુકલ
પલ્લ સુગુણ ॥ મું ॥ ૫ ॥ હંભિ એક નિંદા કરે ॥ મું ॥
બીજે પરે મુગ્ધ રાગ ॥ મું ॥ પદેડાને ભરદુત્તર કહે
મું ॥ મું ॥ બીજને કહે વલીત્યાગ ॥ મું ॥ ૬ ॥ વિધિ નિ-
કર્ય નરિ ઉપદેશે ॥ મું ॥ એકાંને મમવંત ॥ મું ॥ કા-
ર્યો નિઃકપટી રવું ॥ મું ॥ એ આત્મા છે તંત્ર ॥ મું ॥
૭ ॥ માયાની અવગા દરે ॥ મું ॥ અમ મત્રે મુગ્ધતિ
મુરંગ ॥ મું ॥ મુગ્ધ નિવાસ મુખી રહ્યા ॥ મું ॥ ૮
ને માયે આંખે અંગ ॥ મું ॥ ૮ ॥ ઇતિ.

નવમા લોભ પાપસ્થાનકની સમ્પ્રાપ્તિ.

લોભ તે દોષ અથોભ, પાપસ્થાનક નવમું કહું ॥ ૭૨ ॥
 ॥ ૭ ॥ સર્વ વિનાશનું મૂલ, એહથી કોણે ન સુખ લહું
 ॥ ૭૨ ॥ ૧ ॥ ૭૦ ॥ સુધીયેં બહુ લોભાંધ, ચક્રવર્તિ
 હરિની કથા ॥ ૭૨ ॥ ૭૦ ॥ પામ્યા કટુકવિપાક, પી-
 વત રકતજલો ચઢા ॥ ૭૦ ॥ ૨ ॥ ૭૦ ॥ નિર્ધનને થત
 આહ, શત લહે સહસ્ર લોહિએ ॥ ૭ ॥ ૭૦ ॥ સહસ્ર
 લહેલખ લોભ, લખ લોભે મન કોહિયે. ॥ ૭ ॥ ૩ ॥ ૭૦ ॥
 ક્રોડીશ્વર નૃપ રૂદ્ધિ, નૃપ આહે ચક્રીપણું ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥
 આહે ચક્રી સુરલોગ, સુર આહે સુરપતિ સુખ ઘણું ॥ ૭૦ ॥
 ॥ ૪ ॥ ૭૦ ॥ મૂલ લઘુપણે લોભ વાધે સર્વપદે સહી,
 ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ ઉત્તરાધ્યયને અનંત, ઇચ્છા આકાશ
 સન્નિ કહી ॥ ૭૦ ॥ ૫ ॥ ૭૦ ॥ સ્વયંભુ રમણ સમુદ્ર,
 કોઈક અવગાહી શકે ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ તે પણ લોભ સ-
 મુદ્ર, પાર ન પામે બલ થકે ॥ ૭૦ ॥ ૬ ॥ ૭૦ ॥ કોઈક
 લોભને હેત, તપ શ્રુત હારે જે જાણ ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥
 કાગ ઉડવણુ હેત, સુરમણિ નાંખે તે ખણ ॥ ૭૦ ॥ ૭ ॥
 ॥ ૭૦ ॥ લોભ તજે જે ધીર, તસ સવિ સંપત્તિ કિંકરી
 ॥ ૭૦ ॥ ૭૦ ॥ સુજસ સુપુણ્ય વિલાસ, ગાવે તસસુ
 સુંદરી ॥ ૭૦ ॥ ૮ ॥ ઈતિ.

દસમા રાગ પાપસ્થાનકની સજ્જાય.

સુણ મોરો સજની રજની ન જાએરે એ દેશી ॥ પાપસ્થા-
 નક દશમું કહું રાગરે, કુણહિ ન પામ્યો તેહનો તાગરે ॥
 રાગે વાહ્યા હરિહર પ્રહારે રાગે નાચે કરેય અચંભારે ॥ ૧ ॥
 રાગ કેશરિ છે વડરાજરે, વિષયાલિલાષ તે મંત્રી તાજરે ॥
 જેહના છોડુ ઇન્દ્રિય પંચોરે, તેહનો ક્રીધો એ સકલ પ્રપંચોરે
 ॥ ૨ ॥ જેહ સદાગમ વશહુઈ જાશેરે અપ્રમત્તતા શિખરે
 જાશેરે, ચરણ ધરમ નૃપ શૈલ વિવેકેરે તિહું નચલે રાગી

ટેકરે ॥ ૩ ॥ બીજતો સવિ રાગે વાદ્યારે, એકાદશ ગુણ
 ઠાણે ઉમાદ્યારે ॥ રાગે પાઠ્યા તે નર ખૂતારે, નરય નિગોહ
 મહાદુઃખ જૂતારે (૪) રાગ હરણુ તપજપ શ્રુત લાંખ્યારે,
 તેહથી પણ જિજ્ઞે ભવ કૃપા આખ્યાંરે ॥ તેહનો કોઈ ન છે
 પ્રતિકારારે, અમિય હોય વિષ ત્યાં રયો આરારે, ॥ ૫ ॥
 તપ બલે છૂટા તરણુ તાણીરે, કંચન કોડી આપાઠ ભૂતિ
 નાંણીરે ॥ નંદિવેણુ પણ રાગે નડિયારે, શ્રુતનિધિ પણ વેશ્યા
 વશ પડિયારે ॥ ૬ ॥ બાવીશ જીન પણ રહી ઘરવાસેરે ॥
 વર્ત્યા પૂર્વરાગ અબ્યાસેરે ॥ વજ્રખંધ પણ જસબલ તુટેરે,
 નેહ તાંતુથી તેહ ન છૂટેરે ॥ ૭ ॥ દેહહિચ્છાટન અશિતુ
 દહધુરે, ધણુ કૂદન એ સવિ દુઃખ સહધુરે અતિ ધણુ
 રાતિ જે હોય મજાકરે, રાગ તણો ગુણ એહજ દિહુરે ॥ ૮ ॥
 રાગન કરજો કોઈ નર કોઈ શું રે, નવિ રહેવાય તો કરજો
 મુનિ શુરે મણિ જીમ કણી વિષનો જિમ તેહોરે, રાગજી
 ભેષજ મુજશ સનેહોરે ॥ ૯ ॥ ઇતિ.

અગીઆરમા દેવ પાપસ્યાનકની સજ્જાય.

લાલનની દેશી ॥ દેવ ને ધરિયે લાલન, દેવ ન ધરિયે
 દેવ તનમથી લાલન શિવ મુખ વસોયે ॥ લાં ॥ શિ ॥
 પાપસ્યાનક એ અગ્યારમું કૂડું, દેવ રહિત ચિત્ત હોય સવિ
 કૂડું ॥ લાં ॥ હોં ॥ ૧ ॥ ચરણ કરણ ગુણ બનિ ચિત્ર
 શાલી, દોષ ધુમે હોયતે સવિ કાલી ॥ લાં ॥ હોં ॥ ૧ ॥
 ૨ ॥ દેવ જેતાલીશ શુદ્ધ આહારી, ધુમદોષે હોય પ્રબલ
 વિકારી ॥ લાં ॥ પ્રં ॥ ૩ ॥ ઉગ્રવિહાર ને તપ જપ
 કિરીયા, કરતાં દેવ તે ભવ માંહે ફરિયા ॥ લાં ॥ લં ॥ ૪ ॥
 યોગજી અંગ અદેવ છે પહેલું, સાધન સવિ લહે તેહથી
 પહેલું ॥ લાં ॥ તેં ॥ ૫ ॥ નિર્જીવ તે ગુણવંત ન ભણે,
 ગુણવંત તે ગુણ દેવમાં તાણે ॥ લાં ॥ દેં ॥ ૬ ॥ આપ

ગુણીને વલી ગુણુ રાગી, જગમાંહે તેહની કીરતિ જાગી
 સાં ॥ ૧૧ ॥ કીં ॥ ૭ ॥ રાગ ધરીજે જહાં- ગુણુ લહિયે,
 નિર્ગુણુ ઉપરે સમચિત્ત રહિયે ॥ લાં ॥ સં ॥ ૮ ॥ ભવ
 ધિતિ ચિંતન સુજસ વિલાસે, ઉત્તમના ગુણુ એમ પ્રકાશે
 ॥ લાં ॥ એં ॥ ૯ ॥ ઇતિ.

વારમા કલહ પાપસ્થાનકની સજ્જાય.

કિસકે એલે કિસકે પૂતં ॥ એ દેશી ॥ કલહ તે
 ખારમું પાપનું સ્થાન, દૂરગતિ વનનું મૂલ નિદાન ॥ સાજન
 સાંભલો ॥ મહોટો રોગ કલહ કાચ કામલો ॥ એ આંકણી ॥
 હંત કલહ જે ધરમાંહે હોય, લગ્ની નિવાસ તિહાં નવી
 જોવ ॥ સાં ॥ ૧ ॥ શું સુંદરી તું ન કરે સાર, ન કરે
 નાવે કાંઈ ગમાર ॥ સાં ॥ ક્રોધ સુખી તું તુજને ધિક્કાર,
 તુજથી અધિકો કુણુકલિકાગ ॥ સાં ॥ ૨ ॥ સાહામું
 બોલે પાપણી નિત્ય, પાપી તુજ પિતા જુઓ ચિત્ત
 ॥ સાં ॥ હંતકલહ ઇમ જેહને થાય, તે હંપતિને સુખ
 કુણુકાય ॥ સાં ॥ ૩ ॥ કાંટે કાંટે થાયે વાડી, બોલે બોલે
 વાઘે રાડી ॥ સાં ॥ જાણી મૈાન ધરે ગુણુવંત, તે સુખ
 ખામે અતુલ અનંત ॥ સાં ॥ ૪ ॥ નિત્તે કલહણુ કેહણુ
 શીલ, મંડણુ શીલ વિવાહ સજોલ ॥ સાં ॥ ચિત્ત ઉતાપ
 ધરે જે એમ, સંયમ કરે નિર્થક તેમ ॥ સાં ॥ ૫ ॥
 કલહ કરિને ખમાવે જેહ લધુ ગુરૂ આરાધક હોય તેહ
 ॥ સાં ॥ કલહ સમાવે તે ધન્ય ધન્ય, ઉપસમ સાર ક-
 હિયો સામત્ર ॥ સાં ॥ ૬ ॥ નારદનારી નિર્દય ચિત્ત,
 કલહ ઉદિરે ત્રણે નિત્ય ॥ સાં ॥ સજ્જન સુજસ સુશીલ
 મહંત, વારે કલહ સ્વભાવે સંત ॥ સાં ॥ ૭ ॥ ઇતિ.

તેરમા અધ્યાયનાં પાપસ્થાનકની સંખ્યા.

અરબિક મુનિવર આદ્યાં ગોચરી ॥ એ દેશી ॥ પાપ-
સ્થાનક તે તેરમું છાંડીયે, અધ્યાખ્યાન દુરતોણ ॥ અછતાં
આલ જે પરનાંઉચ્ચરે, દુઃખ પામે તે અનંતોણ ॥ ૧ ॥
ધનધન તે નર જે જનમત ધરે ॥ એ આંકણી ॥ અછતે
દોષરે અધ્યાખ્યાન જે, કરે ન પૂરેઠાણોણ ॥ તે તે દોષરે
તેહને દૂધીયે, ઈમ ભાંખે જિન લાણોણ ॥ ધન૦ ॥ ૨ ॥
જે બહુ મુખરીરે વળી મત્સર લયં, અધ્યાખ્યાની તે હોય
છ ॥ પાતક લાગેરે અલ્પ કીધાં સહી, તે કીધું સવી જો-
યછ ॥ ધન૦ ॥ ૩ ॥ મિથ્યા મતિનીરે દશ સંસારિકે,
અધ્યાખ્યાનના લેહોછ ॥ ગુણુ અવગુણુનોરે જે કરે પાલ-
ટો, તે પામે બહુ ખેહોછ ॥ ધન૦ ॥ ૪ ॥ પરને દોષન
અછતા દીછયે, પીછએ જોજિન વાણીછ ॥ ઉપશમ રસ
સુરે ચિતમાં ભીંછયે, કીછયે સુજસ કમાણીછ ॥ ધન૦
॥ ૫ ॥ ઇતિ.

ચૌદમા પૈશુન્ય પાપસ્થાનકની સંખ્યા.

શિશહીનો શાહુહોકે ઉપર ચોધપુરી ॥ એ દેશી ॥
પાપસ્થાનક હોકે આદમું આકરું, પૈશુન્યપણાવું હોકે વ્યસન
છે અતિ છુરું ॥ અશન માત્રનો હોકે શુનક કૃતજ છે,
તેહથી બૂંઝા હોકે પિશુન લવે પછે ॥ ૧ ॥ બહુ ઉપકરિયે
હોકે પિશુનને પરેપરે, કલહનો દાતા હોકે હોય તે ઉપ-
રે ॥ દૂષે ધોયો હોકે વાયસ ઉજલો. ક્રિમ હોય પ્રકૃતે
હોકે જે છે શામલો ॥ ૨ ॥ તિલહ તિલતણુ હોકે નેહ
છે ત્યાં લગે, નેહ પિચ્છુ હોકે ખલ કહિયે જગે ॥ ૩ ॥
મનિરનેહી હોકે નિરદય હૃદયથી, પિશુનની વાર્તા હોકે
નવિ જાયે કથી ॥ ૪ ॥ આડી કરતાં હોકે વાડી ગુણુ તણી
મૂકે મૂકે હોકે ખ્યાતિ પુણ્ય તણી, દોષ નવી દેખે હોકે

વહનતે પિશુન તણું, નિર્મલ કુલને હોતે દીયે તે ઠલું
 થણું ॥ ૪ ॥ નિમ સનનન ગુણ હોતે પિશુનને દ્રવિયે,
 તિમ તિણે સહેજે હોતે ત્રિભુવન ભૂપિયે ॥ ભસ્મે ભાંજ્યો
 હોતે હર્ષણ હોય ભલો, સુજસ સવાઇ હોતે સનનન સુ-
 કુદ્ધતિલો ॥ ૫ ॥ ઇતિ.

પંદરમા રતિ અરતિ પાપસ્થાનકની સજ્ઞાય.

પ્રથમ ગોનાલા તણે ભવેલ ॥ એ દેશી ॥ જહાં ર-
 તિ કોઈક કારણેલ, અરતિ તિહાં પણ હોય ॥ પાપસ્થાનક
 તે પનરમુંલ, તેણે એ એકજ જોય ॥ ૧ ॥ સુગુણર
 ક્ષમજો ચિત મનર ॥ એ આંકણી ॥ ચિત્તતો અરતિ રતિ
 પાખશુંલ, ઉડે પંખીરે ચિત્ત ॥ પંજર શુદ્ધ સમાધિમેલ,
 ફાંધ્યો રહેતે મિત્ત ॥ સુ૦ ॥ ૨ ॥ મન પારદ ઉડે નહીંલ,
 પામી અરતિ રતિ આગ, તો હુયે સિદ્ધિ કલ્યાણનીલ,
 ભાવઠ જાયે લાગ ॥ સુ૦ ॥ ૩ ॥ રતી વશે અરતિ કરીલ,
 છુતારથ હોય જેહ ॥ તસ વિવેક આવે નહીંલ, હોયે ન
 દુઃખનો છેહ ॥ સુ૦ ॥ ૪ ॥ ન રતિ અરતિ છે વસ્તુથીલ,
 તે ઉપજે મનમાંહિ ॥ અંગજ વલ્લભ સુત હુઓલ, યૂકા-
 દિક નહિ કાંહી ॥ સુ૦ ॥ ૫ ॥ મન કલ્પિતરતિ અરતિ
 છેલ, નહીં સત્ય પર્યાય ॥ નહીં તો વેચી વસ્તુમાંલ,
 કિમતે સવિ મટીજાય ॥ સુ૦ ॥ ૬ ॥ જેહ અરતિ રતિ
 નવી ગણેલ, સુખ દુઃખ હોય સમાન ॥ તે પામે જસ સં-
 પદાલ, વાધે જગ તસ વાન ॥ સુ૦ ॥ ૭ ॥ ઇતિ.

સોલમા પરપરિનાદ પાપસ્થાનકની સજ્ઞાય.

સાહેબ બાહુ જીનેશ્વર વીનવું ॥ એ દેશી ॥ સુંદર
 પાપસ્થાનક તજે સોલમું, પરનિંદા અશરલ હો ॥ સુંદર
 નિંદક જે રી હુમખવે, તે ચોથો અંડાલ હો ॥ સુ૦ ॥ ૧ ॥

સુંદર જેહને નિંદાનો ઢાલ છે, તપકિરિયા તસ દેહ હો ॥
 સુંદર દેવ કિષ્કિન્ધર તે ઉપજે, એ દેવ રાક્ષસ હો ॥ સું
 ૨ ॥ સુંદર ક્રોધ અછરણ તપ તણું, સાન તણે અહંકાર
 ૨ હો ॥ સુંદર પરનિંદા કિરિયા તણે, વમન અછરણ આ-
 હાર હો ॥ સું ॥ ૩ ॥ સુંદર નિંદાનો જેહ સ્વભાવ છે,
 તાસ કથન નવિનિંદ હો ॥ સુંદર નામ ધરી જે નિંદા કરે,
 તેહ મહામતિગંદ હો ॥ સું ॥ ૪ ॥ સુંદર રૂપ ન કોઈ
 ધારિયે, દાખોયે નિજનિજ રંગ હો ॥ સુંદર તેહમાં કોઈ
 નિંદા નહીં. જોલે બીજું અંગ હો ॥ સું ॥ ૫ ॥ સુંદર
 ૨ એહ કુશિલણી ધમ ઠહે, કોપ હુઓ જેહ ભાંજે હો
 સુંદર તેહ વચન નિંદાતણું, દશ વેકાલિક યાજે હો ॥ સું
 ૬ ॥ સુંદર દોષ નજરમાં નિંદા હુવે, ગુણ નજરે હુવે
 રાગ હો ॥ સુંદર જગસવિ ચાલે માહલ મઢયો, સર્વ ગુણ-
 વીતરાગ હો ॥ સું ॥ ૭ ॥ સુંદર નિજમુખ કનક, ઠયો-
 લહે, નિંદક પરમલ લેઈ હો ॥ સુંદર જેહ ધણું પરગુણ
 અહે, સંતતે વિરજા કોઈ હો ॥ સું ॥ ૮ ॥ સુંદર પર
 પરિવાહ વ્યવસ્થા તણે, મકરો નિજ ઉત્કર્ષ હો, સુંદર પાપ
 કરમ ગમ સવિટલે પામે શુભજલ હર્ષ હો ॥ સું ॥ ૯ ॥ ઇતિ

સત્તરમા માયા મૃણાવાદ પાપસ્થાનકની સંજ્ઞાવં.

સખી ચેતરજ મહીને ચાટ્યા ॥ એ દેશી ॥ સત્તરમું
 પાપનું દામ, પરિહરજો સદગુણ ધામ, નિમ વાપે જગમાં
 મામ હો લાલ ॥ ૧ ॥ માયા મોહનવિ કીલયે ॥ એ આં-
 કણી ॥ એતો વિપને વલીય વધાર્યું, એતો સમને અવધું
 ધાર્યું, એતો વાધનું જાલ વકાર્યું હો લાલ ॥ માં ॥ ૨ ॥
 એતો માધીને ગોસાવાઈ, થઈ મહોદય કરેય ઠગાઈ, તસ
 હેઠે ગઈ અનુરાઈ હો લાલ ॥ માં ॥ ૩ ॥ જગલા પર
 ખગડાં બરતાં, યોડું જોલે જાણે મરતાં, જગ ધપે ધાલે

દિરતા હો લાલ ॥ માં ॥ ૪ ॥ જે કપટી બોલે જૂઠું;
તસ લાગે પાપ અપુઠું, પંડિતમાં હોયે મુખ જૂઠું રો લાલ
॥ માં ॥ ૫ ॥ દંભીતું જૂઠું મીઠું, તે નારી ચરિત્રે દી-
ઠું, પણ તેછે દુર્ગતિ ચીઠું હો લાલ ॥ માં ॥ ૬ ॥ જે
જુઠો છે ઉપદેશ, જનરંજનને ધરે વેશ, તેહનો જુઠો સકલ
કલેશ હો લાલ ॥ માં ॥ ૭ ॥ નેણે ત્રીજો મારગ ભાં-
જ્યો, વેશ નિંદે દંભે રાખ્યો, શુદ્ધ ભાષકે શનમુખ ચા-
ખ્યો હો લાલ ॥ માં ॥ ૮ ॥ જૂઠું બોલી ઉદરજે ભરવું,
કપટીને વેશે ફરવું, તે જમવારે શું કરવું હો લાલ ॥ માં
॥ ૯ ॥ પંડે જાણેતો પણ દંભે, માયા મોહને અધિક અ-
ચંભે, સમકિત દ્રષ્ટિમન થંભે હો લાલ ॥ માં ॥ ૧૦ ॥
શુભ મર્યાદા નિરધારી, રહ્યા માયા મોહ નિવારી, શુદ્ધ
ભાષકની બલીહારી હો લાલ ॥ માં ॥ ૧૧ ॥ જે માયાયે
જૂઠું ન બોલે, જગ નહીં કોઈ તેહને તોલે, તે રાજે સુજ-
સ અમોલે હો લાલ ॥ ૧૨ ॥ ઇતિ.

અદારમા મિથ્યાત્વ પાપસ્થાનકની સજ્ઞાપ.

ઉત્સર્ગિષ્ણી અવસર્ગિષ્ણી આરા ॥ એ દેશી અદારમું
જે પાપનું થાનક, તે મિથ્યાત્વ પરિહરિયેછ ॥ સત્તરથી
પણ તે એક ભારી, હોયે તુલાયે જે ધરિયેછ ॥ કષ્ટ કરો
પરે પરે હમો અપ્પા, ધર્મ અર્થે ધન ખરચોછ ॥ પણ
મિથ્યાત્વ છતે તે જૂઠું, તિણે તેહથી તુમે વિરચોછ ॥ ૧ ॥
કિરિયા કરતો ત્યજતો પરિજન, દુઃખ સહતો મન રીજે
છ ॥ અધનજીવે પરની સેવા, તિમ મિથ્યા દ્રષ્ટિન ચીજેછ
॥ વીરસેન શુરસેન દ્રષ્ટાંતે, સમકિતની નિર્ચુકતેછ ॥ જોઈને
ભલી પરે મન ભાવો, એહ અરથ વરચુકતેછ ॥ ૨ ॥ ધ-
મ્મે અધમ્મ અધમ્મે ધમ્મહુ, સન્નામગ્ગ ઉમગ્ગાછ ॥
ઉન્માર્ગે મારગની સન્ના, સાધુ અસાધુ સંલગ્ગાછ ॥ અ-

સાધુમાં સાધુની મતિ, જીવેં અજીવ અજીવ જીવવેદોજી ॥
 મુક્ત અમુક્તિ અમુક્તેં મુક્તિહ, સન્ના એ દશ વેદોજી ॥
 ૩ ॥ અલિંગ્યહિક નિજનિજ ગતે અલિંગ્યહ, અનલિંગ્યહિક
 મહુ સરિખાજી, અલિનિવેશી જાણતો કહે જાહું, કરે ન
 તત્ત્વ પરિખ્યાજી ॥ સંશય તે જિન વચનની શંકા, અન્ય-
 કતેં અનાલોગાજી ॥ એ પણ પાંચ ભેદ છે વિશ્રુત, જાણે
 સમજી લોગાજી ॥ ૪ ॥ લોક લોકોત્તર ભેદ એ પદ્ધતિ
 દેવ ધર્મ વલી ગુરૂ પર્વજી ॥ શક્તેં તિહાં લોકિક ત્રણ
 આદર, કરતાં પ્રથમ નિર્ગર્વજી ॥ લોકોત્તર દેવમાને નિયાણે
 ગુરૂ જે લક્ષણ હીનાજી ॥ પર્વનિષ્ઠ ઇહલોકને ઠાને, માને
 ગુરૂપદ હીનાજી ॥ ૫ ॥ એમ એકવીશ મિથ્યાત્વ ત્યજે જે,
 જાણે ચરણ ગુરૂ કેરાંજી ॥ સજે ન પાપેરજે ન રાજે, મત્સર
 દ્રોહ અનેસજી ॥ સમક્ષિત ધારી શ્રુત આચારી, તેહની જ-
 ગ અલિહારીજી ॥ શાસન સમક્ષિતને આરાધે તેહની કશે
 મનોહારીજી ॥ ૬ ॥ મિથ્યાત્વ તે જગ પરમ રોગ છે, વ-
 લીય મહા અધકારોજી ॥ પરમ શત્રુને પરમ શસ્ત્ર તે,
 પરમ નરક સંચારોજી ॥ પરમ દોહગને પરમદરિદ્ર તે,
 પરમ સંકટ તે કહિયેજી ॥ પરમ કંતાર પરમ દુર્ભિક્ષ તે,
 તે છાંડે સુખ લહિયેજી ॥ ૭ ॥ જે મિથ્યાત્વ લવલેશ ન
 રાજે, શુદ્ધો મારગ ભાંજેજી ॥ તે સમક્ષિત સુરતરૂ દલ
 આજે, રહે વલી અણીયેં આજેજી ॥ મહોટાઈ શી હોય
 ગુણ પાજેં, ગુણ પ્રણ સમક્ષિત ઢાજેજી, શ્રી નથવિજ્ય વિ-
 શુદ્ધપય સેવક, વાચકજસ ઇમ ભાજેજી ॥ ૮ ॥ ઇતિ.

વિજ્ઞાપિ.

તા. સર્વ... સદ્ગુણસ્થાને સુવિદિત છે કે, શ્રી મેશાણુ યશો વિજયજી જૈન સંસ્કૃત પાઠશાળા, આજ નવ વર્ષથી ખોલવામાં આવી છે. જેમાં સર્વ અભ્યાસીઓને માટે, ખાવા પીવાની તથા પુસ્તકો વિગેરેની સવડહોવાથી આત્માર્થી પરાર્થી, અને સ્વાર્થી, વિદ્યાર્થીઓ, નિવિદ્ને પોતાના હેતુ પાર પાડી શકે છે, વળી મુનિ મહારાજાઓને પણ અભ્યાસની અનુકૂળતા ઉંચા પ્રકારની મળી શકે છે, કારણ કે અત્રે ન્યાય, વ્યાકરણ, અને સર્વ ધર્મ પ્રકરણોના અનુલવી અધ્યાપકો રાખવામાં આવ્યા છે. અભ્યાસીઓ તૈયાર થયા પછી તેમને ક્ષાયકાત મુજબ પરીક્ષક તથા નાના મોટા ગ્રામોના અધ્યાપકોની જગ્યા આપવામાં આવે છે. પરીક્ષકો પોતાના કામ સાથે ઉપદેશ દ્વારા નવી નવી પાઠશાળાઓ ખોલાવે છે, સર્વ ગ્રામોની પાઠશાળાઓમાં જોઈતાં પુસ્તકો તથા જરૂર જણાય તો શાળાના ખર્ચમાં પણ કેળવણી ખાતામાંથી મદદ આપવામાં આવે છે. તેથી શિક્ષકો તૈયાર કરવાનો ઉદ્યમ શીઘ્રતાથી ચાલે છે, જેને માટે હાલમાં બાવીશ વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા છે. તેઓમાં થોડા સિવાય બીજા સર્વ કર્મચર્યનો અભ્યાસ કરે છે. વધારે શિક્ષકોની તથા પરીક્ષકોની જરૂરીયાત હોવાથી નવા યોગ્ય વિદ્યાર્થીઓની સંખ્યા વધતી જાય છે. તેથી આ કામિટીના મેમ્બરોને આશા છે કે, આવા અદ્વિતીય ખાતાને મદદ આપવા ધનિકના ધનનો સદ્વ્યવહાર થશે.

લી. જૈનત્રેયસ્કર મંડળના સેક્રેટરી.

શા. વેણીચંદ સુરચંદ.

મેશાણુ-યશોવિજયજી. જૈનપાઠશાળા.

